8748

MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS SERIES No. 35.

చొక్కనాథ చరిత్ర

పచ్చకప్పురపు తిరువేంగళరాజు ప్రణీతము

COKKANĀTHA CARITRA

BY

PACCAKAPPURAPU TIRUVĒNGAḶARĀJU

EDITED BY

T. CHANDRAŚEKHARAN, M.A., L.T.,
Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras
and the Staff of the Library.

Under the orders of the Government of Madras

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT
GOVERNMENT PRESS
MADRAS
1954

INTRODUCTION

There are three manuscript copies of Cokkanātha Carītra in the Government Oriental Manuscripts Libray, Madras, bearing Nos. D. 1051, D. 1052 and D. 1053. Of these, the first is a paper manuscript and the other two are palm-leaf manuscripts and they are in much injured condition. The paper manuscript is a copy prepared from the two palm-leaf manuscripts under the instructions of C. P. Brown. The present edition is based on this paper manuscript.

The author of this work is Paccakappurapu Tiruvēṅgaḷarāju. He belonged to Bhaṭṭarāja community. The term 'Paccakappurapu' was at first a title conferred by the rulers of those days and subsequently it became the surname of that family. The author's grand father Timmarāju and his grand-uncle Ayyalarāju were conferred the title of Paccakappurapu by Prauḍhadēvarāja who was pleased with their scholarship. Timmarāju had a son called Tipparāju and the present author Tiruvēṅgaḷarāju is the son of this Tipparāju. He was a devotee of the Goddess Ēkavīrādēvī known as Orugaṇṭmma on the banks of the rīver Ceyyēru. At the request of Cinarāma Nṛpati, son of Gōḷḷa Basavabhūpāla, this work was dedicated to his brother Peda Rāma Nṛpati. These two persons were the chieftains at Tirupattur in Ramnad District under Acyutadēvarāya and they belonged to Kamma community and Pippala Gotra. They were the disciples of Vyāsatīrtha.

In the Śaka year 1460 Viḷambi (A.D. 1538) Peda Rāma Nṛpāla made a grant of the village Śāntamaṅgaḷa to the temple of Tiruttaḷi Nāyanār at Tirupattur in honour of his master Acyutadēvarāya. Further in an inscription dated Śaka year 1462 Śārvari (A.D. 31—12—1540) preserved at Tirupati, it is stated that Gōḷḷa Cinarāmappa and his elder brother Peda Timmappa made a grant of 15000 Paṇams to Sri Veṅkatēśvara of Tirupati. On the basis of the above two grants, the date of the donors who were also the patrons of the author of the present work is fixed as 1538—1540 which consequently is the date of the present author.

This work is variously called Cokkanātha Caritra, Cokkanātha-vilāsamu, Cauṣaṣṭilīlāvilāsamu and Madhurāpurāṇamu. This is the first Telugu rendering of the Sanskrit work known as Hālāśyamāhātmya and Madhurākhaṇḍa. The metre employed in this is Dvipada.

Later writers Mallampalli Buccikavi and Tirumalaśeṭṭi Jagannātha Kavi have written this in the form of a Campu. Kaluve Nañjarāja of Mysore has written this in prose. The well-known Sanskrit poet Nīlakaṇṭha Dīkṣita has written this in Sanskrit with the title " Śivalīlārṇava " in twenty-two cantoes.

The style and language employed in this work is elegant but a few metrical flaws have crept in some places.

This work deals with the sixty four divine deeds of Lord Śiva, i.e., sixteen in each of the four Yugas, including his marriage with Mīnākṣī Dēvī, daughter of Malayadhvaja Pāṇḍya of Madura. Hence the work is also known as ' Causaṣṭilīlāvilasamu '. It is hoped that this work will be received in a deserving manner for its literary importance as well as the subject dealt with in this book.

T. CHANDRASEKHARAN,
Curator.

GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS
LIBRARY, MADRAS-5,
Dated, 28th September 1954.

పీఠిక

చెన్నపురి ప్రభుత్వ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమున ఈ "చొక్కనాథ చరిత్ర"కు మూఁడు ప్రతులు గలవు. అవి డి. సం. 1051, 1052, 1053 రు లలో వర్ణితములు. మొదటిది కాగితఁపుఁబ్రతి. కడమవి తాళపత్త్రప్రతులు. తాళపత్త్రప్రతులు మిగుల జీర్ణావస్థలో నున్నవి. ఇవి మాతృకలుగ మొదటి కాగితఁపుఁ బ్రతి బ్రౌనుదొరగారిచే వ్రాయింపఁబడినది. అది యాధారముగ ముద్రణప్రతి సమకూర్పఁబడినది. మాతృకలోఁ గొన్నిచోట్ల నాశ్వాసాంతద్విపదలు లుప్తములగుటను గ్రంథాంతమున "శ్రీ చొక్కనాథ చరిత్రమందున నిది నవమాశ్వాసము" అని యుండుటనుబట్టి యథాయోగ్యముగఁ దిరిగి ఆశ్వాసవిభాగము చేయఁబడినది.

ఈ—

కృతికర్త

బచ్చ కప్పురపు తిరువేంగళ రాజు. ఈయన భట్టు రాజు.

"నిటలాక్ష పదభక్తి నియతిఁ బెంపొందు
భటవంశమున మెచ్చు బచ్చకప్పురము"

బచ్చకప్పురము తొలుత రాజ సమ్మానప్రాప్తమై పిమ్మట గృహనామముగ స్థిరపడినది. ఈ కవి తాత "తిమ్మరాజును" దత్సోదరుఁడగు "నయ్యలును" దమ వైదుష్యముచేఁ గర్ణాటాధీశ్వరుఁడగు ప్రౌఢదేవరాయలను మెప్పించి యాతనిచేఁ బచ్చకప్పురపు రాజులని ప్రశంసింపఁబడిరట!

"అనఘుండు మీ తాతయగు తిమ్మరాజు
తన తమ్ముఁడయ్యలు దాను నిమ్మహిని
ప్రౌఢుఁడై విద్యలఁ బరగ మెప్పించి
ప్రౌఢరాయలచేతఁ బచ్చకప్పురము
రాజు నాఁబడె."

ఈ తిమ్మరాజు పుత్త్రుఁడు తిప్పరాజు. ఈతని కుమారుఁడే ప్రకృతగ్రంథకర్త తిరువేంగళరాజు. వీరు పారంపర్యముగ వైదుష్య సంపన్నులవలె తోఁచుచున్నారు. సామాన్యముగ ఈ కులస్థులే భట్టువారు. ఈ కవి చెన్నూటిదరిని ఓరుగంటమ్మ యను పేర వెలసిన యేకవీరాదేవి భక్తుఁడు.

ఈ కావ్యము గోర్ల బసవ భూపాల పుత్త్రుఁడగు చినరామనృపతి యభ్యర్థనచే నతని యగ్రజుఁడగు పెదరామనృపతి కంకితముగ రచింపఁబడినది. ఈ సోదరు లిరువురు అచ్యుతదేవరాయలయొద్ద సామంతులు. కమ్మ వంశజులు. రామనాథులోని

తిరుపత్తూరు సీమకు నేలికలుగా నధికృతులు. వీరిది పిప్పాలగోత్రము. వీరు వ్యాసతీర్థ ప్రియ శిష్యులు. కృతిపతియగు పెదరామనృపతి గ్రంథాంతమున నిట్లు సంబోధింపఁబడినాఁడు—

"అరుణాచలేంద్ర పూజామోద విభవ!
ధరమించు నన్నసంపలి పురాధ్యక్ష!
ప్రియ బంధుజన పాత్ర! పిప్పాల గోత్ర!
*　　*　　*

తగమించు వ్యాసతీర్థ ప్రియశిష్య!
సంగుణాఢ్య పరంతీ సోదర చరిత!
ఆయతోన్నత శౌర్యోద్ధత దేవ
రాయ ప్రతాప కార్య ధురంధరుండ!
అంచిత కొండ నాయంకరగండ!
మించి వర్తించు స్వామి ద్రోహరగండ!
చేకొన్న యుపసూరి సింహభుజాంక!
*　　*　　*

చిన రామ విభువరి జ్యేష్ఠ సౌభాగ్య!
ఒనర భూసురతపః ఫల సత్కుమార!
వసుధ నర్తిన కమ్మ వంశ వర్ధనుండ!
భాగ్యప్పఁ డిమ్మ మాంబాదేవి గర్భ
సాగర సంభవ సంపూర్ణ చంద్ర!
*　　*　　*

లలిత కీర్తి యభిరామ లావణ్య సోమ!
ఇలసిల్లు పెద రామ విభుని సుత్రామ!"

* ఈ పెదరామ నృపాలుఁడు తమ యేలికయగు నచ్యుతదేవరాయల పుణ్యమునకై శా.శ. 1460 (క్రీ.శ. 1538) విలంబి సం|| దక్షిణాయన పుణ్యకాలమునఁ దిరుపత్తూరియందలి తిరుత్తళి నయనారు దేవాలయమునకు "శాంతమంగళ" మను గ్రామమును దాన మొనరించి శాసనము వేయించినాఁడు.

మఱియును, ఈతని సోదరుఁడును బ్రకృత కృతి ప్రేరకుఁడునగు గోళ్ల చిన రామప్ప, అతని యన్న పెద తిమ్మప్పయుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తిరువీధి యుత్సవముల నిమిత్తము 15,000 ఋణములు శ్రీ భండారమున కర్పించినట్లు తిరుపతిలో శాసనము గలదు. శాసనకాలము శ. 1462 శార్వరి. (క్రీ. శ. 31-12-1540) ఈ శాసనకాలమునకు చిన రామప్ప రామనాడు జిల్లానుండి చంద్రగిరి రాజ్యమునకు మార్చఁబడినట్లు నివేదికయందు సూచింపఁబడెను.

చూ. 1949 జూలై 1 భారతి.
కవికాల నిర్ణయము—శాసనాధారములు.
శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు.

పై యాధారములనుబట్టి కృతిపతులకాలము (క్రీ.శ. 1538-40) నిర్ణీతమగుట వలనఁ దత్పూర్వుఁడగు నీ కవి కాలముగూడ నదియేయని యేర్పడుచున్నది.

ఈ కావ్యమునకుఁ "జొక్కనాథ చరిత్ర", "చొక్కనాథ విలాసము", "చౌషష్టి లీలావిలాసము", "మధురా పురాణము" నను పేర్లు. హాలాస్య మాహాత్మ్యము, మధురాఖండము నని నామాంతరములుగల సంస్కృత పురాణ గ్రంథ మొకటి దొరకినంతలో నిదియే మొదటి తెనుఁగుసేతయని యూహింపఁబడుచున్నది. ఇందు సౌలభ్యమునకు వ్యాప్తికి ద్విపద స్వీకరింపఁబడెను. వస్తు సాదృశ్యమును బట్టియును.

అర్వాచీనులు మల్లంపల్లి బుచ్చికవి, తిరుమలసెట్టి జగన్నాథకవి ప్రభృతులు దీనినిఁ జంపూరూపమున వచించిరి. మైసూరు దొడ్డరాజు వద్దివాయియు నైకవిధ ప్రబంధ కర్తయునగు కళువె నంజరాజు దీనిని వచనముగఁ జేసెను. (ఈ గ్రంథాలయమున డి. నెం. 1465, ఆర్. నెం. 215 వులలో బ్రతులు.) ఇవి యముద్రితములు.

సంస్కృతమున నప్పయదీక్షితుల తమ్ముని మనుమఁడును సంగృహీత నామధేయుఁడు నగు శ్రీ నీలకంఠదీక్షితులు దీని నిరువదిరెండు సర్గములలో "శివలీలార్ణవ" మను పేర రసోత్తరమగు సర్గబంధముగా రచించెను. ఈ తెనుఁగురచన విద్వత్ప్రతిభాపటిమ కన్నఁ దటతరజన సౌలభ్యముపై యెక్కువ దృష్టియుంచి చేసినది. సొగసట్లు కనపడు చున్నను వస్తుగత మాధుర్యమును కథావైవిధ్యమును సర్వసామాన్యమును నాకర్షింపఁ జాలినవై యున్నవి.

ఇందలి యాఖ్యానశైలియు వర్ణనాప్రౌఢియుఁ బ్రౌఢము లనుకొన్నఁ బ్రసన్నము లనుట మేలు.

లాక్షణిక దృష్టికిఁ గొన్ని వైరిపదములు, విసంధులు లేకపోవు. ద్విపదను పరిపాలించిన శివకవులే దానికి లక్షణమువలని కట్టుబాటును గొంత సడలించిరి. ఇతఁడును వారి మార్గమునవాఁడే.

కృతిపతులు మధ్యమతానుయాయులైనను, గీ— "పటులాక్ష పదభక్తినియతిఁ బెంపారుఁ భటువంశ" జూడఁగాఁ బోయియు, నితివృత్తప్రకృతియు దీనిని వస్తువుగఁ గైకొను హేతువులని తోఁచుచున్నది. ద్విపదయు శైవగంథము గలది.

కాని బసవపురాణకథలయందలి వీరవ్రతముగాని, శోష్కలత గాని యిందలి కథలలోఁ గానరాదు. భక్తజనముల ముంగిటి వేల్పుగిడ్డియగు శ్రీ సుందరేశ్వరుని నిర్వ్యాజ కృపాపరతంత్రభావమే యిందలి ప్రతి కథయందును వెల్లివిరియుచున్నది.

మలయధ్వజపాండ్యుని కుమారిక మీనాక్షీదేవిని వివాహమైనది మొదలు పరమేశ్వరుఁడు మధురాగృహమేధియయ్యెను. ఆయన పాండ్యవంశజులకు 'ఓం' యని పలుకును. మధురాప్రజల కుటుంబవ్యవహారములను పరిష్కరించి పెట్టును. భక్తుల మానప్రాణములను రక్షించుటకుఁ దాను పడరాని సిలుగులుపడును. రాజు మొదలుకొని సామాన్యునకు సంభవించు దైవికములు మానుషములునగు నాపదలను దొలఁగించుటకుఁ దాను పూట. ఇట్లు శ్రీ సుందరేశ్వరుఁడు యుగమునకుఁ బదునాఱుగా నాలుగు యుగములయందు నఱువదినాలుగు లీలలను నెఱపెను.

ఇది చౌషష్టిలీలా విలాసము. ఈ కథలయందలి యకృత్రిమమాధుర్యము పాఠక హృదయములయందు నైకవిధ లీలావినోదియగు శ్రీ సుందరేశ్వరుని సాన్నిధ్యమును ముద్రింపఁజాలినదైయున్నది.

మధుర దక్షిణకాశి. శివుఁడు పాండ్యప్రియుఁడు. శ్రీ నీలకంఠ దీక్షితులు చెప్పినట్లు—

"పాండ్యప్రియః త్వాం విదతీ శివాऽపి
పాండ్యాత్మజాऽసీద్యది కాకథా నః
పాండ్యేషు జాయేమహి ఖంజరీటాః
కోయష్టయోః కోలకిశోరకా వా"

ఇట్లు శ్రీ మధురామహిమాభివర్ణనాత్మకమై తెనుఁగునఁ దొలితొలుత వెలసి తీర్థభూతమైన యీ కృతి సకలజనసేవ్యముగుఁగాక యని యాశంసించుచున్నాము.

తి. చంద్రశేఖరన్

శ్రీరస్తు

చొక్కనాథ చరిత్రము

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ గణనాథుఁ బూజిత లోకనాథు
ప్రాగల్భ్యబుద్ధి సంప్రాప్తసంసిద్ధి
[1] మూఁడు మూర్తులచేతఁ బూజగొన్నట్టి
మూఁడుకన్నుల నాని ముద్దుల [2] పట్టి
దంతివక్త్రుని నేకదంతుని మదినిఁ
జింతించి యిష్టార్థసిద్ధిగాఁ గొల్చి
శ్రీ పార్వతీశు నాశ్రిత కృపావేశు
పాపౌఘవిధ్వంసుఁ బరమయోగీశు
భక్త యోగీంద్ర హృత్పద్మ ప్రకాశు
భక్తసంరక్షణుఁ బరమయోగీశు
నాగాజినాంబరు నాగేంద్రహారు
వాగీశ చక్రి గీర్వాణేశ వంద్యు
భావజసంహారు పాపవిదూరు
పావనాకారు సద్భక్తమందారు
నా దేవదేవుని నానంద భరితు
సాదర హృదయ పుష్కరమున నిల్పి
చె వేల సంఖ్యల వేడ్కలింపొంద
భావించి సేవించి ప్రార్థించి మ్రొక్కి
కరరక్షణోల్లాసుఁ గలశాబ్ధివాసుఁ
బరమకృపావేశు భవదుఃఖనాశు
కౌస్తుభాంచితవక్షుఁ గరుణాకటాక్షు
సంస్తుత మునిలోకు సత్యసంశీలు
తనరంగ మత్స్యావతారమై సోము
కుని ద్రుంచి శ్రుతులఁ జేకొన్నట్టి వేల్పు
నమృతంబు [3] ద్రచ్చుచో నాధారముగను

---

[1] ఆదిమూర్తులచేత నర్చింపఁబడిన. [2] ముద్దు తొల్చూలి. [3] దచ్చుచో.

గమఠమై నిల్చిన కారుణ్యవేల్పు
నాదివరాహమై యా హిరణ్యాక్షు
నాదటఁ బోరిగొన్న యాయాదివేల్పు
నాహ్లాదమున నృసింహావతారమునఁ
బ్రహ్లాదుఁగాచిన పరతత్త్వవేల్పు
బలిచక్రవర్తి నా బలిసద్మమునకు
బలిమినిఁ బంపిన బలుగుజ్జువేల్పు
బాహుసత్త్వోన్నతి బాహుసహస్రు
బాహువుల్ ద్రుంచిన భార్గవు వేల్పు
దశరథు కుదయించి దశకంఠుఁ ద్రుంచి
విశదసత్కీర్తుల వెలసిన వేల్పు
బలుదైత్యుఁడగు ప్రలంబాసురుఁ గూల్చి
బలభద్రుఁడై మించు బలభద్రవేల్పు
ముగ్ధాంగనల కెల్ల బుద్ధులు గలఁప
బుద్ధరూపముదాల్చు బుద్ధుల వేల్పు
కలియుగధర్మంబు గలిగించు కొఱకు
కల్క్యావతారంబు గానున్న వేల్పు
కంసాదిరిపుల రాక్షసులఁ బెక్కండ్రఁ
హింసింపఁ గృష్ణుఁడై యొ[illegible]గిన వేల్పు
నిన్నిరూపంబులు నెసఁగంగఁ దాల్చి
యున్నట్టి యా వేల్పు నురగేంద్రతల్పుఁ
బద్మాక్షు నా మునరిపద్మంబునందుఁ
బద్మాది సంఖ్యలఁ బ్రస్తుతి నేసి
ధవళదేహస్ఫూర్తిఁ దనరు కల్యాణి
ప్రవిమల శుకవాణి భాసురశ్రోణి
కలుషకంఠకృపాణి ఘనసత్యవాణి
యల ముక్తినిశ్రేణి యఖిలపౌరాణిఁ
జారు షట్పదవేణి జలరుహపాణి
వారిజోద్భవురాణి వాణిఁ బ్రార్థించి
శరజన్ముఁ గ్రౌంచారి శర్వాణిసుతుని
నిరుమూఁడు మోములు నెసఁగిన వాని
రాజశంకరపుత్రు రమణీయగాత్రు

రాజితంబుగఁ గుమారస్వామిఁ దలఁచి
వ్యాసు వాల్మీకి మహాకావ్యుఁ గాళి
దాసుని భవభూతి దండి మాఘునిని
బిరుదు వేములవాడ భీము నన్నయను
నరయఁ దిక్కన నెఱ్ఱనార్యు శ్రీనాథు
నిలఁగల్గు కవుల నెల్ల సద్భక్తి
విలసిత సద్వాక్య వినుతి నుతించి
యొక కృతి రచియింప నిష్టార్థ సిద్ధి
యాకృతి రచియింప నతిభక్తిఁ బూని
శ్రీకరంబై యొప్ప చెయ్యేటిపురిని
వెలసి భవాపహ నారి యంబోరుగంటమ్మ
పరమకల్యాణి శాంభవి యేకవీర
యామపరంజ్యోతి యఖిలైకమాత
నాదరంబుగ భక్తి నాత్మ భావించి
యేఁ జేయు కృతికిని నినుఁడైనవాఁడు
రాజపూజితుఁడును రణవిజయుండు
నమిత ప్రతాపసాహసముల మించు
విమతుల నవలీల విదళించువాఁడు
వినయ వివేక సద్వినుతసుస్థిరుఁడు
మనుజేంద్రుఁ డఖిలసామ్రాజ్య వైభవుఁడు
నిబిడ శౌర్యౌదార్య నిజకీర్తు లందుఁ
బ్రబలిన చినతిమ్మపార్థివేశ్వరుఁడు
నొకనాఁడు నాత్మ నుద్యోగంబు కలిమిఁ
బ్రకటిత వైభవపారీణుఁడగుచు
నమరిభామలసాటి నమరినయట్టి
రమణులు వింజామరమ్ములు వీవ
నంచిత పూర్ణచంద్రాకారముఖులు
కాంచనోజ్జ్వల కుంభ కాళంజు లిడఁగ
భరతాది గీత ప్రబంధముల్ చెలఁగ
దౌవారిక వేత్రహస్తులు సందడింప
కవి భట పాఠక గాయకులాది
దవుల చౌషష్టి విద్యలవారు గొలువ

లలిత చీనాంబరాలంకారుఁడగుచుఁ
దెలివొంది భూలోకదేవేంద్రుఁడనఁగఁ
బొగడొందు సుచితజ్ఞ భోజుఁడనంగ
కవిబుధ శ్రీపాదకమల షట్పదుఁడు
ప్రవిమల హృదయ సత్పక్ష సుస్థిరుఁడు
నిటలాక్ష పదభక్తి నియతిఁ బెంపొందు
భట్టువంశమున మెచ్చు పచ్చకప్పురము
తిప్పరాజసుతుండు తిరువేంగళుండు
చెప్పంగ నేర్చుఁ బ్రసిద్ధంబుగాఁగ
నని విన్నవించిన నా చిన్నరామ
మనుజేంద్రుఁ డధికసమ్మదముతో నపుడు
నను బిలిపించి మన్నన గారవించి
వినుతించి కర్పూర వీడ్యంబు లిచ్చి
యనఘుండు మీ తాత యగు తిమ్మరాజు
తన తమ్ముఁ డయ్యలుఁ దాను నిమ్మహిని
బ్రౌఢుఁడై విద్యలఁ బరఁగ మెప్పించి
ప్రౌఢరాయలచేతఁ బచ్చకప్పురపు
రా[1]జు నాఁబడెఁ దిమ్మరాజుకుఁ దిప్ప
రాజుదయించె విరాజితమ్ముగను
రాజుల మెప్పించె రసికుఁ డాతని త
నూజుఁడ వార్య సన్నుత కవీంద్రుఁడవు
ప్రావీణ్య మతివి శోభనకా[2]వ్యలీలఁ
గావున నీవొక్క కావ్యంబు మాకు
ద్విపద భావంబునఁ దెలివొంది మిగుల
సుషమగా సత్కవు లుల్లంబు లలర
మధుర వాక్యమ్ముల మదిఁ గొనియాడ
మధురాపురేశు నిర్మల పుణ్యచరిత
చౌషష్టి లీలా విలాసంబు లాంధ్ర
భాషను బెదరామ పార్థివు పేర
సుచరిత్ర వైభవసుత్రాము పేర
రచియించి విఖ్యాతి రాఁజేయు మర్థి,
నని యానతిచ్చిన యా మహారాజు

---

[1] రాజనంగాఁ దిమ్మరాజుకు.   [2] శోభన కవివీవ.

ననుపమ మధుర వాక్యములకు మెచ్చి
మఱిఁ గాళిదాస భీమన తిక్కయజ్వ
లరయ నన్నయ్య శ్రీనాథుఁడ గాను
ఏ నెంతవాఁడను నీ కావ్యమునకు
నైనను మధురా పురాధ్యక్షు కృపను
ననఘ ! మీ యనుమతి నట్ల కావింతు
ననుచుఁ దత్కార్యుల నర్థిఁ బూజించి
నయ్య లంఘ్రులను నా యాత్మలోఁ గొలిచి
వెయ్యేల నానేర్చు విధమున వేడ్కఁ
జెలఁగుచు సుపసూరిసింహంబు పేరఁ
బురుషోత్తమ ధ్యాన పూర్ణాత్ము పేరఁ
దగు గోళ్ల బసవేంద్రు తనయుని పేర
సుగుణాఢ్య పరసతీ సోదరు పేర
ఘనత స్వామిద్రోహ గండని పేరఁ
జిన రామవిభునికి జ్యేష్ఠుని పేర
దీపించు నచ్యుతదేవ రాయ ప్ర
తాప దక్షిణబాహు దండాంకు పేరఁ
జతురిత నీ కావ్యసారంబునకుఁ
బతియైన పెదరామ పార్థివు పేర
శ్రీకరనిధి పేర శ్రీరాము పేరఁ
బ్రాకటమ్ముగ సకలార్థ సంపదలు
బుధులు సర్వజ్ఞులు భూమిపాలకులు
నధిక సత్కార్యులు నర్థితోఁ బొగడఁ
బద సంధు లర్థముల్ ప్రాసంబు యతులు
పదిలమై లక్షణ ప్రామాణ్యముగను
గల్పాంతరస్థాయిగా మించి వెలయఁ
గల్పింతు నా కథాక్రమ మెట్టి దనిన

కథానుక్రమణిక.

వామదేవ వశిష్ఠ వాల్మీకి సురులు
రోమహర్షుండు గార్గ్యుండు కశ్యపుఁడు
గాలవ వ్యాస మార్కండేయ భృగులు
వాలఖిల్యులు భరద్వాజ కౌత్సకులు

శాండిల్య కపిల విశ్వామిత్ర పులహ
కౌండిన్య నారద కణ్వ పులస్త్య
లత్రి గౌతములును నా పరాశరుఁడు
మైత్రావరుణ శక్తి మాండవ్యఋషులు
జమదగ్ని దుర్వాస జహ్ను జాబాలి
సుజ్ఞాను లాంగిరసుండు శౌనకుఁడు
యాజ్ఞవల్క్య మరీచు లాది సన్మునులు
వరుస పాడ్యమి నమావాస్య నందఱును
జిరపుణ్యధనులు సంచిత లీల నపుడు
పొసఁగైన వేడ్కఁగోఁ బుణ్యైకరాశి
సలిఁ గర్క పిశితము నంబలు రాకాశి
భక్తౌఘ సహవాసి భాగ్యాంబురాశి
ముక్తి సంటుపవాసి మోహనోల్లాసి
మణి కర్ణికోద్భాసి మహిత ప్రకాశి
ఫణికుండలావాసి పరమ సంకాశి
కలుష సంహారాసి కైవల్యరాశి
ఫలిత పంచక్రోశి భర్గవిలాసి
యభవ రూపాధ్యాసి యర్క ప్రకాశి
యఖిమత ఫలరాశి హంససినాసి
యల గంగతో రాసి హరుకృపఁ జేసి
విలసిత గుణరాశి వేద సద్భాసి
కాపుంబు కెడబాసి కరుణకు డాసి
కామితార్థ విలాసి గల పంచక్రోశి
యన్నపూర్ణా భాసియగు వారణాసి.
చెన్నొందు నప్పురిఁ జేరి యా ఘనులు
దేవవాహిని యందు దేవసన్నిధిని
నా పావనోత్తము లానేళ నందు
శ్రీ పార్వతీనాథు శ్రీ విశ్వనాథు
శంకరు సర్వేశు సర్వాత్మవాను
పంకజాక్షప్రియు భక్తిలోఁ గొల్చి
వేమారు సాష్టాంగవిధిని దండ ప్ర
ణామముల్ జేసి యానందాత్ములగుచు
శివశివ విశ్వేశ ! శ్రీగిరిజేశ !

శివ చంద్రకోటీర శివ శూలధార
శివ పితామహరూప శివ విష్ణురూప
శివశివ ఫాలాక్ష శివ జగద్రక్ష
శివ సితాసితవర్ణ శివ సర్వాకర్ణ
శివ సర్వపరిపూర్ణ శివకృపాపూర్ణ
శివ భక్తమందార చిన్మయాకార
శివ రౌప్యగిరివాస శ్రీకృత్తివాస
శివ మోహనాకార జిహ్మగహార
శివ భూతిలిప్తాంగ శ్రీమహాలింగ
శివ నుతగీర్వాణ జితపంచబాణ
శివ జగత్పరిపాల శివ మహాకాళ
శివశివ గణనాథ శ్రీవిశ్వనాథ
దేవ శంకర నమస్తే జగన్నాథ !
దేవ తుభ్యంనమో దేవాదిదేవ
పాలించు మమ్ము గృపాదృష్టిఁజూచి
నీలలోహిత దయానిధి భక్తవరద
అని సన్నుతుల్ నేయ నంబికాధవుఁడు
మునులార! మీ స్తోత్రములకు మెచ్చితిని
యడుగుడిష్టము లేమి! యనిన నాఋషులు
కడువేడ్కఁ గోడ నా కఱకంఠుఁజూచి
ఓదివ్యసంకాశ ! ఓవ్యోమకేశ !
మును సకలాభీష్టములు మీరు మాకు
ననయంబు గలుగంగ నానతిచ్చితిరి
యింకొక్కవరము మాకిప్పింపు డురగ
కంకణ ! నీదు కింకరుల రప్పించి
పరమాత్మ నీపాదపద్మముల్ మదిని
స్థిరభక్తి గలుగంగఁ జేయవే ! దేవ
యన విని సర్వేశుఁ డట్లకా కనుచుఁ
దనమూర్తి యందు నంతర్ధానమయ్యె
ముక్తిమంటప మధ్యమునఁ బ్రమోదమున
భక్తవత్సలు పాదభక్తిఁ జెన్నొంది
సకలశైవాగమ శాస్త్రంబు లెల్ల
వికసిత హృదయులై వినుచు సన్మునులు

నన్యోన్య కౌతూహలాయత్తులగుచు
ధన్యులై యా గంగ దరి నుండి రంత
మఱి కొందఱంత నా మునిపుంగవుని
బరమాత్మ నారదబ్రహ్మ నర్చించి
మునికులోత్తంస ! యోగిమునిలోకపూజ్య
మునిశిరోమణి ! దేవమునిలోకవంద్య !
భువనాంతరిక్ష సద్భువనపాతాళ
మవిరళ బ్రహ్మాండ మాదిసర్వంబు
దిరుగుచుందురు మీకుఁ దెలియ నంతయును
దిరమైన తీర్థముల్ దేవతీర్థములు
సకలవైభవములు సర్వజ్ఞ చరిత
యకలంక మీరు నాకాన తిండనిన
మునినాథుఁడా దేవముని సంతసిల్లి
చనవిచ్చి పల్కె నా సంయమీంద్రులకు
తీర్థమాహాత్మ్యముల్ తీర్థదేవతలు
తీర్థవైభవములు తేజరిల్లగను
నాదృఢవ్రతచిత్తుఁడగు వ్యాసునకును
బ్రోదిగాఁ జెప్పితిఁ బూర్వమందేను
నతనికి నంతయు నవగతం బిపుడు
సతనినిఁ బ్రార్థింపు డతివేడ్కతోడ
నని నారదుఁడు పల్క నమ్మహామునులు
ఘనుని సాత్యవతేయుఁ గనుగొని మ్రొక్కి
పరమ మహాభాగ ! పరమసంయోగ !
పరమపురాతన ! పరపురాణజ్ఞ !
లలి కావ్యనాటకాలంకారశాస్త్ర
విలసితాగమతత్త్వ వేదివి నీవు
శ్రుతు లేర్పరించిన సూక్ష్మవివేక !
సతతశివార్చన సద్భక్తి పరుఁడ
పంచాక్షరీమంత్ర పారాయణుండ
యంచితభూతి రుద్రాక్షపూర్ణాంగ !
ప్రియముతో మీ పాదపీఠ సేవకుల
దయఁగల్గఁజూడు వేదవ్యాసమౌని !
మీ కాటి గానము నిఖిలమ్మునందు

కాసవ యక్ష గీర్వాణకీర్తనుఁడ !
భావించి మావిన్నపం బొక్క టెలమి.
కావేరి తుదగాఁగ గంగ మున్నుగను
నంతయుఁ జూచితి మటు దక్షిణంబు
వింత యెఱుఁగము మాకు వివరింపవలయు
ననినను బ్రియమంది యానందమంది
మునులను గరుణించి మునిపుంగవుండు
వివిధశాస్త్రార్థకోవిదులార మీకు
వివరించి చెప్పెద వేడ్కతో వినుడు
పూర్వకాలంబున భూతేశ్వరుండు
శర్వాణిఁ బెండ్లాడ సంభ్రమంబునను
కైలాసగిరి నుండి కమలజాచ్యుతులు
పౌలస్త్యవామన ప్రముఖదేవతలు
నర సిద్ధగంధర్వ నాగకిన్నరులు
గరుడ కింపురుషయక్ష శ్రేణిసురలు
నా నారదుండాది యఖిలదేవర్షు
లేను నగస్త్యుండు నెల్లలోకములు
నా బాణవత్సలుం డాడెడి పెండ్లి
కాబాలవృద్ధాదు లందఱు నడుప
నాభారమున కోర్వ కా క్షణంబునను
నాభూమి యటు వంగి యామ్యభాగంబు
నున్నతంబగుటయు నుగ్రుండు కడఁక
మన్నించి ఘటజన్ము మాహాత్మ్యమెలఁగి
యా దక్షిణమ్మున కనిచె నాతనిని
నా దేవు నానతి నట్ల కాకనుచుఁ
బోవుచో వింధ్యాద్రి పొడవడఁగించి
యావలఁ బోదియ మహామల నుండి
దక్షిణమ్మున మహాస్థలముగావించి
యాక్షితి రక్షించె నినసన్నిభుండు
నా తామ్రపర్ణియు నా వైఖనదియు
నా తీర్థదేవతలా మహాత్త్వంబు
సుకరమై సకలంబు శోధించినాఁడు
ప్రకటితంబగు వేడ్కఁ బ్రార్థింపుఁ డతని

అనినను ప్రియమంది యాసభలోన
మునిపుంగవుండున్న మునులెల్ల నతని
పాలికిఁ జనుదెంచి భక్తిఁ బూజించి
ఓ లోకపావన ! యోగమునినాథ !
పంచాక్షరీమంత్ర పఠనపారీణ !
సంచితోజ్జ్వలపుణ్య చారిత్రవిభవ !
ఆ పోశనంబుగా నబ్ధులేడింటి
కోపించి గ్రుక్కగాఁ గొన్నట్టివేల్ప !
శంకించి నహుషుని సర్పంబుగాఁగ
హుంకారమిచ్చిన యుగ్రకోదండ !
కఠినుల వాతాపి ఘను నిల్వలాఖ్యు
జఠరాగ్నిఁ గాల్చిన సరసప్రవీణ !
వంధ్యగర్వోన్నతి వడిమించియున్న
వింధ్యాద్రి నణఁచిన వినుతప్రతాప !
ప్రత్యక్షముగఁ దామ్రపర్ణి తీర్థములు
నిత్యతీర్థములుగా నెరపు పాపఘ్న !
వరపుగాఁ దగు షోడశోపచారములఁ
బరమేశుఁ బూజించు పరమమాహేశ !
ఘనతతో వృత్తలక్షణ మలంకార
మనఁగ వర్ణోత్పత్తి యిది యొప్పుగాఁగ
ముదముతో ద్రావిడ మూలసూత్రంబు
కొదలేక శివుఁడు మీకును నానతిచ్చెఁ
దనర నావాక్యంబు ద్రవిళదేశమున
వినుతిగా మీచేత విఖ్యాతమయ్యె
నదిగాక దక్షిణ మాద్యంతమెల్ల
విశదంబుగా మీరు వేడ్కఁజూచితిరి
మా విన్నపము విని మమ్ము మన్నించి
భావించి యానతీ పరమయోగీంద్ర !
గంగాది నదులను గావేరి నుత్త
మాంగంబు దోఁగితి మావల మీరు
నరుదైన పొదియ మహాచల నెపుడు
నిరవందఁ దప మాచరింతురు గాన
వేగావతగు వైఖ విమలప్రవాహ

మాగమతీర్థమ్ములందుఁ బెంపొందు
మథురాపురేశ్వరు మహిఁ జొక్కనాథు
విధము లింపుగ మాకు వివరింపు మనఘ !
యాలోకనాథుని యరువదినాల్గు
లీలా వినోదానులీల లింపొందఁ
గ్రమమొప్ప మీరెఱుంగని పుణ్యకథలు
విమలాత్మ ! కల్గునే విశ్వంబులోన
నని మునులందఱు నర్థి బ్రార్థింప
విని సంభ్రమంబుతో విస్మయంబంది
సద్గుణచిత్తుఁడా సంయమీశ్వరుఁడు
గద్గదకంఠుఁడై కాయమంతెల్ల
ప్రకటిత పులకాంకురమ్ములు వొడమ
వికసిత వదనారవిందుఁడై యపుడు
సంతోషబాష్పముల్ చక్షులఁ దొరుఁగ
నంత నామునులఁ జయ్యన గారవించి
వినుతింపఁదొడఁగెను వింధ్యశైలారి
మును నారదవ్యాసమునులు గ్రంథమున
నాది నుత్తర పురాణాఖ్యంబునందు
భేదించి చెప్పిరి ప్రీతి నేర్పఱిచి
యీ పుణ్యకథ మీకు నేర్పడ నిపుడు
చూపింతు సంక్షేప రూపంబుగాను
సార్థమై యేఁబదియాఱు దేశములఁ
బ్రార్థింపఁగల్గిన పాండ్యరాజ్యమున
నెల మూఁడు వానలు నెమ్మితో గురిసి
బలు పాడిపంటలు ప్రబలి పరిఢిల్లు
మఱి గిరిశిల లెల్ల మాణిక్యశిలలు
గరిమ భూతలమెల్లఁ గనకరజతము
గల మహీజమ్ములు కల్పభూజములు
పొలుపైన తీర్థముల్ పుణ్యతీర్థములు
వనములన్నియు మత్తవారణమ్ములును
ధనరాసులన్నియు ధరమౌక్తికములు
భావింప నింటింటఁ బద్మినీస్త్రీలు
నా వాసమైయుండు నా దేశమునను

బురము లేడింటిలోఁ బురణింపఁగలుగు
పురమున నఖిలసత్పుణ్యముల్ గలిగి
వాసవాదులు శేషవాణులు మునులు
వ్యాసాదులకు నశక్యంబు వర్ణింప
నది లోకవిఖ్యాత మది తీర్థరాజ
మది వేదఫలసార మది పుణ్యసార
మది ముక్తిసాధనం బది సిద్ధసేవ్య
మది పాపసంహార మది శంభునిలయ
మాశ్రితఘనదరిద్రాద్రి సద్భిదుర
మాశ్రితమధురంబు నమ్మహామధుర
యందుండు శ్రీమన్మహాదేవదేవుఁ
డిందుజూటుఁడు సోముఁడీశ్వరేశ్వరుఁడు
సౌందర్యనాథుండు సర్వేశ్వరుండు
శ్రీచొక్కనాథుఁడా శ్రితలోకభర్త
వాచామగోచరు వాగీశవినుతు
నంగయార్ణెము యనఁగల్గు సర్వ
మంగళాహ్వదయేశు మహితప్రకాశు
నహిరాజ భూషణు నాది మధ్యాంత
రహితు నుతించి పరబ్రహ్మరూపుఁ
డతని పుణ్యచరిత్రమాత్మ నుప్పొంగి
చతురత వినుపింతు సద్భక్తి ననుచు
ముదమొప్ప మోదకామోదుఁ బ్రార్థించి
మదనారిఁ బూజించి మధువైరి నెంచి
వనజజుఁ గీర్తించి వాణిఁ బ్రార్థించి
మునులఁ బూజించి షణ్ముఖుని సేవించి
లాలించి దీపించ లక్షణల్ మించ
నా లీల లెఱిఁగింతు నాత్మ శోభిల్ల

చతుష్షష్టి లీలలు.

వృత్రాసురుని హత్య విబుధేంద్రునకును
జిత్రంబుగాఁబట్టి చెలఁగినలీల
తగమెచ్చి యైరావతంబు శాపమ్ము
నగణితమ్ముగఁ దీర్చియనిపిన లీల

చతురుఁడై యా పతంజలియు సన్మునులు
స్తుతియింప నాట్యంబు జూపిన లీల
పన్న పర్వతముల నాఖాతములకు
నౌన్నికగా భక్తి నిచ్చిన లీల
యమృతాన్న కూపమ్ము లావైఖ నదియుఁ
గ్రమమొప్ప నచటి కాకర్షించు లీల
జలనిధు లేడును సరవితో నపుడు
వెలయఁ నప్పూరికి రావించిన లీల
మలయధ్వజుండను మామ నయ్యొడకుఁ
బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియమిచ్చు లీల
సమ్మదమ్మున భూమి జనులు శోభిల్ల
నెమ్మితో నుగ్రపాండీడైన లీల
వెలయ చక్రము జెంతు వేలాయుధమ్ము
నెలమి నా యుగ్రున కిచ్చిన లీల
చాల మీఱిన సప్తజలనిధు లడఁగ
వేలాయుధంబున వేయించు లీల
యనిమిషేంద్రుని చక్రమందు వేయించి
పెను మేఘములఁ జెఱపెట్టించు లీల
చేరి పాండీనిచేఁ జండాయుధమున
మేరువు గొట్టించి మెఱసిన లీల
వేదసంవేద్యుఁడై విశ్వంబులోన
వేషమ్ములర్థితో వెలయించు లీల
రతికెక్కు నవరత్నరాసులఁ దెచ్చి
యతివేడ్క సెట్టియై యమ్మిన లీల
కరమొప్ప నాల్గు మేఘముల రావించి
గుఱుతుగాఁ గూటమ్ము గూర్చిన లీల
సిద్ధమై యిష్టార్థ సిద్ధులిచ్చుచును
సిద్ధుఁడై యచ్చోటఁ జెలఁగిన లీల
భక్షింపఁ బాషాణ భద్రేభమునకు
నిక్షుదండము చేతికిచ్చిన లీల
యలరిన వృద్ధయౌవన బాల్య వేష
మలరించి వృషభ వాహనుఁడైన లీల
యడుగక కుడిపాద మూని పాండీని

కొడమకాలను నటియించిన లీల
యవని విప్రుని భార్య కాయుష్య మొడల
వివశుఁడై నిందకు వెలిచిన లీల
ధరమాతృగమన పాతక సంగముల్లఁ
బరుపడి నెడలంగఁ బాపిన లీల
యుకాంగకీరుఁడై యొల్లరుఁ బొగడఁ
జేకొని యుద్ధమ్ము నేసిన లీల
నాగమ్ము నొక్కట నగ్ని లంపినను
వేగ నాగము దెగ వ్రేసిన లీల
మునుకొని పశువుగా బుద్ధి లంపినను
ఘనమైన వృషభాద్రిగాఁ జేయు లీల
యిరవొందఁ బాండ్య రాజేంద్రున కర్థి
శౌరిదిగాఁ బ్రజ తోడు చూపిన లీల
కడకి యారాజుకు గారవంబెసఁగ
నుడుగక బహుధనంబొసఁగిన లీల
వినతింగ సెట్టియై వీథులఁ దిరిగి
యనుకందఁగా గాజులమ్మిన లీల
యష్టమహాసిద్ధులా మాతృకలకు
నిష్టమై యుపదేశమిచ్చిన లీల
కెలఁగి కాప్వెట్టికి సేవలొసంగి
తలుపుల బసవముద్రలు పెట్టు లీల
యల పాండ్యపతికి నాహవరంగమునను
జలివేంద్ర పెట్టి తాజయ మిచ్చు లీల
యలరంగ జొన్నాయి యను వారసతికి
నిరవైన రసవాద మిచ్చిన లీల
పగగొని చోడనిఁ బడిగెలో వ్రాసి
పొగడంది తన పురంబున కేగు లీల
యనువొప్ప వెలయుకు నతియంబుగను
నొనర ధాన్యఁపుముడి యొసఁగిన లీల
సెట్టికి మామయై చేరుండి సభను
పట్టుగా ధర్మంబు పలికిన లీల
పరగుణ పాండ్యభూవరునకు వేడ్క
నిరవొందఁ గైలాస మిచ్చిన లీల

జ్ఞానులు మెచ్చ సంఘట్టనగాఁగ
భానుని గెలిపించి పాడిన లీల
యరయ బాణునకుఁ దానర్థిమిమ్మనుచు
నెలమి నిగ్రహంబు లిచ్చిన లీల
యింపుగా బాణుని యింతిఁ బాడించి
సొంపెక్క గెలిపించి సొబగైన లీల
కామించి యంగయి కణ్ణమ్మ నచటఁ
బ్రేమతోఁగల వేసి పెండ్లాడు లీల
దయ గందిపిల్లల తల్లివై వచ్చి
ప్రియముతోఁ జన్నిచ్చి పెంచినలీల
మేటిపక్షుల కెల్ల మేటి వీవనుచు
నేటరంతకును గరమిచ్చిన లీల
కరగ నారాయణ పక్షీంద్రునకును
బరువడి కైలాస పదమిచ్చు లీల
వలనుగాఁ దిరువాలవాయను వెల్లఁ
దెలియంగ మధురకుఁ దెలిపిన లీల
వెలయ నా పాండ్య భూవిభునకుగాను
నిల మించి వృషభాస్త్రమేసిన లీల
సలలిత సత్కావ్య సంఘంబునకును
బలు సంఘపలకఁ దా పాలించు లీల
మఱి ధర్మి యనెడి బ్రాహ్మణుని పెండ్లికిని
వెరవొప్ప మాడుపు రా నీడ్పించు లీల
తిరముగా నక్కీరదేవుని వేడ్కఁ
గరుణతో దరిఁజేర్చి గాచిన లీల
కడువేడ్క ద్రావిడ కావ్యంబు నాకు
నెడపక యుపదేశమిచ్చిన లీల
వివిధ సత్కావ్యాలు వినుతింప నపుడు
తివిరి పట్టము గాఁగఁ జెల్విన లీల
యరయ నైడక్కాడ ననుభట్టునకును
నరుదొందఁ దోడుగా నరిగిన లీల
పూని యా తిరువాదయూరదేవునికి
జ్ఞానోపదేశమ్ము గావించు లీల
ప్రియభక్తి నతనికి మృగధూర్తకులను

హయములుగాఁ జేయు నాశ్చర్య లీల
నా యశ్వములనెల్ల నా ఫేరవములఁ
జేయించి వెరఁగొందఁ జేసిన లీల
పిట్టకై మన్ను దాఁ బెట్టుగా మోసి
కట్టకై పిట్టు దా గైకొన్న లీల
మండిత జ్ఞానసంబంధుని చేత
పాండిని జ్వరమెల్లఁ బాపిన లీల
గట్టిగా సమయసంకల్పంబు జేసి
బెట్టు జైనులఁ గొఱ్ఱు వెట్టించు లీల
మూర్తి సెట్టికినిదా ముదమొప్ప భూమి
కీర్తి గల్గంగ నేలించిన లీల
విమలింపఁ బశుపతి వేషంబు దాల్చి
ఘనశాస్త్రులకును మార్గముఁ జూపు లీల
జమ్మి కూపమ్మును సాక్షి రప్పించి
కొమ్మతోఁ దానందు నెగడిన లీల
యీ యరువది నాల్గు నేణాంకధరుని
పాయనిలీలలై భాసితంబుగను
దిరముగాఁ గృతయుగ త్రేతాయుగములఁ
గరిమెప్ప ద్వాపర కలియుగమ్ములను
నొక్కొక్కయుగమున నొగిఁ బదియాఱు
లెక్క నరువది నాల్గు లీల లైనట్టి
శ్రీ చొక్కనాథుసంచిత విలాసములు
వాఙ్మాన గోచర వర్ణనమ్ములట్టి
మహనీయమగు పుణ్యమహిమ లింపొంద
విహితంబుగా వ్రాయ విన్నఁ బఠియింప
నా పుణ్యులకు నాయురారోగ్యములును
ప్రాపించి సర్వ సంపదలును గాంచి
సకలదాన విశేషసమితిఁ జెన్నొంది
ప్రకటిత పుత్రపౌత్రాభి వృద్ధులను
గలుగు నాధిక్యమై గంగ యాదైన
యల మూఁడుకోట్లైనట్టి తీర్థములు
సేవించుకంటె విశేషమ్ముగాఁగ
గావించు భూప్రదక్షిణముల నెన్నొ

బాగుగాఁ జేసిన ఫలమధికముగ
వేగంబె గల దిది వేదవాక్యంబు
నిదిసత్య మిదినిత్య మిది ముక్తి మార్గ
మిదిసిద్ధ మిది శుద్ధ మిది చోద్యమనుచు
ననువుగా నారద వ్యాస సన్మునులు
మును పురాణాంతరంబులఁ జెప్పిరనుచు
నాకంఠ సంభవుఁడా మహాఋషులఁ
జేకొని వేర్వేఱ శ్రీ చొక్కనాథు
చరితంబు మిగుల నాశ్చర్యంబుగాఁగ
విరచింపఁదొడఁగెను వేడ్కలింపెసఁగ

మొదటి లీల.

వృత్రాసురుండతి విక్రమంబునను
గోత్రారి తోడ మార్కొని ఘోరమైన
యుద్ధమ్ముఁ జేసి శౌర్యోదగ్రుఁడగుచు
సిద్ధమైనట్టి ప్రసిద్ధ ప్రజాల
మడరంచి ఘనవజ్రహతిచేత నపుడు
పడియెఁ బా నతనిపై బ్రహ్మహత్య వైచి
యింద్రుఁడు వృత్రాసురేంద్రుని హత్య
సాంద్రమై తనయందు సంచరించుటకు
సకల మహాఋషుల్ సమ్ముఖంబు గొలువ
వికలుఁడై వారితో విన్నవించె నపుడు
ననఘాత్ములార! యీ హత్య నాకెపుడు
చనగలదంచు నాస్థానంబులోనఁ
బలికిన నా మునివరులును నాత్మఁ
దలపోసి తమలోనఁ దగ విచారించి
నుమహేశ్వరుని హత్య నుస్థిరంబుగను
క్రమమొప్ప నాల్గు భాగమ్ములు చేసి
జలముల ఫేనమ్ము జగతి నూషరము
జలజాక్షులను రజస్సులుగను వృక్ష
జాలమ్ముల పిశున జాలంబుగాఁగఁ
జాలింప నట వారు సంతోషమంది
యా మునీంద్రులకడ కవనిభూజములు
భామలు జలములు భయముతో వచ్చి

మ్రొక్కుచునో మహామునులార మాకు
దిక్కది యనుచుఁ బ్రార్థింప వారనిరి
గ్రాలు ఫేనము నూషరంబుల పిశున
జాలంబుగాని మీజాడకు రాదు
ననుచు వారల బ్రహ్మహత్య వారలకు
ననువొప్పఁ బంచియా యతివలఁ జూచి
ఋతుకాలములఁ బ్రవర్తించుటగాక
సతతమ్ము మీకు దోషములేదు పొండు
నన ప్రియపడి వారలట్లు కాకనుచు
చనిరి వేడుక నివాసములకు నంత
దోషంబు తనయందు దూరమైపోవ
భూషిత స్వర్లోక పుంగవుఁడైన
వాసవుఁడధిక సింహాసనంబునను
భాసురంబుగ దివ్యభామలతోడ
కిన్నర గంధర్వ గీర్వాణయక్ష
పన్నగులా బృహస్పతియును మునులు
తెలివొంది తక్కినదిక్పతుల్ గొలువఁ
గొలువుండి వేడ్కలు కొనలుసాగంగ
నప్పుడు రంభాదులైన పాత్రలను
రప్పించి నాట్యసంభ్రమములు జూడ
సందులోపలఁ గొందఱౌరౌర నృత్య
మందలి వేడుకలందిందుఁగలవె
యనినను మఱికొందఱమ్మహామునులు
ఘనులార వేటమార్గము వోలు వేడ్క
గలుగునే ! రాజ సంఘములకు ననుచుఁ
బలికిన నప్పుడా పాకశాసనుఁడు
గడు వేడ్క వేటమార్గమునందుఁ దవిలి
నొడిగె వారల వేఁటలాడంగ మనకు
స్థలమేది యనిన నాసంయమీశ్వరులు
తెలిపిరి తగఁ బాండ్యదేశంబునందు
నాకాశమంటి యాశాంతరంబుల న
నేకశాఖలఁబర్వి నిఖిలకాంతార

సంఘంబుమించి యసంఖ్యాత వృక్ష
షండలతాగుల్మ సంఘముల్ గల్గి
కొలఁకులందును వాపికూపంబులందు
స్థలదుర్గ వనదుర్గ జలదుర్గములను
బొలుపొందు గిరిదుర్గములు పిక్కటిల్లి
పెనగొని యండజ పిండజంబులను
మునుకొని స్వేదజ యుద్భిదంబులను
మృగపక్షి జంతుసమేతంబుగాఁగ
నగణిత సంకులంబై యొప్పుమీఱి
కడువనంబుఁ గలుగు నేమిషంబును
గడుసు లేకెప్పుడు కాంతార భూమి
సిద్ధసాధ్యులు నిష్టసిద్ధి చేకూర
సిద్ధంబుగా నందుఁ జేరియుందురు
వేఁట మార్గమునందు వేడ్క గలదేని
వేఁట సన్నాహమై వెడలు దేవేంద్ర !
యని మునుల్ వినుతింప నతిసంభ్రమమున
ననుపమ ఘనమృగవ్యసనుఁడై యపుడు
కొలువు చాలించి పేర్కొని చతురంగ
బలముల రావించి పటహనిస్సాణ
సురదుందుభి మృదంగ శంఖాదిధ్వనుల
ధరణి గ్రక్కదల దిక్తటములు నదర
బలు మృగంబులు చెదర పక్షులు బెదర
కులగిరు లదర దిక్కుల కరుల్ మలల
విషధులు గలఁగ నహివిషధారి బెగడ
బుషులుల్లసిల్లఁ బౌరుషము శోభిల్ల
నుచ్చైశ్శ్రవంబెక్కి యుత్సాహలీల
వచ్చుచో మునుకొని హెచ్చిరంపెసఁగ
కోరమీసములు జేగురుబొట్లు మేను
చాలలు నెల్లని చాయచూపులును
కావిజోకలు నీలికాసెలు వలలు
చేవ విండ్లును దుప్పి కెడని యంబులును
నందమై వేఁటసన్నాహంబుగాఁగఁ
గలిగి కొండఱు వేటకాండ్రలి వేడ్క

బలిసి తగ గొలువఁగాఁ బావనంబైన
వనమున కేతెంచి వలలు చుట్టించి
ఘనమైన తెరవేఁట కట్టు గావించి
తొడరి నల్దిక్కులఁ దోలుకవచ్చి
కడఁకతో నన్ని యొక్కటికునుదెచ్చి
గహ్వరంబులు చొచ్చి ఘనసింహములను
సంహరింపుచు సాహసంబునఁ బేర్చి
గండ భేరుండ సంఘముల కంఠముల
ఖండించి భల్లూకములను దండించి
సారంగముల నొంచి శశముల నణఁచి
కారనుబోతుల గళములు ద్రుంచి
కరులఁ బట్టించి సూకరముల మెట్టి
శరభంబులను ముంచి శరములనించి
పులుల నిర్జించి దుప్పులను భర్జించి
బలు ఖడ్గమృగములఁ బట్టి కొట్టించి
కడు వేడ్కఁ జమరీ మృగంబుల నెల్లఁ
జెక్క చెండాడి విచ్ఛేదంబుచేసి
తక్కిన జంతువుల్ దగఁ జంపి చంపి
వెక్కసంబుగ మించి వేడ్కలు నించి
యాపుణ్యభూమి కొయ్యనఁ జేరవచ్చి
వేఁటలాడుట మది వేడ్కలేకున్న
వేఁట చాలించి యా విబుధేంద్రుఁడనిశంబుఁ
బులకాంకురమ్ములు పొడమె నా యొడల
నలమితోడను జీవహింస నాయందు
సహజమై పుట్టదు సందేహ మిందు
బహుళమై యానందబాష్పముల్ దొరఁగు
చున్నవి యో మహాయోగీంద్రులార!
కన్నది విన్నదిగాదిట్టి వింత
యరసి రండని వారి ననిచి యచ్చటను
దిరముగాఁ గదలక ధీరుఁడైయుండె
నట్టి కాకని వారలచ్చోటు వాసి
గట్టిగా నా పుణ్యకాంతారమునను
బొరిదిమై వెదకంగఁ జొచ్చిరంతటను

సురుతరంబైయుండు నొకమహాసరసి
గడు విస్మయంబుగాఁ గాంచి రయ్యెడను
తొడరి సంతోషమ్ము తోడ నా దివ్య
సరసి యందునఁ బుణ్యజలములఁ గ్రోలి
దురితమ్ము వెడలంగఁ ద్రోచి యా మునులు
నటకు నుత్తరభాగమందుఁ బెంపొందు
నిటలాక్షు నభవుని నీలకంధరుని
ఘన నీపవనవాసుఁ గరుణావిలాసుఁ
గనకాద్రికార్ముకుఁ గలుషౌఘవిముఖు
పటురూపధారు నా వాసుకిహారుఁ
డట నున్న రావుకు నతిభక్తిఁ జేరి
చూచుచు వెరగంది సురమునుల్ మగిడి
ప్రాచీనపతికి సంభ్రమ లీల నపుడు
చెప్పిరి వేర్వేఱఁ జెలఁగి యాస్థలము
నప్పుడు సురనాథుఁ డాశ్చర్యమంది
తన మనోహ్లాదంబు దవిలి ప్రేరేపఁ
జనిరొ నచ్చటికిఁ దా సంభ్రమంబునను
మండూక క్రిమి కీట మత్స్య కర్కటక
కుండలి మకర సంకులములు లేక
వితతమ్ముగా వారు విసులించునట్టి
యతి నిర్మలంబైన యా కొలన్గాంచి
మదిలోన నానందమగ్నుఁడై యపుడు
గదియంగ నటుపోయి కని సంతసిల్లె
నిల గంగ కాశి విశ్వేశులఁ బోలి
జలపావన స్థాన శంభు లింగముల
నందుఁ గృతస్నానుఁడై యతివేడ్కఁ
బొందిన పాతకంబులను పోనాడి
గాజుపూసకు వెదుకఁగా దివ్యరత్న
రాజమచ్చటఁ గాంచి రంజిల్లినట్లు
నదయుఁడై యట వేఁటలాడంగఁ బోయి
ముదలి వేల్పునుగాంచి మోదమ్ముతోడఁ
జూచి సురేంద్రుఁ డచ్చోటి కంతటను
నేచి దగ్గఱపోయి యీక్షించు నపుడు

దన్మయాపన్నుఁడై తన్ను జూపఱచి
యనన్యత్తభావంబునొంది యాననఁ
జిత్తమ్ము దెలిసి యా చిన్మయానందుఁ
జిత్తాబ్జమున నిల్పి సేవింపఁ దొడఁగె
జయజయ మమదేవ జయమహాదేవ
జయ నిత్యసత్యాత్మ జయ పరమాత్మ
జయ యాదిదేవతార్చిత పాదపీఠ
జయజయ త్రైలోక్య సామ్రాజ్యపూజ్య
జయ తారకాధీశ జయ జగదీశ
జయ యోగిహృత్పద్మ సదయ ప్రకాశ
జయ కామభస్మాంగ జయసత్కృపాంగ
జయ సచ్చిదానంద సజ్జ్ఞాని వంద్య
జయ త్రిభువనకీర్త్య జయ హరిస్తోత్ర
జయ శైలకోదండ జయ విష్ణుకాండ
జయ పరిభట్టార జయకృపాపూర
జయ జయ పరమేశ సకల ప్రకాశ

గుఱుతైన పార్వతీ కుచకుంభయుగళ
మొరసి కందెడి దేహమో నిర్మలాంగ!
గాలివానల నెండఁ గనుకంది కుంది
చాలంగ మృగపక్షిజాలమ్ములెల్ల
రాయిడింపఁగ నిట్టిరాయిడి నోర్చి
పాయకుండెడితే పార్వతీనాథ!
రూపంబులందు నరూపంబులందుఁ
బ్రాపించి సకలంబు నందున్న నీవు
నీ శాసనంబునఁ దేకాంత మగుట
నాకును వెరఁగయ్యె నాగేంద్రహార!
యని మ్రొక్కి యాదేవు నపసవ్య భాగ
మున నున్న రుద్రాణి ముజ్జగన్మాత
సంగయి కణ్ణమ్మ నటఁ బొడగాంచి
సాంగమ్ముగాఁగ సాష్టాంగమ్ముఁ జేసి
అంబ! నీకంఠసూత్రాఢ్యత గాదె
పంచిన గరళాగ్నిఁ బ్రబలె శంకరుఁడు
తల్లి! నీ కరుణాంచితమ్మునఁ గాదె

యెల్లదానవులను హింసించె హరుఁడు
జననీ ! నీ సద్వ్రతాచారత గాదె
ఘనతర పశుపతిఖ్యాతి శంభునకు
నమ్మ ! నీదగు సహాయమ్మునఁ గాదె
కమ్మవిల్తుని నీఱుగాఁ జేసె మృడుఁడు
నగజ ! నీవిల్లు తోడై యుండఁగాదె
జగదీశుఁ డొంటి నిచ్చట నుండఁగలిగె
మాత ! నీ దౌ దివ్యమహిమచేఁ గాదె
భూతేశుఁడా మింటిపురములఁ గూల్చె
నని సన్నుతుంబు చేసి యా దివ్యసరసి
చని హేమఘటముల జలములు దెచ్చి
ముదమొప్ప శర్వాణి భూతేశ్వరులకు
విదితంబుగా నప్డు వేదమంత్రములఁ
బొసఁగంగ నభిషేకములు భక్తిఁ జేసి
యసమాన దివ్యాంబరాదు లర్పించి
సలలిత కర్పూరచందనం బలఁది
పొలుపొందఁ బూజింపఁ బుష్పముల్ వెదకి
వెదకియుఁ గానక వికలుఁడై యపుడు
మదిలోన వెరఁగంది మఱిఁ జాలఁగుందె
నాకేశుఁ డిట్లను నాక్లేశుఁడగుచు
నాకేటి పట్టంబు ? నాకేటి బ్రతుకు ?
నాకిట్టి యెడఁ బ్రసూనములు నీ దేవుఁ,
జేకొని పూజింపఁ జేకూరదాయె
ననుచు శోకింపఁగ నా హోత్రాస్యవిభుఁడు
ఘనముగ సంతోషకలితుఁడై యపుడు
వేఁట వచ్చుచు నిట్లు వేడ్క నాయందు
గాటమై నిజభక్తిగలిగెనే యనుచు
వేల్పు రాయల భక్తి వేగంబె మెచ్చి
కల్పించె నాకొల్నఁగనకాంబుజములు
నటు చింతతో నతఁడటుయిటుఁ జూచి
తటుకునఁ గాంచె నందటను శోభిల్లఁ
గడువిస్మయంబంది కడుసంతసిల్లి
మునులార ! గంటిరే నును మీరిలిచట

ఘనమైన కాంచనకమలముల్ వేగ
నాజన్మఫలమున నగచాపధరుని
పూజింపఁగఁదగ్గె నీ పువ్వుల ననుచుఁ
గందక కుందక కడు షట్పదములు
చెందుటగాక విచ్ఛిన్నమ్ముగాక
మును విచ్చినవిగాక ముకుళమ్ముగాక
బహుళ సౌరభ్యపుష్పము లెల్లఁ గోసి
గుహు తల్లిదండ్రులఁ గోరి యర్చించి
యలరంగ ధూపదీపాది నైవేద్య
ములును గర్పూరతాంబూలంబు మఱియు
నంగరంగమ్ముల నతివైభవముల
నంగయకణ్ణమ్మ కా దేవునకును
గూర్పించి సొమ్మదిఁ గొంతఁ జింతించి
యూర్పడఁ బుష్పకం బిచ్చోట నిపుడు
కల్పింతునని విశ్వకర్మ రప్పించి
శిల్పార్య ! ఘనదివ్య సిద్ధవిమాన
మిప్పుడు రచియింపు మీక్షణం బనిన
నప్పుడు సురపతి కతఁడిట్టులనియె
విను దివిజాధీశ ! విన్నవించెదను
గలదందు రత్నసంఘటిత సౌవర్ణ
విలసితోజ్జ్వల కాంతి విఖ్యాతమైన
దివ్యవిమానంబు దేవలోకమున
భవ్యమైయున్నది బలభేది యనిన
నా దేవపతి యని యపుడె తెప్పించి
సాదరహృదయుఁడై సద్భక్తితోఁడ
నష్ట కరులను బూన్చినట్టి పుష్పకము
నష్టమూర్తికి వేడ్క నర్పించి యపుడు
నా విశ్వకర్మతో నమరవల్లభుఁడు
భావింప మున్నొక్క పట్టణం బిచట
లాలిత వైభవాలంకారములను
కైలాసతుల్యమై కలుగంగఁబోలు
నైనను నీ విప్పు డతిరమ్యముగను
నీ నేర్పు మెఱయంగ నిర్మింపవలయు

ననిను బనిపూని యా విశ్వకర్మ
ఘనతర సంతోషకలితుఁడై యపుడు
బంగారు గోపుర ప్రాకారములును
నింగితో రాయు మాణిక్య కంభములు
పగడంపుఁ గంభాల పద్మరాగములు
జగతిపై మించుపచ్చల గవాక్షులు ను
మరకతోజ్జ్వల రత్నమంటపంబులు ను
గురుతర హరినీలకుట్టిమంబులు ను
బహుతర వజ్రసోపానపంక్తులు ను
సహజ నిర్మలరుచి స్ఫటికగేహములు
రమణఁ జతుర్గోపుర ద్వారములును
విమల హేమకవాట వితతులు గూడ
ధవళిత వృషభకేతనములు నమరఁ
ప్రవిమల ముక్తాతపత్రముల్ మెఱయఁ
జారు చామీకర చామరంబులును
భూరి రత్నాంచిత భూషణములు ను
పరగ సామ్రాణిధూపముల వాసనలు
నిర్మల ఘనసార నీరాంజనంబు
లర్మిలిఁ గాంతాసహస్రము మర్పింప
నప్సరస్సతులతో నమరిన సతులు
నీప్సిత నాట్యముల్ చెలిమితో నాడ
ఘన భేరి భాంకార ఘంటికారవము
లనుపమశంఖ కాహళ నినాదములు
దుందుభి ధ్వనులతోఁ దూర్యమృదంగ
సందోహ పటహ నిస్సాణవాద్యములు
సంచితంబైన వీణారవంబులు ను
పంచమహావాద్య పటహముల్ మొఱయఁ
గలితమై భూలోకకైలాస మనఁగఁ
బొలుపొంద వైభవస్ఫురణ శోభిల్ల
నంగయకన్నెమ్మ కతిరమ్యముగను
రంగైన గుడి గోపురద్వారములను
నగణితోత్సవముల నధికంబు జేసి
తగమించుచున్న తద్ద్వార కవాట

గోపురోజ్జ్వల రత్నకుట్టిమంబులును
వాపి కూప తటాక వనసమూహములు
క్రమములింపఁ దోరణ ప్రాకారములును
మణిమయ ఘనసౌధమంటపంబులును
నున్నతధ్వజముల నురుతరంబుగ ను
జెన్నొందు మునిసిద్ధ సేవితంబగుచు
పాతాళమున శేషభామలు వెడలి
భూతలి కరిగి యప్పురికోట లెక్కి
చదలేటిలోఁ గృతస్నానలై మగిడి
ముదముతోఁ దమ పురంబునకు బోదు రెలమి
నగడితలోఁతును నా కోట పొడవు
పొగడంగరాక యే ప్రొద్దు శోభిల్లు
కర్పూర కదళికా క్రముక పున్నాగ
మందార పనస నింబక చంపకౌఘ
చందన ఖర్జూర సాల రసాల
శింశుపా మలక కౌశిక మాతులుంగ
కింశుక గుడపుష్ప కేతకాశోక
వాసంతి దంతధావన తిలక నాగ
కేసర న్యగ్రోధ గిరికర్ణ భద్ర
ధామణి యజ్ఞాంక దాడిమ పిప్ప
లార కదంబ రుద్రాక్ష హింతాల
భల్లాత కేతకీ పాటలీ బిల్వ
మల్లికారిష్ట మన్మథ జాతి నిచుళ
శామంతి శాల్మలీ జంబు శంబీర
హైమవతీ తింత్రిణా మ్లాతకాది
వృక్షలతా గుల్మ వితతుల సాంద్ర
నక్షయమ్ముగ దట్టమై యొప్పగాను
వెలయు నీ ఫలపుష్పబృందముల్ మించి
కార్కొని ఘోరాంధకారంబు గాఁగ
కీర శారిక శుక కోకిల క్రౌంచ
కాక ఘూక చకోర కలరవ కేకి
కారండ మధుకర గంభీర కలక
లారావముల మించు నారామములును

తమ మదంబులు బృంహితమ్ము వర్షించి
గములుగా నా శరత్కాలభయమున న
నీలమేఘము లిందు నిగిడెనో యనఁగ
జాలెడు మత్తేభసంఘముల్ గలిగి
ఆయతోన్నత శక్తి నందుఁ బెంపొందు
వాయువేగము గల వాజులు గలిగి
బలిసి యేమైనను బరగ నిర్మింపఁ
గలిగుండు నా విశ్వకర్మ వంశజులు
పరగఁ జతుర్వేద పారగులందు
శరణార్థి రక్షణ క్షాత్రతలాధిపులు
కోటికిఁ బడగెత్తికొను సూరుభవులు
వేఁటూరు తుండముల్ వ్రేయు నావుతులు
వినుతింప రణములో వెన్నీని భటులు
ననిమిషాచార్యుతో నమరు సన్మంత్రు
లురుతర సామంతులాగి ధనవంతు
లరుదైన దొరలు మహాకార్యపరులు
పరమపుణ్యాంగనల్ పరకింప మఱియు
నందమై కైలాసమందు నా టెంచ
బహు పురుషోత్తమ ప్రఖ్యాతిఁగాంచి
విహితమై వైకుంఠ విఖ్యాతి మించు
తగ మించి సత్త్వసంతానముల్ గల్గి
పొలుపొందు నమరేంద్రపురమున కంటె
నవ్యమై నవనిధానము లందు కనన
భవ్యంబుగాఁ దెంచ భావింప నలక
నధికాభిరామమై యా యయోధ్యకును
నధికమై దీపించు నా పట్టణము
గల్పింప నా విశ్వకర్మను బొగడి
యల్పమ్ముగాని పదార్థమ్ములొఁసగి
యనఘాత్ముఁడా యింద్రుఁడా దేవు నపుడు
తనదు సహస్రనేత్రములను జూడ
కోటి సూర్యప్రభాకోటుల తోడ
వాటమై గోపురావళ్యమ్ములందుఁ
జూచినఁ జక్కనై శోభిల్లుటకు ను

శ్రీ చొక్కనాథుఁడై శ్రీకరంబయ్యెఁ
జాల సౌవర్ణపుష్పము లుద్భవింపఁ
బోలంగ నాకొలన్ బొత్తామరయ్యె
నప్పుడు సురనాథుఁ డాశ్చర్యమంది
తప్పక వినుతించెఁ దగు వాక్యములను
సారంగవర్ణిత శ్యామలగ్రీవ !
సారంగలోచనా సారంగమాంగ !
సారంగ ఘనచర్మ శాటీ కటీర !
సారంగగుణ ధనుర్జయ శిఖాపాంగ !
సారంగరక్షణ ! సారంగశిక్ష !
సారంగధరజూట ! సారంగహస్త !
హాలాస్య పురనాథ యట్టాలనాథ !
ఓ లోకరక్షణ ! యో చొక్కనాథ !
దేవ మహాదేవ ! దేవాదిదేవ
దేవ ! మీ యాజ్ఞ నన్ దేవేంద్రుఁ డంద్రు
నే మున్ను వృత్రాసురేంద్రునిఁ ద్రుంప
నా మహాశూరుని హత్య నా యందు
సంభవించుట చూచి సంయమీశ్వరులు
జృంభిత హృదయులై చేర రాకుండఁ
జేసిరి యొకకొంత శేషించె నేని
త్రోసి యింకొకసారి తొడరకయుండఁ
గాయజాంతక ! యిట్టి కలుషసంఘములు
నా కడఁ బాపవే నాపాలివేల్ప !
యని విన్నవించిన నా మహాదేవుఁ
డనువందఁ బ్రత్యక్షమై యానతిచ్చె
నెఱుఁగక చేసిన దేనైనఁ గాని
యెఱిఁగి చేసినఁ బాయ దేమియు నైన
చేకొని పెక్కుఁ బూజ నేసితి గాన
నీకు దోషములేదు నీ లోకమునకు
నే భయమున్ను లేదు నే వెంట నెపుడు
నీ భువిఁ బోలునైన యీ ముక్తిసరసి
పొత్తామరను మాకుఁ బొసగుఁ జిత్తమున
నత్తినయది గాన సతిభక్తి నీవు

చైత్రతిథిఁ జిత్త నక్షత్రంబునందు
పుత్రపౌత్ర భ్రాతృ భాగి సన్మునుల
తో వచ్చి స్నాన మీతోయజాకరము
భావించి చేసి మా పాలికి వచ్చి
మముఁ బూజనేసి నెమ్మది నీదు పురికి
క్రమముతో నేగు సుత్రామ ! నీ వనినఁ
జాలంగ నప్పుడు సంతోషవార్ధి
నోలలాడుచు వేడ్క నుప్పొంగి చెలఁగి
ఆనందరసము దేహములోన నిండి
పూని పై వెడలంగఁ బోవునో యనఁగఁ
బులకాంకురమ్ములు పొడమ గాత్రమునఁ
బలుమారు సంతోషబాష్పముల్ దొరఁగ
దర్శించు నుతియించుఁ దన్ను దా మఱచు
హర్షించు నీ లీలలను గొంత తడవు
చొక్కనాథుని కృప శోభితంబుగను
జక్కఁగాఁ బ్రణమిల్లి సద్భక్తితోడఁ
గ్రమ మొప్ప నంగయకణ్ణమ్మ పాద
కమలంబులకు మ్రొక్కి కరములు మొగిచి
యమిత సన్నుతులచే నభివృద్ధి గాంచి
యమరావతికి నేఁగె నమరవల్లభుఁడు
దివి నుండి సురలెల్ల దేవదుందుభులు
భువిఁ జెలంగఁగఁ జేసి పుష్పవర్షములు
గురియించి రప్పుడు కోర్కె లింపెసఁగఁ
బురహరుమీఁద నద్భుతలీల మెఱయఁ
గడు వేడ్కఁ జిత్త నక్షత్రమ్మునందు
సడలక హేమాబ్జ సరసిలో మునిఁగి
యేడాది కొకమాటు నింద్రుండు వచ్చి
పోడిగా నాస్వామిఁ బూజించి చనును
ఇదియుఁ బ్రథమలీల యిది విన్న వ్రాయఁ
జదివిన నట్టి యా సద్భక్తులకును
దొలఁగుఁ బ్రహ్మహత్యాది దోషముల్ మిగుల
బలియులై సౌభాగ్యపదవి నొందుదురు
అనుచు సన్న్యాసులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

రెండవ లీల

నంతట సురనాథుఁ డట వేఁట వచ్చి
పొత్తామరక్షె కొలనఁ బొలుపొంద మునిఁగి
సర్వేశ జగదీశ సర్వజ్ఞ నీశ
సర్వలోకారాధ్య సర్వాత్మకావ
భావాతీతాద్వైత భావాత్మభావ
శ్రీ వైభవాకార శ్రీ చొక్కనాథ
వేయి నామమ్ముల వేదవేద్యునిని
వేయికన్నులఁ జూచి వేవేల గతుల
వేయిసంకులఁ బూజ వేడ్కతోఁ జేసి
వేయేల వరము సర్వేశుచేఁ గాంచి
వేయిసూర్యుల కాంతి వెలసిన గద్దె
వేయించి పదివేల విబుధకామినులు
వేయుభంగులఁ గొల్వ వింజామరములు
వేయంగ ఘనరత్న వేదిపై నప్పుడు
సురమణి కంకణ స్ఫురణ శోభిల్ల
నగ్ని యమాసురాంబ్వనిల యక్షేశు
లాజ్ఞకు లోనుగా నందఱుఁ గొల్వ
గొలువుండి శంభుఁడు కృప చేసినట్టి
పొలుపొందు వరములు భూషించు వేళఁ
గడువేడ్క మునులెల్ల గారవంబునను
నెడలేని కానుక లెల్లఁ గొంపోవ
బ్రకటితమూర్తి దుర్వాసుండు సురభి
మకరంద పుష్పదామక మర్థిఁ దెచ్చి
కానుక యిచ్చినఁ గైకొని వేడ్క
మౌనీంద్ర పాదపద్మములకు మ్రొక్కి
యనుపమ సనమున నాసీనుఁ జేసి
ఘనతరైశ్వర్య సత్కారంబు లలర
నా మునీంద్రుఁడు దెచ్చినట్టి యా పుష్ప
దామకంబా యభ్ర దంతావళోరు
లాలిత కుంభస్థలంబుపై వేయ
నా లోన భ్రమరంబు లధిక సౌరభ్య
మానుటకై వచ్చి యందంద మ్రోయఁ

దానందు గోర్వక తన మదంబునను
గవవిధి ప్రేరేపఁ దన చపక్కృతమునఁ
దన మస్తకంబునఁ దగిలున్న యట్టి
యా దండ నల్ దిక్కులందున విసరి
పాదంబులను మెట్టి పారంగ వైచె
వైచిన నన్నుని వడి లేచి వచ్చి
చూచి సివ్వెరగంది చోద్యంబు నొంది
హా ! దేవ దేవేశ ! హా మధురేశ !
ఆదిత్య సంకాశ ! హా పార్వతీశ !
హా ! లోకనాథ ! మహాదేవ ! యనుచు
నచ్చోట మలినమై యట్లున్న దండ
కరియుగంబున నెత్తి కన్నులనొత్తి
శిరమున వైకెత్తి తచ్చిత్తమున నొత్తి
కటకటా యంచు నగ్గవను గెంటెఁస
కటములు నదిర గోక్తటములు చెదర
సమ్మహాసభవార లందఱు బెగడ
హుమ్మని జంకించి యాగ్రహుఁడై పలికె
సిక్కమై సర్వేశు నిజప్రసాదంబు
మక్కువ నీకు సమ్మతిఁదెచ్చి యొసఁగ
నకట ! దురాత్మ ! యహంకరమున నసు
వికసితబాహుంబు వేడ్కఁ గైకొనక
ప్రల్లదంబున నీవు భాగ్యగర్వమున
నుల్లంఘనము సేయ నుచితమే నీకు
సేయుట గాక శ్రీభసింధురాగ్రమున
వేయుట సీవట్లు వేసినఁ దనదు
మదనువెంపునఁ గాల మట్టి మల్లాడి
విదళించి పోఁబార వేయుట యొట్లు ?
కావున నీమస్తకం బటు పాండ్య
భూవరు చక్రాసిఁబొందుచు వ్రక్క
లవుఁగాక యని జిష్ణు నటు శపియించి
ధవళిత మృభ వేదండంబుఁజూచి
గరిమతో నీ మస్తకంబున నిడిన
తరుణేందుధరు ప్రసాదము భక్తి గొనక

తుదలేని గర్వానఁ దుది ముట్టి నీవు
మదమున నీకాల మట్టుట కతన
నడవి యేనుఁగ వౌచు నడవుల లోన
నుడుగక తిరుగాడుచుండుదు గాక
యని శాపమిచ్చిన నాగద్దె డిగ్గి
యనిమిషాధిపుఁడు సాష్టాంగముఁ జేసి
చేరి ముందట నిల్చి చేతులు మొగిచి
కోరిక లింపొందఁ గొనియాడఁ దొడఁగె
మునిసార్వభౌమ ! యో మునికులశ్రేష్ఠ !
మునిలోకపావన ! మునివంశతిలక !
పరమహేశ్వరరూప ! పరమేశ్వరాంశ !
పరమేశ ! దుర్వాస ! పరగ నీదారి
గడపి నన్ రక్షించు కరుణాసముద్ర !
యడరి నీకోపాగ్ని కలవియే యేను
నని యింద్రుఁడును మునులర్థిఁ బ్రార్థింప
మనమునఁ గృపకల్గి మన్నించి నీదు
మకుటంబునకు గాక మస్తకంబునకు
శకలమ్ము లేదు వో చక్రాసి చేత
కొంతయుఁ జనుమన్న నిచ్చలో నపుడు
సంతోషచిత్తుఁడై సాష్టాంగ మెఱఁగి
మునినాథునకు నంత మోడ్పుగే లమర
ననిమిషాధీశుఁ డిట్లని విన్నవించె
మునినాథ ! నా తప్పు మొగి గాచితేని
నైరావతము శాప మాత్మ భావించి
కారుణ్య, మీ తప్పుగాచి రక్షింపు
మని మునులును దాను ప్రార్థన సేయ
మునిపుంగవుఁడు పత్క్ర మోదంబుతోడ
నా రీతి నీగజం బతిగర్వ మడర
ఘోరాటవుల లోనఁ గుమ్మరుచుండి
యా కదంబాధీశు నా గోరక్షనాథుఁ
బ్రాకటంబుగ గన్నఁ బాయు శాపంబు
నని యిరువుర శాపమర్థితోఁ బాపి
చనియె దుర్వాసుఁ డాశ్రమభూమి కపుడు

అంతట సురనాథుఁ డమరుల మునుల
నెంతయు వేడ్కతో నెల్లర ననిచి
వెనుకొని పులి నాకి విడిచెనే ! యనుచుఁ
దన నగరికి నేఁగెఁ దదనంతరంబ
ఐరావతము తన యపరాధమునకు
నారూప ముడిగి యయ్యవనికి డిగ్గి
వనగజం బగుచు దుర్వార వేదనల
వనదుర్గముల యందు వర్తింపుచుండి
దినకరాంశుల డస్సి దేహంబు గ్రుస్సి
మనము లోపల నొచ్చి మానంబు డించి
మగటిమి దిగనాడి మదము వోనాడి
వగలను గుంది యవ్వనటులఁ జెంది
యాఁకటిచే నొచ్చి యలఁతయు హెచ్చి
వాఁకలందున నేఁగి వానలఁ దోఁగి
రాల రప్పలఁ గంది రాయిళ్లఁ బొంది
గాలిచేతను జిక్కి కష్టానఁ జొక్కి
యీవిధిఁ గాలమ్ము లెన్నేనిఁ గడిపి
పావనస్థలి కడమవనంబు జేర.
చేరి ముందటికేగి శ్రీకరంబైన
చారువా హేమాబ్జ సరసిని జేరి
కాంచి యందుల దోఁగి కర్మంబు లీఁగి
పంచాస్త్రహరుఁ గాంచి భక్తితో మ్రొక్కి
చొప్పుగాఁదగు షోడశోపచారముల
నప్పరమేశ్వరు నర్థిఁ బూజించి
సోమార్ధశేఖర ! సోమార్ధకాయ !
కామితఫల నాథ ! కైలాసనాథ !
చిత్తజాంతక రూప ! శేషకలాప !
మత్తేభ సంరక్ష ! మధువైరి శిక్ష !
తారక బ్రహ్మేశ ! తారాద్రివాస !
తారాధిపతిధర ! తారాధిజనక !
శివ శివ ! గణనాథ ! శ్రీ చొక్కనాథ !
భవ ! మిమ్ముఁ బొడగంటి భవము వీడ్కొంటి
ధన్యుండ నైతిఁ గృతార్థుండ నైతి

మాన్యుండనైతి సన్మార్గుండనైతి
నని తన కావ్యము హరునకుఁ దెలియ
వినయమ్ముతో విన్నవించి యాగజము
మీరున్న రథమున మేకొన్న యష్ట
వారణంబులు పుణ్యవంతులుగాన
నీ యష్టగజములందే నొక్కండుగను
బాయక రక్షించు భక్తసన్మోద !
అని విన్నవించిన నా చొక్కనాథుఁ
డనువొందఁ బ్రత్యక్షమై యానతిచ్చె
ననిమిషేంద్రునికంటె నధికభక్తుండవు
చనుము నీకును బూర్వజన్మంబు గలిగె
నీ యష్టగజములం దీ వొక్కఁడ గుమ
పాయకంపం డతిభక్తిమార్గమున
నని యానతిచ్చిన నా దేవునకును
పఱగిన వేడ్కతో దండమ్ము వెట్టి
గరిమతో నంగయకణ్ణమ్మ పాద
సరసిజమ్ములకును సద్భక్తి మ్రొక్కి
తడయక నా యభ్రదంతావళమ్ము
కడు వేడ్క దేవలోకమునకు నరిగె
తనరిన యభ్రవేదండంబు లీల
విన గలిగినయట్టి విమలాత్ములకు ను
నజ్ఞానమడఁగి యా హరు కృపగలిగి
సుజ్ఞాన వైభవసుగతి నుండుదురు.
ఇదియు రెండవలీల యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడు.
అనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లని రౌ
నిది సర్వఘన సత్యవీంద్ర పాదాబ్జ
విదిత పూజామోద విమలుండు పచ్చ
కప్పుర సౌరభ్య కలితమానాంక
తిప్పరాజ సుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితంబగు లోకవిఖ్యాతమైన
సరసలక్షణ కావ్య సత్యవీంద్రాభి
నందిత శ్రీ చొక్కనాథ చరిత్ర
మందున నిది ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము

మూఁడవ లీల.

శ్రీ మహాదేవుండు శ్రీకంధరుండు
సామజహరుణుండు సౌందర్యవిభుఁడు
నా శంభుఁ డభవుఁడు నంబికాధ్యక్షుఁ
డాశీవిషాంగదుం డంధకాంతకుఁడు
శ్రీ చొక్కనాథుండు జితమన్మథుండు
నా చోట నా కదంబారణ్యమున ను
నరుదుగా నటు వినోదార్థమ్ము గాఁగ
గర మొప్ప సంగయకణ్ణమ్మ దాను
స్థిరవైభవమ్ముల సొంపుతో నుండ
నాల పోతును నెక్కి యజహరీంద్రాదు
లోలిమై గొలువ నత్యున్నతంబైన
యా పుణ్యకాంతారమందు విచ్చేసి
దీపించు వేడ్క వర్తింపుచునుండఁ
గలయంగఁ దమతల్లిఁ గాన కచ్చోటఁ
బలవించు హరిణడింభకములఁ జూచి
కరుణతో సంగయకణ్ణమ్మ దాను
పరమేశునకు విన్నపముఁజేసె దేవ !
యీ యేణడింభమ్ము లిటుఁ బ్రలాపింప
నే చూడకేగెనో ! యివి గన్నతల్లి
యట సర్వజీవ దయాపరత్వమ్ము
నిటలాక్ష ! నీయందు నిక్కమైయుండు
గావున వీటిని గాచి రక్షించి
చావకుండఁగఁ జేయు సారంగహస్త !
అనిన నాస్వామి యాదేవి పలుకు
లనువొప్ప మన్నించి యా సమీపమునఁ
దోరమైనట్టి శార్దూలమ్ము గాంచి
యీ లేడిపిల్లల నెలమి నీచన్ను
పాలు ద్రావఁగ నిచ్చి బ్రతికింపవలయు
ననిన నోస్వామి ! మహాప్రసాదంబు
ననుచు నవ్యాఘ్రి యేణార్భకంబులకు

నామధురాధీశు నాజ్ఞ చేపట్టి
ప్రేమతోఁ జన్నిచ్చి పెంచె నయ్యేడను
నాకురంగమ్ములు నభివృద్ధిఁగాంచి
శ్రీకరంబైయుండుఁ జెలఁగి వర్తించె
నత్తఱి నజహరీంద్రాదు లాశ్చర్య
చిత్తులై వినుతింప శ్రీచొక్కవిభుఁడు
కరమొప్ప నంగయ కణ్ణమ్మదాను
పురమున కేగిరప్పుడు ప్రమోదమున
నిదియు మూఁడవ లీల యిటుమీఁదె చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
అనుచు సమ్మదముతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

నాల్గవ లీల.

నంత నా మధురాపురిపట్టణంబు
పొంతను మణలూరి పురమునఁ గలదు
వినుతింప నప్పురి విఖ్యాతిగాఁగ
ఒనరంగ మలయకేతనుఁ డేలుచుండు
నాపురి నొకవైశ్యుఁ డతిధనాఢ్యుండు
వ్యాపారమునఁ బోయి వర్తకంబాడి
తగు వేడ్కతోడ నాధర్మవర్తకుఁడు
నగణితవస్తువు లధికమ్ము గొనుచు
మఱలివచ్చుచుఁ గదంబవనమ్ము త్రోవ
సరుగుచో నావనాభ్యంతరమ్మునను
దండిగా సింహపోతములను జేరి
తొండమ్ము ముక్కున దువ్వ నేనుఁగులు
నఖముల నెత్తి యేణమ్ముల ముద్దు
ముఖములాఘ్రాణించు పుండరీకములు
పొలుపైన యల మేకపోఁతులఁ జూచి
చెలఁగి మిత్రత్వమ్ము సేయు తోడేళ్లు
శాఖలఛాయల సంచరింపుచు ను
నాఖులతో నాడు నడవిపిల్లులును
గొనకొని తగ కొండగొఱియల వేడ్కఁ

గని మేఁమాడు శాఖామృగమ్ములును
గడు నెండఁబడకుండఁ గడఁగి ఱుంగిటులకు
పడగలు గొడుగుగాఁ బట్టు సర్పములు
నీ రీతిజంతుల నెల్లను జూచి
వైరమ్ము లేకుంట వైశ్యుండు గాంచి
యానందమును బొంది యాశ్చర్య మంది
యా నీపవనమున కరుగు నవ్వేళఁ
దప్తారకూటమై తరుణాతపంబు
దీప్తమై దివసమ్ము ధృతిఁ ఒల్కఁబోలె
నటు సూర్యఘటపుటం బంబరమ్మున ను
ఘటితమై మేల్కట్లు గట్టినయట్లు
నొప్పగా రక్తపర్ణోదగ్ర మగుచుఁ
గప్పె సంధ్యారాగ కములు నత్తఱిని
చక్రానఁ జక్రపుష్కరిణిఁ గావించి
చక్రి యుద్ధశతపశ్చరణం బొనర్ప
నాలోనఁ బ్రత్యక్షమై పిచ్చిచూచి
శాలకంఠుఁడు శిరఃకంపమ్ము సేయ
శివమునఁ గీలూడి జాఱిన యట్టి
నవరత్నకర్ణ కుండలములో యనఁగ
నరవిందములు గ్రుక్క నసురు లింపెక్క
నరుణాంశుఁ డల పశ్చిమాంబుధి వ్రాలె
మృగపక్షిజంతు సమూహమ్ము లెల్లఁ
దగ మించునాశ్రమ స్థలములఁ జేరె
నంధకదైత్య గర్వాంధ్యవిధ్వంసి
కంధరచ్ఛాయ సంకలితాంధకార
పటలమ్ము బ్రహ్మాండ భాండమ్ముఁ జేరెఁ
దటుకున నక్షత్రతతు లెల్లఁ బ్రబలెఁ
బ్రాచివిగ్భామిని పాటించి నీడ
చూచు దర్పణమన శోభితం బగుచుఁ
దమ్ములు నొవ్వ నుత్పలములు నవ్వఁ
గ్రమ్మెఁ నటఁ జకోరమ్ములు గ్రొవ్వ
జారచోరులు వెర్వ సస్యముల్ పర్వ
ఘోరాంధ్యపటలి యొక్కుమ్మడి లివ్వ

వేలుపులకుఁబువ్వ వెన్నెల కుప్ప
బాలచంద్రుఁడు పూర్వశైలమ్మునెక్కి
మెలఁగెడు విటజన మృగములఁ బట్టు
వలరాజు వైచిన వలయో యనంగఁ
చిండి చల్లినయట్లు పేర్చియెల్లెడల
నిండువెన్నెల భూమి నిండంగ దర్వె
నప్పుడా వైశ్యుఁడా యెడ మున్న త్రోవ
తప్పి యయ్యెడ నిల్చి తత్సమీపమున
నా రేయి శంఖ కాహళ ఘంటికాగ్ర
భేరీ మృదంగ గంభీరనాదములు
విని యచ్చటికిఁజని విశ్వేశు నగరు
గనుగొని తగ నమస్కారముల్ జేసి
యాలోని కటఁ బోవు నప్పుడు సరస
వేళల కేతెంచు విద్యలవారు
సంగనామణుల నాట్యక్రీడ లచటి
మంగళాలంకార మహిమలు చూచి
సౌందర్యనాథుని సన్నిధి నిల్చి
పొందుగాఁ దనమ నేర్పుల నెల్లఁబొగడి
బాణకావ్యత్రాణ ! పరమకల్యాణ !
బాణారిబాణ ! సద్భక్తధురీణ !
సురగిరిద్రోణ యో సుజనప్రవీణ
త్వరితభక్తత్రాణ ! పాణితశైణ !
పురహర్త హరిభర్త భువనైకకర్త !
సురతార్తిహర ! కీర్తిశోభితస్ఫూర్తి !
ధవళశరీర యో దశదిశాకార !
శివ భవానీనాథ ! శ్రీచొక్కనాథ !
అని యివ్విధంబున హరుఁ బ్రశంసించి
ఘనుఁడు నా వైశ్యుఁడు కరమర్థి గుడియు
వెడలి వచ్చుచుఁ బురవీథు లంగళ్లు
గుడిగోపురమ్ములు కోటలు మేడ
లడర నల్దిక్కుల నమ్మహామధుర
దీపమ్ములను హేమదివ్యరత్నముల
దీపించురాత్రులు దీప్తమైయుండఁ

కలయ నాపురమెల్లఁ గనుఁగొనియున్న
నెలవున నొకచోట నిద్రించె నంతఁ
బొడిచె వేగురుఁ జుక్క పురుహూతుదిశను
నుడురాజు నటఁ బశ్చిమోదధి కేఁగె
కొక్కొరో కో యని కుక్కుటమ్ములును
వెక్కసమ్ముగ మ్రోసె వినువీధి నంత
తెలతెలవారె నల్ దిశలు దీపించెఁ
గమలముల్ వికసించెఁ గాంతిశోభిల్ల
కమలారి సంపూర్ణ కళలొత్తిగిల్లె
సౌగంధతతి వీడె నోషధుల్ వాడె
నగ్రజన్మ్ములు వేడ్క నర్ఘ్యమ్ము, లొసఁగ
రవికాంతశిలలంత రాఁజుచు నుండ
దివిజేంద్రుమేడపై దీపించునట్టి
పదియారువన్నెయౌ బంగారుతోడఁ
గుదురైనమాణిక్య కుంభమో యనఁగ
ముక్కంటివలచూపు ముగురైనరూపు
జక్కవలకువిందు జారులకుందు
కలువలపగవాఁడు గ్రహకులఱేఁడు
నలరి భానుఁడును నుదయాచలంబెక్క
నారాత్రి యందుండి యమ్మఱునాఁడు
నూరుజుండటఁ దన యూరికిఁ బోయి
యామణులూరి పురాధ్యక్షుఁడధిక
భూమిపాలుఁడు పాండ్యభూపాలకుండు
కొలువున్నవేళను గొమరొప్ప నొక్క
జలజరాగంబు దర్శనమిచ్చి కాంచి
యతనిమన్ననచేత నచటఁ గూర్చుండి
యతివేడ్కతోడ నిట్లని విన్నవించె
అవనీశ ! యేను బేహారకృత్యమునఁ
దిరిగి యాపశ్చిమ దేశమ్ము కరిగి
యచ్చటఁగల భూములన్నియుఁ జూచి
వచ్చుచోటఁ గదంబవన మధ్యమునను
మధురాపురంబన మహితసంపదల
నధికమై విలసిల్లు నాపట్టణమ్ము

నందు సర్వేశ్వరుం డవతారమొంది
సౌందర్యవతి తాను సౌందర్యుఁడగుచు
శ్రీచొక్కనాథుఁ డాశ్రిత రక్షణార్థ
మై చనుదెంచి యయ్యెడ నున్నవాఁడు
దేవ ! నే నెఱుఁగని దేశమ్ములేదు
భావించి చూడని పట్టణముల్ లేవు
తివిరి నేనాడని తీర్థముల్ లేవు
సరసి కానని శివాలయముల్ లేవు
ధర నేను మ్రొక్కని దైవము లేదు
నట్టి యాశ్రమమును నట్టి పట్టణము
నట్టి దేశమ్మును నట్టి దైవంబు
గట్టిగా నెచ్చోటఁ గనివిని యెఱుఁగ
నా మధురకు సాటియైన పట్టణము
భూమండలమ్మునఁ బొడగాన నధిప !
తగు వేడ్క నిజరాజధానిగా నీకుఁ
దగును పాండ్య నృపాల ! ధర్మవిశాల !
యని సంప్రియమంది యా నృపాలకుఁడు
దనర నా సెట్టికిఁ దగఁ గట్ట నిచ్చె
నంతట సూర్యుఁ డస్తాద్రికిఁ జనిన
సంతోషమున మంత్రి సామంతవరుల
బలసమేతమ్ముగాఁ బ్రత్యూషవేళ
బలసి రండని వీఁడు పల్లకు నంపి
యపుడు మజ్జనము సంధ్యాదికృత్యములు
జపములు దేవతార్చనమును దీర్చి
బహుభక్షణములైన పంచామృతములు
బహుళమై పెక్కండ్రు పంక్తిఁ గూర్చుండి
యొసఁగంగ భుజియించి కౌఁగిలి వార్చి
యమ్మనుజేశ్వరుం డందఱఁ బనిచి
నెమ్మితో నొక కొంత నిద్రించునంత
సోమసౌందర్యుండు చొక్కనాయకుఁడు
భూమీశ్వరుని స్వప్నమునను విచ్చేసి
యా కదంబాటవి నావిర్భవించి
యేకతంబున నుండ నింద్రుండు వేఁట

గా వచ్చి మము వేడ్కఁ గాంచి యర్చించి
దేవాలయంబును దివ్యమంటపము
గావించి చనియెను గడు వేడ్కతోడ
బంగారు గోపుర ప్రాకారములను
సంగీతసాహిత్య సౌఖ్యమ్ముగాను
గావించి చనియెను గ్రావారి మున్ను
నీవు మాపూజలు నెమ్మితోఁ జేసి
తనర నాపురి రాజధానిగా నెపుడు
ననుపమ పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిగను
ననయమ్ముగా రాజ్య మచటఁ బాలింపు
మనఘాత్మ నీవు మా కధికభక్తుఁడవు
నని యానతిచ్చిన నారాజు మేలు
కని మంత్రివరుల నాక్షణమె రావించి
కలగన్న విధము వేడ్కలఁ జెప్ప నంత
జెలఁగి స్వప్నాగమ శ్రేష్ఠులు నచట
నారాజుఁ జేరి యత్యానందమునను
నో రాజశేఖర ! యొకవిన్నపంబు
కలయేర్పఱింతుము కడువృశ్చికములు
జలగలుం గఱచుట జయము లేదండ్రు
కప్పముట్టినఁ బాము గఱచిన నతఁడు
నష్టపుత్రత్వమును నభివృద్ధిగాంచుఁ
దల పేను దినుట మద్యము దధిక్షీర
ములు ఘృతంబును రక్తములు ద్రావుటయును
గండలు దినుట తక్కక ప్రేవులెల్ల
నుండపై పడ నివి యొగి మంచిదండ్రు
రుధిరంబు జలములు రూపించి కన్న
నధిక మాయుష్యమ్ము నట మంటఁగన్నఁ
గలిమి చేకూరును గలలందు మఱియుఁ
దెలుపులన్నియు మేలు దెలియంగ నినుక
వెలిమిడి యెముకలు వెస నుప్పు ప్రత్తి
తలఁపంగ నివియెల్లఁ దక్కఁ దక్కినవి
మఱి గార్దభము మోటుమా నెనుబోతు
పరువడితోనట్టె పట్టి యెక్కుటయుఁ

దిలలు సన్నము పిండిలిన్నఁగేఁడోదళు
గలను నూనెయుఁ ద్రావఁ గడురోగి యగును
మదకరియను నీలమణి సంఘమ్ముగను
మదమును మఠకకుంభములు గోపురము
దైవ మంబుదములు ధరణియు యమున
శావలి నలుపెల్ల నట రొమ్ముపదంద్రము
ఖరములు శాఖామృగంబులు ధూమ్రము
ఘోరయ భూతప్రేతములు పిశాచములు
వాయస ఫేరవ శ్వాన గృధ్రములఁ
దా మొక్కఁగనుటయుఁ దనదు స్వప్నముల
నలర నాయూప దండారోహణంబు
లలముండనములు తైలాభ్యంజనములు
వెరసి యిబ్బిధమున విను విచారింప
మరణసూచకములు మహిపాల మఱియుఁ
బొలుపొంద మొదటిజామునఁ గన్నకలల
ఫల మొకయేఁటిలోపలఁ గానబడును
రెండవజాము లార్నెలల ఫలించు
నిండ మూఁడవజాము నెరి గన్నకలలు
మూణ్ణెల్లఫలియించు మొదలివేఁకువను
బూనినకలలెల్లఁ బోరి పదినాళ్ల
కచ్చట ఫలియించు ననువంద మఱియుఁ
బచ్చని వృక్షమ్ము బసవరాయనిని
ఘనతరాశ్వమ్ముల గజముల మేడ
నెనయంగఁ గలలోన నెక్కినయట్టి
మనుజోత్తముఁడు సౌఖ్యమహిమలచేత
ఘనమహీరాజ్యమ్ము గడు వేడ్కనేలు
నటుగాన వృషభవాహనుఁడైన స్వామి
నిటలాక్షుఁడిటువచ్చి నిన్ను రక్షించె
క్షితినాథ ! విచ్చేయు శీఘ్రమ్ముగాను
బ్రతిలేని యామధురకు వేడ్క ననుచుఁ
గల యేర్పఱింప నా గణితజ్ఞులకును
వలసిన ఘనదివ్య వస్తువు లొసఁగి
మలయధ్వజుండంత మది నిశ్చయింపఁ

బలుపల వేఁగె నాభానుండు వొడమె
నంత నావిభుఁడు సంధ్యాదికృత్యములు
నంతయుఁ దీర్చి బ్రాహ్మణులకు నిత్య
దానమ్ము లిచ్చి యా ధన్యుల చేతఁ
బూని మంత్రాక్షతంబులు గొంచు నపుడు
జయభేరి వేయించి జగతి గ్రక్కదల
హయ కుంజర స్యందనారూఢు లగుచు
మండలాధీశ సామంతభూపాల
మండల మ్మతిసంభ్రమమ్ముతోఁ గొలువ
నధికమృదంగముఖావాద్యములను
బధిరిత దశదిశాభాగుఁడై కదలి
యాయుపవనమున కరిగి సౌవర్ణ
తోయజాకరమునఁ దోఁగి సౌందర్య
నాయకు శ్రీ చొక్కనాయకుఁ జేరి
పాయక సద్భక్తిఁ బ్రణమిల్లి మఱియు
దేవ! మహాదేవ! దేవేంద్రవంద్య!
దేవసన్నుత! మహాదేవతారాధ్య!
జగదీశ రాజస సాత్త్విక తామ
సగుణత్రయంబున జగము లీరేఁడు
సృష్టింప మనుప శిక్షింపఁగ వెలసి
స్రష్టయు హరియును శంకరుం డనఁగ
మూర్తిత్రయంబుగాఁ బొలుపొందు నాది
మూర్తివి నీవు సన్మునిలోకవంద్య!
నీ పాదములు గంటి నీ రూపు గంటి
నా పాపపటల మంతయుఁ బాపుకొంటి
నని సన్నుతించి సాష్టాంగమ్ము చేసి
జననాథుఁ డత్యంత సంతోషమునను
నగణితగతిని నంగయకణ్ణియమ్మ
నగరికి నేఁగి యా నగరాజతనయ
పాదపద్మములకుఁ బ్రణమిల్లి నిలిచి
వేదమంత్రములను వినుతింపఁదొడఁగె
త్రైలోక్యరక్షిణి! త్రైలోక్యమాత!
త్రైలోక్యపావని! త్రైలోక్యవంద్య!

మూర్తిత్రయాకార ! మూర్తిత్రయాంబ !
మూర్తిత్రయత్రాణ మూర్త్యాత్మకారి
యని సన్నుతులు చేసి యచ్చోట వాసి
కనకరత్నాపణ ఘనవైభవముల
రాజిల్లు నా మధురాపురిఁ దనకు
రాజధానిగఁ జేసి రాజశేఖరుఁడు
క్రూరభల్లూక శార్దూల భేరుండ
వారణ కంఠీరవ క్రోడ శరభ
కాంతారమంతయు ఖండించి వైచి
మునుపటి కంటె విస్ఫురణమ్ముగాఁగఁ
దనరంగఁ బురము విస్తారమ్ము చేసె
నామకోదేవుని యనుమతి వలన
గామితభోగ మోక్షప్రదాయకులు
కాపుందు రెప్పుడు కాలుని దిశను
జాముండి బ్రాహ్మి వైష్ణవియు నింద్రాణి
కౌమారి వారాహి ఘనత మాహేశి
లను సప్తమాతృకలవటు నుంతుదురు
పనివడి పశ్చిమభాగమ్మునందు
నళిననేత్రుఁడు జగన్నాథుండు గూడ
నళగియపెరుమాళ్లు నరసి రక్షించు
నుత్తరోత్తర కాల ముత్తరదిశను
హత్తిన ప్రేమ దుర్గాంబిక ప్రేమఁ
బూర్వదిగ్భాగ భూషణం బగుచు
సర్వేశుఁ డభవుండు సౌందరేశ్వరుఁడు
శ్రీ చొక్కనాథుఁడాశ్రితరక్షణుండు
కాచి రక్షించును కల్పాంతరములు
వలనుగా భైరవేశ్వర వినాయకులు
తలవరులగుచు నాస్థలిని నుందురు
నట్టి సంపదలచే నమరు మాధుర్య
పట్టణమ్మున నుండి పాండ్యభూవిభుఁడు
నా నీరువసవానుఁ డధిపతిగాను
దాను ప్రధానిగాఁ ధరణిఁ బాలించె
నిదియు నాలవ లీల యిటమీఁద చరిత

ముదముతోఁజెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
అనుచు సన్ములతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

ఐదవ లీల

శ్రీ మహాలక్ష్మీ కాశ్రితభూమి యైన
యా మధురాపురాధ్యక్షత మించి
మలయకేతనపాండ్య మహీశుపాలకుండుం
నలరంగ సింహాసనాసీనుఁ డగుచు
మూర్ధాభిషిక్తుఁడై ముక్కంటి కృపను
వార్ధివేష్టిత మహీవలయ భూపాల
మకుటాంతఘటిత సన్మాణిక్యదీప్తు
లకలంక పదయుగ మందు శోభిల్ల
ఘనతరసంతోష కలితుఁడై యెప్పుడు
జను లెల్లఁ బొగడ రాజ్యము నేలుచుండి
చొక్కనాథుని సేవ చొక్కంబుగాను
మిక్కిలి సద్భక్తి మించి నేయుచును
తరుణప్రాయమున నెంతయు వేడ్క మించి
పరకామినీరతి ప్రాప్తుఁడై తిరిగి
వారాంగనలఁ గూడి వర్తించు టెల్ల
నేరుపు గాదంచు నీతి వాటించి
తనమదిఁ దలపోసి తద్దయు రోసి
యనఘాత్ముఁ డపుడు నిట్లనివితర్కించెఁ
బట్టానకును వంశపారగుఁడైన
పట్టి యొక్కఁడుగల్గి ప్రాపింప వలదె
పుత్రులు లేకున్నఁ బుణ్యమ్ము లేదు
పుత్రులు లేనింట భుజియింపరాదు
పుత్రులు లేనింటఁ బొందదు లక్ష్మి
మాను సకలైశ్వర్యమునకు నొక్కభాగ
మొనరంగ సంతాన మొక్కభాగంబు
శ్రుతి నపుత్రస్య గతిర్నాస్తి యనుచు
శ్రుతులందుఁదగఁ జెప్పుచుండుట వినమె
యనుచు సంభ్రమముతో నాపాండ్యవిభుఁడు

తనమంత్రివరులతోఁ దగ విచారించి
నానా దిశావనీనాథు లేలేరఁ
దా నతివేడ్క సంతానార్థముగను
కులమును రూపము గుణమును గలుగు
నళినీలవేణిని నంబుజపాణి
నవయౌవనాంగిని నధికలావణ్య
భువనమ్ము నగు పుణ్యభామినిఁ జూచి
ప్రతిలేని సకలసంపదలు చెలంగ
నతివేడ్కతో వివాహంబయ్యె నపుడు
పడఁతియు నారాజు భావజుకేళి
నుడుగని సౌఖ్యాప్తి నోలలాడుచును
నావంశపావని యందు సద్భక్తి
గావించి యొకనాఁడు కల్యాణిఁ జూచి
సంతానమునకునై చాలంగ వేడ్క
నెంతయు గలిగున్న దేమి సామ్రాజ్య
మంత భోగింపంగ మనవంశమునకు
సంతతిలేకున్న, సమాజమై యిపుడు
శ్రీచొక్కనాథునిఁ జేరి సత్పూజ
లాచరించిన మెచ్చు నతిసంతతిచ్చు
ననుచు నాపత్నితో నతిసంభ్రమమునఁ
జని యా మహేశు నర్చనములు సేయఁ
బదియాఱువిధములఁ బరఁగఁబూజించి
మదనాంతకునిఁ దన మగువతోఁ గొలిచె
నప్పుడు సర్వేశుఁ డాత్మ నుప్పొంగి
యిప్పుడీతని కోర్కెలిత్తు గాకనుచు
నత్యంతకరుణతో నగ్రభాగమునఁ
బ్రత్యక్షమైయున్న పరమేశుఁ జూచి
రంజిల్లి పులకాంకురంబులు వొడమ
నంజలిపుటము ఫాలాగ్రంబుఁ జేర్చి
హరహర పురనాశ యఖిలలోకేశ
హరహర పరమేశ యంబరకేశ
హరహర సర్వేశ యద్రిజాధీశ
హరహర భూతేశ ! మధురాపురేశ !

నీ పాదములఁగంటి నీ సేవఁగంటి
నా పాపపటలము న్బాయంగఁ గంటి
మూఁడు మూర్తులు నీవె మూలమ్ము నీవె
మూఁడుమూర్తుల కాది మూర్తివి నీవె
యఖిలకామ్యార్థమ్ము లతిదయ తోడ
నఖిలార్థులకు నిత్తు పర్థి నీవెపుడు
నట్టి నీ మహిమలు నట్టి నీ రూపు
గట్టిగా నేఁ జూడఁగంటి లోకేశ !
యని సన్నుతులు చేసి యాత్మ నుప్పొంగి
కనుఁగవ నానందకణములు దొరుఁగ
దన పత్నియును దాను దండప్రణామ
మును బొందఁ జేయ నాహరుఁ డానతిచ్చె
జననాథ ! నీ పుణ్యసతికి సంతాన
మునఁగోరి యిచటికి నరుగుదెంచితివి
గొలమిఁ గోరికలు నీకిచ్చెద నీదు
పొలఁతిని గూడుక పొమ్ము నీవనుచు
నంతర్హితుఁడయ్యె నా చొక్కనాథుఁ
డంత నాదంపతు లాత్మ నుప్పొంగి
కంటిమి మధురేశుఁ గైలాసవాసుఁ
గంటిమి సౌందర్యుఁ గరుణాతిధుర్యుఁ
గంటి మాశ్రితనాథు ఘను చొక్కనాథుఁ
గంటిమి మనకోర్కెఁ గంటిమ యనుచు
నగరి కేతెంచి యా నరనాయకుండు
మగువతోఁగూడి నెమ్మదినుండె నపుడు
గడువేడ్కతోఁ గొంతకాలమ్మునకును
నెడపక మధురాపురేశ్వరు కృపను
మతి యంతటను నెలమసలె నాసతికి
నరుదుగాఁ గోరిక లగ్గలంబయ్యెఁ
దెలివొందు పైమొమ్ము తెలతెలబారెఁ
గలకంఠి నూఁగారు కాటుకతోఁ దొడఁగె
గురుకుచాగ్రములపై కొనికప్పు గప్పె
హరిమధ్యకును మధ్య మధికమై పొదలె
నంబోత్తరీయమ్ము నంతంత సడలె

హంసయానకు నడ లలసతఁ గాంచె
నువిద యీరీతి గర్భచిహ్నములు
సవరింప నవమాస సాన్నిధ్యమైన
నాఁడు రూపమున లీలా మోదమునను
మూఁడు చన్నుల జగన్మోహినిఁ గాంచె
నంతట మలయధ్వజావనీశ్వరుఁడు
సంతోషమునుఁ బొంది సతియును దాను
వలనైన రూప లావణ్యసౌందర్య
ములచేత మించి యా మూఁడుచన్ను
నడుము నుండుట చూచి నాగకంకణుని
గడు దూఱి యధికదుఃఖాక్రాంతులైరి
యారాత్రి స్వప్నమం దా దేవదేవుఁ
డా రాజు కిట్లని యానతి యిచ్చె
మలయకేతన ! పాండ్యమహీపాలతిలక !
కుల ముద్ధరించు నెక్కుడు చన్ను బోవు
మగటిమితోడ దట్టండలం బెల్లఁ
దగు కిరీటమ్ము మస్తకమునఁ బూని
యేకాతపత్రమై యేలు నీ పుత్రి
నీకేల ! శోకింప నే నుండఁగాను
నని యానతిచ్చిన నంత మేల్కాంచి
తనమంత్రులను బిల్చి తద్దయు వేడ్కఁ
గల కన్న విధ మెల్లఁ గడఁగి చెప్పుటయు
నలర వారలు విని యందులో నొక్క
గణితజ్ఞుఁడగు మంత్రి కల యేర్పఱించె
గణియింప నీపుత్రి కడుజన్మఫలము
నా చొక్కనాథుని యానతి క్రమము
భూచక్ర మెల్ల నింపుగఁ దానయేలు
కడు వేడ్కతోడను గాంతునిఁ జూడ
నడఁగు నా నడిమిచన్ను మూన మేల !
తడాతకాయియై ముజ్జగమ్ములను
గొమ్మను పేరు పేర్కొని విలసిల్లు
నని విన్నవించిన నాపాండ్యవిభుఁడు
మనమునఁ దలపోసి మఱి చొక్కనాథు

లీలావినోదకు లేమ ముమ్మెలయ
బాలిక యనుపేరు పరగంగ నిడిరోఁ
బ్రేమతో నీ రీతిఁ బెరుగుచు నన్న
కోమలిఁ జూచి యా కువలయేశ్వరుఁడు
నప్పుడు వేడ్కతో నక్షరాభ్యాస
మొప్పగాఁ జేయించి నొజ్జల యొద్దఁ
బ్రణవ పంచాక్షరీ పఠనంబు నేర్చి
ప్రణుతింప వేదముల్ బాగొప్పఁ జదివి
భాట్ట మీమాంసా ప్రభావమ్ము తెలిసి
నాట్యశాస్త్రము లెల్లనయ మొప్పఁ జూచి
గణిత జ్యోతిశ్శాస్త్ర కావ్యముల్ గఱచి
కడఁగి పౌరాణిక గ్రంథముల్ దెలిసి
శేషభాష్యమ్మును జెవికింపు జేసి
చౌషష్టి విద్యల జాడ తెలింగి
గజ రథాశ్వారూఢ కార్ముక విద్య
ప్రజలు మెచ్చఁగ నేర్చి ప్రౌఢత మెఱసి
విద్యలన్నియుఁ జెంది విమతల నొంది
చోద్యమ్ముగాఁగఁ బ్రస్తుతి మించఁ గాంచె
నంతట పాండ్య భూపాగ్రణి బుద్ధి
మంతుల మంత్రిసామంతుల కనియె
వయస్సు ప్రాయము పోయె వార్ధక మాయెఁ
బ్రియభోజనము నేయఁ బ్రీతి లేదాయె
దృష్టిముష్టులు దరిగె దేహమ్ము సడలె
నష్టభోగములపై నాసలు నుడిగెఁ
దల వణఁకఁగఁ జొచ్చె దంతముల్ వదలె
పలుమాటలకుఁ జెవుడ్పడె వినరాదు
నటుగాన మీరలు నాలస్య ముడిగి
తటుకున ముమ్మెలత్తాయికి వేగ
పట్టాభిషేకమై ప్రజలఁ బాలింపఁ
బట్టమ్ము గట్టుఁడీ ! పట్టణంబునకు
ననుచు మంత్రులతోడ నతిసంభ్రమమున
ఘనదివ్యరత్న సంఘటితకిరీట
మభిరామముగ శిరమందున నుంచి

ప్రభవింప సామ్రాజ్య పట్టమ్ముగట్టి
నంత నాలేమ యుమాదేవు నగరి
కెంతయు భక్తితో నేతెంచి మ్రొక్కి
దేవసన్నుత హర ! దివ్యసన్మునుల
పాపమ్ములోపలc బాయుని వేల్ప !
శ్రీమధురాధీశ శ్రీచొక్కనాథ !
నీ మూర్తిc గొనియాడ నే నెంతదాన
నని సన్నుతులు చేసి యా దేవుకృపను
దన నగరికి నేcగి తగ వేడ్కతోను
బలిమిగా నేకాతపత్రమ్ముగాను
చెలువొప్ప రాజ్యమ్ము సేయుచు నుండె
నంతట నా రాజు నాత్మజc జూచి
సంతోషమును బొంది సౌందర్యవతివి
పాలింపు మీ భూమి పార్వతీశ్వరుని
లీలావినోదమై లేమ ! నీవనుచుc
దగు మంత్రులను జూపి తగువారిc జూపి
యగణితంబుగ నీతులన్నియుc గఱపి
నొగి స్వామ్యమాత్య సుహృత్కోశ రాష్ట్ర
ముగు దుర్గబలములు ననెడి సప్తాంగ
ములవడc జేసి బాహ్యాంతరయోగ ?
ములc గొల్వcబంచి సమ్మోదంబుతోడ
స్థిరకీర్తిగా నేలు చిరకాలమనుచు
నరిగె నప్పుడు గదంబారణ్యమునకు
నందుc దపముc జేసి యా చొక్కనాథు
నందమ్ముగాc గొల్చి యా దేవుకృపను
మెఱియించి దివ్యవిమానమ్మునెక్కి
సురలోకమునకేcగె సురలు కీర్తింప
నపుడు సాంగమ్ముగా నాజనకునకుc
గృపc బరలోక సత్క్రియలెల్లc దీర్చి
శ్రీచొక్కనాథుని సేవ యేమఱక
నా చంద్రముఖి తానె యవనిc బాలించె
నిట తటాతక జన్మ మీలీల నెపుడు
విదిత మనస్కులై విన్న పుణ్యాత్ము

లతిశయ పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి గను.
క్షితి మించి సౌందర్య కృప నుందురిపుడు
నీదియు నైదవ లీల యుటు మీఁది చరిత
ముదముతోఁజెప్పద మానసులార వినుఁడి.
అనుచు సన్న్యసులతో నాయగస్త్యుండు
మనమానఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఆటవలీల.

అంత నా మధురలో నా తటుపకయు
సంతోషమున సర్వజనులు నుతింపఁ
ప్రాభవం బెసఁగంగ వసుధ నేలుచును
శోభిల్లఁ దా పురుషుని గాంచుకొలకు
గణితజ్ఞు లాదిగాఁ గల మంత్రివరులు
ప్రణుతింపఁదగునట్టి బాంధవోత్తములు
చతురంగ బలముల సంఖ్యముల్ గొలువ
నతులిత రాళ ధ్వజాయత్తమైన
ఘనతర నవరత్న కాంతుల మించు
కనకరథంబెక్కి గంభీరలీల
జయభేరి వేయించి శంఖమొత్తించి
పయనమై వెడలె దోర్బల శౌర్యమునను
ధరఁ బూర్వ పశ్చిమ దక్షిణమ్ముల ను
నరిరాజవరుల సంహారమ్ముఁ జేసి
యంగవంగకళింగ యవన సౌరాష్ట్ర
బంగాళ మళయాళ పాంచాళ చోళ
కాళింగ నేపాళ కర్ణాట గౌళ
మాళవ మగధాంధ్ర మరహాటు లాట
గాంధార కాంభోజ కాశ్మీర కుకురు
సింధుకుంతల శూరసేనాదులైన
ఛప్పన్న దేశ రాజన్యుల చేత
కప్పముల్ దెప్పించి గర్వించినట్టి
శత్రుల మర్దించి శరణార్థి న్వాళులు
గోత్రసమేతులై గొల్చి రా నపుడు
కైలాసగిరి చెంత కరిగి నిశ్చింత

నాలేమ విడియించె నా పొంత బలము
శ్రీమహాదేవుండు శిష్టరక్షకుఁడు
నా తటాతక శౌర్య మాత్మ భావించి
ప్రమథులు గొల్వఁగా భక్తమందారుఁ
డమరవంద్యుఁడు మధురాధినాయకుఁడు
చిత్తజాంతకమూర్తి శ్రీచొక్కనాథుఁ
డత్తన్విఁ బెండ్లాడ నఖిలాష గలిగి
ఘనమైన యా శైల కందరమ్మునను
దనకును నెదురుగాఁ డగ దండువిడిసె
నప్పుడు నాయింతి యధికకోపమునఁ
దప్పక వీక్షించి తన సేన కనియె
శత్రుల నెల్ల నశస్త్రమ్ముఁజేసి
శత్రులు లేరంచు జయముతో నుండ
శత్రువుల్ గలిగిరి చనరాదు మనకుఁ
జిత్రమ్ముగాను నిర్జింపంగ వలయు
నని సేనలందర్కి యని మొనల్ దీర్చి
తన సారథిని దెల్పి తగు రథంబెక్కి
నడపుము సూత సన్నాహమ్ముతోడ
తడయక నీవతి[illegible]ర్యత ననిన
నతఁడు నామాట కట్లు కాకనుచు
నతివేగఁ బనిపె నాహవరంగమునకు
నప్పు డప్పరమేశుఁ డాశ్చర్య మంది
యప్పుడు ప్రమథగణావళిఁజూచి
యుద్ధమ్మునందు శౌర్యోగ్రత మెఱసి
యుద్ధమ్ము సేయుఁడీ యువిద యంచనక
యని యానతిచ్చిన నాభూతగణము
లని సేయఁదొడఁగిరి యా సేనతోడఁ
దలకొని ద్వంద్వయుద్ధము సేయునపుడు
ఒలుకార్ముకమ్మునఁ బటుశక్తిఁబూని
విలు గుణధ్వనిచేసి పేర్కొన్న ప్రమథ
గణములనెల్ల మార్గణముల ముంచి
యలఘుతేజోమూర్తియై సాహసమున
యలివేణి తగనటహాసమ్ము చేసె

నా యట్టిహాసమ్ము కలిభీతు లగుచు
నేరుఁడఁ జూచిన నెదురంగ లేక
సాహసంబుడిగి యా శర్వాని బలము
లాహవమ్ము నకోడి హరుని కిట్లనిరి
యీశ ! మీ రానతియిచ్చిన మేము
లాసి యుద్ధము నేయ లలన యంతటను
హాస్యమ్ము జేసిన యంతమాత్రమున
హాస్యమైపోయె మా యాహవంబెల్ల
నని విన్నవించిన హరుఁడల్ల నవ్వి
తన సేనలన్నియుఁ దగ నందు నిల్పి
భర్మావనీధరోత్పాటనోదగ్ర
ధర్మహస్తప్రశస్తంబైన ఘనుఁడు
వేతౌకపవ్వని విల్లు చేఁబూని
సార ప్రసూనాస్త్రజాలముల్ పూని
మన్మథరూపుఁడై మన్మథాంతకుఁడు
మన్మథబలములే మక్కువ గొల్వ
కడఁకతో నప్పుడా కల్యాణి మీఁద
నడచి చక్కఁగఁ జొక్కనాథుండు గడఁగె
నంత నా మగువ కోపాటోప మెసఁగ
పంతంబు నెరపి దోర్బల శక్తి మెఱసి
హెచ్చినబలిమి నాకెదురుగా నిపుడు
నిచ్చోట గల్గుట యిది చోద్యమనుచుఁ
గయ్యాన కెదిరి యా కామారిఁ జూడ
జయ్యన మూఁడవచన్ను నణఁగె
నప్పుడా యింతి లజ్జాస్యయై యున్నఁ
దప్పక యాగణితజ్ఞు లిట్లనిరి
తరళాక్షి నీకును ధవుఁడీ భవుండు
నరుదుగా నీ కోర్కె లార్పెడు ననినఁ
గడు వేడ్క నరదమ్ము గ్రక్క నడిగ్గి
యుడురాజధరున కా యుడురాజవదన
దండప్రణామమ్ము దగ నాచరించి
నిండిన వేడ్కతో నిలిచి యిట్లనియె
శ్రీ రజతాద్రీశ శ్రీశైలవాస

వారణాసురహర వరద సర్వజ్ఞ
క్రతువైరి పురహర ! కామాంగదహన !
పతిదేవతానాథ ! భక్తమందార
భూరియశస్స్ఫూర్తి ! బుధ చక్రవర్తి !
కోరినయట్ల నాకోర్కెలీడేరె.
నిజభక్తులకు దక్క నీప్రభావమ్ము
నజహరి సన్మునీంద్రాదులకైనఁ
దెలియంగరాని నీ దివ్యరూపమ్ము
దెలియఁగఁ గనుగొంటి దేవదేవేశ !
యని పెక్కు భంగుల నా తటాతకయు
ననుపమ మధురవాక్యములఁ గీర్తింప
నప్పుడు సర్వజ్ఞుఁడా యింతిఁ గరుణ
దప్పక వీక్షించి తగ నానతిచ్చెఁ
గల్యాణి వచ్చితి గారాన నన్ను
కల్యాణమై నాదు కాంక్ష గావింపు
మని నిరూపించిన నా యిందువదన
కనుగవ న్నవ్వుచుఁ గఱకంఠుకనియె
సర్వేశ నీపొందు చాల నింపొందు
సర్వేశ నీత్రోవ చల్లని త్రోవ
సర్వజ్ఞ నీరూపు సౌభాగ్యరూపు
సర్వేశ నీ కల్మి సహజన్మకలిమి
తరుణేందుజూట ! మా తల్లి యీ మధుర
నిరవుగా నున్నది యిచ్చలో నాకుఁ
దగిన సత్పురుషునిఁ దగ వేడ్కఁ గోరు
తగ, నట్లుగాన మాతల్లి మోహింప
పన్నగకేయూర ! ఫల్గునోత్తరను
నన్ను పాణిగ్రహణమ్ము గావింపు
మని విన్నవించిన యతివపల్కులకు
మనమునఁ గడుమెచ్చి మదనాంతకుండు
నింతి మీతల్లికి నెఱిఁగింపు మనుచు
సంతోషచిత్తుఁడై చనె పురమ్మునకు
నతివేడ్కతోడుత నా తటాతకయు
మతి మంత్రిబలముతో మగిడి వచ్చుచును

సరవితో హిమవంతశైలమ్ము నొరసి
పరగ సాలగ్రామ పర్వతం బరసి
తిరమైన కేదారతీర్థమ్ము గ్రోలి
ముదముతోడుత నాగమోక్షమ్ము నరసి
యీశుని కిష్టమై యింపొందు ముక్తి స
కాశమై చెలువొందుఁ గాశినిఁ జూచి
చేరి దుష్కృతభంగ శీకరోత్తుంగ
రాజితాంబుతరంగ రంగత్తరంగ
రాజిమౌళి కిరీట రమ్యానుషంగ
పరమ కృపాపాంగ భవభయ భంగ
హరదేహజనితాంగ నాకాశగంగ
సపరివారమ్ముగా సంభ్రమంబునను
నపవర్గపదవి జాహ్నవి నోలలాడి
యష్ట విఘ్నేశుల నర్థిఁ బూజించి
యష్ట భైరవులను నర్చించి వేడ్క
శ్రీ విశ్వనాథుని సేవ సేవించి
పురుషోత్తముని జగత్పూజ్యు నర్చించి
రమణ మార్కండేశు రజతాద్రివాసు
నమితవైభవముల నలరిన స్వామి
గిరి యెక్క వక్కజాగిలి మ్రొక్కి మఱియు
దక్షుని తలద్రుంచి దైవతకోట్ల
శిక్షించి శరణన్నఁ జేకొని కాచి
పరగిన శ్రీవీరభద్రేశు పాద
సరసిజమ్ములకును సాగిలి మ్రొక్కి
కమలాప్తసంస్తుత్యుఁ గమలకపర్ది
నమరేశ్వరస్వామి నర్థిఁ బూజించి
సకలతీర్థములను సానుశృంగముల
సకలౌషధములను సడిసన్న దాని
నట్టి శ్రీగిరియందా నతి వేడ్క నెక్కి
నెట్టన గాంచి యా నీరజవదన
సేవితగీర్వాణు శ్రీపతిబాణు
భావనాతీతు సద్భక్తసమేతు
శిఖి రవి శశినేత్రు చిత్రచరిత్రు

నఖిల లోకాధీశు నభవు విశ్వేశు
పాతాళగంగ శ్రీపర్వతాధ్యక్షు
నాతతమ్ముగ మల్లికార్జును గొలిచి
యర్ధచంద్రకలాపు నమితప్రతాపు
నిర్ఘాతకీనాశు నిఖిల లోకేశు
విదితమ్ముగాఁ బంచవిరుపాక్షదేవు
మదినిల్పి యా స్వామిమల నున్న గుహుని
యానతికేగి యా యంగన యందు
మానితభక్తి కుమారు నర్చించి
ఖ్యాతిగాఁ బెన్నలోఁ గడుతీర్థ మాడి
జ్యోతిసిద్ధేశు సంస్తుతిచేసి మఱియు
సరిలేని మహిమల చాల నింపొందు
వరనూత్న భూలోకవైకుంఠ మనఁగ
చెలువైన శేషాద్రి శ్రీవేంకటేశుఁ
డలరుచు నున్నట్టి యాగిరి నెక్కి
యాశాది వర్గేంద్రియానూన కలుష
నాశంబు పాపవినాశినిఁ దోఁగి
భవరోగసంహారి పరమోపకారి
ప్రవిమలతను మీఱి పరగు కోనేరి
యందుఁ గృతస్నాతయై యతివేడ్క
నిందిరారమణు నా యింద్రాదివినుతుఁ
దిరువేంకటాద్రీశు దేవదేవేశు
పూజించి యాళ్వారు మునిఁగి గోవింద
రాజుల సేవించి రాజీవనేత్ర
గరిమతో దక్షిణకైలాసశిఖరి
తిరుకాళహస్తికేతెంచి సౌవర్ణ
ముఖి తీర్థమాడి ప్రమోదమ్ముతోడ
నఖిల దైవతకులాధ్యక్షు ఫాలాక్షు
నభవుని శ్రీకాళహస్తీశుఁ గొలిచి
శుభకీర్తి యవ్వలఁ జూడుచు నేఁగి
సహ్యాద్రు లవ్వల సత్కీర్తి మించి
సప్తపురములలోనఁ జాల పెంపొంది
కాంచిపురనివాసుఁ గైలాసవాసుఁ

గాంచి దండము వెట్టి కరమర్థిఁ గొల్చి
యంబ విశాలాక్షియైన కామాక్షి
పంపిన వేడ్కతో భక్తిఁ బూజించి
యంచితమహిమతో నా తటాతకయు
గాంచి కైటభవైరి కరుణ పెంపొంది
యణ్ణామలేశు శోణాద్రినివాసు
నుణ్ణామలందు మనోల్లాసుఁడైన
దైవరాయని గొల్చి తగ విశ్రమించి
యా వైభవముఁ జూచి యంతంత నేఁగి
వేదపురీశ్వరు వెలయంగ మ్రొక్కి
యాదట త్యాగప్ప నాత్మ భావించి
మధ్యార్జునిని నాదిమధ్యాంత రహితు
గుంభకోణము కేఁగి కుంభేశ్వరాది
శంభులింగమును విశ్వంభరుఁ గొల్చి
పరగంగ జానకీపతి పూజ నేయ
కరియ మల్లేశ్వరు ఘనతతోఁ గొల్చి
శ్రీరంగనాథుని శ్రీరంగపతిని
జేరి యాదేవుని సేవించి యచట
చిరుతనాపల్లిఘుఁ జెవ్వందినాథు
దరిసించి మఱియును దాత్పర్య మెసఁగ
గరిమ తోడుత నళగరిపురి కేఁగి
యరిది తీర్థంబాడి హరిపూజ చేసి
ఘనమైన వేడ్క నా కల్యాణి యపుడు
తనకును నిజరాజధానియై పరగు
పురముల కాది సత్పుణ్యాల ప్రోఁది
పరమేష్ఠి సంపాది భక్తసమ్మోది
యగునట్టి మధురకు నతివేడ్క వచ్చి
నగరు ప్రవేశించి నలినాయతాక్షి
తనతల్లికిని సాగి దండమ్ము వెట్టి
తనదు వృత్తాంతయు విన్నవించె
నత్తఱి మీచేత నంపించుకేను
చిత్తమ్ము రంజిల్లఁ జేకొని వేడ్కఁ
బోవు చో నట శత్రుభూపాలకులను

గావరమ్ములు మాన్పి కనకాద్రికేఁగి
వామదేవుని నాకు వరునిగాఁ గోరి
భూమండలమ్మెల్లఁ బొగడంగ మఱలి
వచ్చుచో నెదుర నెవ్వరు నిల్వఁబడరు
విచ్చలవిడి పుణ్యవిమలతీర్థములు
కోటిత్రయం బర్థిఁ గోటి సేవించి
కోటి సంఖ్యల దైవకోట్ల నర్చించి
వచ్చితి నని వేడ్క వరుసతోఁ బూస
గ్రుచ్చినయట్లు పేర్కొని విన్నవింపఁ
దడయక నాతటాతకఁ గన్నతల్లి
కడువేడ్క బిగియారఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి
మనభాగ్యమునఁగాదె మధురేశ్వరుండు
ననుపొంద నీకు వివాహంబాడఁ దలఁచె
నని పెక్కుభంగుల హర్షించి మఱియుఁ
దనయను వెనుకొని తద్దయుఁ బ్రీతి
వచ్చిన యారాజవర్యుల నెల్లఁ
బుచ్చెను తమతమ పురముల కనిన
నరసి యాకోపలి యౌగాక యనుమ
పరుసతోడుతఁ గట్టుపర్గమ్ము లిచ్చి
పొండు మీ మీదేశములకును బోయి
రండు వివాహసంరంభంబుఁ జూడ
నని యానతిచ్చిన నతిసంభ్రమమునఁ
జని రంతఁ దమదు రాజ్యములకు వారు
మఱియు నాయమ తన మంత్రులఁ జూచి
పురమును నగరును భూషితమ్ముగను
గడువేడ్కతోడ శృంగారింపుఁ డనినఁ
దడయక వారేగి తగ నప్పురమ్ము
బంగారుటరఁటి కంబములు శోభిల్ల
రంగుగా మకర తోరణములు చెలఁగ
నురుతర పీతాంబరోజ్జ్వలధ్వజము
లరుదుగా నాకసం బంటి శోభిల్లఁ
గనకమంటపములు కనకవేదికలు
కనకకుట్టిమ కనకద్వారములును

గనకమంచకములు ఘనముగా నపుడు
వినుతింప నగరును వెలయ నప్పురము
చూడ నొప్పఁగఁ జేసి సురుచిరలీల
కస్తూరి కర్పూర కాశ్మీర గంధ
వస్తుసౌరభ్య సువాసితంబైన
పరిమళద్రవ్యముల్ బహుళమ్ము నించి
మఱియు గల్గిన యట్టి మహిత వస్తువులు
చిత్రభూషణములు చిత్రముగాను
చిత్ర గేహములు విచిత్రత నుంచి
తక్కిన శోభనద్రవ్యము లెల్ల
వెక్కసమ్ముగఁ గూర్చి వేవేల గతుల
మృదులరాజాన్నముల్ మేలొగిరములు
నొదవిన మంచి సద్యోఘృతమ్ములును
బ్రోఁదిగాఁ బాయసాపూపసూపంబు
లాదిగా భక్ష్యభోజ్యాహారములును
నొకటియుఁ గడుగా కుండఁగాఁ జేసి
సకియతో వేడ్క నా సచివు లిట్లనిరి
ఓ దేవి నగరున నొగిఁ బట్టనంబు
శ్రీ దేవి కిరవుగా శృంగారమయ్యె
నని విన్నవించిన యవసరమ్మునను
ఘనమహీరాజసంఘములకు నెల్లఁ
గర్పూర తాంబూలగంధాక్షతలను
బనిచిననా భూమిపతు లెల్ల నపుడు
బహుదివ్య వస్త్రముల్ బహుభూషణములు
బహువస్తువులు గొంచు బహుళ తేజమునఁ
దమతమతూర్య నాదములతోఁ జెలఁగి
రమణితో వచ్చిన రాజీవనేత్ర
కనుగొని తనమంత్రిగణముల కనిపి
వచ్చిన యీరాజవరుల నెల్లరిని
గడువేడ్క తోడుత ఘనమందిరముల
విడిపింపుఁ డిష్టాన్న వితతులతోడ
ననినను వార లయ్యవనినాయకులఁ
దనరంగ విడుదులఁ దగ నిల్పిరంత

సకల పుణ్యాంగనాజనముల తోడ
సకలబుధ వ్రాతసమితి యేతేఱ
నెలమితో బుధ పురోహితు లతివేడ్క
గలిగిన పుణ్యాహకర్మముల్ దీర్ప
భాసుర సైరంధ్రి భామలు నంతఁ
గైసేసి రపుడలంకారమ్ము గాఁగఁ
బద్మాక్షికిని మనఃపద్మమింపొందఁ
బద్మమహాపద్మ బహుళసంఖ్యలను
బద్మరాగోజ్జ్వల ప్రభ మించు పసిఁడి
పద్మనూపుర మంఘ్రిపద్మాన నిడిరి
యంభోజవదనకు నంచవన్నెలను
జృంభించు వెలిపట్టుచీర నమర్చి
తఱచగు నురుకుచద్వయమున నడుము
విఱుగునో యని కట్టు వేసినయట్లు
నవరత్న కింకిణీ నవమౌక్తికములు
రవళిల్లు పసిఁడియొడ్డాణమ్ము నిడిరి
కులశైలముల మించు ప్రబలెనో యనఁగ
జిలుఁగు పయ్యెద యొప్పెఁ జెలువకు నపుడు
జలజమృణాళ హస్తద్వయమ్మునను
గలిత మాణిక్యకంకణములు చెలఁగెఁ
గంఠపూరితముగాఁ గమలాయతాక్షి
కంఠహారముల నుత్కంఠత దాల్చె
నాసాగ్రమున నాణి నవమౌక్తికమ్ము
భాసిల్లె నధరబింబమ్ము శోభిల్లె
కర్ణతాటంకముల్ గ్రక్కునఁ దాల్చె
స్వర్ణ కపోలదర్పణములు చెలఁగఁ
జంద్రునందటఁ గప్పు చందమ్ము దోఁచు
చంద్రాస్యతిలకమ్ము చతురత నొప్పె
పసగల్గు ముత్యాలపాపట బెట్టి
ప్రసవముల్ కేశగర్భమునను దుఱిమి
తక్కినాభరణముల్ తనువెల్ల నిండఁ
జొక్కమై ధరియించి శోభిల్లుచుండ
నినసుధాంశుల రూపు లెసఁగిన యట్టి

ఘనరత్న శుభ సూచకంబు ధరించి
పంచవక్త్రస్తోత్ర పఠనమ్ము చెలఁగఁ
బంచమహావాద్యపటలమ్ము మ్రోయ
మంగళాన్వితగంధ మాల్యముల్ విడెము
లంగనామణులకు నలరి నిప్పించి
కల్యాణవేదిపై గనకపీఠమునఁ
గల్యాణికిని గౌరి కల్యాణమెసఁగఁ
గంకణంబతివేడ్కఁ గట్టిరి హస్త
పంకజమ్మున మించి బ్రాహ్మణోత్తములు.
అప్పుడు సర్వేశుఁడా చొక్కనాథుఁ
డొప్పుగాఁ బెండ్లికి నుత్సాహ మెసఁగ
భానుకరప్రభా భాసురంబైన
మానితమాణిక్య మకుటమ్ము దాల్చి
నెమ్మితోఁ దనఫాలనేత్రమ్ము మాయఁ
గమ్మ క్రొవ్విరి బాసికంబు ధరించి
కలిమి లేఁదేఁటి రెక్కలకప్పు గప్పు
గళమునఁ బూనె ముక్తాహార వితతి
వర్ణిత ధళధళోజ్జ్వల వజ్ర ఖచిత
కర్ణకుండలములు గరమొప్పఁదాల్చి
చిలుకల పైడాలు చిలుకుపచ్చలను
పొలుపు మించిన బాహుపురులు గీలించి
దివ్యగంధమ్ములు తెఱఁగొప్పఁ బూసి
దివ్యమాల్యమ్ములు చెలివిగా ముడిచి
హరియును రమయు బ్రహ్మయు శారదయును
సురపానలాంతకాసుర పాశి పవన
కిన్నరేశ మహేశ గీర్వాణ యక్ష
పన్నగసిద్ధదంపతులును మునులు
భైరవేశ్వరుఁడును బ్రమథవర్గమ్ము
వీరేశషణ్ముఖవిఘ్నేశవరులు
సప్తమహాఋషుల్ సప్తమాతృకలు
సప్తాశ్వచంద్రులు సకలగ్రహములు
తాండవప్రియుఁడు పతంజలిమునియుఁ
గుండోదర నికుంభ కుంభులు గొలువఁ

జండికేశుఁడు భుజాస్తంభమ్ముఁ జాఁచి
పుండరీక మనోజ పురదైత్య విజయ
వరపద్యతతులఁ గైవారమ్ము సేయ
నిరతమ్ము దగ భృంగి నృత్యమ్ము సలుప
నష్టగజేంద్రంబు లష్ట సింహములు
నష్టగోరాజులు నష్టాశ్వములును
ప్రథిత మహావృషభధ్వజ ఘటిత
రథమెక్కి తన మనోరథము పొంపెక్క
కరమణికంకణక్వణన మింపెసఁగ
సరవి నచ్చరలు వింజామర లిడఁగఁ
బటుహభేరీశంఖబంధురధ్వనులు
పటుతరబ్రహ్మాండ భాండమ్ము నిండ
కలితమై కరదీపికాకోట్లు వెలుఁగఁ
జెలఁగి పుణ్యాంగనల్ సేసలు చల్ల
రంగుగా యతిసారంగలోచనలు
మంగళ గానముల్ మహిమతోఁ బాడ
ఘనతర రాజమార్గమ్మున నేఁగి
చనుదెంచు సర్వేశు సకలలోకేశు
పరమపుణ్యాంగనల్ ప్రమథులు బుధులు
గురులీలతో నెదుర్కొని తోడితేర
రమణతో నేతెంచి రథ మొయ్య డిగ్గి
క్రమమొప్ప నింద్రుని కైదండ పట్టి
యల్లనల్లన లోని కరుగుచో సేసఁ
జల్లిరి యెదురుగా సకియలు నారయఁ
దరుణేందుధరుఁడంత దరహాస మెసఁగ
విరచిత కల్యాణవేది నింపొందు
హాటకోజ్జ్వల పీఠమందుఁ గూర్చుండి
పాటించి సతులు శోభనములు పాడ
వేదశాస్త్రోక్తి నవ్వేదవేద్యునకు
మోదమ్ముతో డుత మునులొప్పఁ జదువ
సుముహూర్తమునను రాచూలిని పాలి
క్రమమొప్ప దేవతాగణములు నపుడు
తనరంగ ఫల్గునోత్తరఁ దటాతకను

ననువందఁ బాణిగ్రహణము గావించెఁ
జతురత నప్పుడా జయమంటపమున
బ్రతిలేని నవరత్న భద్రపీఠమున
మకుటమ్ము ధరియించి మస్తకమ్మునను
బ్రకటిత భూలోకపతియైన శివుఁడు
పాలించె సౌందర్యపాండ్యుఁడనంగఁ
దగు వేడ్క నిమ్మెయిఁ దరువాయి లింగ
మును దేవపూజగాఁ బూజించునపుడు
తలఁపున నా తటాతక వేడ్కతోడ
సొలుపొంద ఛప్పన్న భూపాలకులకుఁ
బొసఁగంగ మిష్టాన్నములు విందువెట్టి
వెస గంధ కర్పూర వీడ్యమ్ము లొసఁగి
వరరత్న సౌవర్ణ వస్త్రభూషణము
లరుదుగా నిచ్చి తా నతి వేడ్క ననిచె
నిదియు నాఱవ లీల యిది విన్న వ్రాయ
సదయాత్ము లైశ్వర్య సంపన్ను లగుచు
శుభశోభనమ్ములు శోభిల్ల నెపుడు
సభవుని కృపచేత సమగియుండుదురు
ననుచు నమ్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఏడవ లీల.

నటుఁ జొక్కనాథ మహాదేవుఁడపుడు
తటుకున నాతటాతకఁ బెండ్లియాడి
బాగొప్ప సౌందర్య పాండ్యుఁడనంగ
రాగిల్లి బ్రహ్మనారాయణేంద్రాది
సురముని సంఘముల్ సొరిది వేర్వేఱ
నిరవైన పెండ్లి కానిక లెల్లఁ దెచ్చి
యర్పింప వారికి నతిసంభ్రమమునఁ
గర్పూర తాంబూల గంధాక్షతమ్ము
లిప్పించి భోజనం బెలమితోఁ జేసి
యుప్ప డనుష్ఠాన మిందఱుఁ జేసి
యరుగు డిచ్చటికని హరుఁడానతీయ

సరవితో వారనుష్ఠానమ్ము దీర్చి
వచ్చిన వారిని వరుస వేర్వేఱ
నచ్చుగాఁ బిలిచిన నాపతంజలి మ
హాఋషియును నతఁ డతిభక్తి తోడ
నారుషంబైన పొన్నాంబలంబునకు
పోయి దర్శింపక భోజనంబిపుడు
సేయనన్నను నట్ల సేయుమ యనుచు
భక్త సంరక్షణ పారీణుఁడతని
సరసత నప్పుడా సౌందర్య పాండ్య
నరనాథుఁడగు చొక్కనాథుండు గడఁగి
యాతని కోడ్కొంచు నతిసంభ్రమమున
ఖ్యాతిగా నమరేంద్రుఁ డర్పించినట్టి
యింద్ర విమానంబు హేమాబ్జ సరసి
సాంద్రమై యతనికిఁ జయ్యనఁ జూపి
లాలించి పొన్నాంబలంబున కెదురు
లాలిత పెండెమ్ములందుఁ గల్పించి
వేధోచ్యుతేంద్రాది విబుధులు మునులు
బోధింప నా మునిపుంగవు లెదుట
కడువేడ్క నంగయకణ్ణమ్మ చూడ
నా హరిబ్రహ్మాదు లాశ్చర్య మంది
యాహా మహాదేవ! యో దేవదేవ!
నీ మహత్త్వమ్ము వర్ణింపఁగఁ జూడ
నే మెంత యని వారు నిటలమ్ములందు
నంజలి పుటముల నను వొప్పఁ జేర్చి
మంజుల వాక్య సంభ్రమ ముల్లసిల్ల
స్తోత్రమ్ము సేయ నా సన్మునీశ్వరుఁడు
నుత్యనుపూర్వ సంస్తుతులు సెలంగ
ఓ నీరువనవాస! యో కృత్తివాస!
నీ నృత్యమీక్షింప నే నెంతవాఁడ
నిర్మల! నిర్ద్వంద్వ! నిత్యస్వరూప!
నిర్ముక్త నిజభక్త నిశ్చలాసక్త
యని సంస్తుతులు సేసి యతి మోదమునను
దనువునఁ బులకాంకితమ్ములు వొడమ

నా దేవతలు దాను హర్షాశ్రువులను
పాదాబ్జములు దోఁగఁ బ్రణమిల్లి రపుడు
కరుణించి వారికా కలకంఠుఁడపుడు
కర మొప్ప భోజనాగారమ్ములందు
రాఁగిల్లి వృద్ధపురస్సరమ్ముగను
బాగుగా వేర్వేఱఁ బంక్తి సాగించి
యంతఁ జతుర్విధాహారంబు లందు
సంతుష్టి గావించె సంభ్రమంబుగను
హరిని విరించిని నమరవల్లభుని
సురముని ప్రతతుల శోభిల్లు నట్లు
మణిమయభూషణాంబరము లిప్పించి
కణఁకతో వారలఁ గరుణించి పంపె
ననిపిన వారలు నతిభక్తితోడ
ననుపమాండజవాహనారూఢులగుచు
వైకుంఠమున కేఁగె వైకుంఠవిభుఁడు
లోకేశుఁడా సత్యలోకమ్ము కరిగె
నాగారి మహిష సన్మత్స్యశ్వ సద్ధరిణ
వేగాశ్వవృష వాహ విధృతులై వేడ్క-
నమరావతికి నేఁగె నమరవల్లభుఁడు
నమర నర్చిష్మతి కరిగెఁ బావకుఁడు
నంతకుఁ డేఁగె సంయమిపురమ్మునకు
నంత నైరుతియుఁ బుణ్యవతికి నరిగె
సాయంబుపతి యేగె నమలావతికిని
వాయువు చనె గంధవతి పురమ్మునకు
నా శంభు సఖుఁడు దానలకకుఁ గదలె
నీశానుఁడరిగె నా యీశానపురికి
హర్షమ్ముతోడ సంయమి ముఖ్యులెల్ల
నరిగిరి తమతమ యాశ్రమంబులకు
సకల భూచరులును సకల ఖేచరులు
సకలాంతరిక్షగుల్ సచరాచరముగ
ఘనతర సంతోష కలితులై యపుడు
చనిరంతఁ దమ యథాస్థానమ్ములకును
నిదియా సప్తమలీల యిటమీఁది చరిత

ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.
. అనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఎనిమిదవ లీల.

అంత నా హరియు బ్రహ్మాదులు మునులు
నెంతయు సురలు సురేంద్రుండు ప్రమథ
గణములు కిన్నర గంధర్వ యక్ష
ఫణి సిద్ధసాధ్యులు భరితంబుగాఁగ
భోజనంబులు సేసి పోవఁ బదార్థ
రాజాన్న పరమాన్నరాసులు మిగిలి
బహుళమైయున్న సంభ్రమలీలఁ జూచి
యహికంకణునకును నాతటాతకయు
విన్నపంబొగిఁ జేసె వినయమ్ము మెఱసి
పన్నగకేయూర ! పరమానుసార !
లోకేశ ! నీవెంట లోకమ్ములెల్ల
నేకమ్ముగావత్తు రెంతకే ననుచుఁ
దఱుగని యట్టులోదన పర్వతములు
నరుదుగఁ గావింతు నధికమ్ముగాఁగ
దేవ ! మీవెంట నేతెంచిన లోక
దేవసంఘములెల్లఁ దృప్తాత్ములగుచు
భుజియింప మఱియును భూధరోన్నతిగ
భుజియింపకున్నవి ప్రోఁది నన్నములు
కండ శర్కర సార కజ్జాయములును
దండిగాఁ బరమాన్నతతు లాజ్యములును
జున్ను మీఁగడలును జురటితేనియలు
నెన్ని పదార్థమ్ము లెన్నేని మఱియు
ఫలరసావళులును భక్ష్యమ్ములు మిగుల
కలవంటకములు దుగ్ధంబులు దధులు
ననువైన యూరుగాయలు మజ్జిగలును
ఘనముగానున్నవి కరుణింపు మభవ
యని విన్నవించిన నభవుండు నవ్వి
తనదు భృత్యులలోనఁ దగ మించినట్టి

కుండోదరునిఁ బేరుకొని నీదు కుక్షి
నిండంగ భుజియింపు నీకాంక్ష దీఱ
నని యానతిచ్చిన నట్లు కాకనుచుఁ
జని యన్నరాసులచ్చట భుజియించి
యాపురి లోపల నధికములైన
వాపీసరఃకూప వారిపూరములు
కలవెల్లఁ గ్రోలి యాఁకలి దప్పి తీఱక
మలహరు కడకేఁగి మఱి విన్నవించె
నీయన్నపానాదులెల్ల లోఁగొనియుఁ
గాయమ్ము నాక్షుత్పిపాసాదులనిన
నప్పుడా పురజనులా తటాతకయు
నిప్పుడీ లాగున నింతొక్కఁడైన
సర్వేశు వెంటను జనుదెంచె నేని
నిర్వహింపఁగఁగలమె నెమ్మి నిచ్చటను
నని తమలోపల నాశ్చర్యమంది
వినుతించి రప్పుడా విశ్వేశు మహిమ
యిదియు నష్టమలీల యిటు మీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.
అనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.
నందమై మధురాపురాధ్యక్షుఁడైన
సౌందర్యపాండ్య భూశక్రకేతునకును
కుండోదరుండంతఁ గోర్కులు మీఱ
ఖండేందుమకుట శంకర నీలకంఠ !
ఆ వంటకముల నాయాఁకలి చెడదు
దేవేశ ! నాక్షుత్తు దీర్పవే యనుచు
విన్నవించినఁ జూచి వెలయంగ నాల్గు
నన్నకూపమ్ములు నతలమ్ము ముట్టి
నుంతంగఁ జేసి కుండోదరు నపుడు
నిండంగ భుజియింపు నీ కాంక్ష దీఱ
నని యానతిచ్చిన నా ప్రమథుండు
తన కాంక్ష దీఱ నెంతయు భుజియించి
మఱియును వచ్చి యా మధురేశు నెదుట

కరములు మోడ్చి తాఁ గడు విన్నవించె
దాహమ్ము వశగాదు ధవళాంగ ! యనిన
నూహించి యట వేగ నోల రమ్మనిన
వేగవతీ నామ విఖ్యాతి మించి
బాగొప్ప వైఖనాఁ బరగె నచ్చటను
నందు రక్తాబ్జంబులందుల తూండ్లు
నందు సైకతములు నందు శైవాల
మందు జక్కవలును నందుల బిసము
లందుల వెలిదమ్ము లందు బేడిసలు
నందుల జలవేణు లందు బిందువులు
నందుల జల్లి పొంఁత లందుల సుళ్లు
నందుల పుష్పమ్ము లలరు పుష్పాళ్ల
సందంద నందును నందమ్ముగాఁగ
వరుస పాదమ్ములు వటి నూరువులును
నరుదైన జఘనమ్ము నాభియు గుచము
లా బాహువుల్ ముఖమా నేత్రములును
నా బాగు లగు వేణు లా మౌక్తికములు
నా నూపురంబులయందు నాదములు
నానాథ గాంభీర్య మాచిత్రవస్త్రి
మనువందఁ దనయందు నటఁ గలవెల్లఁ
దన యొప్పిదమునకుఁ దానకంగుచు
లాలిత శృంగార లక్ష్మియై యొప్పఁ
గూలంకషా నూన ఘుమఘుమ ధ్వనులు
కూర్మంబు నొరసి దిక్కుల జెప్ప వెలసి
నిర్మలోన్నతముక్తి నిశ్రేణి యగుచు
నిత్యాశ్రితుల కిచ్చు నెమ్మితో నెపుడు
నత్యంత పుణ్యౌఘ యమరు నావైఖ
యందుఁ గృతస్నానులైన వారలకుఁ
జెందవు దురితముల్ చేరు పుణ్యములు
నా యేటిదరి నున్న యా భూమి జనులు
నే యాపదలు లేక యెసఁగి యెప్పొద్దు
ధనధాన్యముల చేత ధర్మంబుచేత
ఘనసీలివర్తన గలిగియుండుదురు

నా పుణ్యనది మహిమాతిశయంబు
లా పరమేష్ఠికి నలవియె పొగడ!
నా పరమేశ్వరుండానదిఁ జూచి
యూపినంతయును గుండోదర! నీవు
జలము గ్రోలుమటన్నఁ జయ్యన నపుడు
వలసినంతయుఁ ద్రావి వడిఁ గాంచె దీని
యా దేవునొద్దకు నతిభక్తిఁ జేరి
యో దేవ సర్వజ్ఞ! యో చొక్కనాథ!
యా యాఁకలియు దప్పి కన్నియు నిపుడు
పాయంగఁ గర్గనో భక్తమందార!
యని విన్నవించిన నల్లన నవ్వి
తన భృత్యు మన్నించె తద్దయు వేడ్క
నా యన్నరూపంబు లచ్చోట నాల్గి
పాయకెప్పుడు నుండఁ బరమేశ్వరాజ్ఞ
యపుడా తటాతకయాశ్చర్యమంది
త్రిపుర సంహరుఁ జూచి దేవ! సర్వేశ!
యర్ధ చంద్రకలాప యమితప్రతాప!
నిర్ఘాతకీనాశ నిఖిలలోకేశ!
యని సన్నుతులు సేయ నపుడు దేవతలు
మునుకొని కురిసిరి పుష్పవర్షములు
నిదియు నష్టమలీల యీ లీల విన్న
సదయాత్ము లైశ్వర్య సంపన్నులగుదు
రనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ బలపోసి మఱియు నిట్లనియె.
ఇది శ్రీ ఘనసత్కవీంద్ర పాదాబ్జ
విదిత పూజామోద విమలుండు పచ్చ
కప్పుర సౌరభ్యకలిత మానాంక
తిప్పరాజ సుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితంబగు లోకవిఖ్యాతమైన
సుసేతుణ కావ్య సత్కవీంద్రాభ
నందిత శ్రీ చొక్కనాథచరిత్ర
మందున నిది ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము

తొమ్మిదవ లీల.

మఱియును నమ్మహా మధురాపురమునఁ
బరగంగ సౌందర్య పాండీఁడనంగ
నటుఁ జొక్కనాథ మహాదేవుఁడపుడు
నటనలు మఱియేమి నటియించె ననిన
మునులకుఁ జెప్పె నామునిపుంగవుండు
వినుఁడు శటాతక విమలత మెఱసి
లోలత భక్తి శుశ్రూషలు చేసి
కాలాంతకునిభంగి గలుగుటచూచి
మఱి విన్నవించె నా మంజులవాణి
కఱకంఠ ! మాతల్లి ఘనవార్థియందు
ననువంపగా స్నానమాడంగవలయు
నని విన్నవించిన నాదేవుఁడపుడు
వినియును విననట్టి విధమున నుండ
వనజాక్షి యతని భావము గానలేక
ఖిన్నురాలగుచుఁ జెక్కిటఁ జెయ్యిచేర్చి
యున్న సాధ్వినిఁ జూచి యుర్వీశుఁడనియెఁ
జాలంగ నీకును సంతోషమైన
వేళల వదనంబు వికసించుగాని
యీ విధమ్మున నుండు టెఱుఁగ మేమనుచు
జలనిధు లేఁడు ఘోషముతోడ నపుడు
పిలిపింప భయమంది భీతిల్లెఁ బురము
జనులెల్ల వెఱఁగంది సర్వేశునకును
వినయమ్ముతో నంత విన్నవించినను
నయ్యేఁడు జలనిధులయ్యేఁడు వాఁక
లయ్యగ్ని మూలను నందొక్క సరసి
గానుండఁ బంచె నా కాలకంధరుఁడు
కాన శటాతక యాస్వామికి భక్తి
ధరఁజక్క సాగిలి దండ ప్రణామ
మనువందఁగాఁ జేసి యతివేడ్క నంత
సనకాది సన్మునిసంఘ సంస్తుత్య

ఓ ప్రమథాధ్యక్ష! ఓ జగద్రక్ష!
నీ ప్రయత్నమ్ము వర్ణింపఁగ వశమె
నీ దక్షిణాంగమ్ము నీరజాసనుఁడై
నీదు వామాంగమ్ము నీలవర్ణుండై
పొలుపొంద నీ భుజమ్ములు నెల్లదిశలు
సలలితోజ్జ్వల ఘర్మ జలములు నదులు
పొందుగా నీ కర్ణములు గంధవహుఁడు
ఇందుసూర్యాగ్నులు నీ యీక్షణములు
నీ యూర్పులామ్నాయనివహమ్ము లలరు
నీ యాననమ్ములు నిఖిల భూదేవు
లురు బాహువులు రాజులౌనరంగ నీకు
వరుస నీ యూరులు వైశ్య సంఘములు
పరగ శూద్రులు నీదు పాదపద్మములు
నెరయ నీ కేశముల్ నీల మేఘములు
ముందు నీదు ప్రకృతి పురుషరూపమును
జెంది బ్రహ్మాండమ్ము సృజియింతు వీవు
సర్వభూతమయుండ! సర్వభూతములు
నిర్వహింపఁగ నీవ విశ్వాకార!
యని సన్నుతులు చేసి యానందమంద
వినువీధి సురలెల్ల విస్మయమంది
పరమేశు మీఁదను బహుపుష్పవృష్టి
గురియించి రప్పుడు కోర్కులింపెసఁగ
నా సప్తజలనిధు లా కొలని లోన
రాశిగా వారాసులై యుండె నంత
నిదియు నవమలీలయిట మీఁద చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.
అనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

పదియవ లీల.

అప్పుడ సర్వేశుఁడా పార్థు లేదు
దప్పించి తనదు భార్యకు నానతిచ్చెఁ
దా తటాకమ్మున స్నానమునకు

మీ తల్లిఁ బంపుము మించినవేడ్క
నని యానతిచ్చిన నట్ల కాకనుచుఁ
దనతల్లి తోడుతఁ దగఁ జెప్పె నపుడు
నీ వాక్క సాగరం బెలమి వేడితివి
భావింప స్వామి ప్రభావంబువలన
జలనిధు లేడును సాగె నిచ్చటికి
గను వేడ్క స్నానమ్ము గావింపు మనిన
నతిమోదమునఁ బొంది యతివ యట్లనియెఁ
బతిఁగూడి స్నానంబు భక్తితో నాడు
టది యుత్తమంబగు నంద్రు సద్బుధులు
నటుగాక సుతునితో నాడుట మాన్య
మాఘ దూడను గూడి యాడుట యధము
మా వేదశాస్త్రోక్తు లట్టివే యనుచుఁ
దన పుత్రితోడుతఁ దగఁజెప్పినంత
విని తటాతకయును వేడ్క లింపెసఁగ
నప్పుడా విధమెల్ల హరునకుఁ దెలియఁ
జెప్పిన తన పత్ని చిత్తమ్మునకును
సంతోషకరముగా సౌందరేశ్వరుఁడు
నింతి మీ తల్లికి నీప్సితంబుగను
దడయక మలయకేతను పాండ్యవిభుని
రప్పింతు నిచటికి రాజుతోఁ గూడి
నొప్పుగా స్నానంబు నొనరఁ జేయింపు
మనుకొని సురలోకమున నున్న పాండ్య
జననాథుఁ బిలిపించె జనలోకమునకు
నిశ్చింత నప్పుడు నీలకంధరుని
నాశ్చర్యముగఁ జూచి రమరులు మునులు
నంతట నా మలయధ్వజేశ్వరుఁడు
సంతోషచిత్తుఁడై సాష్టాంగ మెఱఁగి
వేదశాస్త్రోక్తి సర్వేశ్వరు నపుడు
సాదరంబున భక్తి సన్నుతియించె
ప్రణతాచ్యుత బ్రహ్మ పర పరబ్రహ్మ !
ఫణిరాజభూషణ ! పార్వతీరమణ !
ప్రాఁతిగా నేఁడు నా భాగ్యమ్ము కతన

భూతేశ నినుఁగంటి ముక్తిఁ గైకొంటి
నని కరమ్ములు మోడ్చి హర్షమ్ము నొంది
వినతుఁడై యున్న నా విశ్వేశుఁ డపుడు
నాతనిఁ గరుణించి యాతని పత్ని
నాతతంబుగఁ జూచి యాదేవుఁ డంతఁ
దన కాంత తోడుతఁ దగ నానతిచ్చె
వనజాక్షి ! యీయబ్ధి వారిపూరముల
స్నానమ్ము సేయు నీ జనకుని జననిఁ
బూని పంపుమా నీవు పోయి రమ్మనిన
నాగాక యని వారి నటఁ దోడుకొనుచు
నేఁగి స్నానంబు సేయించి తా మఱలి
వారును దానును వరుసతో వచ్చి
చేరి సాగిలి మ్రొక్కి చేతులు మొగిచి
జయ తారగిరినాథ జయ చొక్కనాథ
జయ హరికంకాళ జయ కృపాలోల
జయ సర్వలోకేశ జయ పార్వతీశ
జయ బ్రహ్మశిరహర జయ దేవదేవ
యని సన్నుతులు సేయ నా దంపతులకు
మనమున హర్షించి మధురేశ్వరుండు
కాయనమ్మతోడుతఁ గడువేడ్క నపుడు
పాయక సాలోక్య పదవి గావించె
యా తటాతక గూడి యా చొక్కనాథుఁ
డాతత సౌందర్యుఁడై రాజ్యమేలె
నిది పదియగు లీల నీ లీల వినిన
విదితమానవులకు విశ్వంబునందు
సిద్ధించు మఱియును శ్రీ చొక్కనాథు
సద్ధర్మ చరితలు సకలమ్ము దెలియ
నా కుంభసంభవుఁ డా మునీంద్రులకు
చేకొని వేర్వేఱఁ జెప్పంగఁ దొడఁగె

పదునొకండవ లీల.

వరగ నా సౌందర్య పాండ్యభూవిభుఁడు
చిరకీర్తి రాజ్యమ్ము సేయుచునుండ

పరుస సంతసంగఁ గొన్ని వాసరంబులకుఁ
దరుణి ముప్పొల తటాతక పుణ్యసతికి
కలికికిని సంతోషభావంబు గలుగ
నతి వేడ్కఁ గర్భచిహ్నాలు దోఁచె నపుడు
తమ్మిమొగ్గలఁ దుమ్మెదలు వ్రాలినట్లు
గొమ్మకుచముల ముక్కులు నల్లనయ్యెఁ
దనవంశమెల్ల వర్ధనమొందు కరణి
వనితకు మధ్యమ్ము వర్ధిల్లఁ దొడఁగె
భవు నంశమగుట నా భవు మెడకప్పు
నవకమై గంభీరనాభిక వెడలి
యమున నాఁగాశైమ నందెనో యనఁగఁ
గమలాక్షి నూఁగారు కారొక్కనఁ దొడఁగెఁ
దనకుమారుని కీర్తి ధరఁ బిట్టు పర్వ
నను నట్లు వెల్లనాయను కాంతిమోము
భూమెల్ల నేలు నీ పుత్రుఁడఁటంచు వేడ్క
భామకు మృత్తికపైఁ గోర్కె లెసఁగె
ఎడపు జాడ్యంబాయె నళినలోచనకుఁ
గడుపులు దలఁగెఁ గోర్కులు ఘనమాయెఁ
దళుకొత్తు వేడ్క సౌందర్యనాయకుఁడు
జలజనేత్రకును బుంసవన సీమంత
కన్యానుకృత్యముల్ గావించి మించి
మూర్తి పుత్రుఁడు గల్గఁ గోరుచునుండెఁ
దలఁప ముప్పొలతటాతక పుణ్యసతికి
నెలలు తొమ్మిదియును నిండినపిదప
నుత్తమాంగంబున నొక జడతోడఁ
జిత్రజాకృతిఁ బోలు చెలువంబు దాల్చి
కలయంగ శుభలగ్న వేళలయందుఁ
గులదీపకుండైన కొడుకుఁ బ్రసవించె
నా కుమారుని జన్మ మలర దాదులును
జేకొని విన్నవించిన వారికపుడు
నిండిన వేడ్కతో నెమ్మి సౌందర్య
పాండ్యభూపాలుఁ డాభరణాంబరాదు
లిప్పించి ధరణీసురేంద్రుల నెల్ల

రప్పించి ధనము హేరాళంబు లొసఁగి
దనర షోడశ మహాదానంబు లిచ్చి
ఘనతరసంతోష కలితుఁడై మెలఁగె
కడక పదాఱు నాళ్గడచిన పిదపఁ
దడయక జాతసూతకములు దీర్చి
హితవుగల్గిన పురోహితుల బాంధవుల
మతి మంత్రులాప్తుల మఱి పిల్వ నంపి
వెలయ గంధాక్షత వీడ్యంబు లిచ్చి
యిల నామకరణ మెయ్యది చెప్పుఁడనిన
నుగ్రు నంశంబున నుదయించు కతన
నుగ్రపాండియ నామ మొనరించి రపుడు
నలరంగ గొన్నాళ్ళ కా కుమారునకు
నలువొప్పఁ జౌలోపనయనముల్ దీర్ప
లలిని సాముద్రిక లక్షణాన్వితులు
తలఁచి యాతని యొప్పిదంబులు జూడ
నడికించి రమ్మని నఖశిఖాద్యంత
మడర వీక్షించి వాక్యజ్ఞులఁ దెలిసి
కోర్కె నాయుగ్రుని గూర్చుండు మనుచుఁ
బేర్కొని సౌందర్య పృథివీశు కనిరి
వెస నూటయెనిమిది వ్రేళ్ల సూత్రమునఁ
గొసరక నిలువెల్లఁ గొలిచి దూచినను
నెన్నంగ నొక్క వ్రే లెక్కుడున్న తఁడు
తన్నగా సామ్రాజ్య పట్టంబు నేలు
ముక్కు గన్నులు భుజంబులు జాను హనువు
లొక్కంత దీర్ఘమై యుండగవలయు
గళమును జంఘాయుగంబు మేఢ్రంబు
లలవడ హ్రస్వంబులై యుండవలయు
నధరోష్ఠ జిహ్వాలు హస్త మంఘ్రములును
నధికనఖములు నెంపైన ధన్యుండు
మొగము గటిస్కంధములును నురోరు
యుగము గుక్షియు ఫాల మున్నతి మేలు
నెడపక భ్రూమధ్య మెవరికి నైనఁ
గడు ప్రదక్షిణ రేఖగలిగిన నతఁడు

చేకొని చతురబ్ధి సీమలు జేర
నేకాతపత్రమై యేలంగఁ గలఁడు
పదములు మృదువయ్యెఁ బాణిద్వయమ్ము
నది కఠినమ్మును నైయుండె లెస్స
కటియు నిటలము వక్షస్స్థల మును
లటు విస్తృతములైన నధికుఁడౌ నతఁడు
గడు నాయురవసానకాలమ్ము దెలియఁ
దొడరి చెప్పెద మది తోయమ్ముగాఁగ
వలనొప్ప నెడమపార్శ్వమౌ నాసికమున
నిలువక యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములను
నడచుచు నా దక్షిణపుదిక్కు గాలి
నడువకయున్న నా నరుఁడు మూఁడేండ్ల
కాయుష్యమెడలును నదిగాక రెంట
వాయువు [illegible]రియొక్క వాసరంబెడల
నెరవుగా ముప్పదినెలలలో వాఁడు
మరణమ్ము నొందును మనుజాధినాథ !
ప్రాణానిలమ్ములు పాయకెప్పనికి
ఘ్రాణరంధ్రమునఁ బాలిక నోర వెడలు
నాకర్ణి మూన్నాళ్ళ యమపురి కరుగు
నాకసమ్మున మెఱి యపరిపాటునను
గాంచ నకృష్ణ పింగళవర్ణ రూప
మంచితమ్ముగ నెవ్వఁడఁట గాంచెనేనిఁ
దడయక వత్సరద్వయములో వాఁడు
పడిపోవు గాలుని పట్టనంబునకు
తొండ యమ్మసరవెల్లి తొడరి పాదముల
నుండి యాతొడదాఁక నొఁగి ప్రాకెనేని
జలకమ్ములాడగా జలమెంచు కేని
నిలువక దేహ మందెక్కు నేనియును
తక్షణం బటుజాడఁ దలలేక యుండె
మేప్పుడఁగాన్పించు నెవ్వరికేని
వారెల్ల నార్నెల్ల వైవస్వతాఖ్యుఁ
జేరుదు రందంక సిద్ధించు నిదియఁ]
ఒరగ నిందొక్కటి ప్రాపించువార

లరుగంగవలెఁ దీర్ఘయాత్ర సేవింప
నని లక్షణమ్ములు నటఁగొన్ని చెప్పి
వినతులై సౌందర్యవిభుని కిట్లనిరి
ఉర్వీశ ! యీ యుగ్రుఁడు త్తమ తనూఁడు
సర్వలక్షణ భాగ్యసంపన్నుఁడితఁడు
పొగడొంద నీకును బుత్రుండు గానఁ
దగ నీ కుమారుండు ధరయెల్ల నేలు
నని విన్నవించిన హర్షమ్ము నొంది
ఘనముగా వారికిఁ గట్నమ్ములిచ్చి
యప్పుడు గురునిఁ జూచి యా సౌందరేశుఁ
డొప్పుగా విద్యల నొనరింతు ననుచు
సరవి నొజ్జలయొద్దఁ జదువఁ బెట్టినను
వరగంగ నక్షరాభ్యాసంబు సేసి
పొఁడి పరాక్రమ ప్రతతులేర్పడఁగ
వేఁడుకతో నాల్గువేదము ల్చదివె
సంగంబు గాలను నాత్మలో దెలిసి
సాంగముగా నాఱుశాస్త్రము ల్చదివె
దనరిన భరత మృదంగాది విద్య
లను కావ్య నాటకాలంకారముల ను
నాగమ శాస్త్రంబు లందు సాంఖ్యాది
యోగవాదముల సంయోగంబు తెలిసి
యొసఁగ సంగీత సాహిత్యవిద్యలను
రసికత మెఱసి యా రాకుమారుండు
తాళాల చెమట చిత్తడి మేన నింక
గాలు నేతులు డంగ కలు నాల దిరుగఁ
గడిమిమై పోల సంగడము సాధించి
గజ హయారోహణ ఖ్యాతిఁ బెంపొంది
ప్రజలకుఁ గన్నుల పండువై యుండ
భాషలు లిపులెల్ల బాగొప్ప నెఱిఁగి
చౌషష్టి విద్యలఁ జతురుఁడై వెలయు
నక్కుమారునిఁ జూచి యతివేడ్కతోడ
మక్కువ సౌందర్య మహీపాలకుండు
వరుస బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్య శూద్రులకు

ధర శర్మవర్మ గుప్తులు దాసు లనెడి
నాలుగు నామముల్ నాల్గు జాతులకు
వాలాయముని శ్రుతుల్ వర్ణించు కతన
రమణ గోచర్లవర్మ యను నామంబు
క్రమముప్ప నిడి తన ఘనకిరీటమ్ము
ధరియించి చిరకీర్తి ధరయేలు మనుచుఁ
బరగంగ సామ్రాజ్య పట్టమ్ముగట్టె
నిదియా నేకాదశంబిట మీఁదిచరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి.
అనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనిరి.

పంద్రెండవ లీల

అంతట సౌందర్యుఁ డధికలావణ్య
వంతుఁడైన కుమారవర్యున కనిరా
నిటు మీఁదఁ గొన్నాళ్ల కింద్రుండు వార్ధి
పతులమ్ము మదిలోన భయమంద కడగి
రా యుగ్రపాండీంద్ర యొనర నీపురము
రాయిఁడి నేయంగరాఁగలవాఁడు
బలభేది యిచటికిఁ బ్రబలి వచ్చినను
వళచక్ర మతనిపై వడిఁ బ్రయోగింపు
వనధులన్నియు మీఱి వచ్చిన యంత
ఘనశక్తివలన నా ఘనశక్తి విడుము
గండు మీఱి సురాద్రిఁ గదియంగఁ బోయి
చండాయుధమ్మునఁ జెండాడుమనుచు
క్షితిమించు వలవెళల్ చండాయుధములు
మతినుగ్రపాండ్య కుమారునకిచ్చి
యతని యౌదార్యంబు నతని ధైర్యమ్ము
నతని తేజోమూర్తి యతని సత్కీర్తి
గనుగొని యాత్మలోఁ గడు సంతసిల్లి
తనయునికిని బెండ్లి తగ జేయఁదలఁచి
తాను వంశంబున దాగైనయొక్క
భూనాయకుని పుత్రిఁ బూర్ణేందువక్త్రి

రమణీయశుభగాత్రి రాజీవనేత్ర
సమితకోకిలవాణి నలినీలవేణిఁ
గుణశీల సౌందర్యగుణములయందు
విలసిల్లుఁ బుణ్యసాధ్విని నప్పురమూన
కెలిమితోఁ దెప్పించి గొల్ల దిక్కులకు
నలవడ శుభలేఖ లనిపిన వారు
గంధసింధురములు గాంచనావళులు
గంధర్వ హయములు గామినీమణులు
రత్నభూషణములు రత్నాంబరములు
రత్నరాసులు నపారములుగా మఱియుఁ
గస్తూరి కర్పూర గంధ హిమాంబు
వస్తుతు లెన్నేని వరుసతోఁ గొంచు
నమిత రథారూఢులై వచ్చి కాంచి
క్రమమున వేర్వేఱఁ గట్నము లిడుచు
నష్ట దిక్కులనున్న యవని పాలకులు
సాష్టాంగములు సేయ సౌందర్యపాండ్య
కువలయేశుఁడు వారిఁ గుశలము ల్లడిగి
యవి యెల్లఁజూచి తానర్థిఁ గైకొనుచు
దండిగా వారినందఱ వీఁడుకట్లు
నుండంగ నియమించి యుత్సవం బెసఁగ
ఘనముగా నగరు శృంగారింపఁ బంచి
తన నగరెల్లఁ జిత్రములు దీర్పించి
చంద్రకాంతశిలోజ్జ్వలవేది యందు
నింద్రనీలంపు గద్దె నెసఁగఁ బెట్టించి
మరకత శిలలు గంబములుగా నిలిపి
పరగ వజ్రాల సోపానముల్ దీర్చి
పగడంపు లతికలపై పట్టె లమర
నొగి మించు బంగారు కోడు బిల్లలును
నలరించు హైమించు నబ్జరాగంపుఁ
గలశంబు లొగి నిల్పి ఘనమౌక్తికముల
మున్నంబు తోడఁ గస్తూరియుఁ గూర్చి
పన్నీటితోఁ గల్పి పయి గారఁబూసి
కనకపట్టుపుములఁ గాంతి పెట్టించి

కనకాంబరముల మేల్కట్లు గట్టించి
సరసతఁ గురువేలు చప్పరంబులును
దఱచుగా మరువంపుదళ్లు గట్టించి
నగరు శృంగారించి నానావిధముల
నగరంబు వీథుల నవహేమరచిత
మంచకంబుల మీఁద మానినీమణులు
నంచితగతుల నాట్యములాడుచుండ
ముకురపంక్తుల కాంతి పురమెల్ల నెగడ
మకర తోరణములు మహి సొంపు మిగుల
పౌరోహితామాత్య బంధుసన్మిత్ర
పౌరాణికోత్తముల్ పండితోత్తములు
కవి గాయకానేక కామినీమణుల
నవికళ సమ్మర్దమయ్యె నానగరు
కుహూరాభ్రముల మహాఘోషమై మ్రోయ
బహుళమై చెలఁగె శోభన వాద్యరవము
లప్పుడా కన్యకు నా కుమారునకుఁ
గప్పుర గంధంబు గలిపి వేర్వేఱఁ
బ్రాభవంబులతోడఁ బ్రౌఢ కామినులు
శోభనంబులు పాడుచును వేడుకలర
సౌరభ్య జలముల జలకముల్ దీర్చి
సైరంధ్రి జనము లా జలజలోచనకు
నెఱి వెండ్రుకల కొప్పు నేర్పొప్పఁ బెట్టి
సురభిమందార ప్రసూనముల్ దుఱిమి
కమ్మకస్తురి మేనఁ గలయంగ నలఁది
కొమ్మకు నొసలఁ గుంకుమ బొట్టు దీర్చి
విలసిల్ల సీమంతవీథి యేర్పఱచి
చెలువైన ముత్యాల చేర్చుక్క నిలిపి
తరుణి కాంచనరత్న తాటంకయుగము
ధరియింపఁగర్ణావతంసమై యొప్పఁ
దరుచైన నక్షత్రతార హారములు
సరములు మెడనిండ సరవిమై వైచి
పంకజాక్షికి హస్తపంకజమ్ముల ను
గంకణమ్ములు నూడిగములు ధరించి

చెలియకు నాభిపై సింహమధ్యమున
వెలిపట్టు పుట్టమ్ము పేర్మితోఁ గట్టి
యసియాడు నడుమున కాధారముగను
పసిఁడి యొడ్డాణమ్ము బాగొప్ప నుంచి
యప్పుడు సుముహూర్త మాసన్నమైన
నప్పురోహితులెల్ల నతి సంభ్రమమునఁ
దగ విన్నవింప సౌందర్య భూవిభుఁడు
నగరిలోపలఁ బని నవకమై చెలఁగు
నంగనఁ గనుఁగొన్న యప్పుడా సర్వ
మంగళాలంకార మహిమఁ జెన్నొందె
నంత నావిభుఁడును నక్కుమారకునిఁ
గంతు సన్నిభమూర్తిఁ గైసేయఁ బనిచె
మూర్తిభావంబని మూఁడు లోకములు
గీర్తింపఁదగు భుజకీర్తులు వెట్టి
మాండలికస్తవ్య మహనీయ రాయ
గండపెండెంబు డాకాలను బూని
తనరఁ గట్టాణి ముత్యాలచౌకట్లు
ననువందఁగర్ణమ్ములందు ధరియించి
మఱియును దేదీప్యమానమై చెఁగు
వరభూషణమ్ములు వరుసతోఁ దొడిగి
విమలచందన చర్చ వేడ్కతా నలఁది
రమణ దుకూలాంబరం బొప్పఁ గట్టి
భాసిల్లి రత్నప్రభా పూర్ణమైన
బాసికమ్ము ధరించి భాసురమ్ముగను
బుష్పకంబెక్కియా పుష్పాస్త్రు లీల
పుష్పగంధులు వేడ్కఁ బుష్పముల్ చల్లఁ
గరదీపికాకోట్లు గరము దీపింపఁ
బురవీథులందు సొంపుగ నేఁగుదెంచి
సరసత మెఱయ రాజద్వారమునను
గర మొప్ప నా పుష్పకంబొగి డిగ్గి
మందమందమ్ముగ మత్తేభగమన
లందందఁ జామర లర్థితో నిడఁగ
వినుతింపఁ గల్యాణ వేదిపై నుండు

కనక పీఠమ్మున ఘనతఁ గూర్చుండి
పుణ్యాహకర్మముల్ భూసురుల్ నడప
పుణ్యాంగనాజనమ్ములు సొంపుతోడ
శోభనమ్ములు పాడ శుభలగ్నమునను
శోభిల్లు నప్పుడా శోభనవతికి
మంగళాష్టకములు మహిసురుల్ చదువ
మంగళ సూత్రము సుహిమతోఁ గట్టె
నప్పుడా సౌందర్యుఁ డధికమోదమున
భవ్యాన్యదేశ రాజన్యులకెల్ల
కప్పుర విడియముల్ గంధాక్షతములు
నిప్పించి యుపకారములిచ్చి పుత్రికాచాల
విందులు వెట్టించి వెలయు సంపదను
పొందుగాఁ దమతమ భూముల కనిపె
నక్కుమారునకును నభిషేక మొనర
మక్కువ శిరమున మకుటంబు నిలిపి
పౌరోహితామాత్య బాంధవాశ్రితుల
గారవంబునఁ బ్రోచి కరుణ రాజ్యంబు
పాలింపు మీవని పట్టంబుగట్టి
పాలితామణిఁ జూచి పతిభక్తి గలిగి
వర్తింపుమని చెప్పి పర చొక్కనాథ
మూర్తిలోఁ గలసె నా మూర్తీశ్వరుండు
పొంగిన వేడ్క మున్నెలె తటాతకయు
నంగయు కణ్ణమ్మ యంచైక్యమయ్యె
సౌందర్యపతి దేవసంవత్సరములు
నందంబుగాఁ బదియారువేలవని
మధురాపురమ్ము సమ్మల నేకత్వన
నధికమై శివలోకమయ్యె నప్పురము
నా తొండ నా స్వామి యభిషేక చొక్క
నాయకుండనియెడి నామంబుదాల్చె
నంత నాయుగ్రుండు నాశ్చర్య మంది
సంతోషచిత్తుఁడై సర్వకాలంబు
నా చొక్కనాథ మహాదేవు కృపను
భూచక్రవాళ మింపుగ నేలుచుండె

నీ లీల విన్నట్టి యెల్ల పుణ్యులకు
హాలాస్యనాథుని యతిభక్తి వలన
నిత్య శోభనములు నెమ్మితోఁ గలిగి
యత్యంత సౌభాగ్యులై యుండు రెపుడు
నిదియు ద్వాదశలీల యింట మీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార! వినుఁడి.
అనుచు సన్న్యాసులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

పదుమూఁడవ లీల.

సౌందర్య నాథుండు సర్వేశ్వరుండు
నిండుజూటుఁడు పరమేశుండు కదంబ
వాసుండు తిరువాలవాయుండు కృత్తి
వాసుఁడౌ హాలాస్యవాసుఁడై నట్టి
శ్రీ చొక్కనాథు నంచితకృప గాంచి
రాజ చిహ్నలచేత రసికుఁడై మెఱసి
తగ నుగ్రపాండ్యుఁడు ధర్మంబు దయయు
నగణితంబుగ నీతులన్నియు నెఱిఁగి
శాస్త్రవినయమున శరణార్థులైన
శత్రుల మనుచుచు జగతిఁ బాలించు
నట్టికాలమ్మున నబ్ధు లుప్పొంగి
పట్టున మధురపై ప్రబలి రాఁ దేఱ
నప్పుడా పురజను లతిభీతి నంది
యప్పురమర్దను నాత్మలోఁ దలఁచి
శ్రీ చొక్కనాయక శ్రీ మహాదేవ!
ఓ చంద్రశేఖర! యో నీలకంఠ!
యిమ్మహోపద్రవం బెల్లను బాపి
మమ్ము రక్షింపవే! మాపాలి వేల్ప!
అని పెక్కుభంగుల నార్తులై వారు
వినుతింప నప్పుడా విశ్వాధికుండు
విని యుగ్రపాండ్యేంద్ర విభుఁడు నిద్రింపఁ
జని యప్పు డాతని స్వప్నంబునందు
నానతి యిచ్చె నా హాలాస్య విభుఁడు

భూనాథ! సాగరంబులు మేరఁ దప్పి
యేకార్ణవంబుగా నెల్ల లోకములు
భీకరాకారమై పెచ్చు లోఁగొనుమ
వెల్లిగా నిటువచ్చె వెఱచి యీ ప్రజలు
తల్లడింపఁగ నీకుఁ దగునె! నిద్రింప
జననాథ! క్షత్రియ శబ్దంబు వినవె
తగ నెదిర్చిన శత్రు దండించుటయును
శరణార్థి రాజన్య సమితిఁ బ్రోచుటయుఁ
దగఁ జెప్ప వినవె పెద్దలు శాస్త్రములను
దగ నృపాలకుఁడను తచ్ఛబ్దమరయఁ
బొగడొంద మనుజులఁ బ్రోచుటగాదె
ధీరదిగా నీ ధర్మ సూక్ష్మమ్ము తెలిసి
ధీరముగాఁ బ్రజల రక్షింపు మీ వుడను.
అందుకు నొక యుపాయంబు సెప్పెదము
ముందు నీకొక శక్తి మొదము తో నేము
నొసఁగెద మా శక్తి యుదధుల మీఁద
వెసఁ బ్రయోగింపుము విక్రమం బెసఁగ
నని యానతిచ్చిన నంత మేల్కనుచుఁ
డన మంత్రివరులతోఁ దగ వేడ్కఁ జెప్పె
నా మంత్రు లప్పుడు హర్షమ్ము నంది
భూమీశ! నేయు మీ భూతేశు నాజ్ఞ
నిప్పుడు జయమబ్బు నీ క్షణమ్మునను
నిప్పుర జను లెల్ల నెలమి శోభిల్ల
నని వార లందఱు నతి వేడ్కఁ దోడ
వినుతింప నప్పు డుర్వీతలేశ్వరుఁడు
సంభ్రమంబున ఘనశక్తిఁ జేకొనుచు
జృంభితహృదయుఁడై చేరి యత్తఱిని
కనుఁగొనలందు రక్తచ్ఛాయ వొడమ
ఘనత రోత్తుంగ నక్ర క్రూర మత్స్య
కుండలి ఘనశంఖ కూర్మ కర్కటక
ముండూకముల చేత మహి మించుదాని
నీఁటి యంగనలును నీఁటి గుఱ్ఱములు
నీఁటి మానవులచే నెగడెడు దాని

వరమణి హరి నీల వజ్ర ప్రవాళ
మరకత వైడూర్య మాణిక్య పుష్య
రక్త గోమేధిక రాజిత రాగ
మౌక్తికముల చేత మలసిన దాని
ఘనతరార్భటులను ఘనతరంగముల
వినువీథి కెగయంగ వెసఁ బర్వుదాని
ఎడలక ఘుమఘుమధ్వనుల నుప్పొంగి
పది దిక్కులను నిండి పఱతెంచుదాని
కడలేని ధర్మార్థ కామమోక్షంబు
లడరి పుణ్యక్షేత్ర మని చొఱరాక
మితిలేని కోపాగ్ని మేకొన్న యట్టి
గతి బడబాగ్ని లోఁ గరఁగిన దానిఁ
గని యమ్మహారాజు గర్వోల్కోదగ్ర
ఘన మహాంభోరాశిఁ గడిమి తోడాసి
యట్టాలనాయకుఁడా చొక్కవిభుని
గట్టిగా హృదయ పంకజమున నిల్పి
తన బాహు బలశక్తి దనరిన శక్తి
గొని వైవ నది మహాక్రూరత గదిసి
వేలాయుధము నూఱు వేలాయుధముల
లీల వార్థుల నవలీలఁ బోఁ ద్రోలె
నప్పుడా దేవత లతిపుష్పవృష్టి
రొప్పగాఁ గురియించి రుగ్రునిమీఁద
మఱియును బాండ్య భూమండలేశ్వరుఁడు
పరమ సంతోషసంభ్రమ కేళి మెఱయ
సౌందర్య విభుని యాశ్రమమున కరిగి
సౌందర్యపతికిని సాష్టాంగ మెఱఁగి
కైలాస గిరినాథ ! గంగాధినాథ !
హాలాస్య పురనాథ ! యట్టాలనాథ !
మూర్తి త్రయీనాథ ! ముజ్జగన్నాథ !
యార్త రక్షణ నాథ ! యఖిలైక నాథ !
సర్వ దైవతనాథ ! సౌందర్య నాథ !
మౌర్వీ భుజగనాథ ! మాధుర్యనాథ !
యవనలావన నాథ ! యపవర్గనాథ !

శివలోక పురనాథ ! శ్రీ చొక్కనాథ !
యని సన్నుతులు సేసి యా స్వామి కృపను
తన నగరికిఁ జేరి ధన్యత మెఱసి
సకల ధాత్రీశలేశ్వరులును గొలువ
న కుటిలమతిని రాజ్యము సేయుచుండె.
ఇది త్రయోదశలీల యిటు మీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి.
అనుచు సన్నుతితో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

పదునాల్గవ లీల.

అంత నా యుగ్రపాండ్య క్షితీశ్వరుఁడు
సంతోషచిత్తుఁడై సౌందర్యు కృపను
సర్వ సర్వంసహాచక్ర మంతయును
నిర్వాహశక్తుఁడై నిజశక్తి మెఱసి
బహుళతరైశ్వర్య సంపన్నుఁడై యతఁడు
మహిని బాలింపఁగ మఱి యొక్కనాఁడు
వోలిగా పటు చేర చోళ పాండ్యులు
పాలించు రాజ్య భూభాగంబులకును
దొడరె ననావృష్టి దోషంబు లందు
కడఁకతో నొక కొంతకాలమ్ము పోవ
నప్పుడు మువ్వురు నవనివల్లభులు
తప్పక తమ యాజ్ఞ దగ విచారించి
విప్రుల రావించి విహితంబుగాను
క్షిప్రంబు గ్రహశాంతి సేయుఁడీ యనిన
వారు జ్యోతిశ్శాస్త్ర వాసనల్ దెలిసి
యా రాజవరులకు నప్పు డిట్లనిరి
గ్రహ వక్రములు గావు గణుతించి చూడ
మహి నింద్రుఁడొనరించు మహిమలు గాని
యీ దోషములు మాన్ప నింద్రుండు దక్క
గాదు నొండొకనిచేఁ గడు వేడ్క నతని
పాలికిఁ బోయినఁ బాటించి వర్ష
జాలముల్ గురియించు నయ్యన నరుగుఁ

కని బ్రాహ్మణులు పల్కఁగా భూమిపతులు
మనమున హర్షించి మహిమలు మించి
యమరంగఁ గనకరథారూఢు లగుచు
నమరావతికి నేఁగి రతి వేడ్కతోడఁ
బురుహూతు నర్చ్యుఁడఁ బొడగన్న నతఁడు
వరుసతో సన్మాన వస్తువు లొసఁగి
యిచ్చ మీకెయ్యది యిచ్చోటి కిపుడు
వచ్చితి రని చెప్పవలయు మీ రనిన
చార చోళులు హస్తజలజముల్ మోడ్చి
చేరి సంస్తుతు లొప్పఁ జేసి జంభారి
వృత్రాసురాంతక విబుధలోకేశ
గోత్రారి మా కోర్కె కొనసాఁగఁ జేయు
దేవ ! మీ యాజ్ఞ వర్తించు మేఘములు
భూవలయంబు సొంపుగను వర్షించు
తడయక నా యేలు ధారుణీ స్థలిని
దొడరి యనావృష్టి దోషమ్ము గల్గె
నీ యుపద్రవమెల్ల నిచ్చ నూహించి
పాయంగఁ జేయు మా పాలిటఁ గల్గి
యనిన నాగాళిని యమరవల్లభుఁడు
ఘనమేఘములఁ బిల్చి ఘనముగా వీర
విరుపుర దేశమ్ము లెల్ల కాలమున
తరగని సస్యముల్ ధాన్యసమృద్ధి
గలిగియుండంగఁ దర్కలంబు లెఱిఁగి
తలకొని వర్షముల్ దగఁ గురియింపు
డని మేఘములఁ బంపి యాయిరుపురకుఁ
జనవిచ్చి దివ్యభూషణములు మెఱయఁ
దగినయాంతర్యము నిచ్చె తదనంతరము
మగఁటిమితో పాండ్యమండలేశ్వరుఁడు
నేఁడుట కష్టమ్ము వినతుఁడై యొరులఁ
బోడిమి చెడి వేఁడఁ బోలునే యనుచు
వహి మానిగాపున నుండి నూరకున్న
గుహానిరై యప్పుడా కులిశాయుధుండు
నతఁడు ధరింపరానట్టి భూషణము

లలితమ్ముగ నిచ్చె హాస్యమ్ము సేయఁ
దలఁచ నా సొమ్ము లాతఁడు పుష్పమాలి
కల భాతితోడ సంగములను దాల్చె
నపుడు నా దివిజేంద్రుఁ డా రాజుఁ జూచి
కపటమనుష్యుఁడై గారవించెసఁగ
నుగ్రునంశంబున నుదయించుకతన
నుగ్రపాండీశత యొనరెడు నిపుడు
నీభూషణమ్ములు నెల్లయంగముల
శోభనకరముగాఁ జూపట్టు కతన
సౌందర్యపాండీని చందంబు నీకు
నందమ్ము గాఁగఁ దవనీశతిలక !
యని సన్నుతులు సేసి యారాజు నపుడు
యనిమిషాధిపుఁ డంత నట సంతసించి
యలర నా మువ్వుర నవనీశ్వరులను
పాలుపొందఁ దమతమ భూముల కనిచె
ననిచిన వారలు నతివేడ్కతోడ
మునుకొని తమ రాజ్యముల కేఁగి రంత
నాచారచోళ రాజ్యములకు నపుడు
ప్రాచీనపతియాజ్ఞఁ బ్రబలి మేఘములు
తమకాలమ్మున శత్రువుమీఁద
నామని దండెత్తు నవసరమ్మునను
జయభేరి మ్రోయించు చందమ్ముగాఁగ
రయమున మంద్రగర్జనముల నడరె
బలిమైన చతురంగ బలముల మాడ్కి
బలువన్నె మేఘముల్ ప్రబలె నల్దెసల
దారుణ కరవాలధారలో యనఁగ
గాలు మెఱుంగులొక్కట పిక్కటిల్లె
వరుణుండు పట్టిన జడికార్ముకంబు
సరవిని పగ నింద్రచాపంబు దోఁచె
మునుకొని చాప విముక్తంబులైన
ఘనతర సితసాయకంబులో యనఁగ
మొనసి శిలాజాలములు గాఁగ బట్టి
గొనకొని వర్షించె కుంభవర్షములు

సాంద్రమై రక్తమాంసంబుల రీతి
యింద్రగోపంబులు నిల నిండఁ బర్వె
క్షామంబు బోఁదోలె సంతోషముగను
నామని యుప్పొంగి హర్షించినట్లు
నదులు తటాకముల్ నవసరోవరము
లుదకపూరమ్ములై యొప్పె నల్గడల
నా చారుచోళరాజ్యము నెల్లఁ దనిసి
యేచిన సస్యము లెసఁగ వర్ధిల్లెఁ
గాఁడిపంటల చేత పాయక యెపుడు
పోఁడిగా నుండిరి భూప్రజలెల్ల
సొంపుతో నా చారుచోళభూపతులు
సంతత మెసఁగ రాజ్యములేలుచుండఁ
దిరముగా నాపాండ్యదేశమ్మునందు
దొరసి యనావృష్టి దోషమ్మువాయ
కుండిన నా పురుహూతుపై నుగ్ర
పాండిఁడు కోపంబు బలియింపుచుండె
నా రాజు తను వేఁడనట్టి మత్సరము
మీఱి వర్తించు ననిమిషనాయకుండు
నీరీతి వారల యిరువురియందు
వైరంబు ప్రాపించి వర్తింపుచుండి
రవిన నమ్మును లెల్ల నాకుంభభవుని
వినవయ్య యట్లనావృష్టి వాటింప
నైవ్విధంబున రాజ్యమేలె నా రాజు
నా విధంబెల్ల మాకౌనతిమ్మనిన
విదితంబుగా మౌని వినిపించెనంత
పదిలుఁడై యా యుగ్ర పాండ్యభూవిభుఁడు
వలనొప్ప నొకకొన్ని వాసరమ్ములకు
మలయాద్రికిని వేఁటమార్గమ్ము గాఁగ
వెడలి యచ్చోటను వేఁటలాడుచును
పొడగాంచె నక్కడఁ బుష్కలావర్త
జలధరమ్ములు నాల్గు సంచరింపఁగను
వలనుగా దన పరివారంబుఁ బిల్చి
యీనాల్గు మేఘము లీక్షణమ్మునను

బోసీక పట్టియిచ్చెదు గొనిరండు.
అనిన కార్యోదగ్రులై సేనలపుడు
చని మేఘములను నా సర్వేశుకృపను
పట్టుకవచ్చి భూపతిసమ్ముఖమునఁ
బెట్టిన నటుచూచి ప్రజాకృతిని
నా రాజ్యమెల్ల ననావృష్టిదోష
కారిమ్ము సేసిన కపటమేఘములఁ
గ్రూరులై పురమునకును గట్టి యనిచె
ననిచిన విని యింద్రుఁ డత్యంతరోష
మున యుద్ధ సంరంభమునకు నేతెంచె
నతఁడును సన్నద్ధుఁడై యుగ్రముగను
జతురంగబలములు సంఖ్యతో నిలిచి
పడమటఁ దూర్పునఁ బ్రాపించినట్టి
జడధులు వలెను చండమ్ముదోఁప
నలభేదిసేనలు పాండ్యసేనలును
దలకొని ద్వంద్వయుద్ధము సేయుచుండ
నా దేవమానవు లాహవ గరిమ
యా దేవరాక్షసులగుచు లేదయ్యె
నప్పుడు దేవేంద్రుఁ డతిరౌద్ర మొసఁగఁ
గ్రూరాస్త్రములనేయఁ గుపితుఁడై యతఁడు
దారుణాస్త్రమ్ములఁ దనువెల్ల నించె
నాగ్నేయబాణమ్ము హరిహయుఁడేయ
బ్రజ్ఞతో వారుణాస్త్రమ్మునఁ ద్రుంచె
నురగాస్త్ర మింజిష్ణుఁ డుగ్రుఁడై యేయ
గరుడాస్త్రమున నది ఖండించివైచె
నెన్ని బాణమ్ముల నింద్రుఁడేసినను
నన్ని బాణమ్ముల నవి యెల్ల నణఁచె
నసి యెత్తినను నతఁ డసియెత్తి దునిమె
ముసలమ్ము నెత్తిన ముసలాన దునిమె
దనర త్రిశూలాయుధంబు లేసినను
మనుజేంద్రుఁ డవియెల్ల ఖండంబు సేసె
నంత వజ్రాయుధ మతిశక్తిఁ బూన
నంతమ్ముతో నది బయలుగాఁ జేసి

యాచొక్కనాథుని నాత్మలో నిల్పి
భూచరులెల్ల నద్భుతమంది చూడ
శత్రుపైనత్యంత సాహసమ్మునను
జ్రాయుధము పాండ్యజనపతి వైచె
నద్రిశిల మగలించు నశనిచందమునఁ
త్రిదశనాయకుని యూర్జితశౌర్య ముడుగ
హాటకరత్న దీపాకీర్ణమౌళి
కోటీర మగల నగ్గలు గాఁగఁ గూల్చె
నప్పుడు దేవేంద్రుఁ డాశ్చర్యమంది
తప్పక యాతని ధైర్యమ్ముఁ జూడఁ
పరమేశ్వరాంశ ప్రభావంబుగాని
ధరణీశ్వరుల కింత ధైర్యమ్ము గలదె
యనుచు లజ్జించి యా యమరవల్లభుఁడు
చనుచుండి దూర్వాసు శాపంబునపుడు
మనమునఁదలపోసి మగటిమి వాసి
తనపురమ్మునకు నెంతయు నోడి చనియె
నంత నారాజు వృత్రాంతకు గెలిచి
సంతోషమునుబొంది జయమును జెంది
యధికశౌర్యమ్ముతో నందఱుగొల్వ
మధురాపురమ్మున మిగుడ నేతెంచి
యుగ్రపాండీంద్రుఁ డాయుగ్రలోచనుని
యగ్రభాగమునకు నతివేడ్క నరిగి
యోదేవ సర్వేశ యో చొక్కనాథ !
యోదీనరక్షార్తి యోకృపామూర్తి !
యర్థితోఁ బాశుపతాస్త్రమర్థింపఁ
బార్థునకిచ్చిన భక్తమందార !
చక్రనయనముఁ బూన్పఁ జక్రిని మెచ్చి
చక్రంబునిచ్చిన చక్రివందితుఁడ !
మధుదైత్యునకు శత్రుమథనమ్ము సేయ
నధికశూలమ్మిచ్చి యమరిన వేల్ప !
చక్రమ్మునాకుఁ బ్రసాదించి యనిని
శత్రుపై నేయించి జయము పాలించి
నన్ను ధన్యునిఁ జేసి నన్ను మన్నించి

యున్నతసౌభాగ్య మొసఁగిన వేల్ప !
యనిసన్నుతులునేసి యతివేడ్కతోడఁ
దననగరికి నేఁగి తగనుండె నంత
మఱియు నాపాండ్య భూమండలేశ్వరుఁడు
సంతోషచిత్తుఁడై జగతిఁ బాలింప
బలభేది యప్పుడా పార్థివేంద్రునకుఁ
బరిగ నీరిటు నుగ్ర పాండీంద్రుఁడనఁగ
నారాజశేఖరు నంశంబు నీవు
హో రాజశేఖర ! యుగ్రపాండీశ
యా నాల్గుమేఘాల నాఁకలు విడిచి
భూనాథ పనుపుము పొసఁగ నీ రాజ్య
మంతయు దలికిని నధిక వర్షములు
సంతతంబును గల్గు జాడ గుఱియింతు
ననుచు మాతలిచేత నతి గౌరవమున
దనరంగఁ బత్రిక దగ నంపె నంప
వసుధేశుఁ డదిచూచి వర్షించునట్లు
వేఁ బూటుకెట్టక విడుపు నేనవిప
నా దేశమున సేపు నగ్రహారముల
భూదేవతలచేతఁ బూటలు గొనుచు
విడిచె నా మేఘాల వెసఁ బాండ్యవిభుఁడు
కడగి సుభిక్షంబుగా వాన గుఱిసె
మహిసొంపు మిగుల నామని కాలమయ్యె
బహుళశస్యముగాఁ బాడిపంటలు వెలసె
భూదేవకులమెల్లఁ బొలుపుతో వచ్చి
యా దేవపాండీని నర్థి దీవించి
రో రాజ ! నీవంటి యుగ్రసాహసుల
నేరాజులందును నెఱుఁగమో దేవ !
యా చొక్కనాథుని ప్రాభవంబునను
ప్రాచీనవతి రూటుపడిరా నీచేత
నీ లోకమంతయు నిండి వర్షములు
చాలంగఁ గుఱియ రాజ్యము వృద్ధినొందె
జగమెల్లఁ గడు సుభిక్షముగా వేడ్క
మగఁటిమి సామ్రాజ్యమహిమ పాలింపు

మని సన్నుతులుచేసి యా విప్రవరుఁ
మనుజేశు చేత సన్మానంబు వడసి
సరవితోఁ దమ నివాసములకు నరిగి
ధీరమతితో సుఖస్థితి నుండి రంత
నే వక్రములు లేక నెల్లకాలమ్ము
నా విక్రమాటోప మధికమై చెలఁగ
భూచక్రమంతయు భూపాలవరుఁడు
శ్రీ చొక్కనాథుని కృపను బాలించె
యిది చతుర్దశలీల యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.
అనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

పదునైదవ లీల.

అక్కడ నుగ్రపాండ్యావనీశ్వరుఁడు
శౌర్యమ్ము తోడుత నిజకీర్తి మెఱసి
ప్రకటిత సకల భూపాలకుల్ గొలువ
వికసితహృదయుఁడై విశ్వేశు కృపను
చెలువొంద వేగావతీ దేశమునను
బొలుపొందు మాధుర్యపుర మేలుచుండె
నటఁ గొంత కాలమ్ము కా రాజ్యమునను
గుటిలత వర్షముల్ కుఱియకయుండ
ననఘాత్ముఁడా రాజు నాత్మఁ జింతించి
తన పురోహితుల నందఱను రావించి
నా రాజ్యమునకు వానలు లేని యట్టి
కారణంబేమి నిక్కము చెప్పుఁడనిన
మహీసురు లప్పుడు మది విచారించి
గ్రహవక్రములను వర్షము లేదు దేవ!
గ్రహశాంతిఁ జేసినఁ గాలధర్మమున
వర్షించుగా కనివారితంబుగను
గొంతకాలమ్మిట్లు గొనసాగుచుండు
చింతింపవలవదు శ్రీ చొక్కనాథుఁ
డంతటికిని దక్షుఁడై విచారించు

స్వాంతంబునందున సంతాప ముడిగి
శాంతుండవగుచు విశ్రాంతితో నుండు
మని బ్రాహ్మలందఱు నా భూమి విడిచి
చనిరి సుభిక్షదేశమునకు నంత
మఱియు నా రాజు క్షేమంబైన కతన
ధర పంటలేకున్కి ధాన్యంబులేమి
యజ్ఞ హోమ జపాదు లాగ హోత్రికను
ప్రాజ్ఞులైనట్టి యా బ్రాహ్మలచేతఁ
జేయించుటకు వారు సీమలు విడిచి
పోయిన కారణంబున నాత్మలోన
సంతాపమంది భూశయ్య గావించి
యంతట నిద్రింప నా చొక్కవిభుఁడు
నింపొప్ప నుగ్రపాండ్యుని స్వప్నమున
జననాథ ! నీవింత చింతింపనేల
వరుసతోడుతఁ బరిహారంబునకును
నీ పురజనులకు నిష్టాన్న వితతి
రూపింపఁ గలుగ నే ప్రొద్దు గోరెదవు
ధరణీశ ! యొక యేటిదనుక వర్షములు
గురియక క్షామమ్ము గొనసాగుచుండు
ద్విజులును నందాఁక తిరుగ రారిందుఁ
బ్రజలు నీ రాజ్యమ్ము బ్రతుకుట కొఱకు
నీ మది కింపుగా నే నొక్క విధము
ప్రేమతోఁ జెప్పెద పృథ్వీశ ! వినుము
నీకు నే మొసఁగిన నిశిత దండాసి
చేకొని కడు మేరుశిఖరంబు గొట్టి
పలసిన ధనమెల్లఁ బరుసతోఁ దెచ్చి
బలసిన రాజ్యమ్ము ప్రజల పాలింపు
వలనుగా ధనము లవారితంబుగను
గలిగిన వారికిఁ గరువేమి సేయు
నని యానతిచ్చిన నతఁడు మేల్కాంచి
తన మంత్రులకును నంతయు వేడ్కఁ జెప్పి
ప్రతిలేని సౌందర్యవతికిని మ్రొక్కి
యతులితమ్ముగ వేడ్క నభినుతుల్ సేసి

తండువాహన దేవతావారజనక !
కుండలిభూషణ ! గోత్రారి వంద్య !
త్రిభువన సంరక్ష ! దేవతాధ్యక్ష !
యభవ సద్గుణపాత్ర యత్రిజనేత్ర
యని సన్నుతులు సేసి యా పాండ్యవిభుడు
మనమున సంతోషమగ్నుండై యపుడు
నతులితమ్ముగఁ గదంబారణ్య కృపను
జతురంగ బలము లసంఖ్యముల్ గొలువఁ
బూర్వ దిగ్భాగ పుంగవుండైన
గీర్వాణ వల్లభు గెలిచి తామున్న
దక్షిణ పశ్చిమోత్తర రాజవరుల
నక్షీణగతి గెల్చి యధిక కప్పములు
గొనివచ్చు నేఁడని గురువాద్యవరము
వినువీధిఁ జెలఁగంగ విభుఁడు దండెత్తెఁ
గడిమిని బూర్వ దిగ్భాగంబు గడఁగి
జడధి మధ్యమున రాజన్యులఁ గెల్చి
పరువడి కప్పంబు జయుళంబు గొనుచు
మరలివచ్చుచుఁ బాండ్య మహీపతి గాంచె
విలసిల్లు ఘనపుణ్య విమలసారణ్యు
దశకంఠ దహన పాతక వినాశంబు
పశుపతి శాంభవీ భవ్యవాసంబు
బలివెళ్ళ కాదలాంబా విలాసంబు
నలినసంభవు యజ్ఞనామ వాటంబు
గురుతర ఘనపుణ్య కోటి తీర్థంబు
చిరతర కైవల్య శీతగుండంబు
ధరమించు గంధమాదన పర్వతంబు
వర సేతువాటికా వాసస్థలంబు
గంగా జలాభిషేక ప్రవాహంబు
రంగైనయట్టి యా రామేశ్వరంబు
ఘనగోపుర ద్వార ఘటిత ప్రకార
కనక మంటపములఁ గనుసొంపు మిగిలి
పొలుపొందునట్టి యా పురమటు గాంచి
యిల వేఁడు బుధ పురోహితుల కిట్లనియె

నా దివ్యమైనట్టి యా పట్టణమ్ము
నేది భావించి మా కెఱింగింపుఁ డనిన
వరుస నా రాజుకు వార లిట్లనిరి
ధరణీశ ! మున్ను త్రేతాయుగంబునను
నసురులు లోకత్రయము రాయిడింప
వసకరి మునులు దేవతలెల్లఁ గూడి
వేమాఱు శ్రీ హరిని వేడ్కఁ బ్రార్థింప
రాముఁడై దశరథ రాజుకుఁ బుట్టి
గాధేయుఁ డర్థింపఁగా నేఁగి మునుల
బాధించు తాటకఁ బట్టి ఖండించి
యాగమ్ము రక్షించి యా మౌనిచేత
బాగైన ఘనదివ్య బాణముల్ వడసి
పాషాణరూపమై పరగు నహల్య
దోషంబు తన పాదధూళిచేఁ బాపి
శివుని విల్ విఱిచి యా సీతఁ బెండ్లాడి
తిరిగి భార్గవరాము ధీరత్వ మడఁచి
యనఘుఁడై యా యయోధ్యకువచ్చి మఱియుఁ
దన తండ్రి పనుపునఁ దమ్మునితోడ
వైదేహియును దాను వనముల కరిగి
రక్కసియైన శూర్పణఖ కామింప
ముక్కును జెవులును మొదలంటఁ గోసి
గరిసించినట్టి రాక్షస సేనతోడ
ఖరదూషణాదుల ఖండించివైచి
మాయామృగంబైన మారీచుఁ ద్రుంచి
చయ్యన నా పర్ణశాలకు వచ్చి
జనకజఁ గానక సంతాపమంది
చని జటాయువు పల్కు జాడలు దెలిసి
శబరిచే నతిథి పూజలు గాంచి మించి
సొబగొందు సుగ్రీవుఁ జూచి మన్నించి
వాలి నొక్కమ్మున బ్రాలంగఁ జేసి
పాలించి సుగ్రీవుఁ బట్టమ్ము గట్టి
వాయునందనునిచే వైదేహి వార్త
లారయుడఁ దెలిసి యాయబ్ధి బంధించి

రావణ కుంభకర్ణాదులఁ ద్రుంచి
యా విభీషణు లంక కధిపతిఁ జేసి
జానకిఁ గూడి పుష్పక మెక్కి వేడ్క
మానవాధీశుండు మగిడివచ్చుచును
వనధి బంధనమున వడి పాయఁగఁ
ధనువునఁ దెగఁదీసి ధనుకోటిఁ జేసి
రావణు హత్య తా రయమునఁ బాయ
నే విధంబా! యని యిచ్చ నూహించి
మఱియు నా సర్వేశు మహనీయమూర్తి
సరగున దేవవేశ్యాభుజంగాంకు
మరణ జన్మములేని మార్తండనేత్రుఁ
దిరముగా నిచటఁ బ్రతిష్ఠగావించి
తగ నయోధ్యకు నేఁగి దశరథాత్మజుఁడు
జగమెల్లఁ బొగడ రాజ్యము సేయుచుండె.
ఆ రాము పేరిఁట నమరి యా శివుఁడు
శ్రీరామలింగమై వెలఁగె, నీ స్థలము
రామేశ్వరంబన రాశికి నెక్కి
కామితార్థములిచ్చు ఘన సేవకులకు
నని వారలెఱిఁగింప నతిభక్తితోడ
మనమున హర్ష సంభ్రమలీల నరిగి
ధారుణీశ్వరుఁ డంత ధనుకోటి మునిఁగి
శ్రీరామలింగమ్ము సేవించి వేడ్క
నతిసన్నుతులు సేసి యర్థిఁ బూజించి
క్షితిపతి యిష్టార్థసిద్ధిగాఁ గోరి
సేతుమాధవునకుఁ జెయ్యెత్తి మ్రొక్కి
యాతలఁ జని పశ్చిమాంబుధిఁ జేరి
మలయాళ తుళువ భూమండలం బరసి
చెలఁగి వేడ్క ననంతశయనమ్ము జూచి
కొమరొప్పఁ గన్యాకుమారి వీక్షించి
కర మొప్పఁ ద్రోవ గోకర్ణమ్ము నూచి
రమణ గోకర్ణేశ్వరస్వామి నభుడు
బ్రమథమ్ముతో నతిభక్తిఁ బ్రార్థించి
వరుస నచ్చటి రాజవర్గమ్ముచేత

గెలుతుగాఁ గప్పముల్ గొని ప్రతాపమున
ధారుణీధరకులోద్దామప్రశస్త
మేరుశైలప్రాంత మేదిని యందు
బాహుబలాధిక ప్రాభవోదగ్ర
సాహసం బెసఁగ నచ్చట దండు విడిసె
నప్పుడా సూర్యుండు నస్తాద్రి కేఁగ
గప్పె నల్దిశలఁ జీఁకట్లు నత్తఱిని
గ్రక్కున గ్రహతారకమ్ములు వొడమె
దిక్కులు తెల్లనై తెలివొందె నపుడు
కలకంఠు తలపువ్వు కలువల నవ్వు
విరహుల తలవెచ్చ విటుఁగాండురచ్చ
భావజన్మునిమామ ప్రజలకుఁ బ్రేమ
దేవతలకుఁ గూడు దినమణిజోడు
నా పూర్వదిగ్భామ యళికభాగమున
దీపించు కర్పూరతిలకమో యనఁగఁ
బదియాఱుకళలతో భాసురంబగుచు
మొదలిదిక్కున సోముఁడు దేజరిల్లె
పాండ్యభూపతికీర్తి ప్రబలినయట్లు
నిండి నల్దిశలు వెన్నెలలు శోభిల్లె
నా రాత్రికచటి కేకాంగి యైపోయి
మేరువు డగ్గఱ మేదినీశ్వరుఁడు
నా చంద్రకోటీరు నాథగాధారు
నా చౌక్కనాథుని నాత్మలోఁదలఁచి
శివుఁడిచ్చినట్టి యాచండాయుధమునఁ
దొకరి సత్త్వోద్ధతి దేవనగమ్ము
ధీరత్వమునఁ గొట్టె దద్దరఁదిరుగ
ధారుణి వణఁక దిగ్దంతు లల్లాడ
దివిజులు భయమంద దిగ్భ్రమం బెసఁగ
నవిరళ బ్రహ్మాండ మట్టిట్టు గాఁగ
నప్పుడా కనకాద్రి యతిభీతినొంది
యాపాండ్య భూమీశు నగ్రభాగమున
రూపింప స్థావర రూపమ్ము నచటఁ
బ్రాపింప జంగమ భావమై నిలిచె

నిలిచినఁ జూచి యానిర్మలాత్మకుఁడు
సలలితమ్ముగ మేరుశైలమ్మునకును
దన స్వప్నమునను సౌందర్యనాయకుఁడు
వినిపించినట్టి యావిధమెల్లఁజెప్పె
చెప్పిన నా మేరుశిఖరియుఁ జెలఁగి
యప్పురశాసను నమశాసనమున
వసుధేశ! నీకును వలయునెంతేని
పసదనంబిప్పుడు పట్టిగొంపొమ్ము
సరవితో స్థావర జంగమంబులను
బరగంగ రెండు రూపమ్ములైయుండు
నటుగాన జంగమంబైన రూపంబు
నిటఁదాల్చియున్నాఁడ నీ కోసమునను
స్థావరరూపమై తనరు నాయందు
భూవర! కొనిపొమ్ము భూతేశు నాజ్ఞ
వలసిన బంగారు వరుసతో ననుచుఁ
బలికిన విని యుగ్రపాండ్యభూవిభుఁడు
శ్రీమన్మహాదేవు చిత్తాబ్జమునను
ప్రేమమ్ముతో నిల్పి పృథుబాహుశక్తి
చండాసి మేరువు శైలమ్ము గొట్టి
తుండించి ఖండించి తునియలు సేసి
ఘనతరోష్ట్రముపై గజముల మీఁద
తనపరివారమ్ము దగ మోయ నంత
శౌరిదిగాఁ గనకరాసుల నెత్తి తెచ్చి
కరమొప్పవచ్చుచోఁ గనకాద్రి కదలి
విరుమ నందున్నవాయఁ బేర్కొనియపుడు
నరయంగ నాబిరుదవ్యాల మండ
వరె నంచు చెండి చేవడి మల్లగొట్టి
జంగమరూపమై సవరించునట్టి
బంగారుకొండను బరగ మన్నించి
యాసువర్ణముఁగొంచు నా ప్రొద్దె కదలి
భాసుర సకలభూపాలకులెల్లఁ గొలువఁ
దనపట్టణమ్ముగా ధరణిఁ బెంపొంది
వినుతమౌ మధురకు విచ్చేసె నంత

[పొడిచె వేగురుజుక్క పురుహూతుదిశను
ఉడురాజు పడమటి యుదధిలోఁ గ్రుంకె
తాఱె నంతంతకు దారకారాశి
పాఱెఁ జీఁకట్లెల్లఁ బలపలవేఁగె
ప్రాలేయకిరణబింబము పశ్చిమాద్రిఁ
బ్రాకె వెల్వెలబాఱె వాడె నోషధులు
నక్షత్రకుముదముల్ నఖముఖఁ జిదుమ
నాక్షణమ్మునఁ బ్రాచి హస్తపల్లవము
నెత్తినమాడ్కి సొంపెసఁగఁ గభస్తు
లత్తఱి సూర్యోదయంబై చెలంగె]
నంత నా పురజను లాధరారాను
లంతయు గనుగొని యాశ్చర్యమంది
మఱి చొక్కనాథుని మహిమలుగాక
ధరణీశ్వరుల కిట్టి ధన్యత గలదె !
యని సన్నుతుల్ సేయు నాధనంబెల్ల
మనుజేశుఁడప్పుడా మధురేశుఁడైన
సౌందర్యనాథుని సన్నిధికేఁగి
యిందుకళాధర ! యిభదైత్యహరణ !
యీశ్వరేశ్వర ! యీశ !యీశాననాథ !
శాశ్వత ! శాంత ! విస్తారితైశ్వర్య
నీలలోహిత !దివ్య నిర్మలాకార !
హాలాహలాహర యాపదుద్ధార !
దేవేశ ! నీకృపాదృష్టి నాయందు
గావించుకతన విఖ్యాతంబుగాఁగ
ధనరాసులిపుడు వర్ధనముగాఁ గలిగె
నని సన్నుతులు సేసి యధికసద్భక్తి
పొందుగా మఱి సగంబుచు భూమివారి
కందంద వేడ్కల నతిశయిల్లఁగను
భక్షణాహార సౌభాగ్యంబులందు
రక్షించె నొకయేఁడు రాజశేఖరుఁడు
వక్రంబులన్ని నిర్వక్రంబుగాఁగ
నంతట వర్షను లధికమై కురిసె
నంతయు ముదమంది రెల్లవారలును

దుర్భిక్షదోషమ్ము దూరమైపోవ
నిర్భయవృత్తిఁ బొందిని నావేళ
నా మహీసురవరు లంద ఱేతెంచి
ప్రేమతోఁ బొడగాంచి పృథివి సొంపెక్క
యజ్ఞహోమజపాదు లర్థి సేయఁగను
ప్రాజ్ఞుఁడై యేకాతపత్రమ్ముగాను
భూలోకమంతయు భూతేశుకృపను
బాలించె నమ్మహీపాలుఁ డింపెసఁగ
వెరవుతో నీలీల విన్న పుణ్యములు
దొరకును, దుర్భిక్షదోషముల్ మాను
నిది పంచదశలీల యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

పదునాఱవ లీల.

మఱియు నాపాండ్య భూమండలేశ్వరుఁడు
పరమపుణ్యుఁడు ధాత్రిఁ బాలింపుచుండ
నరయంగఁ దొల్లి బ్రాహ్మణకులోత్తములు
వెరవుతోడుతఁ జతుర్వేదమ్ము లెపుడు
నొప్పుగా నాలుగు యుగముల వరుస
తప్పకయుండి యధ్యయనంబు సేయఁ
బ్రళయమై బ్రహ్మకల్పమ్మునఁ బూర్వ
కలియుగాంతమ్మునఁ గల విప్రవరులు
పచరించి కాలస్వభావంబు వలనఁ
బ్రచురమై వేదముల్ పఠియించువారు
కొందఱర్థ మెఱింగికొన కున్నవారు
కొందఱు పఠియించుకొనకున్నవారు
మఱికొందఱు నసూయమతిని విప్రులకు
నెఱవుగా నుపదేశ మీయనివారు
నై యిట్టివిధముల నవనీసురేంద్రు
లీయెడ వర్తనం బెడలి రారపుడు
వేదాధ్యయనములు విడువ నందఱును

నారదాగస్త్యాదులగు మునులెల్ల
నా మహీసురులతో నరిగి వేదములు
పారావర్తనములు నొగి మొదలైన
క్రియలును దీఱని కినుకమై నపుడు
భయనమై కైలాస పర్వతంబునకు
నరిగి యాకృతయుగం బాదినివారు
పరమేశ్వరునిగోరి ప్రస్తుతింపుచును
యోదేవ! సర్వేశ! యో వేదపురుష!
వేదాగమాతీత వేదస్వరూప
కలియుగాంతరమునఁ గడఁగి వేదములు
వెలయంగలేవయ్య! విప్రులయందు
విఫలమైనట్టి యా వేదముల్ నాల్గు
సఫలమ్ముగాఁ జేసి సద్ధర్మనీతి
వేదపాలనము గావించి మాయందు
నీ దయగలుగ మన్నింపవే! దేవ
యని సన్నుతుల్ సేయ నా మునీంద్రులకు
మనమున సంతోష మహిమ నెంపొందఁ
బశుపతి మిగుల సద్భక్తితో నపుడు
నశరీరియై వారి కానతి యిచ్చె
మధురాపురమ్మున మహి మించి వెలయ
నధికమ్ముగా మేము నర్థయుక్తముగ
వేదమ్ములను నాల్గు విస్తరించెదము
మోదమ్ముతోఁ బొంపు మునులార! యనిన
సలలిత హృదయులై సంయమీశ్వరులు
పొలుపొంద హాలాస్యపురము కేతెంచి
శ్రీ చొక్కనాథునిఁ జేరి వందనము
లాచరింపుచు వారలాత్మ నుప్పొంగి
శూలాది హస్తాయ శుభ్రవర్ణాయ
కాలస్వరూపాయ కాలాంతకాయ
యోగాయ నాథాయ యోగగమ్యాయ
నాగచర్మధరాయ నగజాధిపాయ
బాలేందుజూటాయ ఫాలనేత్రాయ
కాలకూటధరాయ కాపాలికాయ

పురదైత్యహరణాయ భూతేశ్వరాయ
శ్రీవిరూపాక్షాయ వృషభధ్వజాయ
దేవాయ శ్రీ మహా దేవదేవాయ
నగకార్ముకాయ పన్నగ భూషణాయ
నిగమశాస్త్రార్థ వర్ణిత సురూపాయ
అనుపమనిత్య సత్యస్వరూపాయ
వనశోభిత కదంబ వనవాసితాయ
విధి శిరోమాలికావృత కంధరాయ
మధురాపురీశాయ మదనాంతకాయ
వాచామగోచర వర్ణరూపాయ
కామభస్మాంగాయ గంగాధరాయ
నీ పాదసేవా మనీషులమైన
మాపాల దయగల్గి మన్నింపుదేవ !
వేదచతుష్కమ్ము వికలత నొందె
వేదమ్ములానతి వేదాత్మ ! నీవు
ననుచు నంజలులు ఫాలాగ్రంబు నందు
ననువందఁ గీలించి యమ్మహామునులు
నభినుతుల్ సేయంగ హర్షమ్మునంది
యనఘాత్ములార ! మా యాత్మ మెచ్చితిమి
మనుకొని మీస్తోత్రములకును ననుచు
శ్రీ చొక్కనాథుఁ డంచితకృప వారి
కాచార్యరూపమై యాశ్చర్య మెసఁగఁ
దలఁప ఋగ్యాజుషాథర్వణ వేద
ములు నాఁటికిని గ్రమంబులు నేర్పఱించి
వరుస శిక్షాకల్ప వ్యాకరణమ్ము
లురునిరుక్తచ్ఛంద మొగి జ్యోతిషమ్ము
నంగమ్ములాఱును నవగతమ్ముగను
సాంగమ్ముగాఁ జెప్పి సాధనమ్ముగను
ఘనసలక్షకములు పన్నముల్ జటలు
మొనుకొని షట్సూత్రములును వర్ణములు
ఘనశాఖ లారణ్యకాదికమ్ములును
మఱియును నమకచమకములు రుద్రములు
పరగఁ బురుషసూక్తపవమానములును

దయ నుదాత్తానుదాత్తస్వరితప్ర
చయములు నాల్గును స్వరముల యందు
విరచించి తగ సామవేదమ్మునకును
వరుసగా మంద్ర మధ్యమ తారకములు
సామగానమ్ముల సప్తస్వరముల
నా మహాపురుషుల కర్థయుక్తముగ
నొనరంగ నుపదేశ మొసఁగ వారెల్లఁ
దనుఁ జూడఁ జూడ నంతర్ధానమయ్యె
సరవితో సురలు నా సౌందర్యు మీఁదఁ
బోరిబోరి గురిసిరి పుష్పవర్షములు
నంత నామునులెల్ల నా చొక్కనాథు
నెంతయుఁ గీర్తించి యీదేవుఁ బోలు
దైవమ్ము లేఁడని తాత్పర్య మొసఁగ
నా వేదవితతి బ్రాహ్మణులకు నెల్లఁ
బరిపాలనము జేసి ప్రఖ్యాతిగాఁగ
ధర వెలయించిరి తాపసోత్తములు
నంతట నుపనయనములు సంధ్యలును
సంతర్పణమ్ములు జపతపమ్ములును
నగ్నిహోత్రమ్ము లా హోలాన్యకృతును
ప్రజ్ఞతో ధాత్రిని బ్రబలి వర్ధిల్లె
విదితంబుగాను సద్విప్రులయందు
నది యాదిగా శ్రుతు లభివృద్ధి నొందె
చిరయశోధనులార! శ్రీ చొక్కనాథు
చరితల నిది షోడశంబగులీల
విశ్వమందీలీల విన్న సత్పుణ్యు
లైశ్వర్య ప్రాప్తులై యామ్నాయవిద్య
లందు నాధిక్యులై యాగమోక్తి గను
బొంది వేడ్కలను సద్బుధులెల్లఁ బొగడ
శ్రీ చొక్కనాథుని సేవల మరఁగి
యాచంద్ర తారార్కమై యుందు రెపుడు
ననిన సన్మునులెల్ల నధికసంతోష
మును బొంది కలశజన్మునిఁ జూచి మఱియు
సౌందర్యనాథుని సత్పుణ్యకథలు

నందమ్ముగా మాకు నానతిమ్మనిన,
ఇది సర్వ ఘనసత్కవీంద్ర పాదాబ్జ
విదితపూజావినోద విమలాంశు పచ్చ
కప్పుర సౌరభ్య కలిత మానాంక
తిప్పరాజనుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితంబగు లోకవిఖ్యాతమైన
సరసలక్షణ కావ్య సత్కవీంద్రాభి
నందిత శ్రీ చొక్కనాథ చారిత్ర
మందున నిది తృతీయాశ్వాసమయ్యె

చతుర్థాశ్వాసము

పదునేడవ లీల

శ్రీకర గుణహార ! సింధు గంభీర !
రాకేందుసమతేజ ! రమణీయభోజ !
బసవభూవరపుత్ర ! భాగ్యచరిత్ర
పొసగంగ జినరామ భూపాగ్రగణ్య !
విను గోళ్ల పెదరామ ! విభవసుత్రామ !
యనుపమజయధామ యధికసత్ప్రేమ
శ్రీ చొక్కనాథు చారిత్రంబులెల్ల
వాచకస్ఫూర్తిగా వర్ణింతు వినుము.
మఱియును నుగ్ర భూమండలేశ్వరుఁడు
పరమసంతోష సంభ్రమకేళి మెఱయ
జనులెల్లఁ బొగడ రాజ్యము నేయుచుండి
తనభోగసతికిని దనయుంగలిగి
కులకాంతకును నర్భకులు లేనియట్టి
తలఁపునఁ జింతించి తగ విచారించి
పట్టానకర్తుఁడై బాగైనయట్టి
పట్టి యొక్కఁడు గల్గ భక్తితో నపుడు
తనదు పట్టఁపుదేవిఁ దగఁ దోడు కొనుచు
చని చొక్కనాథుని సన్నిధి నిల్చి
హా దేవ సర్వేశ ! హాకృత్తివాస !
హా దేవతాధ్యక్ష ! హా లోకరక్ష
హా చరాచరరూప హా విశ్వరూప
హా పావనగనాథ హా చొక్కనాథ !
పట్టాభిషేక సంప్రాప్తుఁడై వెలయు
నట్టి తేజోమూర్తి నధికసుందరుని
మత్పాణ్య సాధ్వికి మహితసౌభాగ్య
సత్పుత్రు నొకనిఁ బ్రసాదింపవలయు
నని సన్నుతులు నేయ హరుఁడు మన్నించి
మనుజేంద్రునకు సత్కుమారుండు గలుగఁ
గరుణతోఁ గృపజేసెఁ గలకంఠుఁడపుడు
ధరణీశ్వరుఁడు తన తరుణితోఁ గూడ
నగరికిఁ జని జగన్నాథుని కృపను

జగతిఁ బాలింపుచు జయముతో నుండఁ
గొంత కాలమునకుఁ గోమలాంగియును
నెంతయు వేడ్క దౌహృదలక్షణమ్ము
ధరియించె సోమసౌందర్యుని కృపను
సరవిఁ దొమ్మిదినెలల్ చనినవిమ్మటను
ధరణిపాలన ధురంధరుఁడైన యట్టి
వరకుమారుని గాంచె వనిత యంతటను
నాయుగ్రపాండ్య భూపాగ్రణియపుడు
నాయర్భకునకును నతిసంభ్రమమునఁ
బ్రీతితో నెల్లరఁ బిలువంగఁబనిచి
జాతసూతకములు సరవితోఁ దీర్చి
నెమ్మితో దేవపాండియ నామకరణ
మమ్మహీపాలున కవుడు మన్నించె
నారాజసుతుఁడు దశాబ్దంబులకు
జారువిద్యా విచక్షణ లక్షణముల
నీతివర్తనముల నిపుణతగాంచి
భూతేశ్వరుని కృపాపూర్ణుఁడై వెలసె
నత్తఱి నారాజు నతి మృగవ్యసన
చిత్తుఁడై వనముఁ జెలఁగి వర్తించి
యనఘుండు మృగముల నవలీలఁ ద్రుంచి
ఘనమైన యొక్క వ్యాఘ్రమ్ముచేఁ గాఁ
ధర్మమ్ము నందె యా ధర్మవర్తనుఁడు
నిర్మలాచారుండు నృపకులోత్తముఁడు
నా యుగ్రపాండీంద్రుఁ డాస్వామియందు
సాయుజ్యమును బొందెఁ జాలంగ నంత
దగినప్రధాను లా తనయుని చేత
జగతీశ్వరునకు పౌఢప్రాప్తివిధులు
గావించి మధుర శాగమనమ్ము నేసి
దేవపాండియ నామ తేజుఁడైనట్టి
యాకుమారునకు సామ్రాజ్య పట్టాభి
షేకమ్ము నేయను చింతింపుచుండ
మనమునఁ గపట కల్మషములు పూని
తనర నిచ్ఛావతి తనయులు చోర

వృత్తిని రత్న కిరీట భూషణము
లెత్తుక కొంపోయి యెవ్వరు దమ్ము
నెఱుఁగరాకుండిన నిటు మంత్రివరులు
వరగ పాండ్య కుమారుఁ బట్టమ్ముగట్టఁ
దలఁచి యా శుభముహూర్తమున భండార
నిలయమ్మునందు వర్ణితరత్న దివ్య
మకుట భూషణములు మహితవస్తువులు
వెదుకునఁ గానక తగ నగరెల్ల
దైన్యమునొక్కటై తగ విచారింప
నాసమయమున దివ్యంబైన రత్న
రాసులచ్చటఁ గొంచు రమణతో నపుడు
చూచినవారికిఁ జోద్యమై యుండ
శ్రీ చొక్కనాథుండు సెట్టియై వచ్చి
రాజవీథులయందు రాశితరత్న
రాజి యిచ్చట గొను రాజులు గలరె !
చెప్పుడిన్నింటికిని సెట్టి నేననుచు
నప్పుడు కూర్చుండి యందఱుఁ జూచి
నవరత్నముల లక్షణములు జన్మములు
వివరించి చెప్పె నా విశ్వనాయకుఁడు
బలుఁడను దైత్యునిఁ బశువుగాఁ జేసి
యందుమాంసము దీసి యాగకుండంబు
నందు దేవతలెల్ల నాహుతుల్ వ్రేల్చి
తగ హవిర్భాగ మందఱు భుజియించి
మిగిలిన చర్మాస్థి మెదడు నామిషము
లా నీస్థలమ్మున నవి పాఱవైవ
నవి మూలములుగాఁగ నట్టి యంగములు
గొంత పర్వతములఁ గొంత వాహినులఁ
గొంత వారిధిలోనఁ గొంత మేదినిని
బడినవి బీజ సంప్రాప్తి వహించి
వడిఁ దదంగములెల్ల వరుసతో నపుడు
నెముకలు వజ్రాలు నెసఁగు మాంసములు
విమలప్రవాళముల్ వెసఁ గన్నుగ్రుడ్లు
ధర నీలములును రక్తము మాణికములు

కురులు వైదూర్యముల్ క్రొవ్వు గోమేధి
కములు (?) దంతములు ముక్తాఫలమ్ములును
రమణ శ్లేష్మము పుష్యరాగమ్ము పిచ్చ
పచ్చలునై జగత్ప్రఖ్యాతిగాఁగ
నచ్చుగా దివ్యరత్నాకృతిఁ దాల్చె,
నలరు మాణిక్యమ్ములం దేడువగలు
గల వందులో నాల్గు కాంతి సొంపెక్క
నదులందుఁ బుట్టెను నాలుగువగలు
నిది యిది యని దాని నెఱుఁగఁగవలయు
వరుస బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యశూద్రులను
బరఁగ రత్నఁపుజాతి భావింపవలయు
నా మానికములకు నరయంగ నాల్గు
నామముల్ గలవు ఫణౌఫణి పద్మ
రాగమ్ము కురువింద రాగకోమలము
బాగైనగుణములు పండ్రెండు మఱియు
నవగుణమ్ములు పదియాఱును గలవు
వివిధదోషాదోష వితతులు దెలిసి
వర్ణభేదములు నిరువైయెనిమిదియును
నిర్ణయింపఁగ నేర్చి నిగ్గులు దెలిసి
యేడులక్షణములు నెఱిఁగిన నదియుఁ
బోఁడిగా మాణిక్యముల లక్షణములు
మఱి ముత్యములకు జన్మస్థానములుగ
నురగమ్ము మత్స్యమ్ము నుత్తమస్త్రీల
గళమును గరిదంత ఘనవరాహములు
వెలఁగు మామిడిపండు చెఱకును వెదురు
శనిభుజాస్థలమును శంఖమేఘములు
నెనయు ముత్యఁపుచిప్ప యొసఁగు నిందులకు
గుణదోషములు పది గుణము నొక్కటియు
గణుతింప ముత్యాల గల లక్షణములు
సారంబు వజ్రాల జన్మముల్ శైల
వైరాహమును హిమవత్తుంగగిరులు
నిల వాలుకలు గోరు (?) హేమకూటమ్ము
లలి వందిమాతంగ లాఱు దిక్కులను

ప్రాఁతవజ్రమ్ములు ప్రభవించునందు
ఖ్యాతిగా గుణములు పదియాఱుగలవు
మంచిగుణములు నేడు మఱివజ్రములకు
నెంచి యాలక్షణా లెఱుఁగంగ వలయుఁ
వగు నీలములకు సత్కాంతులెనిమిది
వగలగు నవగుణావళులు తొన్మిదియుఁ
బగడమ్మునకు వన్నె పరగ నార్వగలు
నవగుణమ్ములు నాఱు నరయంగవలయు
పచ్చల లక్షణ భావముల్ వినుఁడి
పచ్చనివని చిల్క పక్షి కంఠమ్ము
సౌరిదివన్నియయు నాపురుషుల వన్నె
లరయ నీవన్నియ లాఱు సద్గుణము
లెఱిఁగి దుర్గుణములు నెనిమిది దెలియ
సరవితో నివియ పచ్చల లక్షణములు
తగుఁ బుష్యరాగరత్నము కొక్కగుణము
పొగడొందు వైడూర్యమున కొక్కగుణము
గోమేధికమునకు గుణము నొక్కటియు
భూమిలో నివిరత్నముల లక్షణములు
నని వారలకుఁ జెప్పి యాచొక్కవిభుఁడు
జననాథుతనయుపై సంతోషమొసఁగ
నింతయుఁగలుగుట కిదియ మేలనుచు
సంతోషమున బొంది చయ్యన నపుడు
నా కిరీటమునకు నర్ఘరత్నములు
తోకగా నొసఁగి యా చొక్కనాయకుఁడు
సరవి నదృశ్యమై జరిగె నాస్వామి
నరయ వారందఱు నాశ్చర్యమంది
పాండిపు దనకు సద్భక్తుండు గాన
ఖండేందుజూటుఁడిక్కడికి వేంచేసి
కోటీరమునకుఁ బేర్కొనఁజాలునట్టి
మేటిరత్నములిచ్చె మేలయ్యె ననుచు
మకరాంకహరుఁడిచ్చు మణులు సువర్ణ
మకుటమ్ము సేయించి మంత్రులా రాజు
నల వైభవజలముల నభిషేకమార్చి

వెలఁగ సింహాసనాసీనునిఁ జేసి
నవరత్నములచేత నమరినట్టి
ప్రవిమలదివ్య ప్రభాకిరీటమ్ము
శిరమున నిడి సుఖస్థిరలీల రాజ్య
పరిపాలనము సేయ ప్రఖ్యాతిగాను
నమరఁ బట్టముగట్టిరా దేవపాండ్య
జనపాలకుని మంత్రి సామంతవరులు
నాకుమారుండును నాచొక్కనాథుఁ
గౌరి సర్వేశ్వరు గుడి కేగుదెంచి
యనుపమదివ్య రత్నాభరణములు
ఘనతరమ్ముగఁ దెచ్చి కానుకలిచ్చి
హరహర ! సర్వేశ ! యంబరకేశ !
పరతత్త్వసంకాశ ! భవరోగనాశ !
యభవ మృత్యువినాశ యఖిలలోకేశ
సభయలోకత్రాణ ! సత్యధురీణ
మూలమంత్రోద్ధార హాలాహసంహార
బాలచంద్రోత్తంస ! పాపవిధ్వంస !
యని సన్నుతులు సేసి యాపాండ్యవిభుఁడు
జనులు శోభిల్ల రాజ్యము సేయుచుండె
నిది సప్తదశలీల యిట్టిది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుడి
యనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మునమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

పదునెనిమిదవ లీల

పరగంగ నాదేవ పాండ్యభూవిభుఁడు
చిరకీర్తి రాజ్యమ్ము సేయుచునుండ
సురపతి యొకనాఁడు సురసిద్ధసాధ్య
వరులాది సకల దేవతలెల్లఁ గొలువ
మునుకొని వరుణుండు మ్రొక్కి నిల్చినను
ననఘుఁ డాశక్రుండు నవ్వాలిభాగ
మందుఁ గూర్చుండంగ ననువొప్పఁబంచె
యందు నాసభవార లాత్మ శోభిల్ల
వరుణుఁడు వీక్షించి వాసవునంత
గరమొప్పఁ బ్రశ్నగాఁ గావింప నతఁడు

పులకితదేహుఁడై పూర్ణసంతోష
కలితనేత్రానందకలితుఁడై యపుడు
మున్నుదా వేఁటగాఁ బోయి యాదేవుఁ
గన్నులానందమ్ముగాఁ జూచి పూజ
చేసినవిధ మెల్లఁ జేకొని వారి
కాసలుపుట్టంగ నా వాసవుండు
తడయక వేడ్కతోఁ దాఁజెప్పఁ దొడఁగె
నడచి చైత్రను చిత్తనక్షత్రమందు
మహి మించి తగు పాండ్యమండలమ్మునను
గుణమునంతవాఁడు పేర్కొనరాని యట్టి
హాలాస్యనాథుని నట్టాలనాథుఁ
గాలకంధరుని నంగయకణ్ణియమ్మ
మానసోల్లాసుని మధురాపురీశు
భూనభోంతర్వ్య, నాభూతేశు నీశు,
నతులితంబగు కదంబారణ్యనిలయుఁ
బ్రతిలేని సౌందర్యపతి చొక్కవిభునిఁ
గనకాంబుజంబుల ఘనదివ్యసరసిఁ
గనుగొంటి నావేయు గన్నులు జెలఁగఁ
గనియు నాకోలనిలోఁ గడువేడ్కమునిఁగి
తనర నాస్వామిని దర్శించి వత్తు
నాదేవుసౌందర్య మాదేవుమహిమ
మేదైవములఁ గాన మిదియు సిద్ధంబు
నామధురాధ్యక్షుఁడా దేవపాండ్య
భూమీశుఁ డత్యంత భూరిసద్భక్తుఁ
డాతని శివభక్తి యాశ్చర్యమెన్న
నాతనందే కాని యన్యులం దెఱుఁగ
మని తన్మయావస్థుఁడై యాత్మఁ దెలిసి
మనమున హర్షించి మఱియు నిట్లనిచు,
వదలనిభక్తి గీర్వాణవల్లభుఁడు
ముదితుఁడై సంస్తోత్రములు సేయుచుండె
నా దేవపతి మాట కాశ్చర్యమంది
యాదేవతలు మును లంతంతఁదాము
కదలకుండిరి యనిమిషదృష్టులగుచు

విదితుడై వారెల్ల వెరగందియుండ
నర్మ్యాడ దేవేంద్రుఁ డమరుల మునుల
సైయ్యమ్ముతోడ మందిరముల కనిపి
యలర నావరుణుని నంపిన నతఁడు
పొలుపైన రసవలీపురముకేతెంచి
యాచొక్కనాథు లీలావినోదమ్ముఁ
జూచెద గాకంచుఁ జోద్యమ్ము గాఁగ
గుఱుతుగా మధుర లోఁగొను డంచు నపుడు
వరుణుండు పంపె నా వార్థులేఁడింటి
నంపిన నావార్థు లాపట్టణమ్ము
ముంపుదు మని గోపమున మీఱి రాఁగ
నాపురిదేవత లాపురిప్రజలు
నాపరమేశ్వరు నాచొక్కనాథు
ముందరికేతెంచి మోడ్పుగేలమర
జయజయధ్వనులతో సర్వేశునకును
భయమంది వారలు పఱతెంచి మ్రొక్కి
యోదేవ! సర్వేశ యోజగదీశ!
యోదయాపరమూర్తి! యోవిశ్వమూర్తి!
గజదైత్యవైరి యోకాలకాలాంత!
అజశిరశ్ఛేదన! అద్రిజారమణ!
కుంజరాననజనక గోవైరివైరి
భంజనాంధకదక్ష! బలిత ? సంహార!
హలధర! హరిణాంక! యఖిల! నిశ్శంక!
ప్రళయకాలములేక ప్రళయకాలమ్ము
గలిగె యీవార్థులు గదలిటువచ్చు
చున్నవి యని వార లుచ్చైస్స్వనముల
విన్నవించినఁ జూచి విశ్వేశ్వరుండు
పరమదయాదృష్టి భావించి యపుడు
వెరవకుఁడని వారి వెరపెల్లఁ దీర్చి
యల పుష్కరము పుష్కలావర్తకమ్ము
వెలగంగ నమృతంబు జీవవర్ధనము
లను మేఘముల నాల్గు నటకు రప్పించి
యనఘుండు వారి కిట్లని యానతిచ్చె

నా వార్ధితో యంబు లాపోశనంబు
గావింపుడని వారిఁ గడఁక నంపినను
నవధారు దేవ ! మీయాజ్ఞ నెంపునను
గలిసి యావార్ధు లొక్కటఁ గ్రుక్కగాను
గ్రోలెదమనుచుఁ బేర్కొను సంభ్రమమునఁ
గాలా నిలాఖిల గర్వితోదగ్ర
కీలాలములను నిక్కయుఁ బొరింబొరిని
వేలావతీర్ణమై వేగంబ వచ్చు
జలధులనెల్ల నా క్షణమున మించి
నలువురు నాపోశనంబుగాఁ గొనిన
నప్పుడా పురజను లానందమంది
తప్పక సంస్తుతుల్ దగఁ జేసి రంతఁ
జూత మింకొకసారి చొక్కనాయకుని
ఖాతిగాఁ దెలుఁగులు చరికింత మనుచు
మఱియును దాశ్రుమాణధారలుగ
వరుణుండు మఘురిపై వానలు గుఱియ
నా నాల్గు మేఘములందు పైపురువు
గా నుండుడని శౌలగా నియమించి
యా ప్రళయమ్ము వాఘఁగఁ జేయునపుడు
భూరుహజ లతిమోదమును బొంది రంత
నా పట్నమున నున్న యా దేవపాండ్య
భూపాలు ప్రజలకా భూమండలమున
గలవారికిని నే యుగాంతమ్ములందుఁ
ప్రళయకాలము లే యుపద్రవంబులును
నెన్నేనివచ్చె నేనీ స్థానమునకు
నెన్నఁడు లేదంచు నిట్లానతిచ్చె
స మముగా నా మేఘుసంఘముల్ నాల్గు
కొమరొప్పఁ గూటమ్ము గూడిన కతన
నలుడమల్ కూటమై నల్దిక్కులందు
చుఱుమాఱు నెప్పొంగఁ బరగె నా మధుర
యిప్పుడా వరుణుఁడు నతిక్షతి నఁది
యప్పురవిధ్వంసి యా చొక్కనాథు
నగ్రభాగమ్మున కల్లన నరిగి

యుగ్ర ! కపర్ది ! ఓయురగేంద్రహార !
రుద్రాప్రమేయ విరూపాక్ష కాంచ
నాద్రి బాణాసన ! హరిణాంకధరణ
బాణకావ్యత్రాణ ! బాణారిబాణ
బాణరక్షణ ! పంచబాణ సంహార !
ఫణహస్తోజ్జ్వల ! యేణారి చర్మ
రాజితాంబర ! గజరాక్షస హరణ !
త్రిణయన నీ దయాదృష్టి నాయందు
నణుమాత్ర మొగినిల్పు మపవర్గ నాథ
సర్వాపరాధుండ సర్వదూషకుఁడ
సర్వపాపాత్ముండ జడవర్తనుండ
నని సన్నుతించిన నా చొక్కవిభుఁడు
మనమున హర్షించి మన్నించి యతని
దలఁచిన యప్పుడు దగనిట్టురమ్ము
వరుణ ! నీ దిక్కుకు వడి నేగు మనుచుఁ
గరుణించి పంపెను గళకంఠుఁడంత
నిది యష్టదశలీల యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

పందొమ్మిదవ లీల

ఆ దేవపాండ్య భూపాగ్రణి యంత
సాదరహృదయుఁడై జగతిఁ బాలింప
మఱి చొక్కనాథుఁడా మధురలోకులను
నిరవైన సిద్ధుఁడై యెల్లరుఁ జూడ
కుఱుచ కెంజడలును గుచ్చిలి కంథ
మరుభూతియును రుండమాలికల్ చెవులఁ
బసిఁడి కామాక్షులు బసిఁడి పాత్రలును
బసిఁడి గోణమ్మును బాదనూపురము
మసిబొట్టు బెత్తము మఱి కక్షపాల
పసిఁడి యొడ్డాణమ్ము పైని సరిపెణలు
నాగహస్తము సింగినాదమ్ము యోగ
వాగాలు ఘనరుద్రబంధమ్ము వెలయ

రసవాద ఘుటికలు రసికౌషధములు
రసికుఁడై ధరియించి రాజమార్గమున
నానందలీల నిత్యానందుఁడగుచుఁ
దానందమువిచ్చేసి తగవచ్చుచున్న
యా చొక్కనాథుని నందము వేడ్కఁ
జూచి యా పురనివాసులు విరూపాక్ష
నాథుఁడో యానందనాథుఁడో యాది
నాథుఁడో గోరక్షనాథుఁడో మేఘ
నాథుఁడో భైరవనాథుఁడో మత్స్య
నాథుఁడో సారంగనాథుఁడో శంభు
నాథుఁడో యీ నవనాథ సిద్ధులకు
నాథుఁడో సౌందర్యనాథుఁడో యనుచు
నా పుణ్యచారిత్రునటుఁ జేరఁబోయి
యా పురివారలు నమ్మహాత్మకుని
నెందుండి వచ్చితిరేమి కారణము
నింతుల కేగంగనేల మీరనిన
వనధులు భూమియు నారి పూరమ్ము
గానకొని మేరువు కుందనమ్ముగను
నెన్ని కల్పములైన నిటువలె నుండ
నెన్నఁగా నీలోక మేలోకమైనఁ
జెలఁగి సువర్ణమ్ము జేతు మేమనుచు,
వెలయ నా పురిలోని వృద్ధుల నెల్ల
బాలులగాఁ జేయు బాలుర నెల్లఁ
జాలఁగ వృద్ధుల చందమ్ము సేయ
నణువు మేరువుసేయ నరయ నా మేరు
వణువుగాఁ జేయఁగ నలరు నా తపసి
చెన్నొందు నీలాగు సిద్ధవిద్యలను
నెన్నని నటియించు నెలమి నా దేవ
నగరమ్ములోన గాంధార సౌందర్య
లగు సిద్ధు లాశ్చర్యులై చూచుచుండ
నంతట నా సిద్ధుఁడా దేవపాండ్య
నంతఃపురంజేగి యన్ని గేహములఁ
జరియించు నా పాండ్య జననాథుఁ డెటిఁగి

పరగ నా సిద్ధునిఁ బట్టి తెమ్మనినఁ
బరిపూని వారలు పట్టంగఁబోవఁ
జే చిక్కనట్లుండు చిక్క కదృశ్యుఁ
డై చని దేవాలయంబు లోపలను
రాతి యేనుఁగువద్ద రమణ నా యోగి
ఖాతిగాఁ గూర్చుండఁ బాండ్య భూవిభుఁడు
నా శివాలయమునకు నరుగుచో నపుడు
నా సిద్ధముఖ్యుని నటఁ గాంచి పలికె
నెచ్చోటినుండి నీ వేగుదెంచితివి ?
యిచ్చటనుండుట కేమి కారణము
నని యిట్టులడిగిన నమ్మహా పురుషుఁ
డనఘచారిత్రుఁ డిట్లని యానతిచ్చె
వరుస ననాగత వర్తమానమ్ము
లెఱుఁగుమ సిద్ధమ్ము నేము సిద్ధులము
నీకేల పరికింప! నీ వేగుమనుచుఁ
జేకొని మాని సుస్థిరలీల నుండె
నిదియుఁ బందొమ్మిది యిటుమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సమ్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఇరువదియవ లీల

ఆ పాండ్య మండలాధ్యక్షుండు మఱియు
నా పరమాత్మతో నటు విన్నవించె
దేవ ! సర్వము మీరు దెలిసితిరేని
మీ విద్య మాకు నెమ్మినిఁ జూపవలయు
నెలమితో నా చేతి యిక్షుదండమ్ము
శిల సింధురమ్ము భక్షించెన యేని
నీవు సర్వమ్మును నెఱుఁగు సిద్ధుఁడవు
నీవెదా మాపాలి నిజమైన వేల్పు,
వలమి నాదైన యీ యైశ్వర్యమెల్ల
నెలమితో మీకు నే నిచ్చెద ననిన
నిరవైన యా రాతి యేనుఁగు నపుడు
కలకంఠుఁడట నవ్వి కడకంటఁ జూచెఁ

జూచినంతటఁ గడు చోద్యమ్ముగాను
నేచి డగ్గఱుచు బృంహిత మటుఁజేసి
యా రాజుచేఁ జెఱుకాఘ్ణమ్మునను
నా -రి యేనుఁగు నటు పట్టి దిగిచి
యఱుత నున్నట్టి కట్టాణి ముత్యాల
సరములు ద్రెంచిన జనపతి వెఱచె
నా రాజు పరివార మత్యుగ్రముగను
డారుణాకారమై తఱిమి పైఁబడిన
సామజ మపుడు పాషాణమైయుండె
నా మహాసిద్ధుఁ డదృశ్యమై చనిరా
నంత నా దేవ పాండ్యావనీశ్వరుఁడు
నెంతయు భీతుఁడై యిచ్చలోఁ గలఁగి
యా యిందుశేఖరు నాలయమ్మునకుఁ
బోయి సద్భక్తి నద్భుతలీల మ్రొక్కి
పరమేశు నర్చించి భక్తిఁ బూజించి
పరిపూరితానంద బాష్పముల్ దొరుగ
గా వేడ్క రోమాంచకంచుకితాఖి
లావయవుండయి యధిక నిరుద్ధ
గద్గద కంఠ సంకలిత స్వరమ్ము
నుద్గమింపఁగ నంజలొనరంగ నిటల
భాగమ్మునందు సంభ్రమ మొప్పఁ జేర్చి
ప్రాగల్భ్యబుద్ధి నిట్లని సన్నుతించె
శ్రీ మన్మహాదేవ ! సిద్ధానుభావ !
కామితరూప శంకర విశ్వరూప
యభినవ భుజగేంద్ర యజ్ఞోపవీత
శుభకర శుభమూర్తి ! శోభనమూర్తి
విశ్రుత గుణసార ! వేదాంతసార !
యాశ్రిత సంరక్ష యంబికాధ్యక్ష
యజ్ఞానకృతము నాయందు సిద్ధించెఁ
బ్రజ్ఞావిహీనత పరికించితేను
దేవ ! మీ మహిమలు దెలియ నేనెంత !
భావించి నన్ను కృపాకటాక్షమున
రక్షింపుమని యపారంబైన ధనము

లక్షలా భరణాంబరాదు లర్పించి
వినతుఁడై యా దేవు వీడ్కొని యంతఁ
దన నగరికి నేగెఁ దద్దయు వేడ్క
నిదియు వింశతి లీల యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియెం.

ఇరువదియొకటవ లీల

ఆ సమయమ్మున నా పాండ్య విభుఁడు
భాసుర సౌందర్యపతి చొక్కనాథు
పాద పద్మమ్ముల భక్తి తాత్పర్య
సాదర హృదయుఁడై సలుపుచు మఱియుఁ
దనవద్ది నృపులు సద్భక్తులై శివుని
ననవరతము పూజ లాచరింపుచును
నెదురు లేకెంతయు హెచ్చిన శత్రు
మదము లణంచుచు మధురఁ బాలింప
ఘనుఁడైన చోళ భూకాంతుఁ డత్తఱిని
బగతుఁడై మధుపై పరివారములతో
తనతోడఁ గిసిసి యుద్ధము సేయుచుండ
బలియుఁడై యా దేవపాండీశు నతని
బలములతోడను బారంగఁదోలె
నంత నా చోళుండు సాహవంబునను
నెంతయునోడి వెన్నిచ్చి యాతనికి
నెదురక చిక్కిన నెల్లసీమలకు
బొదువుక తనపురంబున కేగుదెంచి
మఱి మంత్ర తంత్రాది మహిమలఁగాని
యరుల జయింపరాదనుచు జైనులకుఁ
దనదు పత్రికలంపఁ దద్దయువారు
వినుతింప నెనిమిదివేల బౌద్ధులును
గూడుక తమ మంత్రకోటులచేతఁ
బోడిగా నొక గజంబును దోంబుకొనుచు
నా రాజు కడకేగి యాతండు వనుప
వారల కీలిచ్చి పలసినంతైన .

మధురమై మీ మంత్ర మహిమలతోను
జని పాండ్య భూపాలు సాధింపుఁడనుచుఁ
అనిచిన నా జైన భట్టారకులును
దారుణమ్మగు భద్ర దంతావళమ్ము
నా పాండ్యపతిమీఁది కరిగి వేగమున
నాపురి ప్రజల సంహారంబు నేయ
నంచు నా జైనులు నందఱుఁ బనుప,
మించి యా యేనుఁగు మిన్నంటి ముట్టి
దశదిశల్ దంత సౌదామినుల్ మెఱయ
నశని చందమ్మున నతి బృంహితముల
శైలముల్ పఱఁకంగ జలధులు కలఁగ
నీల మేఘము మాడ్కి నిగిడి యాకాశ
నది కాండ మెల్ల ఖండాంతమ్మునందుఁ
గాదలేక పీల్చి దిక్కులఁ జల్లుదాని,
పరిగ గండస్థల పంక్తుల మదము
ధారలౌని నదులుగాఁ దొరఁగించుదాని
మితిలేక నడుచుచో మేదినిదూరి
యతలమ్ము ముట్టంగ నడుగిడు దాని,
యమ లులాయము వోలి యా వాలమునను
గ్రమమున ఛీత్కారాకారమై పేర్చి
నిర్ఝర వృత్తిపై నిఖలమ్ము నిండి
యార్భటింపుచు వచ్చె నా గజేంద్రమ్ము
పరగంగ నీశాన్య భాగమ్మునందు
నరవడిగా నొక్క యోజనమాత్ర
మెడగల్గఁ గాంచి యా యెడఁ బాండ్యవిభుఁడు
కడు భయంబంది తక్కగ చొక్కనాథు
నగరి కేతెంచి యోనగచాప హస్త !
నగజేశ ! భర్గ ! పన్నగభూషితాంగ !
నగధర స్త్రీకాయ ! నాగాసురారి !
నగరిపు సంస్తుత్య నగనాథ నిలయ !
నాగాజినాంబర ! నలినాసనాది
నాగేంద్ర యక్ష గంధర్వ గీర్వాణ
దేవ దివ్య కిరీట దేదీప్యమాన

దేవ రత్నోజ్జ్వల దీప్త పాదాబ్జ!
హరహర శ్రీ కదంబారణ్యనిలయ!
పరమాత్మ! హాలాస్య! పాలక నీదు!
శ్రీ పాద సేవాధురీణుని నన్నుc
జేపట్టి రక్షించు శ్రీ చొక్కనాథ!
పరమేశ యిదె మహాప్రళయమ్ముగాను
నురవడి తూతెంచె నొక మత్తగజము
కావవే! సర్వేశ కావవే! మమ్ము
కావవే మీ బంటు కరుణాకటాక్ష!
యని విన్నవించిన నా దేవదేవుc
డనఘుc డాపాండ్య భూపాగ్రణి తోడc
దిరముగాc దూర్పునc దిరువీథులందుc
గర మొప్ప నొక గుడి గావించి యచట
విల్లు నమ్ములు గొంచు వేవేగc బూని
తుల్లంగ నేతు నిష్ఠుర వృత్తి దాని
ననుచు నంతర్వాణిరై యానతిచ్చి
నను స్వామియానతి నట్ల కాకనుచు
నా రాజు నప్పుడు నతి వేడ్కతోడ
భోరున నేcగి తూర్పున నుండc జూచి
యచ్చోట గుడికట్టి యా దేవునకును
గ్రవ్వలు వినుతింపc గడకతో వచ్చి
యప్పుడా ప్రళయకాలాగ్ని ధూమంబు
నొప్పగా వచ్చు నా యుగ్రేభమునను
విల్లందికొని చూచి విస్మయంబంద
భల్లమ్మునొకటి చేపట్టి యత్తరిని
పాండీడు చూడ నా ప్రజలెల్లc జూడc
గొండంత అదర దిక్కుధరంబు లద్రువ
రుధిరమ్ము లేఖలై రూఢిగాcకాలు
నధికఘీంకృతిని బ్రహ్మాండమ్ము పగుల
నాగజం బవని పై నవలీల నపుడు
వేగంబc బడనేసె విశ్వేశ్వరుండు
పరగంగ నా కళేబరము "యాలంది"
మఱి "యానైమవేలంది" మఱలనc బరగ

నప్పు డాదేవపాండ్యావనీశ్వరుఁడు
నశ్వార జనులతో నభినుతుల్ సేసి
హరిహయ పూజిత! యజగర్వహరణ!
కరిరక్షణాశ్చిత! కరిశిక్షకుండ
శర్వాణీవల్లభ! చనుదెంచి తీవ్రు
గర్వి యా నీ కరి గర్వమ్ము బాపి
నట్టి మహాదేవ! యాగవిధ్వంస!
నెట్టన గజమెంత నిఖిలేశ నీకు.
నో దేవ! యిచ్చోటనుండి మీ రపుడు
మీదైన యీ రూపమిట్లు కావించి
నీ కృపా దృష్టిచే నిఖిలంబు లెల్ల
చేకొని రక్షించు శ్రీ చొక్కనాథ!
యనుచు నా పాండీడు నతి వేడ్కతోడ
వినుతింప వరదుఁడై విశ్వేశ్వరుండు
చెలఁగి యాతని భక్తి చేకొని యొక్క
విలుకాఁడు గానందు విచ్చేసి స్వామి
గొంపొంద నట్టాల చొక్కఁడై పేరు
పెంపొంద నెపుడును బేర్కొననుండె
ఇది యేకవింశతి యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార! వినుడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనిరా.

ఇరువదిరెండవ లీల

ఆ పాండ్య రాజ్యమ్మునందు సౌపర్ణి
కా పురంబన నగ్రహారమ్ము గలదు
నందొక్క విప్రుండు హరిశర్మయనఁగ
సౌందర్యనాథుని సద్భక్తివరుఁడు
నతఁడు బిడ్డలు లేక నా స్వామికృపను
గుతుకమ్ముతో నొక్క కూఁతును గనిరా
నా యిందుముఖిఁ జూచి యతఁడు శ్రీ చొక్క
నాయకుఁ బోలెడి నప బ్రహ్మచారిఁ
గాంవత్తు నేనని కృతమతి నుండ
వనజాక్షికిని గొన్ని వర్షముల్నిండ

నంతట నొక బ్రాహ్మణ బ్రహ్మచారి
సంతతాగమ వర శాస్త్రపారగుఁడు
భావజనిభమూర్తి పరగ వైష్ణవుఁడు
నా విప్రు నింటికి నతిథియై వచ్చె
వచ్చిన యంతట వాని విద్యయును
నొచ్చెమ్ము లేని వయో రూపము లను
గనుగొని తన పుత్రికను వాని కీడు
ననుకూల మౌ నొకో యని బాంధవులను
నడిగి నవారలు నా బ్రహ్మచారి
నడిగిరి కులమున నతని గోత్రమ్ము
నప్పుడు నిలుచుండి యా బ్రహ్మచారి
తప్పక వారి కెంతయు వేడ్కతోడఁ
దన కులగోత్ర సూత్రములు నక్షత్ర
మును జెప్పి నక్షత్ర ముద్ర మా కెవుడు
నామధారకుల మన్నను వానిఁ జూచి
యా మహీసురులు గృహస్థు కిట్లనిరి
శైవమ్ము మీఁది వైష్ణవము వీనికిని
భావింపఁ గులగోత్ర బంధుత్వ మెడసి
సరి సమంధములకుఁ జాలదే! యనిన
హరశర్మ యా సమూహమున కిట్లనియె
సోమునందుఁ గళంకు చూపట్టఁ గలిగె
భూమిలో నిందింపఁ బోలునే యనుచు
నా ముద్దుగూఁతును నా వటువునకుఁ
బ్రేమతో శుభలీలఁ బెండ్లిచేసె
నటఁ గొన్ని దినముల కా పెండ్లికొడుకు
తటుకునఁ బైనమై తన దేశమునకుఁ
బోరాద నన్నను భూషణాంబరము
లా యిరువుర కిచ్చి యంపిన నతఁడు
సత్త్విఁ దోడ్కొని యతిమోదమునను
తమ యూరికినిఁ బోయి తమ తల్లి తండ్రిఁ
గనుగొని మ్రొక్కరా కన్యయుఁ దాను
దడయక నా తల్లిదండ్రులు లేచి
కొడుకును నా పెండ్లి కూఁతును నెత్తి

సరగఁ గాఁగిటఁజేర్చి సంతోషమొసఁగ
బరదేశ మరిగి యాబాల పెండ్లాడి
యరుగుదెంచెను పుత్రుఁడని సంతసిల్లి
వారుదెచ్చిన యట్టి వరభూషణములు
మూరిమి దగఁ బుచ్చుకొనియుండి రంత
విదితమై యాబాల వే భూతినపుడు
నుదుటను బెట్టు కుండుట వారుజూచి
పనిమాలి యీ శివ బ్రాహ్మణపడుచు
కొనితెచ్చె ననుచు సంకోచించి రంత
నాయింటి వారెల్ల నలవైష్ణవులకు
బాయక సద్భక్తి పాటింతు రెపుడు
నితరులు నాయింటి కెన్నఁడురారు
హితవుగా నాయింతి యీశ్వరభక్తి
గలుగు భక్తులరాక గడు గోరుచుండు
జలజాక్షి భాగ్య వశంబునఁ గొన్ని
దినములకును వేడ్కఁదీర్థయాత్రలకుఁ
జనుచుండి వారలు సదనమ్మునకును
నాయింతిఁ గావలిదై యుండఁ బెట్టి
పోయిరి వారెల్లఁ బోయినపిదప
నా చంద్రముఖి భక్తి యరయంగవలసి
శ్రీ చొక్కనాథుండు శివభక్తుఁడగుచు
భూతియు రుద్రాక్షములు ధరియించి
యాతతవృద్ధ బ్రాహ్మణ రూపమునను
నా యింట ముష్టిఁ జానడిగిన నబల
మాయత్త సర్వసంపద లింటిలోనఁ
బెట్టి తలుపులుమూసి బీగముద్రలును
బెట్టి పోయెను ముష్టి పెట్టరాదనిన
నా వృద్ధుఁడిట్లనె నలివ యీతలుపు
నా వాకిల ట నీవు నంటినఁ దెరచు
వెసఁ బాయసము నట్లు వేడివంటకము
పెసరుఁ బప్పును నెయ్యి పెట్టు మాకనిన
నాశోభనాంగి చయ్యన ముట్టినంత
మూసినతలుపు గొబ్బున బారఁదెరచె

నలివేణి వెరగంది యాయింటిలోన
వలయుపదార్థముల్ వడిగొంచు వచ్చె
మున్నున్న యట్టులె ముద్రికల్ వెసక
మన్నుగా వాకిళ్లు పదిలమై యుండె
నంత నా యింటి యత్యాశ్చర్యమంది
సంతోషమునఁబొంది చయ్యన నపుడు
దండిగా నాల్గువిధంబులు మెఱయ
వండుచుండెడు వేళ వామాక్షి కెదుర
ముదుకడై యున్నయా ముగ్ధంమధరుఁడు
పదియాను నాటేండ్ల ప్రాయమై। నిలిచె
నంత నా యౌవనప్రాయవిప్రకుని
సంతోషమునఁ జూచు సమయమ్మునందు
మగఁడును నత్తయు మామ వచ్చినను
ముగువ నివ్వెరగంది మ్రాన్పడియుండె
నావేళ యౌవన ప్రాయమువిడిచి
కావుకావు మనుచుఁ గడువేగఁ జిన్న
బాలుఁడై నేలపైఁ బడుచు నవ్వుచును
గాలిప్రేలటు నోటఁ గఱచుచునున్నఁ
జూచి యాయత్త నిష్ఠూరమ్ముతోడ
నీచిన్ని శిశువు నిందేటికి వచ్చె
నని కోడలిని జెక్కిలడిచి పోఁద్రోసి
కినిసి యర్భకుని వాకిఁట నెత్తివైచె
నప్పుడు ప్రత్యక్షమై నిల్చె శివుఁడు
కప్పు గప్పినయట్టి కంఠమ్ముతోడఁ
బసిదిండివన్నె దుప్పటి చేలతోడ
కశ (?) వాల శూల ఖడ్గమ్ముల తోడ
ఫణి నూపురాసవ్యపాదమ్ముతోడఁ
ప్రణుతసన్ముని హరిబ్రహ్మలతోడ
నంగజ విజయ భస్మాంగమ్ము తోడ
గంగాతరంగ సంగతజూటితోడ
హరివిరించాస్థి మాలాంకమ్ముతోడ
హరిణశాబక ధరహస్తమ్ముతోడ
నగబాలు మెయిఁగొన్న శర్వాణితోడ

నగజాపుఁడపుడు పన్నగరాజితోడఁ
ప్రమథగణమ్ములు ప్రబలి సేవింప
నమరకోట్లు జయజయ ధ్వనులిడఁగ
భద్రేభచర్మమ్ము వల్లమ్ము సేసి
రుద్రాక్ష పక్కెర రాజిగాఁ జుట్టి
ముద మొప్ప బెబ్బులి మొకరంబు నమర
నుదుటను గొదమచందురుని గీలించి
పురదైత్య కలితనూపురము డాకాల
బురణించు గొమ్ముల బొల్లిపాపురము
నెక్కియాడుచు వచ్చి యిందుశేఖరుఁడు
నిలిచినఁ గనుగొని నీరజవదన
మలహణ ప్రియునిఁ బల్మారు నుతించె
జలజజవైరి ! రాజలజారిధారి !
జలజాక్ష పాదపూజార్హ సత్పాద !
జలచరకేతు సంచయ భస్మధారి !
జలనిధి తూణీర ! జలజాప్తనేత్ర !
జలజజనుతుని సుప్రియము సేయధీర !
బలిదైత్యదమనుండు పద్మసంభవుఁడు
పాయక శిరసును బాదపద్మములు
వేమాఱంగులఁ దడవియుఁ గానలేని
నీరూపు బొడగంటి నిర్మలాకార !
ఆ రాజధరుఁడంత నబలను మెచ్చి
యారాజముఖినిఁ జయ్యన నందివాహ
నారూఢగాఁ జేసి యందఱుఁ జూడ
వేయిగంటలవాగె వేడ్కతోఁ బట్టి
ధేయని కదలించె దివిజులు గొలువ
మధుర కేతెంచి యామగువ శర్వాణి
విధమునఁ జెన్నొందె విఖ్యాతిగాఁగ
నిది యిరువది రెండు నిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

ఇరువదిమూఁడవ లీల

అంత నా దేవపాండ్యాధీశ్వరుఁడు
సంతోషమున సోమ సౌందర్య కృపను
విలసిత సామ్రాజ్య విభవసంభవలఁ
బొలుపొంద మాధుర్య పురమేలుచుండె
పరవితో నప్పుడా జనపాలకుఁడు
పరమేశుఁడాడిన భరతమ్ము దక్కఁ
దలఁపఁ జతుష్షష్టి విద్యల నేర్పు మించి
వెలయంగఁ జౌషష్టి విద్యాప్రవీణుఁ
డని లేఖ పేర్వెట్టు కవనిలోఁ బొగడ
వినుచుండె నప్పుడు విఖ్యాతిగాఁగ
నప్పుడు నాచోడుఁడా వార్తలెల్ల
నప్పగి కవితార్థు లందఱుఁ జెప్ప
విని వారలెల్లరు వినుచుండ మఱియుఁ
దనకొంచు వారితోఁ దగనిట్లు పలికెఁ
దలకొత్త నృత్తవిద్యయు లోనుగాను
వెలయంగఁ జౌషష్టి విద్యలు గాక
తనకు లేని యంతటి పేరువెట్టి
కొనియుండుటయును లోకుల కింపుగాదు
ననియెడి వార్తలు నాకొవ్వలోని
తన కవితార్థి తతులెల్ల వినియుఁ
గడఁకతో నా పాండీని కడ కేగి వారు
నడరి యాతని విద్యలన్నియుఁ జూచి
భరతవిద్యయు లేమి పాటించి యపుడు
పరుస నారాజుతో వారలిట్లనిరి
చౌషష్టి విద్యాప్రవీణుఁ డనుచు
భాషింతు రెపుడు భూప్రజలెల్ల నిన్ను
నామా నీకేల? యాబిరుదేల?
వేమారు నీమాట విడువుమి లను
ననిన నా పాండ్య భూపాగ్రణి వారిఁ
గనుఁగొని నాయందుఁ గామా యేపనిన
భరతమ్ము లోనుగాఁ బ్రబలిన యట్టి
యరువదినాల్గు విద్యలు చెప్పఁబడును

నా విద్యలన్నియు నవగతంబుగను
ప్రావీణ్యుఁ డా చోళ పార్థివుం డెఱుఁగు
మీకు నృత్యము రాదు మీకుఁ బ్రౌఢతయుఁ
జేకొన నింకెట్లు చెల్లెడి ననిన!
నంత నా పాండీడు నాత్మఁ జింతించి
కొంతయు వారికి నీప్సితార్థములు
వరుస తోడుతఁ గట్టు వస్త్రము లిచ్చి
నైరయవారలను మన్నించి యిట్లనియె
నగజేశుఁ డాడిన నాట్యమ్ము మాకుఁ
దగవు గాదంచు నాత్మను దలపోసి
మానితి గాకది మఱి నాకు నరుదె
యైనఁ జూడు మటంచు నాక్షణమ్మునను
దన మంత్రివరులతోఁ దగ విచారించి
గొన కొని భరతాదికులనుఁ రావించి
భరతమ్ము సాధించెఁ బరమేశ్వరుండు
నరసి తాండవ మాడినట్లు దానాడి
యనఘుఁడా పాండ్యభూపాగ్రణి తనదు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె
నొక పాద మూఁది యొండొక పాద మెత్తి
యొక ముహూర్తము నిల్చియుండుట నొచ్చె
ఖండేందు ధరుఁడు నేగలి ననవరత
తాండవం బాడుచుఁ దగ నూర్ధ్వముగను
దండి పాదం బెత్తి తడయ కెప్పుడును
నొండొక పాదమ్ము నూఁదియున్నాఁడు
నా పరమేశు దివ్యంబైన యట్టి
శ్రీ పాద మెంత నొచ్చెనో కదా యనుచు
డమరుకప్రియుని తాండవ మీక్షణాస్తా
శమియింపవలెనని సంరంభమునను
సౌందర్య నాథుని సన్నిధి కేగి
యిందుశేఖర మధురేశ! లోకేశ
డమరుకశూల ఖట్వాంగోరు హస్త!
ద్యుమణీందు వైశ్వానరోజ్జ్వలనేత్ర!
కుందేందుధవళాంగ! గురుకృపాపాంగ!
మందాకినీధర మహిత ప్రకార!

దండిగా హార్యజుల్ తల్లడమందఁ
దాండవంబాడిన దాక్షాయణీశ !
యుడుగక యొకపాద మూఁది తాండవము
జడియకాడుట మీకుఁ జాలంగ నొచ్చె
నోదేవ యీపాదమూఁది యీయన్న
పాదాన నటియింపు పరమాత్మ ! యన్న
యరసి యాతనిభక్తి నట్ల కాకనుచు
వరుస నా తిరువాలవాయఁడైనట్టి
త్రిణయనుం డీశాన్య దిగ్భాగమందుఁ
బ్రబలింప నా వేళఁ బాదమ్ము మార్చె
నంత నా బ్రహ్మాదు లాశ్చర్యమంది
సంతోషచిత్తులై సంభ్రమంబునను
దండప్రణామముల్ దనరంగఁ జేసి
నిండిన సద్భక్తి నేర్పుతోఁ బొగడ
ఘనమైన బిరుదు టెక్కెము నంతఁ జేసి
వినువీథితో రాయ వెలయించె నంత.
భాసురమ్ముగ దేవపాండీశు కృతి
వాసున కలిభక్తి వచ్చి దండప్ర
ణామంబు జేసి సౌందర్య నాయకుని
శ్రీమన్మహాదేవ ! శ్రీచొక్కనాథ !
విన్న పంబవధారు వెలయంగ మీరు
మన్నించి నన్ను నీమధుర లోపలను
బాటించి యాడిన భద్రతాండవము
గాటమై లోవిఖ్యాతమ్ముగాఁగ
తగ సదా ఆనంద తాండవమ్ముగను
బొగడొంద నిచట నెప్పుడు నుండుఁడనిన
ఖ్యాతిగా నా దేవుఁడట్ల కావించె
నా తాండవంబాడినట్టి మంటపము
భూతలాధీశుఁ డప్పుడు నొప్పిదముగ
హాటక దివ్యరత్నాంచిత దివ్య
కూటమ్ముగావించె గోత్రచాపునకు
మణి రత్నకీలితమకుట మర్పించి
వరగంగ నానంద పరిపూర్ణుఁ డగుచు

సరవితో సేవలు సద్భక్తిఁ జేసి
స్థిరముగా రాజ్యమ్ము సేయుచు నుండె
నక్కడఁ జోళుండు హరు భక్తపరత
నిక్కమై యాదేవు నృత్యప్రసంగ
మా శాళ్వులట చని యంతయుఁ దనకుఁ
జేకొని విన్నవించిన సంభ్రమమున
నప్పుడు వినియు నాత్మానందుఁ డగుచుఁ
దప్పక తానాడెఁ దాండవం బపుడు
నా తాండవప్రియుం డాడిన లీల
యాతతభక్తి విన్నట్టి పుణ్యులకుఁ
గలిసిన పాపసంఘములెల్ల వాసి
తుదలేని భుక్తిముక్తులు గాంతు రెపుడు
నిటయు నిరువదిమూఁడు నిఁకమీఁది చరిత
నుపమతోఁ జెప్పెద మునులార! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఇరువదినాల్గవ లీల

మఱియును నొకనాఁడు మధురాపురమున
పాండీశు రాజ్యమ్ము పాలింపుచుండ
నలరంగ నొక్క బ్రాహ్మణకులోత్తముఁడు
తలిరుబోణితో నొక్క తావుకుఁ బోవ
నుష్ణాంశుదీధితి నోర్వంగలేక
తృష్ణయు బహుళమై దేహమ్ము బడలి
వచ్చుచు నొక మహా వటవృక్ష మెదుట
నచ్చోట నుండంగ నచటికి నరిగి
యప్పుడా బ్రాహ్మణుం డతిరయమ్మునను
దప్పిచేఁ గుందిన తనదు భార్యకును
జలములు గొనితేరఁ జనినంత లోన
నలివేణి నిద్రించె నలసట పొంది
యంతకుఁ దొల్లొక యాటవికుండు
నెంతేని వేఁటగా నేగి వీక్షించి
యా వటవృక్షమ్ము నందొక్క పక్షి
యా వటమ్మున నున్న నత్తఱిఁ జూచి

బాణాసనంబెత్తి పటుశక్తి మెఱసి
బాణమ్ము నేయ నాపణ్ణానఁ దగిలెఁ
దగిన నాయమ్ము తెగ గాన కపుడు
తగిలించి యాబోయ తనయూరి కేగె
నంత నాపుత్రము నట కొన్నితిథుల
నెంతయు నలమూని యెండి యున్నట్టి
పాయకింబప్పుడు సరభసమ్మునను
నాయగ్రజన్ముని యతివ వక్షమున
గాలిచేఁ గస్తానఁ గడ నటి జాతి
కాలుని వశవృత్తిఁ గావించె నంత
నా యగ్రజన్ముఁడా యతిశైత్యజలము
బాదొడఁ గొని తెచ్చి యాభార్య యందు
నా బాణ మా వక్ష మందుంపుకును
నా బాలుఁ డేడ్వంగ నదిఁ జూచి పలికెఁ
గడఁకతో ధర్మార్థకామ మోక్షములు
విడువని జపహోమవిధులు పెక్కైనఁ
బుణ్యమ్ములెల్ల నీభూమిలోఁ జరము
పుణ్యాంగనా జనంబులచేతఁ గతులు
బడయుదురట్టి సద్భామిని నిన్ను
గడుఁ బాప వృత్తినై కడపట నిట్లు
పోకార్చుకొంటి నంబుజనేత్ర ! యనుచు
నా కుమారునిఁ జూచి యందంద మఱియు
నా పుణ్యపుత్రరత్నమ నీకు నిపుడు
నేపుతోఁ గడుపార నిష్టాన్నములను
నచ్చుగా వేళల నమ్మరో ! యనుచు
వచ్చిన నిడఁగల వారెవ్వరయ్య
యని తనపుత్రుని నక్కునఁ జేర్చి
తనివోని దుఃఖానఁ దగిలియున్నంత
నల్ల నాక్షణమున నందొక్క బోయ
విల్లు నమ్ములుఁ బూని వేఁట లాడఁగను
గనియు నాకాంతను గను వీఁడె యోసె
ననుచు నాతనిఁ బట్టి యాగ్రహమ్మునను
వోరి ! దురాచార యూరి ! దుష్టాత్మ

యీరీతిఁ గ్రూరాస్త్రమేసి మద్భార్యఁ
గీఁటు ణఁగించి తింకేటు నిన్ను బట్టి
పాటు మాన్పెద నని పట్టి బంధించి
పాండ్యభూపాగ్రణి పాలికిఁ దెచ్చి
కాండమ్ముగొనుచు నాకాంతను వీఁడు
భూపాల పడ నేసి పోయె నీబోయ
పాపాత్ముఁ డంచును బలవింపఁ దొడఁగె
నప్పుడు నారాజు నాబోయఁ జూచి
తప్పక చెప్పు బాధల నొప్ప కనిన
సర్వథా నే నేసి చంపుటలేదు
నుర్వీశ! ధర్మమ్ము నున్నట్లు నేయు
మని బోయ పలికిన నా బ్రాహ్మణుండు
మనుజేశ! సర్వథా మఱి వీఁడె చంపె
నరసి విచారింపుఁ డనుచు నాద్విజుఁడు
వరుస నా శబరుండు వాదింప నపుడు
నా పాండ్య భూపాలుఁ డాత్మఁ జింతించి
నా పక్కణావాసు నాగ్రహించపుడు
కారాగృహమ్మునఁ గావలిచేసి
యీ రెండువిధములు నీక్షణమ్మునను
వివరించెదను నీదు వెలఁదికి వేగఁ
గ్రమమొప్పనగ్ని సంస్కారమ్ము సేయు
మని ధనమొసఁగిన నగ్నిసంస్కార
మునువొప్పఁ దనభార్య కపుడు గావించి
యారాజు నగరికి నతివేగఁ దనదు
గారాబుపుత్రునిఁ గడఁక దోడ్కొనుచుఁ
బలవించుచును వచ్చు బ్రాహ్మణుఁ జూచి,
కలఁగి యీస్త్రీహత్య కలిగినయట్టి
దోషమ్ము లెడఁబాపఁ దుహినాంశుధరుఁడు
శేషభూషణుఁడు నా శ్రీచొక్కవిభుఁడు
గాక యన్యులు నాకుఁ గలరె! యటంచుఁ
బ్రాకటమ్ముగ దేవపాండ్య భూవరుఁడు
నాదేశ నగరికి నతివేగఁ బోయి
రా దేవతాధ్యక్ష! యుగ్రాక్ష! యభవ

గోత్రశాణాసన గోత్రారివంద్య
గోత్రధరాంబక ! గోత్రజాత్మేశ !
గోత్రరథారూఢ ! గోకర్ణహార !
గోత్రేశనామ ! సత్కులగోత్రరహిత !
గోవహ్నినిర్దగ్ధ కుసుమశరాంగ !
గోవల్లభారోహ ! గోత్రసందేహ !
గోచతుర్థద్వయ ? గోసహస్రాఢ్య !
గోచరోన్నతమూర్తి ! గోధరస్ఫూర్తి !
యీవిప్రుభార్యకు నీవిధంబెల్లఁ
గావలె ననుమతి కఱకంఠ ! యనిన
నప్పుడా స్వామి తా నశరీరి యగుచు
నాదేవపాండికి నానతి యిచ్చె
భూవర్య ! యీరాత్రి పురము శోధింపు !
మావలి వృత్తాంత మంతయుఁ దెలియు
నని యానతిచ్చిన నా స్వామి యాజ్ఞ
దనర నారాత్రిశోధనకు నా రాజు
నాయగ్రజన్ముని నందంద వెనుక
నాయెడఁ దోడ్కొంచు నరుగుచో నపుడు
నాపురి నొక్క బ్రాహ్మణునింటఁ బెండ్లి
కే పారవమ్ము వారెవ్వరు గాన
రాకుండ నచ్చోటి కంతకు దూత
లారేయిఁ దమ మాటలాడంగఁ జూచి
మీ రెవ్వరిచ్చోట మీరుండు టేమి
కారణంబన్నను గాలదూతలము
నీవు మమ్మెఱుఁగుట నీవు దేవుఁడవు
భూవర ! యీపెండ్లి భూసురవరుని
గొనిపోవ నిందులకును రాను వలసె
ననిన నమ్మనుజేంద్రుఁడట వారితోడఁ
గోరి మీ రా పెండ్లికొడుకు నే రీతిఁ
జేరి కొంపోదురు చెప్పరే యనుచు
సాదరమ్ముగ వారి నడిగినఁ జూచి
యా దూతలిట్లని రారాజునకును
నాభామఁ బెండ్లాడు నవసరమ్మునను

శోభనవాద్యముల్ సొరిది మ్రోయఁగను
నారావమున శౌర్య శాయింటి యావు
భోరునఁ బలుపుత్రెంపుక పెండ్లికొడుకుఁ
దాఁకి నంతటఁ దప్ప దానిపై వైచి
వీఁకతోఁ గొంపోము వేగంబవచ్చి
యనిన సాశ్చర్యుఁడై యా రాజు వారి
కనియె నాపద్ది బ్రాహ్మణుఁడట వినఁగ
నిటనాల్గు మూన్నాళ్ల కీపురమ్మునను
నటు మీరు గొంపోయినట్టిది గలదె !
యనిన వారప్పుడు నందందఁ దాము
గొనిపోవుటెల్లఁ బేర్కొని చెప్పి రపుడు
నా మన్త్రిమాని క్రిందాయగ్రజన్ము
శోమలి నిద్రింపఁ గొంపోతి మనుచు,
నా విధంబంతయు నట వారలనిన
నా విప్రవర్యుండు నదియేటి మాట
యీ పెండ్లికొడుకున కిట్లయ్యెనేని
నా కుడంతి విధమ్ము నట్టిదే ! యనిన
నట్లె కాకన వారలట్లుండునంతఁ
బట్టణంబేగి యా బ్రాహ్మణోత్తముఁడు
నంగన కప్పుడు నా ముహూర్తమున
మంగళసూత్రమ్ము మఱిఁ గట్టువేళ
సంభోధి గలఁగ మహా వాద్యరవము
గుంభిని చెలఁగ సంకులముగా మ్రోయ
తలుగు త్రెంచుక యావు తఱుముక వచ్చి
కలఁగి బెదరుచు మూఁకలఁ బాయఁ ద్రోలి
క్రూరత నా పెండ్లికొడుకుఁ దాఁకినను
గోరి యాదూతలు గొంపోయి రపుడు
నదిగని యా విప్రుఁడద్భుత మంది
యిది యథార్థంబని యిచ్చ నూహించి
తన దుఃఖ మెడలించి తనయుండు దాను
మనుజేంద్రుఁ బొగడె నా మహీసురోత్తముఁడు
నంతటఁ బాండీశు నా విప్రకులుని
కెంతయు ధనమిచ్చి యెలమి వివాహ

మరుదారగా నాడు మఱి వేడ్క ననుదు
గరిమతోడుత నంపె గౌరవమ్మునను
నా భిల్లనాయకు నటకు రప్పించి
నీ భార్య నీ సుతుల్ నినుగాన కిపుడు
నేమంచు వగతురో! యేగుము వేగ
తామసింపక నంచుఁ దగఁ గట్ట నిచ్చి
చాల మన్నించి క్రచ్చఱ దాని ననిచి
హాలాస్య నాథుని నట్టాలచొక్క
నాయకుఁడైన సౌందర్యవల్లభునిఁ
బాయక పాండ్యుఁడు భక్తితోఁ జేరి
త్రైలోక్యనాయక! త్రైలోక్యవంద్య!
త్రైలోక్యదేవతాధ్యక్ష! ఫాలాక్ష!
బ్రహ్మస్వరూప రూపా బ్రహ్మేంద్రవంద్య!
బ్రహ్మాండమాలికాభరణవినోద!
దేవదేవ మహేశ దేదీప్యమాన
లావణ్యపూర్ణాంగ! దంశితానంగ!
నీ పాటవీవాస! నిఖిలలోకేశ!
రూపించి యీసింపఁ బ్రోచితి! యనుచు
మనమున హర్షించి మఱి సంస్తుతించి
తన మందిరముకేగె దై. పాండ్యుఁడు
పాయక దేవుండు పళియంజి చొక్క
నాయకుఁడను వేడ్క నామంబు దాల్చె
సరవి నాపళియంజి సౌందర్యకృపను
ధరణిఁ బాలించె నా ధరణీవల్లభుఁడు
వినతులై యీ లీల విన్న పుణ్య
జనములు పాతక సంహారులగుచు
వెఱపును మఱపును వీడంగనాడి
పరగ సాయుజ్యంబు ప్రాపింతు రిపుడు
వినరయ్య యిది చతుర్వింశతి లీల
యనిన బ్రియమంది యమ్మహామునులు
నా వింధ్యదర్పాపహారిఁ గీర్తించి
యావలి చరిత మాకానతిమ్మనిన
నా కుంభసంభవుఁ డాత్మ నుప్పొంగి

యా మహామునులకు నప్పుడిట్లనియె.
నిది సర్వజ్ఞ సత్కవీంద్ర పాదాబ్జ
విదిత పూజామోద విమలుండు వత్స
కప్పుర సౌరభ్యకలితమానాంక
తిప్పరాజ సుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితంబుగ లోకవిఖ్యాతమైన
సరసలక్షణకావ్య సత్కవీంద్రాభి
నందిత శ్రీ చొక్కనాథ చారిత్ర
మందున నిది చతుర్థాశ్వాస మయ్యె

పంచమాశ్వాసము.

ఇరువదియైదవ లీల

శ్రీకర కరుణార్ద్ర శ్రీరామభద్ర !
రాధాసుతత్యాగ రంజినాభాగ
భాగీరథీ వంశపావనోత్తంస !
రాగదోష విముక్త ! రణజయాసక్త !
బసవభూవరపుత్ర ! భాగ్య చారిత్ర !
పొసఁగంగఁ జినరామభూపాగ్రజాత !
వినుగోళ్ల పెదరామ ! విభవసుత్రామ !
యనుపమజయధామ ! యధికసత్ప్రేమ
ఘటజన్ముఁ డావాని గణముల కపుడు
నటమీఁది చరిత మిట్లానతి యిచ్చె
మధురాపురమ్మున మఱి దేవ పాండి
ధర్మమ్ము దప్పక ధర యేలుచుండఁ
బగగంగ నొక వృద్ధ బ్రాహ్మణోత్తముఁడు
తరుణి పయోరూప ధన్యురాలైన
బాలికామణిని పెండ్లాడిన పిదప
నా లేమ యౌవనప్రాయమ్ము మించి
బాలుని నొకని దర్పకమూర్తిఁగాంచె
నావిప్రతనయుండు నధిక సౌందర్య
పాత్రుఁడై యౌవనప్రాప్తిఁ జెన్నొంది
మాతృ సంగము జేసె మది నిల్వలేక
యీ విధి దుర్గోష్ఠు లెసఁగఁ గొన్నాళ్ల
కావృద్ధుఁ జూచి భార్యాత్మసంభవులు
నీవార్త లెవ్వరు నెఱుఁగక మున్న
యీ వృద్ధు వధియించు టిది కార్యమనుచు
సతిసుతు లిద్దఱు సమ్మదమ్మునను
నతనిఁ జంపిరి గరళాన్నమ్ము వెట్టి
యాతని తనయుండు నందఱితోడ
నా తండ్రి పాలు వంటకము నీ రేయిఁ
గుడుచుచో నా కూడు కుత్తుకఁ జిక్కి
పడిఁ జచ్చెనని యతివ్యాకులుండగుచు

సరవిని నగ్ని సంస్కారమ్ముఁ జేసి
తరుణిఁ దోడ్కొని కల ధనమెల్లఁ గొంచుఁ
దనయూరు విడిచి యాతలి దేశమునకుఁ
జనుచు నుండంగఁ దస్కరులటఁ బట్టి
తలఁ బగులంగఁ గొట్టి ధనమెల్లఁ గొనుచుఁ
బొలఁతిని బట్టుకపోయి రయ్యెడను
గడు వేదనలఁ గుంది గాత్రంబు గంది
యొడలెల్లఁబుచ్చి యాయుర్వ్రణురుంతు
నేయూరి కేగిన నెల్లరు దన్ను
నీ యనిరోయఁ జూచినవారలెల్ల
నరయ వీఁడెంత పాపాత్ముఁడో ! యనఁగఁ
దిరిపి ప్రాఁతలు గట్టి తిరునుక చినఁగఁ
బుణ్యతీర్థమ్ములఁ బుణ్యవాహినుల
బుణ్యస్థలులకును బుణ్యభూములకుఁ
బోయి తత్కర్మమ్ము పోఁద్రోతు ననఁగ
నాయొడఁ దన బ్రహ్మహత్య పోనీదు
పరగంగ నీరీతి బహుళ దుఃఖములఁ
బొరలుచుఁ దన పూర్వ పుణ్యమ్ము వలన
నా మహా మధురాపురాధీశుఁడైన
శ్రీమన్మహాదేవు శ్రీ చొక్కనాథు
నగరికి నేతేర నందికేశ్వరుఁడు
నగణితంబైన పాపాత్ముఁడ వీవు
నిటకును రావల దెందేనిఁ బొమ్ము
కుటిలాత్మ ! యనుచును గోపించి పలుక
నా దేవుఁ డిట్లను నలరంగ వీఁడు
నేదిక్కు దెసలేక యిటు వచ్చినాఁడు
రానిమ్ము బసవన్న ! రానిమ్ము ! యనిన
నా నగజాత యిట్లని విన్నవించె
నిట్టి మాతృద్రోహి నీ పితృఘాతు
నెట్టు రమ్మంటిరి యీశ్వరా యనిన
హరుఁడు శర్వాణి కిట్లని యానతిచ్చె
గిరిజ వీఁడన నొక్క కీటకాధముఁడు
వీఁడన నెంత యీ విశ్వమ్ములోనఁ

బోఁడిమి చెడి యతుల్ మునులు దేవతలు
వావివర్తనములు వరుసలు దప్పి
భావజన్మని మాయఁబడరె పూర్వమున
హరియు నా బ్రహ్మశక్రాదుల కైన
మరులు పుట్టించును మదనసాయకము
లను చహంకారరై యాశంబరారి
పనుపడి వర్తించుఁ బలుమాయ మెఱసి
యిటుగాక మఱి విను మీ వాసభూమి
కుటిలపాతకశైల కులిశ మీ మధుర
యెట్టి పాతకియైన నీ మహాస్థలము
మెట్టి మాపై భక్తి మేకొనగలిగి
దినముఁ బొత్తామర తీర్థమ్ములాడి
మనుజులు మిగుల బ్రహ్మహత్యాది పాత
కములెల్లఁ బోనాడి కైలాసపదవిఁ
బ్రమథులతోఁగూడి బ్రతుకుచుండెదరు
నిది సిద్ధమనుచు నయ్యీశ్వరి కపుడు
విదితమ్ముగాఁజెప్పె విశ్వనాయకుఁడు
నంత నా విప్రుండు నాచొక్కపతికి
నంతనంతన మ్రొక్కి యటవచ్చి నిల్చి
యభయమో సర్వేశ ! యభయమో వరద !
యభయమో మహదేవ ! యభయమో స్వామి !
యభయమో వృషభేశ ! యభయమో జియ్య !
యభయమో మధురేశ ! యభయమో యీశ !
యభయమో చొక్కనాయక ! మహాదేవ
యభయమో పల్లియంబి ! హాలాస్య నిలయ !
యఖిలాపరాధిని నఖిలదూషకుఁడ
నఖిల పాపాత్ముఁడ యఖిలేశ యేను
మాతృపితృ ద్రోహమగ్నుఁడ నధిక
పాతకుండను బిత్రుబ్రహ్మ ఘాతకుఁడ
నాపాప పటల మంతయుఁ బాపి నన్నుఁ
జేపట్టి రక్షించు శ్రీ చొక్కనాథ !
యని విన్నవించిన నా దురాత్మకుని
మనమునఁ గరుణించి మధురేశ్వరుండు

వానినిఁ బిలిచి దుర్వారమై నిన్ను
బూనిన పాతకంబులు వాపు కొఱకుఁ
గపిలధేనువులకుఁ గసవులు దెచ్చి
కృపతోడ మేపుము కృతమతి వగుచు
దినమును మున్నూఱు దేవాలయముల
దనరంగ సంప్రదక్షిణల్ సేయు
వేయును నెనిమిది విశదమ్ముగాను
బాయక గాయత్రిఁ బఠియించు భక్తి
శ్రీరుద్రమెప్పుడు శుచినిష్ఠతోడ
సారసద్భక్తిని జపియింపు మనఘ !
భవ్యకల్పమ్ము నాపాద మస్తకము
నవ్య భస్మోద్ధూళనమ్ముగాఁ జేయు
పరమ మాహేశ్వర పాదతీర్థమ్ము
నిరతమ్ము సేవింపు నిజము వెల్లింపు
ప్రతి వాసరము హేమ పద్మాకరమున
నతి భక్తితోఁ ద్రిసంధ్యలఁ దీర్థమాడి
యొనర భిక్షాటనం బొకమాఱు గడపు
దినము నీరీతివర్తించెద వేని
నీ పాతకమ్మెల్ల నిఁకు పొమ్మనుచు
నా పరమేశ్వరుం డానతియిచ్చె
వాఁడును నారీతి పరుస మూణ్ణెల్లు
పోఁడిగా మాధుర్యపుర నాయకుండు
నానతిచ్చిన రీతి నాస్థలమ్మునను
మానుగా వర్తించి మది భక్తి మించి
శ్రీ చొక్కనాథుని సేవలు జేసి
హెచ్చిన పాతకంబెల్లఁ బోఁద్రోచి
శివలోకమున కేగి శివు కృపగల్గి
ప్రవిమలసాలోక్య పదవిఁ జెన్నొందె
నిది యిరువదియేను నిట మీఁదిచరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

ఇరువదియాఱవ లీల

మఱియును నొకనాఁడు మధురాపురమునఁ
బరగంగ నొకఁడు నభ్యాసియై సాము
నేయించుఁ గొందఱ శిష్యులఁ గూర్చి
నాయయ్యగారు వృద్ధాప్యమై యుండు
నాతని ప్రియ భార్య యతి సుందరాంగి
పాతివ్రతాచార బహుపుణ్య సాధ్వి
యీరీతిఁ బణికుఁడై యెల్ల శిష్యులకుఁ
గోరి సాములు చెప్పుకొని యుండునంత
నందులో నొకశిష్యుఁ డయ్యగారిచేత
నందమ్ముగా సాములన్నియు నేర్చి
తన పేరు వెలయ సిద్ధనగా రనంగ
ఘనముగా వేఱొక్క గరిడిఁ గట్టించి
తానును వేఱ కొందఱు శిష్యులకును
దానయ్యగళన? సాధన సెప్పుచుండె
నంతనా పణికుండు నా మహావృద్ధు
సంతతమ్ముగ మహేశ్వర భక్తిగలిగి
శ్రీ చొక్కనాథుని సేవయే ప్రొద్దు
నాచరింపుచుఁ ద్రిసంధ్యా కాలములను
గఱకంఠునకుఁ బ్రదక్షిణము సేయుచును
నిరతమ్ము దనదు మందిరమున కరుగు.
ఒకనాఁడు నతఁడు శిష్యుల నిండ్లకనిచి
మొకముఁ బ్రక్షాళించి మూదుక యా భవుని
నగరికిఁ బోయి దండప్రణామములు
తగు ప్రదక్షిణములెంతయుఁ బ్రొద్దు సేయ
నయ్యెడ నాసిద్ధుఁడతని యింటికినిఁ
జయ్యనఁ బోయి యా సాధ్వి చేఁబట్టె
పట్టిన నది యోరి పాపాత్మ! తల్లిఁ
బట్టంగ నీకును బాడియే యనుచుఁ
జే విదలించుక చిడిముడి పడుచు
నో విశ్వనాయక! యోచొక్కనాథ!
నా నాథుఁడతివృద్ధు నన్నింతఁ జేయ
వీనికిఁ దగునె యోవృషవాహనుండ!

అని చొక్కనాథుని నాయింతి చీఱ
మనమున దయగల్గి మదనాంతకుండు
నా సాధనయగారి యాకృతిఁ దాల్చి
తానెగట్టుక తలక కత్తియుఁ గొరడు
చేతను బట్టి యాసిద్ధునిఁ బిలిచి
నాతోడఁబోట్లాడి నాయిల్లు సొరగ
నీకౌనె యంచు వానిని ధిక్కరింప
దీకొని వాఁడును ధీరత మెఱసి
కత్తియు గొరడును గడిమితోఁ బూని
మొత్తువాఁడుగ వానిముట్టిన చెయ్యి
నటికి యాగొంతును నాలుకఁ గోసి
సరగునఁ దానదృశ్యంబయ్యె నంత,
వాని శిష్యులు వోయి వడి వృద్ధగురునిఁ
బూని మాగురునితోఁ బోట్లాడి చంపి
యిక్కడ వచ్చి సర్వేశ్వరునకును
నిక్కము భక్తిఁ బూనిన వానిఁబోలె
గుడిచుట్టు పిరిగెడు గురువుల వనికి
విడుతుమె ! నిను గొట్టి వేతుము గాక
యనిన నావృత్తాంత మాయయ్యగారు
తన యింటికిని వచ్చి తన యింతి నడుగ
నా చంద్రవదన యావృత్తాంతమ్ము సెప్పి
శ్రీ చొక్కనాథుఁడే సేయంగఁబోలు
ననినను విని యప్పుడా వృద్ధగురువు
మనమున సంతోషమంది వేగంబె
యా మహాదేవు దివ్యాలయంబునకు
వేగంబ యేతెంచి వృద్ధయ్యగారు
చొక్కనాయకుని సంశోభితస్తుతులు
పెక్కు భంగులఁ జేసెఁ బేరు పెంపెసఁగ
గర్వించినట్టి యా గజదైత్యుఁ బట్టి
యుర్విపైఁ గూల్చిన యుమజోడ ! శరణు
వ్యాఘ్రాసురుని బట్టి వ్రచ్చిపోనీక
శీఘ్రతఁ దునిమిన శితికంఠ ! శరణు
అంధకాసురు చక్రమందు ఖండించు

సింధురవరద ! యాశ్రితనాథ ! శరణు
యా నృసింహుని గర్వమణఁచి లోకముల
మానుగా రక్షించు మహాదేవ ! శరణు
దక్షయాగముఁ జెఱచి దైవతకోట్ల
శిక్షించి ప్రోచిన శివ ! నీవు శరణు
యజుఁడు గర్వించిన నచట మర్దించి
సుజనుఁడై గాచిన సువ్రత ! శరణు
యముని మార్కండేయునకై పూని చంపి
యము గర్వమణఁచిన యభవుఁడా ! శరణు
ముప్పురమ్ముల వారి మోది లోకములు
దప్పక రక్షించు దైత్యారి ! శరణు
గజవ్యాఘ్రము లంధక కమలాక్ష దక్షు
లజ మయ త్రిపుర దైత్యాదు లనంగ
నీ యెనమండ్ర గర్వ మేపుతోఁ బాపి
పాయనన్నట్టి సద్భక్త మందార !
నాకుగాఁ బాడి పంతము దప్పకుండఁ
దూకొని యీ గురుద్రోహినిఁ ద్రుంచి
ప్రాభవమ్మున నన్నుఁ బరికించి వేడ్క
నీ భక్తవరుని మన్నించితే దేవ !
యని సన్నుతులు జేసి యతి మోదమునను
దన యింటికరిగె సాదనయయ్యగారు
నీ ప్రసంగము విని యెల్లవారలును
నా పురి ప్రజలును నా పాండ్య విభుఁడు
నందంద నందఱు నాత్మ నుప్పొంగి
సౌందర్యుఁడిటు తన సద్భక్తునకును
దావచ్చి యద్ధన్ను దగఁ జేసె ననుచు
భావించి యాశ్చర్యపడి యుండి రంత
నిది యిరువది యాఱు నిటమీఁది లీల
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడు
ననుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

ఇరువదియేడవ లీల

మఱియును నమ్మహామధుర లోపలను
బరగంగ నా పాండ్యపతి వంశమునను
నవతరించెను యుక్తుఁడను పాండ్యవిభుఁడు
శివభక్తిచే మించి శ్రీ చొక్కనాథు
పై భక్తి తాత్పర్యపరత నే ప్రొద్దు
సౌభాగ్యలక్ష్మికి స్థావరంబగుచుఁ
బ్రకటిత సకల భూభాగమ్ము దాల్చి
యకలంక మతిని రాజ్యము నేయుచుండెఁ
దలకొని జైన సంతతులెల్ల గూడి
చలపట్టి తమలో విచారమ్ముఁ జేసి
యధికుఁడు యుక్త పాండ్యావనీశ్వరుఁడు
విధిజూటుపై భక్తి విశ్వాసగరిమ
దనర నాశైవమ్ము ధరమించఁ జేసె
మన జైనమతమెల్ల మగ్నము జేసె
నిందుకు పాండ్య భూమీశ్వరుఁగూర్చి
క్రమముతో నాభిచారంబైన హోమ
మిప్పుడు గావింత మెల్లర మనుచు
నప్పు డంపటుగూడి యుగ్రహోమంబునను
నట్టి యాక్రూరమంత్రాదుల చేత
గట్టిగా నెన్నేని కాలముల్ వేల్వ
నాకుండమధ్యమ్ము నందొక్క ఘోర
రాకాసి జనియించె రభసమ్ముతోడ
నతఁడు శేషాకారుఁ డతిదీర్ఘ బాహుఁ
డతి భయంకరుఁడు దంష్ట్రాకరాళుండు
నున్నతోదరుఁడు నత్యుగ్రమ్మునైన
కన్నుల నిప్పులు గుఱు రాలుచుండ
నిబిడమౌ నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములను
బ్రబలాభ్రపటలంబు వాయద్రోయుచును
ప్రేతాగ్ని లొక్కపై ధృతి మించి వచ్చు
భాతిగాఁ క్రూరసర్పంబు నేతెంచి
బలసి జైనుల యగ్రభాగమ్ము నందు
నిలచి యిట్లని పల్కె నిష్ఠురోద్ధతిని

దహనార్చులను దేహదాహమ్ము నంది
విహరింపుచున్నవి వేగ నాయందు
నయ్యెడు కార్యమ్ము నాత్మలో నెంచి
చయ్యనఁ బంపు డెచ్చటికైన ననిన
నతి సంభ్రమంబున నా జైను లెల్ల
నతి వికృతాకారమైనట్టి సర్ప
ముండుట గనుగొని మొగి వారలనిరి
పాండీని ప్రజల నా పట్టణంబెల్ల
నాశీవిషేంద్ర ! మాయాజ్ఞచే పట్టి
రాశిగా మ్రుంగి గ్రక్కి త్రేపఁ బొమ్ము.
అనిన నా మధురపై నతివేగమునను
ఘనమైన పర్వతాకారమ్ము దాల్చి
జిహ్వాగ్రమున నగ్నిశిఖలు పర్వఁగను
సంహారకారియై సంభ్రమంబునను
నురవడి వచ్చు నా యుగ్రాహిఁ జూచి
పురజనులెల్ల విస్ఫురణలఁ గ్రాలి
భీతమనస్కులై బెదరి యా ప్రజలు
నాతఱిఁ బాండీని కా క్షణమ్మునను
మొఱఁబెట్టి రప్పుడ మొఱయాలకించి
వెఱవకుండోయని వేగంబె వచ్చి
యాయుగ్రభుజగంబు నందందఁ జూచి
సాయకం బొకటెత్తి సంధించి మించి
తగఁ జొక్కనాథుని ధ్యానంబుఁ జేసి
తెగనిండఁ గొనియేసె ధీరత్వ మడర
నేసిన శరము బిలేశయు కంఠ
దేశంబు తఱుగ కదియును నేతేర
నేతేర, మఱియు ననేక బాణములు
భీతిల్ల నేసిన భీకరంబైన
విషములు గ్రక్కుచు విషధారి యపుడు
విషధులు నొక్కటై వెల్లిగా వచ్చు
టలుగాఁగఁ గాలకూటంబు చందమునఁ
దల కొని మధుర కుద్ధతి వచ్చుచున్నఁ
జూచి యా రాజును శూరత్వ ముడిగి

యా చొక్కనాథుని నాశ్రయింపఁగను
నా దేవు నగరికి నతివేగఁ బోయి
మోదంబు తోడను ముందట నిల్చి
గిరిజేశ ! యఘనాశ ! కీర్తి ప్రకాశ
పరమేశ ! భవనాశ ! భర్గ ! సురేశ
విషధరశశిధర విషమృత్యుహరణ !
విషధరభూషణ వేదాంతసార !
వ్యాసహస్తచ్ఛేద ! వశితానుమోద !
వాసవార్చిత పుష్పవాస ! సర్వేశ
సర్వజ్ఞ ! సర్వాత్మ ! శర్వాణిరమణ !
సర్వముక్తకలాప శైలేంద్రచాప !
బాణగానప్రియ బాణారివిశిఖ !
మీనాక్షీవామాంగ యీశ ! సర్వేశ
ఓదేవ ! యిదియొక్క యుత్పాతముగను
భూదివస్త్రాలను గప్పుచు సింధులకును
గాలాగ్ని చండానఁ గడఁగుచున్నదియ
నింతటఁ గాచి మమ్మీక్షణమ్మును
జింతిలకుండంగఁ జేయవే దేవ !
యని సన్నుతింపఁగా నాస్వామి వచ్చి
తన జటాజూటానఁ దగ నున్న యట్టి
చంద్రునందమృతమ్ము చయ్యనఁ దిగిచి
సాంద్రమ్ముగాఁ జల్లి శాంతిఁ బొందించె
వెలయంగ నప్పుడు విషముట్టుకసనఁ
బొలుపొందు హాలాస్య పురమునఁ జెరగె
విధుసుధాధారల వీథులఁ జల్ల
మధురాపురంబన మహి సొంపు మిగుల
నా విషంబణఁచి యా యహికశేఖరుఁడు
నావంక నాగాద్రియను పేరు జేసి
నగజేశుఁడా చొక్కనాథుండు తనదు
నగరిలో నపుడు నంతర్థానమయ్యె
నప్పుడా స్వామిని నా పాండ్యవిభుఁడు
నప్పౌర జనములు నభినుతుల్ చేసి
సంతుష్టులానందసంపూర్ణు లగుచు

ఇరువది ఎనిమిదవ లీల

నెంతయు వేడ్కతో నేగి రప్పురికి
నిది సప్తవింశతి యిటు మీఁద లీల
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.
మఱియును నారాజు మధురాపురమున
సర్వజనమ్ములు సంతుష్టి నుండ
నప్పుడు నా జైను లతిభీతులగుచు
గాంతార ఘోరదుర్గములలోనుండి
మంత్రబలమ్మున మఱియును బోవఁ
దంత్రముల్ వన్ని రంపలు గూడియపుడు
నేమి సేయుద మిట్టు లెన్నని వగల
భీమాకృతియుఁ గాఁగఁ జేర్చినయట్టి
యా సర్పమును బోయి యా పురజనుల
శాసింపలేక నిస్సత్త్వమై పోయె
ననుచును మఱియును నభిచారహోమ
మును సేయ నందు సముద్ధతితోడ
దిశలు గంపించు ధాత్రీధరాకృతిని
పశురూపమున ముద్భవమయ్యె నపుడు
నా యొక్క జైను లత్యంత శౌర్యమున
నా యావుఁ జూచి యిట్లని పల్కి రంత
బలసి చంపఁగ రాని పగ గెల్వరాదు
నిల గోవు వధియింప రెట్టివారైన
హాలాస్యపురమున కరిగి యా ప్రజలఁ
దూలించి పాండ్యునిఁ ద్రుంపు మీవనుచు
ననిచినఁ జని వేగ నా మహాపశువు
ఘనశృంగములు రెండు గగనమ్ము నొరయ
ఖురముల చేఁబుట్టు ఘోరంపుధూళి
హరిదంతదంతుల యక్షులు మూయ
కుతలమ్ము గొమ్ములఁ గోరాడినంత
నతలమ్ము నెల్ల ద్రవ్యయ్యలుగాఁగ నడుచు
రభసమ్మునోసట్టి అంకె వేసినను
నభము కంపించి ఘూర్ణిత్వమ్ము నంద

వాలమ్ము విసరిన వారిధు లేడు
కోలాహలమ్ముగాఁ గొందల మగుచు
మిన్ను నేలయు నొక్క మెయి పేర్చి కడఁగి
ఘున్నగా వచ్చు నా పశువును జూచి
యాపురి ప్రజలును నా పాండ్యవిభుఁడు
శ్రీపార్వతీశ్వరు శ్రీచొక్కనాథు
గుడిఁజొఱఁబఱచి యొక్కఁడు భీతితోడ
గడగడ వణఁకుచుఁ గలయఁ బాఱుచును
దేవ సర్వేశ్వర! దేవాదిదేవ!
పావకోజ్జ్వలనేత్ర! పవనాప్తగాత్ర!
యుర్వీధరశరాస! గోవిశ్వరూప
యుర్వీధర సుబాణ! యో జగత్త్రాణ
ఓమధురాధీశ యోసాంపరేశ!
యీ మహాప్రళయ మేమెఱుఁగ మెన్నఁడును
నదియొక్క పశువు ఘోరాకారమగుచు
పొదలుచు నడవచ్చెఁ బురిమెల్ల బెదరఁ
గరుణతో నీబారి గడపి మమ్మెల్ల
నరసి రక్షింపవే! హాలాస్యనాథ!
యని పెక్కు భంగుల నారాజ ప్రజలు
వినుతింప నంత నా విశ్వనాయకుఁడు
పడి శరణాగత వజ్రపంజరుఁడు
కడువేడ్క భక్తరక్షణ పరాయణుఁడు
పశుపతి యప్పుడా బసవన్నఁ బిలిచి
పశువొక్కఁడదె మహాప్రళయరూపమున
వచ్చుచున్నది దాని వారించి వేగ
నిచ్చటఁరమ్మి నందీశ్వర! యనినఁ
దనర బ్రహ్మాండపు గాత్రంబుతో నపుడు
తన ప్రతాపమ్మును ధారుణి మెఱయ
పర్వతాకారమై పరగు మూఁపురము
గీర్వాణవల్లభ గీర్వాణమునులు
నగణిత వేదవాక్యముల నర్చింపఁ
దగినట్టి నాల్గు పాదమ్ముల యందుఁ
దివిరెడు పసిఁడియందియల మ్రోఁతయును
నవరత్నకలిత ఘంటారవమ్ములును
పది దిక్కులను జెవుడ్పడఁ జేసి మిగులఁ
గడిసి కయ్యాలకుఁ గాల్దువ్వుచును
గడఁగి యుగాంత మేఘములు గర్జిల్లు
వడిని ఱంకెలు వైచి వాలమ్ము ద్రిప్పి

ఖురఘట్టనముచేతఁ గులగిరు లద్రువ
ధరణి కంపింపఁ బాతాళమ్ము బెగడ
గిరిశృంగములు రెండు కెరలు కొమ్ములను
ధరణి గోరాడు నుద్ధతశీల వచ్చి
పైనుఱంపిన యభిచారహోమమ్ము
ధేనువు ముందర ధృతి వచ్చి నిలిచె
నప్పు డాధేనువు నతిశోభభరము
గప్పి నిశ్చేష్టతఁ గనుదూలి మఱియు
నానందబాష్పమ్ము లక్షియుగ్మముల
నాని యందందఁ బాయలు గాఁగఁ దొరఁగె
పైనులప్పుడు మహాశ్చర్యమ్ము నొంది
దీనాననమ్ముల దిగ్భ్రమ లెసఁగఁ
బఱచి యందఱు భయభ్రాంతులై ఘోర
గిరిదుర్గములయందు ఖిన్నులై యుండి
యక్కట యీధేను వాపురిజనుల
దక్కక చంపునం దఱఁ జుట్టుముట్టి
యని నమ్మి పంపిన నది వృథయయ్యె
మన కృత్రిమంబు లామధురపైఁ జెల్లవు
శ్రీచొక్కనాథుఁడు చిత లీలఁగాచి
ప్రోచు నీ మాధుర్యపురి మహర్నిశము
నందునే దశలు? కల్పాంతకాలమునఁ
జెందగా వెలుచును శివునాజ్ఞ వలన
ననుచు నిరుద్యోగులై వనమ్ములకుఁ
జని యూరకుండిరి పైను లచ్చటను
నా నందికేశ్వరుం డానంద మెసఁగ
నా నందివాహను నగ్రభాగమున
గరిమతో నిల్చినఁ గని గారవించి
తిరముగా మా సన్నిధిని నెల్లవేళ
నుండుము బసవేశ! యెప్పుగా ననుచు
ఖండేందు జూటుండు కట్టడసేయ
నది యాదిగాఁ ద్రిపురారి ముందఱను
బదిలమ్ముగా నుండు బసవేశ్వరుండు
నాయావు పడినట్టి యాస్థలమ్మునను

నా కొండ వృషభాద్రి యళగరై యొప్పెఁ
గలయ నా ధేనువు కన్నీరు నంమఁ
దలయేఱు వను పేర ధర మించి వెలసె
సంగతితో నిట్లు సౌందర్యనాథుఁ
డంగయఁకణ్ణెక్కు కానతి యిచ్చె
ని యష్టవింశతి యిఁకమీఁది చరిత
నుడువులతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.

ఇరువది తొమ్మిదవ లీల

అనుచు సన్న్యాసులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.
అహిరాజ భూషణుండా నాస్మైన
మహిమ నెన్నికగల మధురలో కలను
ప్రతిలేని పాండ్యభూపాలుని యొద్దఁ
జతురుఁడై సుందర సామంతుఁ డనఁగ
భాసుర సేనాధిపత్యమ్ము దాల్చి
భాసుర సౌందర్యకలి సేవలంగఁ
జిత్తమ్ము రంజిల్ల సేయుచున్నంత
నత్తఱి పాండ్యభూపాగ్రణి మించఁ
జేదిరాజాదిక శ్రేష్ఠుఁడనట్టి
మెఱసిన నొకబోయ మేటి మన్నీఁడు
దండెత్తిరాఁగ నా దళవాయిఁ జూచి
పాండ్యుఁడు నప్పుడు ప్రజ గూర్చుమనుచు
భండారమందున్న బహుధనంబెల్ల
నిండారగా నిచ్చి నెమ్మిఁ బొమ్మనిన
నప్పుడా సామంతుఁ డతిమోదమానసు
దప్పక శివభక్తి తాత్పర్యపరత
మాహేశ్వరార్చనల్ మఱియు సర్వేశు
గేహమ్ములకును మిక్కిలిగాఁగ నొసఁగి
యొగి దాన ధర్మపరోపకారంబు
లగణితమ్ముగఁ జేసె నా విత్తమెల్ల
నప్పుడు పాండీని కావిధంబెల్లఁ
జెప్పిరి తోటి యా సేనాధిపతులు
చెప్పినఁ గినిసి యా సేనాని నటకు
రప్పించి మఱియంత రాణువఁ గూర్తు!

సామంత ! యనిన నా జనపాలుతోడ
శ్రీ మహామధురేశు శ్రీ చొక్కనాథు
సౌందర్యనాయకు సత్కృప చేత
నెందఱైన నేనేలితి దేవ !
యన్న నారాజును నట్లకాకనుచు
నెన్నిక చూపుము యెల్లి నేఁడనినఁ
దగు నట్లయనుచు నాదళవాయి యపుడు
నగజేశు నా చొక్కనాథునిఁ జేరి
యాదరమ్మున మ్రొక్కి యభినుతుల్ సేసి
యింద్రాది సురవంద్య ! యిభచర్మ వసన !
చంద్రార్ధ శేఖర ! చంద్రార్క నేత్ర !
త్రిపుర మదధ్వంస ! దీనమందార !
[యపవర్గ ఫలధామ] యద్రికోదండ !
దగ్ధశివద్రోహ తంత్రదుర్మంత్ర !
ముగ్ధేందు మండన ! మోహనాకార !
పటుమేదినీరథ ! ప్రణవప్రతోద !
చటులాలి ! చతురాస్య సారథ్యరథిక !
వేదాదిసన్నుత ! వేదస్వరూప
యోదేవ యిందుకు నొక్కత్రోవ నిమ్ము
వెలయంగ నా పాండ్య విభుఁడు నేఁడెల్లి
బలములఁ దెమ్మంచుఁ బలికె న తోడ
నీపాద సేవకు నీభృత్యు నన్ను
జేపట్టి యిపుడు రక్షింపవే దేవ !
అని సన్నుతింపుచు నధికసద్భక్తి
వినుతింప నప్పుడా వృషభధ్వజుండు
నతని కానతియిచ్చె నాత్మ శోభిల్ల
మదిలోన నీ వనుమానంబు డించి
భయమేలఁ జనుమెల్లి పౌజుఁ జూపెదను
రయమొప్ప మితిలేని ప్రజనెల్ల ననుచు
నశరీరరై ఎచ్చి యాస్వామి యపుడు
విశదమ్ముగాఁ బల్కె వినువీధి యందు
నంత నాసామంతుఁ డాత్మ నుప్పొంగి
సంతోషమునఁ దన సదనమ్ముఁ జేరి

తన పత్నితోడ సౌందర్యనాయకుఁడు
తన కానతిచ్చినంతయు వేడ్కఁ జెప్పఁ
జెప్పిన సంతోషచిత్తుఁడై యతివ
తప్పక నాస్వామి దయ నిన్ను బ్రోచు
నన నుదయంబాయె నా మఱునాఁడు
తనకు గల్గిన ప్రజఁ దాఁ గూర్చుకొనుచు
నగరి కేతెంచె నంతటను సౌందర్యుఁ
డగణితమ్ముగ సకలాధిదేవతలఁ
బమ్మిక మనుజరూపంబులు గాఁగ
రమ్మని బహుళసంభ్రమలీల మెఱసి
కొడఁగల్గి చొక్కమ్ము నెత్తించి యంత
వడి మీఱఁగాఁ బంచ వాద్యముల్ మ్రోయ
విశ్వేశ్వరుఁడంత వేడ్కతో నొక్క
యశ్వమ్ము దానెక్కి యా క్షణమ్మునను
దనరఁ బత్తిసాయుధమ్ముల తోడ
వెనుకొని రావుత్త వితతులు ప్రజలు
నెల్లరు గొలువంగ నేతెంచు పౌఁజు
లెల్లనప్పుడు మహోద్రేకమ్ముగాఁగ
నేల యీనినయట్లు నీరధు లెల్లఁ
జాలఘోషముతోడ సాగెనో ! యనఁగ
పౌఁజు లేర్పఱచుక పరమేశ్వరుఁడు
రాఁజూచి యప్పుడా రిభసమ్మునకును
వెఱచి యా పాండ్యభూవిభుఁడును గలఁగి
యరివీరులెల్ల నాహవరంగమునకును
నదె వచ్చుచున్నారు ! యటు చూడుఁడనినఁ
బరగ నాదళవాయి భయపడవలదు
పరులుగారది మన పరివార మధిప !
యా చిత్రకూటమ్మునందు విచ్చేసి
చూచుట మేలు పౌఁజులదేవ ! మీరు
ననిన వేగమ్ముతో నటకు నేతెంచి
మనుజేంద్రుఁడపుడు సామంతునిఁ బిలిచి
నడిపింపవలయు సేనల నిప్పుడనిన
నడరంగ నేఁబది యాఱు దేశముల

ప్రజలను జాతివర్ణము లేర్పఱిచి
యజిభభాండము లెల్ల నదర రప్పించి
నెలమితోఁ గళలు వ్రాయించె నత్తఱిని
దలకొని యంత సౌందర్యనాయకుఁడు
సవరణై యుత్తమాశ్వమ్ము పైనెక్కి
ధవళాతపత్రమ్ము దనరఁ బట్టగను
దండిగా నశ్వమ్ము దాఁటించుకొనుచు
నుండగఁ జూచి యాయూర్వీశ్వరుండు
నెవ్వరీతఁడు దన కెఱిఁగింపు మనిన
నవ్వసుధేశున కతఁ డిట్టులనియె
నీసేనకుఁ గర్త యీసేన పతఁడు
భాసిల్లఁ దెచ్చె సంభ్రమలీల ననిన
నప్పుడా రాజును నతని నిందులకు
రప్పింపుడనిన సంరంభంబుతోడ
నచ్చోటి కేతెంచి యాస్వామిఁ జేరి
విచ్చేయు మో దేవ ! వేడ్కతో మిమ్ము
ధరణీశుఁ డచటికిఁ దగఁ బిల్వఁ బంచె
ననిన నా సర్వేశుఁ డట్లకాకనుచు
మనుజేంద్రు కడకేగి మఱియు నిట్లనియెఁ
బ్రాఁతిగా మావర్ణ బంతినామములు
జాతి యేర్పఱచి యిచ్చెం వ్రాయవలయు
నని కళ వ్రాయించు నావిధంబునను
దన మెడ కప్పు నాదలయందు మఱకఁ
జూపి వ్రాయుఁడు నన్ను జొక్కరావుత్తు
నా పేరనుచును నానతి యిచ్చి యిపుడు
విడువు మెవ్వరినైన వీరులైనట్టి
కడిమి రావుత్తు సంగములకు ననుచుఁ
బేర్చి యార్చినఁ జూచి పృథ్వీశ్వరుండు
గూర్చుండ సంశయాకులచిత్తుఁడగుచు
నీ యశ్వమెక్కుమ నినుజూచి యేము
వ్రాయంగ నేలంచు వరుసతో నపుడు
నుడుగర లిచ్చిన నుత్తమాంగమున
నడల కుండఁగ జుట్టి సంభ్రమం బెసఁగ

నశ్వమ్ము నేనెక్కి యాడుటచూఁడు
విశ్వంభరాధీశ ! వేవేలగతుల
ననుచు నా సర్వేశుఁ డతిరయమ్మునను
దనమనమ్మున్నట్లు దగ నెక్కియాడు
నంత నా పాండీశు నా పౌరజనులు
సంతోషమంది యాశ్చర్యమ్ము నొంది
యీలాగు తేజీల నెక్కాడువారి
నేలోకమున గాన మిది చిత్రమనుచుఁ
దగఁ జూచుచుండ సౌందర్యనాయకుఁడు
చనియె నదృశ్యుఁడై చయ్యన నంత
నా కూడ సురలెల్ల నతిపుష్పవృష్టి
పాయక కురిసిరి పరమేశు మీద
నటు చోయరాజును వ్యాఘ్రమ్ము గఱచి
తటుకున నేగె నంతట స్వర్గమునకు
నా వార్త విని రాజు నద్భుతంబంది
శ్రీ చొక్కనాథుఁడాశ్రిత కల్పతరువు
మనపాల గలిగి సమ్మతిఁ బ్రోచె ననఁగ
తన దళవాయి సౌందర్య సామంతు
నటు జూచి మన్నించి యాత్మలో మెచ్చెఁ
దటుకున నతఁడు సౌందర్యునిఁ జేరి
తిరువాలవాయి ! యో దేవతారాధ్య !
పురహర ! శివలోకపురవాస ! యీశ !
విశ్వవిశ్వేశ్వర ! వేదాంతవేద్య !
యశ్వాయితామ్నాయ ! యద్రీంద్రచాప !
ఓచంద్ర సూర్యానలోజ్జ్వలనేత్ర !
శ్రీ చొక్కనాథ ! రక్షించితె నన్ను
ననుచు నా సామంతుఁ డతిభక్తితోడ
ననువందఁ బొగడి శివార్చనల్ చేసె
పరమేశ్వరధ్యాన భరతఁ జెన్నొంది
పరగంగ సాయుజ్యపదవికి నేఁగె
నిది యిరువదితొమ్మిదిట మీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు

షడవమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

ముప్పదియవ లీల

మఱియు నా పాండ్య భూమండలేశ్వరుఁడు
వరుడుగాఁ జొక్కనాయకు భక్తి గలిగి
ప్రజల రక్షించి శాత్రవుల శిక్షించి
భుజశక్తి మాధుర్యపుర మేలుచుండె
నా నృపాలకుఁడు బ్రాహ్మణద్వేషి యగుచు
దానమ్ములీయ కెంతయు నింద సేయ
నా విప్రులెల్ల సంధ్యలు జపహోమ
దేవతార్చాపితృదేవ తర్పణలు
నగ్నిహోత్రములు వేదాగమ ప్రోక్త
విజ్ఞానయోగ హవిర్భాగములును
సరవిని యజనాదిషట్కర్మములను
వరుసలు దప్పి తద్వ్రతములు మాని
బ్రాహ్మణాచారసంపద లెల్ల విడిచి
బ్రాహ్మణు లరిగిరి పరభూములకును
నది కారణమ్ముగా నా రాజ్యమునను
గొదవడి వర్షముల్ గుఱియక యుండె
నోషధులన్నియు నొనర దుష్కృత
దోషమ్ము వాటిల్ల దుర్దశ నొందె
దయ ధర్మము నడిగె ధాన్యమ్ము దఱిగె
నయము లేదాయె దానము లేకపోయెఁ
బరగ నీరీతిని పాండ్య దేశంబు
కరువు గాలముచేతఁ గడు చెడి నొచ్చి
యున్నచోటుల నుండ కోడి యందఱును
గన్నవారేగిరి కన్నత్రోవలకు
నారాజుఁ దన ప్రజలందఱు విడిచి
పోయినఁ దానేలు భూమండలమ్ము
శూన్యమై యున్నను జూచి యత్యంత
దైన్యంబునొంది యా ధరణీశ్వరుండు
నందఱుఁ దనదూఱ నతిఖిన్నుఁడగుచు
సౌందర్యనాథుని సన్నిధి నిల్చి
యందందఁ బ్రణమిల్లి హస్తముల్ మొగిచి
పొందైన వేడ్క నింపుగ సన్నుతించె

శ్రీ సహ్యాదరధర శ్రీ జటాజూట !
శ్రీసూనహరణ ! యో శ్రీ నీలకంఠ !
హరి విధినుత పాద ! యఖిలప్రమోద
కలకంఠ ! సర్వేశ ! కామితఫలద
యో భక్తజనరక్ష ! గో విరూపాక్ష
యో భూతగణనాథ ! యో చొక్కనాథ !
నా రాజ్యమునకు నానలు లేనియట్టి
కారణంబేమి యో గరళాస్య భూష !
క్షామమ్ము చేతను జాలంగ నొచ్చి
యీ మహీప్రజ లెల్ల నిచ్చోటు విడిచి
పోయిరి యన్యభూపుల కిందు కేమి
నేయఁగఁగలవాఁడఁ జెప్పవే ! దేవ !
యని సన్నుతులు సేసి యా పాండ్య విభుఁడు
తన నగరికిఁ బోయి తగ నిద్రవోవ
నా రాత్రి స్వప్నమ్ము నందు విచ్చేసి
యా రాజధరుఁడు నిట్లని యానతిచ్చె
వేదంబులును మాకు విమలరూపంబు
వేదస్వరూపంబు వెలయంగ మేము
తగ వేదములకెను దల్లి గాయత్రి
మనుజేంద్ర ! యిటు మహామహిమలు వెలఁగు
నట్టి వేదములు గాయత్రియుఁ గలుగు
పట్టు పాఱులు లోకపావనాకృతులు
మఱి బ్రాహ్మణులు దైవమన వేఱుగలదె !
ధరణికి విప్రులు దైవమ్ము లనఘ !
అధ్యయనమ్ములా ప్రాహ్ణ పరాహ్ణ
మధ్యాహ్నకాల సంప్రాప్తి నేమలక
నిత్యకర్మము లహర్నిశము బ్రాహ్మణులు
సత్యవ్రతమ్ముగా సల్పుట వలన
దేవతలందఱు తృప్తులై వారు
భూవలయంబు సొంపుగఁ జేయుచుండఁ
గాలమ్ము దప్పక కడఁగి వర్షములు
కాలంగ వర్షించి సస్యమ్ము లెసఁగఁ
పాడియుఁ బంటయుఁ బరగ నే ప్రొద్దు

పోఁడిగా నుండును భూతలం బెల్ల
మనుజేశ ! నీవు బ్రాహ్మణుల రప్పించి
తనరంగ ఘనదాన ధర్మముల్ జేసి
వారి సంతృప్తిగా వరుస రక్షించి
గారవంబున వారు కర్మముల్ నడప
వర్షముల్ గలుగు నీ వసుధ యంతటికి
నరనాథ ! పాడిపంటలు చాలఁగలవు
ధనములేదని మన స్వాంతంబు వలదు
ఘనముగా నీకు నక్షయజోలె యొకటి
యేమొసంగెద మది యెందఱికైన
వేమాఱు నర్థమ్ము వెచ్చఁబెట్టినను
నుడుగక బహుధనంబొసఁగు నీ జోలె
పుడమీశ ! ప్రజలను బ్రోచి భూసురుల
రక్షించు దానధర్మములచే ననుచు
నక్షయజోలె నాహరుఁ డొక్కటిచ్చె
నప్పుడు తన మంత్రులందఱి వేగ
రప్పించి సంతోష రసపూర్ణుఁ డగుచుఁ
దనకు నారాత్రి సౌందర్య నాయకుఁడు
జనుల రక్షింప నక్షయజోలె యొసఁగు
విధమెల్లఁ జెప్పి యా విశ్వేశుఁ బొగడి
మధురాపురీ పాండ్య మండలేశ్వరుఁడు
నా జోలె గంధపుష్పాది ధూపములఁ
బూజించి వితరణ స్ఫూర్తి శోభిల్ల
మహిలోనఁ గల్గు బ్రాహ్మణుల రావించి
బహుదాన ధర్మముల్ పరగంగ నిచ్చి
దనరంగఁ బ్రణతి సత్తాత్పర్యుఁడగుచు
ఘనముగా వారి షట్కర్మముల్ నడపె
పరగ మాహేశ్వరభక్తిఁ జెన్నొంది
పరమధర్మ ప్రీతి పాలుఁడై వెలసె
నారాజ్యమున నెపు డధికవర్షములు
మీఱి ధాన్యములు సమృద్ధిగాఁ బండి
యేమిటఁ గొఱలేక యెల్లభాగ్యముల
నా మధురాదేశ మంత వర్ధిల్లె

నా సౌందరేశ్వరు ననుమతి వలన
వేసారకెంతయు వెచ్చఁబెట్టినను
గడమ గాకా జోకె ఘనముగఁ ధనము
నడుగక వర్థిల్లుచుండె నెక్కుడును
శ్రీ చొక్కనాథుని సేవ మాహేశ్వ
రాచారభరిత బ్రాహ్మణ భక్తి గలిగి
ఘనతరైశ్వర్య సంతానుఁడై పాండ్య
జన పాలవగుఁడు రాజ్యము నేయుండె
నిదియుఁ ద్రింశల్లీల యిటుమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మానులార వినుడీ
యనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె॥

ముప్పది యొకటవ లీల

ఆపాండ్య భూపాలుఁ డధిక ధర్మ ప్ర
దీప్తుఁడై సకలధాత్రీతలంబేల
కాలమ్మునను దారుకావనమ్మునను
స్త్రీలును దామును నంచిత తపోధనులు
మునులుండు రందు నా మునిపత్నులెల్ల
నెనయంగఁ దమకును నీడు జోడైన
పరమ పాతివ్రత్య భవ్యచారిత్రు
లరయ లేరనుచు నహంకరించినను
శ్రీ చొక్కపతి ఋషిస్త్రీల పతివ్ర
తాచారములు నూతముసి యాత్మఁదలఁచి
చిగురు కెంజడలును జిలుగు చందురుఁడు
మిగులుగన్నను గటిమీఁది సూత్రమ్ము
నడిమి యొడ్డాణమ్ము నాగజన్నిదము
మెడకప్పు సంకును మేని భూతియును
బసిఁడి పావాలు జపతుమాలికయు
భసిత త్రిపుండ్రంబు ఫాలభాగమునఁ
గాలియందెయుఁ జంక కత్తుసాలయును
చౌలఁ గామాక్షులు చేత శూలమ్ము
పులితోలు గోణము పునుక కంచమ్ము
గలిగి సమ్మోహనాకార వేషమున
ధవళశంఖములు మింపటి ఘోరుకాలుకు

నవ్యమైన భిక్షాటన క్రియతోడ
మూఁడుమూర్తుల కాదిమూర్తైన వేల్పు
మూఁడులోకమ్ముల ముదముతోఁ జూచి
యా దారుకావనాభ్యంతరమ్మునకు
నా దైవతాధ్యక్షుఁ డర్థితో వచ్చి
భిక్షయటంచును ప్రేమతో లోక
రక్షణుండటను సంభ్రమలీల నడిగె
భిక్షాంప్రపత్త ! మే పీన చక్రాంగ
వక్షోజయుగళ యౌవనలార ! భిక్ష !
దారుకావనవాస తాపసోల్లాస
తారుణ్య విభవసుందరులార ! భిక్ష !
గజ జలంధర యంధక వ్యాఘ్ర మదన
అజశిరఃపురదైత్యహరునకు భిక్ష !
దివి భువి కీలాల తేజ ? స్సమీర
రవిచంద్రయాజి విగ్రహునకు భిక్ష !
జాతిభేదము లేక సద్భక్తు లకును
ద్రాతైన మోక్షప్రదాతకు భిక్ష !
కాలకూటాగ్ని లోకమ్ము లీరేచు
కాల నీయని కాలగళునకు భిక్ష !
యని యివ్విధంబున నా జంగమయ్య
మునిపల్లెలో భిక్ష ముషుకొని వేఁడ
నప్పుడు మునిపత్ను లతిసంభ్రమమున
గొప్పులు వీడంగఁ గుచము లల్లాడ
భిక్షమ్ము వెసఁదెచ్చి పెట్ట వచ్చినను
కక్ష యుగ్మముజూడఁ గప్పెర చెయ్యి
పొడవెత్తి భిక్ష మప్పుడు పెట్టువేళఁ
గరమూల రుచులు శృంగార హస్తములు
కఱకంఠుఁడటుఁ జూచి కడకంటు నగిన
నతని సౌందర్య మొయ్యారమ్ముఁ జూచి
మఱి విభ్రమించి యేమఱియున్నవారు
భిక్షమ్ము దెచ్చియుఁ బెట్టంగ మఱచి
యక్షీణమోహితలై యున్న వారు
మఱికొంద ఱతివల మ్మాయల తపసి

మరులచూపుల మేనుమఱచిన వారు
పయ్యెదజాఱిన బ్రమసి పాలిండ్లు
మ్రొయ్యగాలేక మోములు జూచువారు
పెట్టియు మఱచియుఁ బెట్టలేఁడనుచుఁ
జట్టువన్నెలను భిక్షము దెచ్చువారు
నైరి యా మునిపత్నులందఱు నపుడు
నీరీతి మునుఁగొని యిందుశేఖరుఁడు
వాడల వాడల వరుసతోడుతను
వేఁడుకతో భిక్ష వేఁడి యాసతుల
మదిలోన నెంతయు మరులు పుట్టించి
మదనారి యచటను మాయమై చనియె
నంత నామునిపత్నులందఱు విరహ
సంతాపములఁ జిక్కి జాడలు దక్కి
మతివిచారమునించి మానముల్ డించి
పతులసేవలు మాని భ్రమలను బూని
కరములుడస్సి యాకరములు గ్రుస్సి
కరముల గాజులొక్కట నూడిపడియె
నా ఋషులెల్లను నతివలఁ జూచి
మీర లాసర్వేశుపైఁది మోహమున
గడు జిక్కి చేతుల గాజులువీడి
పడియెఁ బతివ్రతా భావమ్ము సడలి
మఱి పోయి మీరలా మధురలోపలను
గరమొప్ప వైశ్యుల కడుపునఁ బుట్టు
డని శాపమిచ్చిన నా యింతులెల్ల
మునుల వీక్షించి మిమ్ముల నివ్విధమున
శపియించినను మాకు సద్గతి యేది
కృపగల్గి మమ్ము రక్షింపరే ! యనిన
నా ఋషులిట్లని రా సెట్టులకును
మీర లాపురిని జన్మించియుండినను
మఱికొన్ని తిథుల కమ్మధురేశ్వరుండు
నరయ గాజులసెట్టియై యందువచ్చి
యాజటాధరుఁడు మీహస్తముల్ పట్టి
గాజులుపెట్టినఁ గలుగు మోక్షమ్ము

లనినను ప్రియమునఁ యట్లకాకనుచు
జనియించి రా వైశ్య సంతతులిండ్ల
పెరుగుచునుండిరి పెక్కువల్గలిగి
యయ్యెడఁ బెండ్లి ప్రాయములైనఁ జూచి
యియ్యాకుబిడ్డల నెవ్వరి కిత్తు
మని సెట్టివర్గము లటు విచారింప
మనసిజదమనుఁడు మధురేశ్వరుండు
చొక్కనాయకుఁడు గాజులసెట్టి యగుచుఁ
జక్కఁగా ముతుకవేషముతోడఁ జల్లి
పట్టుసూత్రఁపుత్రాళ్ళ పైఁడుంగరములు
బెట్టుబసవనిఁ జేసి పెట్టినముద్ర
పట్టువస్త్రముగూర్చి బాగుగా బిగియఁ
గట్టినదేవుండు కంఠాన నమర
నొసలను వీభూతి నునుపుగాఁ దీర్చి
యొసపరి పెండి కట్లారపుగాఁ బెట్టి
సన్నఁపు రుద్రాక్షసరములు వైచి
పన్నైమీఱఁగను దోవతికట్టు కట్టి
పైమించు గజముపచ్చళి పచ్చడంబు
వామాంగమున వల్లెవాటుగా వైచి
నెఱిమించు తలపాగ నేర్పుగాఁ జుట్టి
కరముప్రవేళ్ళ నుంగరములు వెట్టి
బుజముపై గాజులపాపి చాలఁబెట్టి
భుజగేంద్రభూషుండు పురవీథులందు
గాజులుబొద్దులు కమ్మదుద్దులును
గాజులుగొనరారొ ! గాజులో ! యనుచు
పచ్చలుబూదెలు పచ్చరంటాకు
పచ్చలు పొన్నాకు పచ్చగాజులును
నీలాలు మఱిపట్టు నీలాలు రంగు
నీలాలు పచ్చల సిగ్గుగాజులును
ఆవపూవన్నె రాజావర్తనములు
గోవాళసరములు గొమ్మనంబులును
పువ్యగగాజులు పొన్నపూచింత
పువ్వులు సంపెంగిపూ చామపువ్వు

పొగడగాజులు జొత్తిపోతుపన్నియలు
చిగురాకుతేనెలు జీనిగాజులును
గలవు మాకడ ననేకములైనవగలు
వలసినవారికి వలసినవన్నె
గాజులు దొడిగెదఁ గన్నెప్రాయంపు
రాజీవనయనలు రారో! యటంచు
మాధుర్యపురరాజ మార్గముఁబట్టి
వీధివీథులసెట్టి వేడ్కతోఁ దిరుగు
నప్పుడువైశ్య కన్యాంగనామణులు
నొప్పులకుప్పలు నుడురాజముఖులు
తలవాకిటికిని నంపలు వేగవచ్చి
కలకంఠకోమల కంఠస్వనములఁ
గావరంబెసఁగ నో గాజులసెట్టి
రావో! యటంచును రమణతోఁ బిలిచి
గాజులెన్నెసి? యాకకుఁ జెప్పు మంచి
గాజులు దొడుగు నీకల లెక్కలిత్తు
మనినను నాసెట్టి యప్పుడు నొయ్యార
మునను గంబళివైచి బుజమునఁ బొసెయుఁ
గంటిపైఁ బెట్టి కరములభూష
ణంబులన్నియు నూడ్చి నవ్యమోహనుల
చే నైటికలుదీసి చేతులు పిసికి
ఘనగాజులను జేర్చి యటుజోడు గూర్చి
పడుచుల కెల్లను భాషములెక్కఁగఁ
దొడిగెను వారిచేతులు నొక్కినొక్కి
యప్పుడా బాల లొయ్యారంబు తోడ
నప్పురాంతకునకు నాకవుట్టింప
కటియుగ్మంబుల కాంతులు జెరసి
వక్షోజముల మీఁద వయ్యారిఁ గదల
నిటలభాగమ్మున నెరసి తూలాడఁ
గుటిలకుంతలములు గొళ్ళదువ్వుచును
ముదిరిన కట్టాణిముత్యాల సరులు
కొదమగుబ్బలను పైకొని వ్రేలుచుండ
మొలకచన్నుల మీఁద మోహనరుచులు

జిలుఁగుపయ్యెదలోనఁ జిక్కక వెడల
నాటలతేఁటలు మరుల చూపులను
ఓటిగాజులు కొత్తెరో సెట్టి యనుచు
మంచిగాజులుగావు మఱి వేఱె తొడుగు
మంచు సెట్టితో మేలమాడెడువారు
ముదిసెట్టి యీగాజు ముంజెయ్యి దాటు
వదులు నీగాజులు వద్దనువారు
తట్టు నీలములొక్క తరముగా నేరి
మట్టుచూచుచుఁ దొడుగుమా యనువారు
గోవాళ్లములు మాకు గోత్రముల్ గావు
ఆవపూసగ యేరు మనియెడువారు
చిగురాకు కెంపులు చే బిగువనుచు
పగులఁగొట్టదని పైఁబడ వేయువారు
పగిలినగాజుల పైఁడి యిచ్చెదము
జగడమేలని సరసములాడువారు
నేఁడు చేతనులేదు నీగాజులకును
బైఁడి రేపిచ్చెదఁ బద మనువారు
నాసెట్టి మాయింట నొకపూటనైన
బోనేసి నేఁడుండి పొమ్మనువారు
నీచేతగాజులు నెక్కుడో! యనుచుఁ
జూచికొమ్మని చేయిఁ జూపెడివారు
వెలకొల్ల నిస్సి దీవెలగాజు మాకుఁ
గలదు పెట్టుకొనుచుఁ గైపెట్టువారు
చొక్కనాయకుఁడు గాజులసెట్టియైన
ముక్కుగాజిడకపోవో యనువారు
నతని మాయలఁ జిక్కియా యింతులెల్ల
ధృతితోడఁబోలేక తిరిగితిరిగియు
గాజుల నిడుమంచుఁ గాంక్షలుప్పొంగ
నోజతోఁ బోలేకయున్న యత్తఱిని
నాసెట్టులంత మాయఁపుగాజులమ్మ
నీసెట్టి వచ్చినాఁడెవ్వఁడో యనుచు
నీ పేరెవ్వరు నీది యేభూమి
యీపడుచుల యిండ్లకేల పోయెదవు

అనినను నేను బాల్యమునందుఁగాశి
చని గంగలోపల స్నానమ్ముఁజేసి
యీ కన్నియకుమారి నీతీర్థ మాడి
చేకొనిపోవుచుఁ జెలఁగి యీచిన్న
పడుచుల గాజులు బాగుగా నేరి
తొడుగుచున్నాఁడ వృద్ధుండ నాపేరు
చొక్కసెట్టని చెప్పుచును వారిఁ జూడ
నక్కజమ్ముగ నాయమస్యా నావేళ
నంత నాబాలల హరుఁడు చేపట్టి
నంత సద్యోగర్భమైనను జూచి
యావైశ్యులెల్లరు నత్యంత మడలి
బాపురే! యపకీర్తి వాటిల్లె నిపుడు
తమవంశములను నింపలు పుట్టిననుచుఁ
దమకులాంగనలును దారు కన్యలను
నగ్నిప్రవేశమయ్యెడఁ జేతు మనుచుఁ
బ్రజ్ఞవాటించిరి భ్రమసి యాసెట్లు
నప్పుడాస్వామి దయాపరమూర్తి
తప్పని భక్తవత్సల ఖ్యాయణుఁడు
ఫలియంచినామక భవ్యదాయకుఁడు
నలువొప్ప శ్రీచొక్కనాయకుం డపుడు
మిక్కిలికంటితో మిన్నేటితోడఁ
జక్కనిభూతితో శశిరేఖతోడ
నాగచర్మముతోడ నగజాతతోడ
భోగికంకణములతోఁ బులితోలుతోడ
నావిలుతాశననేత్రుఁ డప్పుడు నంది
వాహనారూఢుఁడై వైశ్యుల యెదుట
నత్యంతభక్తితో నసురులు గొలువఁ
బ్రత్యక్షమయ్యె నా పరమేశ్వరుండు
నప్పుడావైశ్యులు హరునకు మ్రొక్కి
తప్పనిభక్తితోఁ దగఁ బొగడి రపుడు
గజరక్షణార్చిత! గజవక్త్రజనక!
గజరాజసంరక్ష! గజరాజశిక్ష!
ఘోరపాపకదూర! కుండలిహార!

హారహీరశరీర ! యఖిలప్రపూర !
సురగణాసాధ్య ! భాసురగణారాధ్య !
కరిచర్మపరిధాన ! కరుణానిధాన !
నిరుపమధరచక్ర ! నిపుణనిర్వక్ర
తరపరాక్రమశీల ! దమితాఘజాల !
విధి శిరోమాలికావిభ్రమాభరణ !
మధురాపురీశ ! నిర్మలచొక్కనాథ !
నీ రూపుఁ బొగడఁగా నేరవు శ్రుతులు
నీ రూపుఁ బొగడంగ నేరఁడాయజుఁడు
నీ రూపుఁ బొడగాన నేరరు సురలు
నీ రూపుఁ బొడఁగాన నేరరు మునులు
నని యివ్విధంబున నభినుతుల్ సేయ
మనమునఁ గరుణించి మదనాంతకుండు
శ్రీకరమ్ముగను నా సెట్ల కిట్లనియె
మీకులమ్మునను నేమియు నింద లేదు
మును దారుకా వనంబునకును నేను
చని వేడ్కతోడ భిక్షము వేడినంత
నా మునిభామినులందఱుఁ జూచి
కామింప వారిచే గాజులూడినను
మునులు కోపించి యీ పురి సెట్ల గర్భ
మునఁ బుట్టుడనిన నా మునిపత్ను లెల్ల
మీయందుఁ బుట్టిరి మీకులంబెన్నఁగ
మాయనుగ్రహమున మఱి గర్భమైరి
ఏ కళంకము లేదు నీ బాలలందు
నీక్రూరవధ మీకు నేల పాటింప
మేము నే వెంటను మీవంశమునను
ప్రేమతో నొకబాల పెండ్లియాడెదము
చింతింపవలవని శివుఁడానతిచ్చి
సంతోషమున నదృశ్యంబయ్యె నంతఁ
గులమువారల కెల్లఁ గోర్కెలు సెలఁగఁ
దెలిలేమి భాగ్యమ్ముఁ జేసిరో యనఁగ
మృదునియంశమ్ములు మేకొని దాల్చి
కడువేడ్క బిడ్డలఁ గనిరి యాసతులు

నై యన నాబిడ్డలు నైదిగో యాస్వామి
కొనర సేవలుసేయు మంటె రిపుహరిని
నీశుఁడంకెను నింతి నింక చొక్కతెను
నా సెట్టి యిండ్ల బెండ్లాడుచు నపుడు
ఆకన్యకామణు లపరజన్మమునః
శ్రీకంఠకృపగ్గ చిరతపోధనుల
కాబుఋషులకుఁ బత్నులై కోటియుట్ల
దారుకావనమునఁ దగనుండ రంత
నిదియు ముప్పదియొందు నిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి

ముప్పదిరెండవ లీల.

ఆనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె
ఫాలాక్షుఁడొకనాఁడు ప్రమథులతోడ
కైలాసగిరి మీఁద గనక గర్భాది
సకలదేవతలెల్ల జయజయధ్వనుల
వికసితవదనారవిందులై కొలువ
లీలమై నపుడు ఘళీమంటపమున
నావేళఁ గొలువుండి యమ్మహాత్ముల కు
శైవాగమాది శాస్త్రము లానతిమ్మ
నాతఱి షాణ్మాతు లార్యులు జడలు
భూతియు రుద్రాక్షములు ధరియించి
యత్యంతకౌతూహలాధ్యక్షులగుచు
శ్రుత్యుక్త విధుజూచి శుభ్రవర్ణాంగు
నశ్వరమాత్ముని నర్థిఁ బూజించి
తప్పక భక్తితాత్పర్యము మీఱ
దేవ ! సర్వేశ్వర దేవాదిదేవ !
దేవతాధిష్ఠాన ! త్రిపురసంహార !
సనకసనందనాద్యనిమిషలోక
మునిగణవందితమూర్తిత్రయాత్మ !
అంబికాహృదయేశ ! అంబరకేశ !
శంబరారిధ్వంస ! చంద్రావతంస !
హాలాస్యేశ్వర ! యొకవిన్నపమ్ము

మాయెడ దయయు సన్మానమ్ము గలిగి
నట్టి మహాసిద్ధు లనువంద మాకు
నిష్టమై యుపదేశ మిచ్చి రక్షింపు
సకలార్థతత్త్వజ్ఞ ! సకలలోకాజ్ఞ !
సకలతత్త్వజ్ఞాన ! సచ్చిదాకార !
యని సన్నుతులు సేయ నభవుండు మెచ్చి
వినుఁడని వినిపింప వినకను వారు
నావేళ వేఱె పరాఙ్ముఖులగుట
భావించి వారి యాభావమ్ము దెలియ
నప్పుడు తబ్బిబ్బులై యానతిచ్చె
నప్పుడెఱుఁగక వార లట్లై భావింపఁ
గోపించి యాయాఱుగురిఁ జూచి యేను
దీపింప మీ కుపదేశమ్ము సేయ
చుండఁ బరాకులై యుండుటఁ జేసి
పాండ్యమండలమునఁ బట్టి మంగళము
నని యొప్పు గ్రామంబునందుఁ బెంపొందు
ఘనమైన యొక యుత్తి కలదందు క్రింద
మీరార్గురును నట్టి మేటివృక్షమ్ముఁ
జేరి తారూపులై చెందుఁ డచ్చటను
నని శాపమిచ్చిన నతిభీతిఁ బొంది
తనర నాస్వామికి దండప్రణామ
ములు జేసి ఫాలాగ్రమున మోడ్పుచేతు
లలరంగఁ జేర్చి యాయతివరులిట్లనిరి
యోస్వామి యపరాధ మోర్చి యీయెడను
నోస్వామి దాసులమైన మాయందుఁ
గరుణార్ద్రదృష్టిచేఁ గరుణింపు దేవ
మురభంజనప్రియ ! ముదమొంద మాకు
నదిగాక సర్వాత్ముఁడైన నీవెందుఁ
గొదలేకయుంట మాకును జంపలత్వ
మొందఁగల్గిన నేమి యొల్ల జీవంబు
లందు మీరుండుట లది సందియంబె
జీవుండు శివుఁడును శివుఁడు జీవుండు
నావార్త వినమె యామ్నాయమ్ములందు

నని వారు ప్రార్థింప నమ్మహేశుఁడు
మనమున హర్షించి మఱి వారి కనియె
నా పాండ్యదేశ మధ్యాంతమ్మునకును
బ్రాపించు మధురాపురమ్ము లోపలను
జొక్కనాథుని పేర సొబగొంద వచ్చి
యక్కడ మీశాఖ మిటఁ దీర్చవైతుఁ
జనుఁడన్న వారలు సద్భక్తితోడఁ
దనివొంద సాష్టాంగదండప్రణామమ్ము లొసఁగి
యాదేవు ననుమతి నవని కేతెంచి
యాపాండ్యరాజ్యమ్ము నందు నావర్తి
దారుణభూత భేతాళ డాకినులు
ఘోరమై తనయందు ఘూర్ణిల్లుదాని
భల్లూకశార్దూల పన్నగతతు
కెల్ల నావాసమై యొసఁగినదానిఁ
జిక్కనై శాఖోపశాఖల నష్ట
దిక్కులు నొరయంగ ధృతి మించుదాని
నత్యున్నతమ్ముగా నాకాశ మంటి
నిత్యనిత్యమువచ్చి నిర్ఝరాంగనలు
వెలయంగ యోజన విస్తారమైన
దళముల శయనింపఁ దనరిన దాని
నూడల నహికన్యలుయ్యాల లూగి
యాడంగఁ బాతాళ మంటినదాని
వడిమించియున్న యాపట మటుఁ జేర
వడఁతులు నార్గురు పాషాణరూప
లై దాని క్రిందట నత్యున్నతముగఁ
బ్రోదిగా నున్న యప్పుడు మఱికొన్ని
కాలమ్ములెన్నేనిఁ గడచిన పిదప
ఫాలాక్షుఁడా మహాభక్తవాత్సల్యుఁ
డటుస్వామి చొక్కనాయకమహాదేవుఁ
డటకును గురురూపమై యేగుదెంచి
నంత శిలారూపులై యున్న యార్గు
రింతులై తొల్లింటి యేప్రభావంబు
లాప్రభావంబుల యవతారమందు

నా ప్రమథాధ్యక్షు నగ్రభాగమున
నిలచి సద్భక్తిని నిటలప్రదేశ
మునను హస్తాంభోజములు జేర్చి రంత
జయజయ భూతేశ ! జయతు సర్వేశ
జయ శుభ్రవర్ణాంగ జయ యభ్రకేశ
జయ హరిసంరక్ష జయ రిపుశిక్ష
జయజయ మహాదేవ జయ దేవదేవ !
బాణవత్సల పంచబాణసంహార
ఏణాంకఘనజూట ! యేనడుచ్చాటి
యాగమశాస్త్రేతిహాససంకాశ
వేగావతీవేశ ! విమలసర్వేశ
వ్యాఘ్రచర్మాంబర ! వరదయాలోల !
శీఘ్రమ్ముగా నిష్టసిద్ధి మాకిపుడు
నని సన్నుతించిన నమ్మహాదేవుఁ
డనువందఁ గృపతోడ నటు వారిఁజూచి
మఱి యణిమామహిమాగరిమాదు
లరయంగ లఘిమయుఁ బ్రాప్తి ప్రాకామ్య
మీశత్వము వశిత్వ మింపొంద నష్ట
మా సిద్ధిఁ దెలియంగ మఱి యానతిచ్చె
నేచొక్కనాథుండ నెమ్మి నీమధుర
నాచరింతుము నేము ననుచు నాదేవుఁ
డంత నంతర్ధానుఁడయ్యె నాస్వామి
సంతోషమంది యాశ్చర్యమ్ము నంది
యీ శిలారూపమ్ము లీయింతు లౌట
నాశివు నానంద మట్టిదే కాదె
యని సన్నుతింపుచు నమరులు మునులు
ఘనముగాఁ గొలిచి రక్కడఁ బుష్పవృష్టి
యప్పు డాయార్గులు నతివలు వేడ్క
నొప్పుగా సౌందర్య సుపదేశ మాత్మ
గీలించి యెంతయు ఖేచరమార్గ
మే లోకమున కెప్పు డెగుచుండుదురు
పూని యీ లీల యెప్పుడు విన్న పుణ్య
మానవులకు ననుమానంబు లేక

చతురబ్ధిమధ్యభూస్థలి నెల్ల నేలి
ప్రతిలేని సౌందర్యపదవిఁ జెందుదురు
ఋషులార! యిది యు ద్వాత్రింశతిలీల
ధిషణవిస్తారు లాది మునీంద్రు లపుడు
నా యగస్త్యుని గొల్చి యటమీఁది చరిత
లాయతభక్తి నూ కానతిమ్మనిన
విని సర్వఘన సత్కవీంద్ర పాదాబ్జ
విదిత పూజామోద విమలాంతు పచ్చ
కప్పుర సౌరభ్య కలితమానాంక
తిప్పరాజ సుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితమ్ముగ లోకవిఖ్యాతమైన
సరసలక్షణ కావ్య సత్కవీంద్రాభి
నందిత శ్రీ చొక్కనాథ చరిత్ర
మందున నిది పంచమాశ్వాసమయ్యె ॥

షష్ఠాశ్వాసము

ముప్పదిమూఁడవ లీల

శ్రీకర కరుణార్ద్ర శ్రీరామభద్ర
రాధాసుతత్యాగ రంజి నా భాగ
భాగీరథీ వంశ పావనోత్తంస
రాగదోషవిముక్త రణజయాసక్త
ఒసవభూవర పుత్ర ! భాగ్య చారిత్ర
పాసఁగఁగఁ జినరామ భూపాగ్రజాత
వినుగోళ్ల పెదరామ విభవసుత్రామ !
యనుపమ జయధామ ! యధికసత్ప్రేమ !
ఘటజన్ముఁడా మౌనిగణముల కపుడు
నటమీఁద చరిత మిట్లానతి యిచ్చె
నంత నా పాండేము హాలాస్యపురము
నంతయు వేడ్కతో నేలుచున్నంత
నటకును గాస్పెట్టి యను నొక్క రాజు
నిటలాక్షు సద్భక్తి నియమమ్ము పూని
పొలుపొంప నా దేవుఁ బూజింపఁ గోరి
వెలుపడి వచ్చె నా వేళ దండెత్తి
వచ్చిన నంపు నా వైఖ ప్రవాహ
ముచ్చోట నడ్డమై యద్భుత బెసఁగ
సాంగంబులను మించి ఘూర్ణిత ధ్వనుల
లాలితఫేన జాలమ్ముల నెలసి
కడు నున్నతమ్ముగా గగనమ్ము నొరయ
నెడలేని యూర్ములయ్యోడ ముక్తి సతికెఁ
బరగంగ సోపానపఙ్క్తులు గాఁగ
మఱి సుళ్ళచేతఁ గూర్మము గానరాఁగఁ
దుంపిళ్లు గుఱియయు నుండఁ దొడరి సౌందర్య
సంపున జనలోకపావనంబైన
యా పుణ్యనది పాఱు నందందఁ జూచి
ప్రాపించుఁ దన పాపపటలమ్ము లూడ్చి
యట నుత్తరంబైన యా యేటివఱిని
దటుకున నడిసె నంతయు దండువచ్చి
విడిసినఁ గాండ్స భూవిభుఁడు చింతించి

తడయ కవ్వరికిని దాఁటరాకుండ
గట్టిగాఁ బేరిన బూఁకెలఁగూర్చి యట్టి
కట్టాయితమ్ముగాఁ గలిగి యుండెడి
పటురేయి శ్రీ చొక్కనాయక స్వామి
గడికి నవ్వుచుఁ జొక్కని బొగడనేయ
నేరేర వచ్చునో! యి సమయమున
బోరెల్లనెట్టి యా ఘన కవాటముల
నొందించెఁ దన హస్తము గరిమ్మునను
ఘనమైన మ్రోఁతగాఁ గించి వెలయు
నదిమీఁద కేతెంచెనేఁ కర్ణంబు
నేఁడు జయించెద ననుచు నా పాండ్య
జనపాలుఁ డప్పుడు సంభ్రమంబునను
నని మొనల్ దీర్చిన సంతఁ గాంతారి
విచ్ఛేదకుం డప్డు విస్మయంబంది
విచ్ఛిన్న హృదయుఁడై విధి దూఱిపలికె
కటకటా! పాండీనిఁ గలసి యీ వైఖ
పటుశక్తి మిన్నంటి పాఱుచున్నదియు
యుద్ధమ్మునకు నోడి యదురాజధరుని
సిద్ధమ్ముగాఁ గొల్వ సిద్ధింపదాయె
దాయమై యీ వైఖ దయలేక మఱి
దాయాదులను గూడెఁ దగ నేమి సేతు
ననుచుఁ జింతాక్రాంతుఁడై చొక్కనాథు
మనమున దలపోసి మఱి సన్నుతించి
ఆ యింద్రుఁ డర్పించినట్టి విమాన
మాయెడ ఘన సువర్ణాంబుజాకరము
నీ పాదసేవయు నిజముగా మాకుఁ
జీవమై యున్న నేఁ జీడ ప్రాణములు
వెలయంగ నిచ్చోట విడుతు గాకనుచుఁ
జెలువంద భయభక్తిఁ జింతించు నంత
భానుఁ డస్తాద్రిఁ జూపట్టిన దిశల
పూని సంధ్యారాగపుంజమ్ము లెసఁగె
నుడుపఙ్క్తు లెల్ల నత్యున్నతమ్ముగను
తోడిచె నాకాశ సంపూర్ణమ్ముగాను

బంధురధ్వాంతవ్యాప్తి ప్రబలె నంతటను
నంధకారము విచారాంధకారమ్ము
గప్పి తెలియకయున్నఁ గాడ్వెట్టి కెలమి
నప్పుడా స్వామి కృపావేశుఁడగుచు
నేఁటి కవ్వల నొక్క యేకమ్ము కన్ని
దాఁటించి యా పాండ్యధరణీశు ముద్ర
నత్తఱి జరుపరాదు మను నందు
నుత్తరప్రాకార మొయ్యన నొక్క
చోటు వాకిలిఁ దీసి చొరనిచ్చి యతనిఁ
బాటించి యా రాత్రి పగలు గావించి
సౌవర్ణ సరసిలో స్నానమాడించి
దేవేంద్రుఁ డిచ్చిన దేదీప్యమాన
దివ్యవిమానమ్ముఁ దెలియంగఁ జూపి
భవ్యమౌ తన మూర్తి భావింపఁజేసె,
నప్పుడా కాడ్వెట్టి యానంద మంది
తప్పని భక్తితోఁ దాత్పర్యమెసఁగ
వెలయంగఁ బదియాఱు విధముల పూజ
లలరంగఁజేసి తా నభినుతుల్ జేసె
నో దయాపరమూర్తి ! యో యాత్మకీర్తి
యో దేవ ! మహదేవ ! యో సర్వదేవ !
స్థావరజంగమ సంహార హృదయ
యో చిన్మయానంద ! యోగీంద్రవంద్య !
శ్రీ చొక్కనాయక ! శ్రీ మహాదేవ !
నీ పాటవీగేహ ! నిర్మలదేహ !
నీ పాదసేవచే నినుఁ జూడఁగంటి
నని తన్మయావస్థుఁడై యప్పుడంతఁ
దనుదానె మఱచును దనుదానె తెలియు
నీ ప్రకారమ్ముగ నెంతేని వేడ్క
నా ప్రమథాధీశు నర్థితోఁ బొగడె
నంతఁ గాంతారసంహారకుఁ జూచి
కంతుసంహారుండు కరుణించి యపుడు
నతని సద్భక్తికి నాత్మలో మెచ్చి
యతఁడు కోరిన వరములన్నియు నిచ్చి

తులదూఁగు పాండ్యుని తోడి యుద్ధమ్ము
లరఁ గావింతు న నరుగుదె చిలివి
యట్టివాఁడు యరాని వైన నీ కిపుడు
గట్టి మూకలు లేవు గావున నిపుడు
సమరమ్ము నతనితో సలుపంగలేవు
క్రమముతో నీ రేయి కపిలు బువ్వాలికి
ననుచు నాతని నేఁటి యవ్వాలి కనిచి
తనర నా వాఁకిటఁ దగ జనుపాంద్ర
పెట్టినఁ గనుగొని వెర్చి యా రాజు
పెట్టు కావలి వెల్ల బెదరి యావేళ
భయమునంది వచ్చి యా పాండ్య భూపతికి
రయముతోఁ జెప్ప సంభ్రమలీల నతఁడు
వేవేగఁ దన మంత్రివినతులతోడ
నా వేళఁ జనుదెంచి నంతయుఁ జూచి
మతి చొక్కనాథుని మహిమ యిది గాక
తరుసతో నిది యెట్టివారికి వశమె!'
యనుచు నాశ్చర్యుఁడై యా పాండ్యవిభుఁడు
మనమునఁ జింతించి మఱి యూ నిట్లనియె
నో దేవ! యిటు సేయ నుచితమే నీకు
నాదు దాయాదికి నయమీయఁ దగవె?
యనుచు నా రాజేంద్రుఁడా రాత్రి చింతఁ
గనుమూయ నాతని కలలోన నపుడు
సౌందర్యనాయకస్వామి విచ్చేసి
యిందుకు సంతాపమే! భూపాల!
నతఁడు నా మీఁదను నతిభక్తుఁడగుట
నతనికిఁ జూపితి నతఁడు దెలియ
నని యానతిచ్చిన నతఁడు మేల్కాంచి
తన మంత్రులకుఁ జెప్పి తగ వేడ్క నుండె
వేగ నా కాంతార విచ్ఛేదకుండు
సాఁగెను తనను రాజ్యమునకు నంత
నీలీల విన్నను నేమితోఁ బ్రాయఁ
జాలంగఁ బఠియించు సద్భక్తులకును
నారణ్యభయము జన్మారణ్యభయము

దూరమై సద్భక్తి త్రోవఁ బొందుదురు
ఇదియు ముప్పదిమూఁడు నిఁటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.

ముప్పదినాల్గవ లీల.

అనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియెఁ
వరగ నాహాలాస్య పట్టణస్థానను
పరుసలోఁ బాండ్య భూవరుఁడు సొంపెక్క
సౌందర్యనాథుని సద్భక్తిఫలనఁ
పొందుగా నా పాండ్య భూపాలకుండు
పొగడంగఁ దనజాతి పొలఁతుల యందుఁ
దగఁ బెండ్లియాడ కొంతయు వెద్కతోడ
కామాంధుఁడై వారకాంతల నందుఁ
గామించి పెండ్లాడి కాలమ్ముగడప
చుండుచోఁ జోడ భూజోత్తమాహ్వయుఁడు
పాండీనితోడి సంబంధమ్ముకొఱకు
మాకుమార్తెను మీకు మనువుగా నిత్తుఁ
గైకొమ్మటంచును గడఁకతో మీర
లన్నరనాథుని యగ్రభాగమున
విన్నయఁ దెలియంగ నెఱిఁగింపఁ జేసుచు
తలఁపుగఁ దనదు దూతలతోడఁ జెప్పి
పొలుపొంద హాలాస్యపురికిని బంపె
నా పయి వారలు నతివేగఁ బోయి
యాపాండ్యభూవరునకు విన్నవింప
నా వార్త లాతని యనుజన్ముఁడెఱిఁగి
వేవేగ నాచోళవిభుని రాజ్యమున
కేఁగి నీపుత్రిక నీపంపు మాకు
లొఁగక చోళ భూలోకేశ ! యనిన
నతఁడు నాతనితోడ నని సేయ వోడి
ధృతిలేక నాకుమార్తెను బెండ్లిచేసెఁ
జేసిన నాపాండ్యశేఖరాత్మజుఁడు
రాశికెక్కిన చోళరాజును గూడి
తెలివంద నుత్తరదేశాధిపతుల

దళతంత్రములతోడ ధర గ్రక్కటిలఁగఁ
దమయన్న పాండ్యభూతలపతి మీఁద
గమకమ్ముగా దండుగదలె నత్తఱిని
నారాక యెఱిఁగి పాండ్యావనీశ్వరుఁడు
గోరి సౌందర్యుని గుడి కేగుదెంచి
యోభక్తమందార ! యోచొక్కనాథ !
ఓభర్గ యోయుగ్ర యోనీలకంఠ !
గానైకలోల ! శ్రీకరుణాలవాల !
యట చోళభూకాంతుఁడా యుత్తరంబు
పటుతరసేనాధిపతులను గూడి
నామండలంబెల్ల నాతమ్ముఁడిట్టు
నామీఁద దండెత్తి నడుపుచున్నాఁడు
యోకృపాంభోరాశి ! యొకఁడ నే డాసి
చేకొని యుద్ధమ్ము సేయ నావశమె
యీకడఁ బాటువి కేశఁడవైన
నీకృప నాయందు నిలుపవే దేవ
సౌందర్యనాయక ! సకలాండజనక !
యింక నుపాయమ్ము లేమైనఁ జేయ
మూహించి గని యప్పుడొగి సన్నుతించి
యా హరుఁడశరీరియై యానతిచ్చె
నోపాండ్యభూవర ! యొక యోజనమ్ము
నేవు దీపించు నీవేలు సేనలను
గూడుక నెదురేగి ఘోరమ్ముగాఁగ
నాడ యుద్ధము సేయు మటు వారితోడ
నీవెంటఁ దోడుగా నేను వచ్చెదను
వేవేగఁ జనుమన్న విని పాండ్యవిభుఁడు
ఘనతర సంతోషకలితుఁడై యపుడు
మనమున నాస్వామి మహిమ లెన్నుచును
రథగజాశ్వములు వీరప్రవాహములు
పృథులమై కొలువఁగాఁ బృథివి కంపింప
నరిగి శత్రుల యోజనమున నెదిరి
పసగ లాకాశమ్ము ప్రబలి నర్తింప
నాచోళభూపాలుఁ డట్లు కావించ

భూచక్ర మ్రదుప నద్భుతలీలఁ జేరి
యిరుసేన లంతంత నెదిరించి రంత
శరధియు శరధియు సంధించినట్లు
గగనమ్ము గగనమ్ము గదిసినయట్లు
తగమించి తలపడి ద్వంద్వయుద్ధమ్ము
నొకఁడు లక్ష్యము సేయ నొకఁడేయ శరము
వికలత నడుమున వెసఁ ద్రుంచువారు
పొలుపొంద మొదలను బూనిన పూన్కిఁ
దలద్రెళ్లియును శత్రుతలఁ ద్రుంచువారు
విరథులయ్యును బ్రతివీర రథ్యముల
కుతికి చక్కాడెడి యుగ్రయోధులును
దొడరి వారణములఁ ద్రుంచి మావంతుఁ
బుడమిపైఁ బడవేయు భూరిసాహసులు
రట్టడి రౌతుగుజ్జములతోడ నొక్క
పెట్టునఁ దెగవ్రేయు బిరుదురావుతులు
గతిగ్రుచ్చి తనువున గాడుబాణములు
వెతికి వైరుల నేయు బిరుదుబంటులును
చలమున ఘనవీరసంఘముల్ రణము
సలుపంగ నాయిరుసైన్యంబులందు
నరయఁగ ద్విరదము లరదముల్ గాఁగ
నరదముల్ గజములై యవనిపైఁ ద్రెళ్ల
వరవీరభటులు నశ్వములైరి మఱియు
పరగనశ్వములు గాల్బలములై రొప్పె
నవని వ్రాలిన కరులచలముల్ గాఁగ
నవచామరములు ఫేనంబులుగాఁగ
ఘనతురగములు నక్రమ్ములుగాఁగ
ధనువు లాశీవిషతండముల్ గాఁగఁ
బడగలు జలగణ పంక్తులుగాఁగ
పడిశిరోజములు శైవాలముల్ గాఁగ
రథచక్రములు కూర్మరాజులుగాఁగ
రథములు యానపాత్రమ్ములుగాఁగ
తేరెడి పక్కెరల్ తెఱలును గాఁగఁ
గాలాటి? శంఖకర్కటములు గాఁగఁ

సకలాయుధములు మత్స్యంబులుగాఁగఁ
బ్రకటిత కోపాగ్ని బడబాగ్ని గాఁగఁ
ఢక్కానినాదముల్ తుములమ్ముగాఁగఁ
జేకొన్న జయలక్ష్మి శ్రీలక్ష్మి గాఁగ
ముక్తాతపత్ర మంబుజములు గాఁగ
రక్తపూరమ్ము నీరంబులు గాఁగ
సంక్షోభిచంపమై యద్భుతంబెసఁగ
జృంభితహృదయులై చెలరేగి గెలుపు
నయ్యెడ నిరువాగు నతిఘోరయుద్ధ
మయ్యె సురాసురులందు లేదయ్యె
నప్పుడు తీవ్రాంశుఁడధికమై పొదవె
డప్పిచేఁ జోడని దళితగాత్రమెల్ల
మడిసె నయ్యుద్ధాన మడియుట కాకఁ
జాండీఁడు శివభక్తిఁ బరుఁడౌట నతని
దండును దగఁ గాలధర్మంబు వలన
నందిన సమరంబు నం దేగువారు
చెందిన దాహమ్ముచే నొచ్చువారు
నైయున్న నంత నాపాండ్యవిభుఁడు
నెయ్యంపుభక్తుల నెమ్మనంబందుఁ
బాయకున్నట్టి యా బాణవాత్సల్యుఁ
డాయెడఁ జొక్కనాయకుఁ డాదిమూర్తి
జంగుళి శైవవేశ్యా భుజంగాంకుఁ
డంగజ భస్మాంగుఁ డఖిలాంతరంగుఁ
డాపాదమస్తక మాద్యంతమెల్లఁ
బ్రాపించ భూతిరుద్రాక్ష లింపొంద
ధరియించి కాషాయదండముల్ పూని
శిరమున జడలు నంచితలీలఁ దాల్చి
జలివేంద్ర జంగమై సలిలప్రవాహ
ములుగాఁగఁ గావళ్లు మోచుక వేగ
వచ్చి యాపాండ్యభూవరు సైన్యములకు
నచ్చటఁ జలివేంద్ర యమరఁ గావించి
యధికవాసితమైనయట్టి తచ్ఛైత్య
మధురాంబుపూరముల్ మది కింపుగాఁగ

ప్రజత్పృష్ణ తీఱ ధీరత్వమ్ముచేత
నిజభక్తిఁ జూసి మన్నించె వారలను
నప్పుడాఁకలి దప్పి యంతయుఁ బాసి
యప్పాండ్య విభునేన ఆటోపమునకు
వీరత్వమడర దోర్వీర్యమ్ము లడర
వైరిసేనలను సర్వమ్మును గూల్చి
యనఘు నాచోడని నాపాండ్యరాజు
ననుజన్ము నటువేగ నవలీలఁ బట్టి
యాపాండ్యరాజేంద్రు నగ్రభాగమున
జూపించి పెట్టిరి యాధిగాఁ దెచ్చి
యంత నద్భుతుఁడై యరిగె నాస్వామి
పొంత నా చలివేంద్ర పోయె నారీతి
నయ్యెడ నాశ్చర్యుఁడై పాండ్యనాథుఁ
డియ్యెడ మధురాపురీశ్వరుండైన
శ్రీచొక్కనాథుఁ డూర్జిత కృపాంభోధి
నాచోటు దయగల్గి నన్నుపాలించి
చలివేంద్ర పెట్టి యా జనుల రక్షించి
వెలఁగి యీ జయలక్ష్మి చేర్చె నాకనుచుఁ
దనయనుజునిఁ జోళధరణీశుతోడఁ
గాని చొక్కనాథుని గుడికినిఁ బోయి
యాస్వామి సంముఖాన నతివేడ్కఁ బెట్టి
యాస్వామి యని భక్తి నొనరఁ బ్రార్థించె
నంచితోమాంసంగ! యతనుభస్మాంగ!
సంచితవేదాంగ! జలధినిషంగ!
సురనదీజూటాంగ! శుభ్రవర్ణాంగ!
కరధృతసారంగ! కరుణాంతరంగ!
నరహరిమదభంగ! నవ్యహేవాంగ!
సరసనద్గుణసంగ! శరభవేషాంగ!
భక్తసంరక్షాంగ! ఫణిభూషణాంగ!
భృక్త సజ్జనభృంగ! వృషభతురంగ!
భవభయ గుణభంగ! పార్వతార్ధాంగ!
శివ శివ ధవళాంగ! శ్రీ చొక్కలింగ!
వీరిఁ జేసెడి దేమి వేవేగ నాకు

ఘోరున నానతీ భూతగణేశ
యని విన్నవించిన నశరీరి యగుచు
మనుజేంద్ర ! జయము నీ మనసు రా నయ్యె
నిఁక నీదు తలఁపున కెట్లు గావలసె
నొకటి నీ వారల నొగి నట్లు సేయు
మని దేవదేవుండు మఱి యానతీయఁ
దనరంగ సాష్టాంగ దండమ్ము వెట్టి
సంతోషితానంద సంపూర్ణుఁడగుచుఁ
గొంత సేపా దేవుఁ గొలిచి యా పాండ్య
భూమీశుఁడా చోడ భూమీశుఁ జూచి
రా ! మహీపాల ! నీ రాజ్యమ్ము నేయు
మంచును వస్తు వాహనము లెన్నేనిఁ
గొంచుఁ బొమ్మంచుఁ బేర్కొని యిచ్చి పంపి
తన యనుజన్మునిఁ దగఁ గావ లూడ్చి
యొనరంగ నీ యిచ్చ నుండు మటంచు
మజ్జన భోజనాంబరముల యందు
సజ్జననాథుఁ డొయ్యనఁ బొందుపఱచి
యాతనిఁ గట్టడ నటుచేసి వెలయ
భూతలంబేలె నా భూతేశుకృపను
నిదియు ముప్పదినాలుగిటు మీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె,

ముప్పదియైదవ లీల.

మఱియును నా స్వామి మహిమలు నచట-
వరుసతోఁ దరు పుష్పవన మనఁగలదు
నాయూర జొన్నాయి యను వారవనిత
కాయజాంతకు భక్తి గల్గి యే ప్రొద్దు
దనకును వచ్చు నాదాయమంతయును
ననుదినమ్మును జంగమార్చన సేయు
నెందరే నొడయలు నేగుదెంచినను
విందు వెట్టినయట్లు వేసర కిడుచు
హరుని యుత్సవ విగ్రహమ్ముగా నొకటి

తిరుమేను నేయింతు దేవుని కనుచు
మైనాన రూపించె మఱియుఁ బ్రామథున
మేను నేయింప నేమియు వగలేక
తన విశేషముఁగూర్చి శాస్త్రంబు పుచ్చు
కొని జంగమార్చన కూడదనుచుఁ
జింతింపుచున్నంత శ్రీ చొక్కనాథుఁ
డంతట సిద్ధుఁడై యచటికి వచ్చి
యొడయాల పంక్తిఁ గూర్చుండి భోంచేసి
విడిసి యా యొడయల వెంటఁ బోకున్నఁ
బరమసిద్ధునిఁ జూచి భక్తురాలతని
చరణమ్ములకు సాగి శరణార్థియనినఁ
దరమైన సొమ్ములు తనువునఁ బూని
గురువింజవూస ముక్కున బెట్టి నీల
మనిన నా బాలిక యతి భక్తితోడఁ
దన నోరుమూసి పాదము బట్టికొనఁగ
మగువ ముక్కెఱ ముత్యమాయె, నా తపసి
నగుచు విభూతి జొన్నాయికిఁ బెట్టి
యరయఁ గన్నులనీల మధరంబు కెంపు
వెర వొప్పఁ గురువింద విధమాయె ననిన
నా సతి తనయందు నాస నున్నాఁడు
నీ సిద్ధుఁడని వచ్చి యిందుండ నేల
విచ్చేయు లోనికి వేడ్కతో ననిన
నిచ్చ లే దబల! మా కేమిటి మీఁద
నీ మది చింత మానిచి పోదు ననుచుఁ
బ్రేమతో మధురాపురి న్వెడి వచ్చి
తని చెప్పి నీ యింట నంతయుఁ గలుగు
సినుఁకు ముత్తెల్లను నిటు తెమ్మి యనిన
నిల్లు శోధించి యా యినుమొల్లఁ దెచ్చి
మొల్లమ్ముగా సిద్ధు ముందరఁ బెట్టి
నవి యొల్ల ముద్దగా నపుడు నేయించి
యౌషధం బొక్కటి యందుపైఁ బూసి
యిడి యగ్నిపుటమున నీ ప్రొద్దు పెట్టు
పదియాఱు వన్నియ బంగారముగను

నీ ద్రవ్యమున నీవు నెల్లకాలమ్ము
నాదరమ్మున నీవు నన్నమ్ము వెట్టి
సంగతి నీకు నిచ్చకు వచ్చినట్లు
జంగమార్చనచేసి శంభు విగ్రహము
దేవుని సేయించు తిరముగా మదిని
భావించి మా పైని భక్తితో నుండు
మని యానతిచ్చిన నా వారవనిత
మనమున సంతోష మహిమ నుప్పొంగి
చిరతరసిద్ధ ! యో సిద్ధస్వరూప !
యిర వొంద మీరు మాయింట నీ ప్రొద్దు
నిద్రింపవలె నని నెమ్మితో ననిన
భద్ర నాగాజి నాంబర ధారుఁడపుడు
వేశ్యల మాయకు వెఱచిన యట్లు
దృశ్యమై హాలాస్యదేవునిఁ గలిసె
నంత నా జొన్నాయి యా సిద్ధుమీఁద
భ్రాంతురాలై మది పాయకయుండె
వెస వేఁచి యినుమును వేఁగఁ జూచినను
బసగల యపరంజి బంగారమయ్యె
నా విధమంతయు నా యూరివారు
భావించి యాశ్చర్యపడి చూచిరంత
నా యర్థమునఁ జెల్వమైన దేవునిని
జేయించి యా దేవు చెల్వమ్ముఁ జూచి
నిండిన ప్రేమతో నీరజగంధి
రెండు హస్తములతో రెండు చెక్కులను
నిద్దంపు గోళ్లను నెమ్మితో గిల్లి
ముద్దు వెట్టికొనెను మోహమ్ముతోడ
నా నఖక్షతములు నా దేవుమీఁదఁ
గానంగవచ్చు నిక్కముగాఁగ నిపుడు
తనర నా స్వామి సౌందర్యమై యుండి
వను పేర సౌందర్య నాయకుండయ్యె
నా యమ్మ సద్భక్తి నా స్వామి కృపను
నా యూరివారలు నా సీమ ప్రజలు
సంతోషములను నాశ్చర్యమ్ముగాఁగ

కీర్తించి కొల్చిరి శ్రీ చొక్కపతిని
నల సిద్ధపురుషుని నతివ రుద్రప్రౌఢు
తలఁపునఁ బాయక ధ్యానమ్ము సేయ
దివ్యవిమాన మా దేవుఁ డంపినను
భవ్య సంతోష సంభ్రమ లీల నెక్కి
కాయమ్ముతోడ శంకర లోకమునకు
నాయెడ జొన్నాయనయారు వెంచేసె
సవిద వారాంగన య్యుండియు మిగుల
శివభక్తి గలిగియు శివలోకమునకు
బొందితో నరిగె నెవ్వారు మానవులకు
సౌందర్యమైన భక్తి చాలఁ గలిగినను
బహుళమ్ము లైన సంపద లొందఁ జేసి
యిహ పరసౌఖ్యమ్ము లిచ్చు నా స్వామి
యిదియు ముప్పదియేను నిటమీఁది చరిత
మోదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ముప్పదియాఱవ లీల.

కలితి మించి మధుర భూమండల మెల్ల
నెరయఁ బాండియరాజు నెమ్మిఁ బాలింప
బలియుఁడై చోళభూపాలుండు మఱియు
వెలయంగ నప్పు డావేయ గుఱ్ఱముల
రౌతుల కే నొక్క రౌతు నంచు
ఖ్యాతిగాఁ దను సద్గుణములు బిరుదు
గొనియాడ మాఁడు దిక్కుల రాజవరుల
మునుకొని గెల్చి యా మొనలఁ దోడ్కొనుచుఁ
జతురంగ బలములసంఖ్యముల్ గొలువ
ధృతి మించి దక్షిణ దేశమ్మునకును
దండెత్తి నప్పుడు ధర ద్రొక్కటిల్లఁ
బాండీని మీఁద సంభ్రమలీల తోడ
నా పాండ్యవిభుఁడును హరభక్తిపరత
నా పరమేశ్వరు నా చొక్కనాథుఁ
దేకాక నా కొండు నెలంచుఁ బల్కి

నాకేల ప్రజవేల నా కెప్పు డుండు
నూ ఱేనుఁగులు పదినూఱు తేజీలు
నూఱునూర్లగు జనుల్ నూత్న సంబంధ
ములతోడ గల రథంబులు గల్గ నాకు
నవిగాక శ్రీ మన్మహాదేవదేవుఁ
డిది కారణమ్ముగా నిందుండు నెపుడు
నా చోళభూపాలుఁ డధికసన్నాహ
మా చోటఁగూడి తా నరిగిన నేమి
యా చొక్కనాథుని ధ్యానమంత్రంబె
ప్రోచి యే యాపదల్ పోఁ ద్రోయు నాకు
నే పరివారమ్ము నేల పొమ్మనుచు
నేపారఁ దన ధనంబెల్లఁ దెప్పించి
యా దేవదేవుని కధికమ్ముగాఁగ
సాదరమ్మున నిచ్చి సద్భక్తి మఱియు
పూజోత్సవార్చనల్ మఱియు సర్వేశు
గేహమ్ములకును మిక్కిలిగాఁగ నొసఁగి
పరగ నా తొల్లిఁటి పరివారములకు
గరిమతో నిచ్చినఁ గాదన లేక
నందుఁ గొందఱు మంత్రులటు సమ్మతింప
నందులో మఱికొంద ఱాత్మఁ దలంచి
చింతించి సమ్మతస్థితులు గాకుండి
రంత నా చోళ భూపాగ్రణి యధిక
సేనా సమేతుఁడై చెలువందు నట్టి
యానోద్యమసనాథుఁడై చాల వెలపి
కడఁగి భూలోక మొక్కటఁ జిక్కటిలఁగ
నడచె నా పాండ్యమండలి చక్కనేయ
నా వార్త విని పాండ్యుఁ డాత్మ నేమఱక
వేవేగ సౌందర్యవిభుని సన్నిధికిఁ
జేరి చేతులు మోడ్చి శివ మహాదేవ
ఘోరపాతకదూర! కుండలిహార!
హారహీరాకార! హరిణాంకధార!
దారుణత్రిపురదైత్య ధ్వాంతతపన!
మధురేశ చోళ భూమండలాధీశుఁ

డధికమై యిట నొక్క పదియునుగాక
దురములో వేయి రౌతుల కెల్ల నేను
హరియింప నొక్కండ ననుచుండె నిపుడు
వివరింప నాకును వేయి గుఱ్ఱములు
నిలి పోయినంత నే నెట్లోర్వఁగలను
రక్షింపు నాస్వామి రక్షింపు దేవ !
దక్షాధ్వరధ్వంస ! దండితత్రిపుర !
యని విన్నవించిన నాదేవుఁడు చట
జననాథ నీకుఁ జయమంపెఁ జేతు
నెడపక దండెత్తు మెదురుగా ననుచు
వడి నానతిచ్చిన వసుధేశుఁడపుడు
కొంగున ముడివేసికొని వానిఁదలఁచి
యంగాన భూతి రుద్రాక్షలు దాల్చి
చని తన కొంచెపు సైన్యమ్ముఁగూడి
ఓనుతిగా నం చోడవిభు నెదుర్కొనిరా
నక్కడఁ జోడని యా బలమ్ములకు
నెక్కుడు సేనలై నిండి చూపట్టె
నప్పుడిద్దఱి సేన లంతంతఁ గదిసి
తప్పక ద్వంద్వయుద్ధము సేయుచోట
ద్రావెను బంధురధ్వజ ఖండసమితి
కూలె రాహుతులతో ఘోటకమ్ములును
రాలెను భటరాజి రాజమస్తకము
లోలిగా ప్రయ్యలై యురుమౌక్తికములు
తూలెను భటుల సందోహముల్ గాలి
కాలును బెనచుక కాలుని పురికి
పోలె రాజశ్రేణి పోరిది భూతముల
జాలంబు లాడె మాంసమ్ములు మెసఁగి
యీరీతి ధీరత్వ మేపు దీపింపఁ
బోరుచు నాచోడభూమీశు సేన
యాహవమ్మున నోడె నంత నారాజు
సాహసమ్మునఁ బేర్చి సన్నద్ధుఁడగుచు
నేమి నాబిరుదెవ్వ రెఱుఁగరా యనుచు
నా మనోవేగమ్ము వైన యశ్వమ్ము

చొక్కఁగాఁ బాండీని నేసలమీఁద
నెక్క రెక్కుఁడుగాఁగ నిల గ్రక్కటిల్ల
నప్పుడా పాండీడు నాచొక్కనాథుఁ
దప్పక నాత్మలోఁ దగ సంస్తుతించె
నాయాపదుద్ధారుఁడైన యాస్వామి
బోయవాఁడై తలబొమిడిక వెట్టి
నీలి మించినదట్టి నేడ్పుగాఁజుట్టి
మేలిమైనట్టి యా మెయిజోడు వెట్టి
వెలయంగ సింగాణి విల్లు చేపట్టి
రూలిమై చెవిసంకు లొనరంగఁబెట్టి
తురగమ్మునకుఁ బులితోలు పక్కరయు
మఱికందుకక్కర మహనీయమానువు
బిరుదువాగెయుఁ గాళ్ల బిరుదుటందియలు
నెఱిమొకరమ్మును నెమలికుంచెలును
జల్లులు నాదిగా సంజోకమెల్ల
నెల్లెడ సవరించి యేపుతో నెక్కి
జాయని జంకించి సమ్మెట్ర వేసి
యారౌడఁ జోడని కప్పుడిట్లనియె
వేగురు రావుత్త వితతి నొక్కఁడను
వేగంబె గెలుతు నావెలయు నీబిరుదు
పేర్కొని నీవంటి బిరుదు రావుతుల
మార్కొని వేపుర మఱిగెల్చు బిరుదు
నాకును గలదిదె ! నను జూడుమనుచు
ఢీకరాకృతితోడఁ బేర్చు యారౌతు
నాటోప మొప్పఁగఁగా నద్భుతంబుగను
గాల్పమి తగ నిరాఘాటమ్ముగాఁగ
బ్రోల నున్నట్టి యా మూఁకలఁగొట్టి
చాలంగఁ బైగిట్టి సమయంగఁ గొట్టి
మేటిరౌ చోడనిమీఁద నాహయము
దాఁటించి వేఁగాయుధమ్ము చేపట్టి
వ్రేసిన నాశక్తి వేగమై తాఁకి
రాశిగా రక్తపూరమ్ములు గాఱె
గాసిన వెలఁగంది గాయమ్ముసొంది

మీఱి కోపాగ్నిచే మృడున కిట్టనియెఁ
బోరిలో నెదురంగఁ బోలరు నన్ను
శూరు లెందైనను శూరత్వమునను
నీరీతి ననుఁజూడు మెందుఁ బోయెదవు
చేరి గుఱ్ఱము నిన్ను జేర్చిగుదియంగఁ
బట్టుగాఁబట్టి యిప్పట్టున నాదు
పట్టుకు గొంపోదు పటురయమ్మునను
ననుచును జోడండు నతిభీకరోగ్ర
మున వాజియున్నతంబుగఁ బేర్చి యెక్కి
ధేయని సాహసోద్రేకమ్ముతోడఁ
గాయజాంతకు మీఁదఁ గదలించి యెక్కె
నెక్కిన నాస్వామి యెదురంగ లేక
పక్కునఁ గడువేఁగి పాఱినయట్లు
హాలాస్యపురము చాయకు వాజినెక్కి
యాలమ్ములోఁ బాసి యట వేగఁబోయె
హా యని పెడబొబ్బ లార్పులు నెలఁగ
నదె పాఱె పాండీడు నదె పాఱె పట్టు
డదె పాఱె నంచును నతితీవ్రముగను
దనమంది గుఱ్ఱముల్ తాసును గదలి
వెనుకొని దగ్గఱి వెస నేగునంత
తెగమించి పశ్చిమద్వారంబునందు
నగడిత దాఁటించి యరిగె నాస్వామి
కూడఁ జోడఁడు తన గుఱ్ఱమ్ము వేగ
నాడ నే దాటింతు ననుచు జంకించి
కడపంగలేక నగడిత నెన్నడుమఁ
బడి యందు నడఁగె నాప్రజతోడఁ గూడ
నంత నదృశ్యమ్మునయ్యె నాదేవుఁ
డెంతయుఁ దనగుడి తెలియ విచ్చేసె
నంచు మించుటఁ జేసి యా యగడ్తను
గొందాళి యనుపేరు కొమరొప్పఁ బరగె
నప్పుడా పాండీడు నాచోళవిభుని
తప్పిన సేనలంతయుఁ బట్టితెచ్చి
సౌందర్యనాథుని సన్నిధిఁబెట్టి

యిందుశేఖర శివాత్మేశ ! భూతేశ !
విశ్వలోకారాధ్య ! వీతిహోత్రాక్ష !
దైశ్వర్య దోగ్రాక్ష యంగసంరక్ష
తగ నన్ను జూచి తాఁదప్పు లోఁగొనుడు
పొగడొందఁ గాచితే భువనైకధీర !
ఈ లోకనాయక ! యోగి నిన్ను బోలు
నేలోకమున లేరు నెల్ల దైవములు
నని విస్మయంబంది యానందమంది
వినుతించి వినుతించి వెలయు నాపాండ్య
విభుఁడంత సౌందర్య విభుని సత్కృపను
గుబుఱుతో నామంది గుత్తాలఁగొంచుఁ
ఏనమంత్రులెల్ల నతని సాటిగాన
మనఘుండు నీతఁడు హరభక్తియుతుఁడు
ననుచు నెల్లరు తన్ను నర్థితోఁ బొగడఁ
దననగరికిఁ బోయి ధరణి పాలించె
నంత నాగజకురగాజ సందోహ
మంతు దాఁ గైకొని యాపాండ్యవిభుఁడు
స్వర్ణమయమ్ముగా సౌందర్యనగరు
వర్ణింపఁ గావించె వరుసతో నపుడు
నిదియ ముప్పదియాఱు నిటమీఁదిచరిత .
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ముప్పదియేడవ లీల.

మఱియును నమ్మహా మధురాపురమ్ము
నరువడి పాండ్యభూపాలుఁ డేలంగ
నాపురి నొక శూద్రుఁడున్న దానప్ర
తీపాలకుఁడు హాలదేవుఁడన్వాఁడు
తనధర్మపత్నియుఁ దాను నేప్రొద్దు
మనమునఁ గ్రియలను మాటల నేక
మైయుండు నొడయిలఁ నరుగుదెంచిన ను
తయ్యన షోడశార్చనల నర్చించి
యుపదార్థము లెవ్వరేమియుఁ గోర

నాపదార్థములెల్ల నపుడు గావించి
పరమాన్నదివ్యాన్న బహుపదార్థములు
పరమమాహేశ్వర భక్తితోఁ బెట్టి
నా యొడయలు తృప్తితో నారగించి
పోయిన వెనుక తద్భక్తశేషమ్ము
తన కులాంగనయును దాను భుజించి
యా మధురాపురి ననిశంబు నిట్లు
ప్రేమతో నుండు సర్వేశ్వరు కృపను
నా చొక్కపతి వాని యన్నదానమ్ముఁ
జూచి యెవ్వరు వీని జోడుగా భువిని
జంగమార్చన సేయఁ జాలరటంచు
నంగయకన్నెమ్మ కానతిచ్చినను
వాఁడు నెప్పుడు భాగ్యవంతుఁడు గనుక
వాఁడు వీఁడనక నెవ్వరు వచ్చిరేని
లేదన కన్నమ్ము లీలతోఁ బెట్టు
పేదఱికంబైనఁ బెట్టంగఁగలఁడె !
యనిన నాస్వామి కాత్యాయని కనియె
వనజాక్షి వీనికి వ్రతమెట్లు సాగు
పెట్టెడి వారలు పేదలైనాను
బెట్టుదు రెంతయుఁ బ్రియముతో నెపుడు
ధర లోభివానికి ధనము గల్గినను
మరణమొందునుగాని మఱి తాను నిడఁడు
నిచ్చువారల కెల్ల నిహపరసుఖము
లచ్చుగా నిత్తు నిక్కముగాఁగ నెఱుఁగు
ననుచు నా శర్వాణి కాతనిభక్తి
గనిపింపవలసి శంకరుఁడు వానికిని
దారిద్ర్య మొసఁగిన తనభక్తి విడక
నేరక నెందఱేనియు మాహేశ్వరులు
నేతెంచినను వారి కెదురుగాఁ బోయి
ప్రీతిఁ దోడ్కొనివచ్చి పెట్టి యంగడిని
నప్పుడు దెచ్చి యిష్టాన్న భోజనము
తప్పక వారికందఱికిని నిడుచు
నారీతితో జంగమార్చన నడపి

కోరిక చెల్లించికొని యుండునంత
మఱికొన్ని దినము లమ్మధుర రాజ్యమునఁ
గరవయ్యె ధాన్యమ్ము గడుదక్కు వయ్యె
నప్పుడా భక్తుని కాపురి లోన
నప్పు పుట్టకయున్న నతిచింత తోడఁ
దన యింటికిని వచ్చి తగ నుస్సురనుచుఁ
తనయింతితోడ నెంతయు విచారించి
యిచ్చువారలు లేరు నీవ్రతంబేను
వచ్చిన విడువంగఁ జాలనో బాల !
యొడయలు విచ్చేసి యుపవాసమునను
బడలి మాసాల లోపల నున్నవారు
నేమి నేయుదము మాహేశ్వరార్చనకు
నేమియు వగలేదు నిఁక నన్ను నిపుడు
శ్రీవిశ్వపతి యేమి సేయ నున్నాఁడో
యే విచారములకు నెడలేదె యిఁకను
గామిత ఫలదుఁడంగయ కిట్టియంబి
కామనోల్లాసుఁ డొక్కఁడె తానె యొసఁగు
నని సతియును దాను నాస్వామి నగరి
కినిఁ బోయిచక్క జాగిలి మ్రొక్కి నిల్చి
యోదేవ సర్వేశ ! యోమధురేశ !
యో దేవతాధీశ ! యోపార్వతీశ !
కుందేందుధవళాంగ ! గురుకృపాపాంగ !
మందాకినీచంద్రమహితకోటీర
శ్రీచొక్కనాథ ! యాశ్రితపారిజాత
నాచేత గలుగ నిన్నాళ్లును జంగ
మారాధనముఁజేసి యామాహేశ్వరులు
నారగించిన మఱి యంగన నేను
వారిప్రసాదమ్ము వాంఛతోఁ గుడిచి
యారీతి బ్రతికితి మింతకాలమ్ము
లేమి వచ్చినదంచు లేదనలేక
నీ మధురాపురి నింటింటఁ దిరిగి
యప్పులు దీసియు నావ్రతంబేను
తప్పకనడిపి తెంతయు నీమ కృపను

గరువయ్యె భూమినెక్కడ మఱియప్పు
దొరకదు దేవ యిందుకు దయకల్గి
యీమహేశ్వరపూజ యీడేర్చి నన్ను
వేమారు రక్షింపవే ! భక్తవరద !
యీగతి చెల్లింప క్రీవతంబిపుడు
సాగకయున్న నీసముఖమ్మునందు
నీయింతియును నేను నీక్షణమ్మునను
వేయేల ! ప్రాణముల్ విడుతుమ యనిన
నప్పుడు సర్వేశుఁడశరీరభావ
మొప్పగాఁ గైకొని యోరి సద్భక్త !
శూద్ర చూడామణి సొంపుతో నెపుడు
భద్రమ్ముగా నీదుభార్యయు నీవు
నేకమనస్కులై యెల్లకాలమ్ము
ప్రాకటమ్ముగ జంగమారాధనమ్ము
నిరతంబు నడిపితి నిజభక్తి గలిగి
యెఱుఁగ మెవ్వరియందు నీభక్తి వానను
వన్నెగా కమ్మని వాసనకల్గు
సన్నబియ్యమ్ముగా సడియించి కడిగి
వండినయన్న మవ్వారిగా నొద్ద
యుండి భుజించిన నొదుగుగాఁ గలిగి
యొకరాయి అప్పయు నొకనూక మెరిక
యొకవడ్లగింజ లేకుండగాఁ జేసి
కలకాలమును దఱుగక యుండునట్లు
నలరంగ నక్షయంబై నిండియుండు
సద్భక్తితో మహేశ్వరపూజ చేసి
మద్భక్తి పరుఁడవై మఱియునిత్యమ్ము
నా ముడిలోని బియ్యముదీసి తీసి
వేతూఱు నమ్మి నైవేద్యమ్ము చేసి
యాద్రవ్యమునను నీ యప్పెల్లఁ దీర్చి
యే దరిద్రములేక యెల్లకాలమ్ము
నిఖిల సంపదలును నిత్యమ్ము గలిగి
సుఖలీల నుండు నీ సుదతియు నీవు
తగ పురుషాయుస్సు దనుక నీపురిని

నగణితమ్ముగ లింగమార్చన చేసి
యాలోకమునకుఁ బ్రేమముతోడ వచ్చి
నీలతాంగియు నీవు నెమ్మితో నుండు
మని యానతిచ్చిన నాస్వామి నపుడు
వినుతించె సర్వేశ విశ్వలోకేశ !
యవినాశ ! భవనాశ ! యమరాధీశ !
యవిరళగుణమూర్తి యమితప్రవర్తి
తలచిన వారికిఁ దంగేటిజున్న
కలదన్న వారి కక్కఱ దీర్చు దేవ !
పేదలపాలిఁటి పెన్నిధానంబ !
సాధులపాలిఁటి సంతానతరువ !
యని సన్నుతించి యాహాలదేవుఁ డపుడు
తన సతియును దాను ధాన్యంపు మడియ
కొనితెచ్చి వివిధ భంగులను నర్చించి
యనుదినమ్మును లింగమూర్చన చేసి
యధికమ్ములగు నప్పులన్ని యుఁ దీర్చి
మధురలో సకలసంపదలఁ జెన్నొందఁ
జాలఁగఁ దాపురుషాయుష్యఁ డగుచు
కైలాసమున కేగె కాంతతోఁ గూడ
నాలీలను దరిద్రులైయుండు వారు
హాలాస్య నాయకు నట్లు సేవించి
భుక్తిముక్తులు రెండు పొందుదురనుచు
యుక్తమ్ముగాగ నాయూరివారెల్ల
శ్రీచొక్కనాథునిఁ జేరి సత్పూజ
లాచరింపుచు ముక్తులైరి వెండియును
నిదియు ముప్పదియేడు నిట మీఁదిచరిత
ముదముతోఁ జెప్పెదమునులార వినుడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ముప్పదియెనిమిదవ లీల.

మలహరు కృపను నా మధురాపురమ్ము
వెలయంగఁ బాండ్యభూవిభుఁ డేలుచుండె
నాపురి యొకసెట్టి యధికధనాఢ్యు

పాపవిదూరుండు భాగ్యవంతుండు
వరగ నాతఁడు ధనపాలసెట్టనఁగ
పురములో నప్పు సప్పులు నిచ్చుచుండు
దనయులు లేకుండి తన తోఁడఁబుట్టు
తనయుని తనయుఁగాఁ దగ గోర్లఁ జొచ్చి
యా మేనయల్లుని నందఱు నెఱుఁగ
ప్రేమతోడుత వాని బిడ్డగాఁ బెంచి
ధనధాన్యలోహ గోధనరాసులెల్లఁ
దనయుని కిచ్చి యందఱి కొప్పగించి
వానితల్లిని వాని వడి నింటఁ బెట్టి
తానును మఱియు సంతానార్థముగను
దనసతితోడ నర్థముచాలఁ గొంచు
ధనపాలసెట్టి తీర్థాంతరంబరిగె.
అంతట నతని దాయాదులు వచ్చి
హంతలై వారల నలజడిపెట్టి
మా సోదరుని సొమ్ము మాసొమ్ముగాక
యీసొమ్ములకు మీర లెవ్వరటంచుఁ
దల్లిబిడ్డలచేత ధనమెల్లఁ దీసి
యిల్లు వెళ్లఁగఁదోలి రిద్దఱి నపుడు
కడుదుఃఖమునను నాకామిని తనదు
కొడుకు చంకను బెట్టుకొని దైన్యమెసఁగ
పరమదయాకరు పరిపూర్ణ హృదయు
తిరుచొక్కపతి సన్నిధికి వచ్చినిల్చి
శరణమ్ము నాపాలి సర్వేశ్వరునకు
శరణమ్ము నాపాలి శంభులింగమునకు
శరణమ్ము దేవవేశ్యా భుజంగునకు
శరణమ్ము భక్తరక్షణ పరాయణునకు
శరణమ్ము వేదసంవేద్య మూర్తికిని
శరణమ్ము హాలాస్య సౌందర్యునకును
నిరపరాధిని నేను నిన్ను నమ్మితిని
గిరిజేశ ! మొఱ యాలకింపవే దేవ !
భూతేశ ! నాతోడ బుట్టినవాఁడు
నాతనూభవుని నందఱు నెఱుంగఁగను

దన పుత్రుగా నెంచి తనసొమ్ములెల్ల
ఘనముగా వీనిఁ గర్తగాఁ జేసి
యీశిశువును నన్ను నింటను బెట్టి
యా సెట్టి చనియెఁ బుణ్యస్థానములకు
పోయినఁ జూచి యిప్పుడు వచ్చి యతని
దాయాదు లనుచు నా తనయుని నన్ను
సొమ్ములన్నియును బుచ్చుక యిల్లువెళ్ల
పొమ్మని పెడతల పొడిచి త్రోచినను
దిక్కెవ్వరును లేక దీననై నీవె
దిక్కని వచ్చితి దేవ ! యాలింపు
మనుచు దుఃఖించె మహాస్వామి యపుడు
తనమదిలోన నెంతయుఁ గృపకల్గి
మగువ వారలను ధర్మాసనమ్మునకు
తగవు రమ్మని నీవు తగనడ్డువెట్టు
మా సభ మేము చయ్యన వచ్చి చెప్పి
నీ సొమ్ముగల దెల్లనేఁ దీసి యిత్తు
పొమ్ము దుఃఖింపక పొలఁతి నీవనిన
నమ్మి యాయమ పోయి న్యాసభావమ్ము
నడుగుప మిందఱ మా సభవారి
కడకు రమ్మని వారిఁ గడు నాన బెట్టెఁ
బిలిచిన రాక దొబ్బిరి వారలపుడు
వెలఁదియు నింక నే వెరవని యుండె
నప్పుడు సర్వేశుఁ డాత్మబంధువుఁడు
తప్పక భక్తవత్సల నారాయణుఁడు
నా సౌందరేశ్వరుఁడా చొక్కనాథుఁ
డా సెట్టి రూపమ్ము నప్పుడు దాల్చి
ధనపాలసెట్టి చందముతోడ నపుడు
తన యింటికిని బోయి తగ నుండునంత
నాతనితో బుట్టు వాయొడ వచ్చి
యాతనిఁ బట్టెడ్చి యంతయుఁ జెప్పఁ
దానునుగూడ నెంతయుఁ బ్రొద్దు నేడ్చి
మేనయల్లునిఁ జూచి మిగుల దుఃఖించి
యందఱు యిండ్లకు నపుడు దానేగి

యందఱి పరిణామ మడిగి కూర్చుండి
కొడుకులులేక నాకును బెద్దదాని
కొడుకును నేఁ బుచ్చుకొని పెంచుకొంటి
నా కాసువీసు మంతటికిని వాని
నే కర్తఁ జేసి మీరిందఱు నెఱుఁగ
నేను పోవుచునుండి యీ పిన్నవాని
వీని తల్లిని నింట విడిచిపోయినను
దాము నిప్పుడువచ్చి దాయాదులనుచు
నీ మెచ్చు సొమ్మెల్ల నిపుఁడు బుచ్చుకొనిరి
యేడ దాయాదులు నేడన్న దమ్ము
లేడ బంధుగులు నా కేడఁ బుట్టినను లు
ననుచుఁ బెద్దల పిన్నలందఱిఁ గూర్చి
యొనర నారలఁ దగవున నోడఁగొట్టి
యా సొమ్ము దీసి యా యాఁడామె కిచ్చె
నా సభవార లిట్లనిరి యావేళ
కాచుకయుండి యక్కఱలెల్లఁ బాఱ
శ్రీ చొక్కవిభుఁడు విచ్చేసిన యట్లు
మీరు విచ్చేయఁగ మేలయ్యె ననఁగ
వారిఁ దోడ్కొని యింటివద్దకు వచ్చి
యప్పు ప్పులవారి నందఱి నెఱుఁగఁ
జెప్పి యా సెట్టి దాఁచిన చోట్లుఁ జూపి
యా చొక్కనాథుఁడో యమ్మ! నీ పాటు
చూచివచ్చితి నని సోదరుండగుచు
నీవు నీ పుత్రుండు నీ యింటిలోన
నే విచారములేక నెల్లకాలమ్ము
సంతోషమున నుండు చాల నీ వనుచు
సంతర్హితుండయ్యె నా స్వామి యపుడు
నిదియు ముప్పదియెనిమిదటి మీఁద చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ముప్పదితొమ్మిదవ లీల.

వెలయఁ దొల్లిఁటి పాండ్యవిభుఁ డేలినంత
బలియుఁడై వంగుణ పాండీపు మధుర

నయముతో సౌందర్యనాథుని కృపను
భయభక్తిసేవ్యుఁడై పాలింపుచుండె
వేడుక నొకనాఁడు వేఁటమార్గంబు
జాడగా మృగములఁ జంపక మఱలి
యారయ గజతురగాది సన్నాహ
ఘోర సంఘములఁ జేర్కొనఁ దీవ్రముగను
రాత్రిగా వచ్చుచో బ్రాహ్మణుం డొకఁడు
పాత్రుండు తెరువునఁ బండి నిద్రింప
ఘోటక వ్రాతమ్ము ఖురములందందఁ
దాటింప మఱి కాలధర్మమునందె
నంత నా బ్రాహ్మణుండంతకాలయము
కెంతయు నేఁగుట యెల్లరు దెలిసి
యరయ నా పురినున్న యా విప్రవరులు
మొఱవెట్టినంత నా మొఱ యాలకించి
యధిపతి వెఱఁగంది యతిభీతి నంది
యధిక చింతాక్రాంతుఁడైయుండి యపుడు
ధర్మశాస్త్రార్థ తత్త్వజ్ఞులఁ జూచి
కర్తానుకూలత గలిగె నీ నింద
యజ్ఞానకృతమున నైనది గాన
ప్రజ్ఞతోఁజేసిన పనిగాదు ఇదియు
నేరీతిఁబాయును నీ హత్య నాకు
ధారుణీసురులార ! దగఁజెప్పుడనిన
భావించి శాస్త్రముల్ పరికించి చూచి
యా వసుధేశుతో ననిరి బ్రాహ్మణులు
భూమీశ ! దశదానములు నేయవేక
నీ మహాపాతకం బిటఁ బ్రోచిపోవు
నన్న నా రాజును నధికము గాఁగ
అన్నములును హోమజపము లందందు
దానధర్మములును దశదానములును
స్నానార్థములుచేసి నయముప్ప నిచ్చె
నా ధర్మములఁ బోవ నాహత్య మఱియు
బాధ సేయుచునుండె పార్థివేశ్వరుని
వాడ నా విభునెల్ల నటు మఱియొక్క

చోడండు వింతు మెచ్చుట వారికిచ్చి
యిప్పుడు తలువాయి యిటువారి నిలుప
తప్పదటంచుఁ జిత్తములోఁ దలఁచి
దండెత్తె తన దళతంత్రముతోడ
పాండినిమీఁద దోర్బల శౌర్యమునను
నంత నా పాండీడు నతఁ డేగు టెఱిఁగి
చింతించి హత్యచే శ్రీ చొక్కవిభుని
సన్నిధి కేతెంచి సౌందర్యనాథు
పన్నగకంకణ! భర్గ ఫాలాక్ష!
సర్వలోకాధార! శాంభవీరమణ!
యని సన్నుతులు చేసి యటఁ దనయందు
వెనుకొన్న యా హత్య విధ మేర్పఱించి
యీ చింతలోనుండ నీ వేళ యెఱిఁగి
యా చోళభూపాలుఁ డధికస్వాంగాఁగ
సమరసన్నాహుఁడై చతురంగబలము
సమకట్టి నన్ను నిప్పుట గెల్వవచ్చె
నీ బంటుగా నన్ను నెమ్మి రక్షించి
యీ బారియును దీర్చి యీ దోష ముడుపు
మని విన్నవించిన హాలాస్యవిభుఁడు
వినువీధి వాణియై వెస నానతిచ్చె
భూపాల! యెదురుగాఁబోయి మాయాజ్ఞ
చేపట్టి గెల్చి యాక్షితిపాలుఁ డేలు
దేశమునకు బోయి తెలివొందునట్టి
యా శంభులింగము లాతీర్థములను
నందంద మఱియుఁ బుణ్యస్థానములను
బొందుగాఁజూచి యింపుగఁ దీర్థమాడి
కడువేడ్కఁ బూజలు గావించి మించి
వడిఁబేర్చి మఱియు నావల తిరువెడమ
మరుదూరఁ బెంపొందు మధ్యార్జునేశు
దరిశింపుఁ బాపెదఁ దగ నీదు హత్య
యని యానతిచ్చిన నా పాండ్యవిభుఁడు
సమరసన్నద్ధుఁడై సంభ్రమంబునను

సమిత బలారూఢుఁడై యెదుర్కొనియె
న్నుగ్రుఁడై యపుడ వారోద్యదుగ్రుఁడగుచు
న్నుగ్రాక్షు భక్తుఁ డత్యుగ్రాహవమునఁ
బేర్కొనె నా చోడపృథివీశ్వరుండు
మార్కొనెఁ దానును మఱి పాండ్యతోడ
నఱటను మూఁకలు ననువుగాఁ జేర్చి
బ్రచురమ్ముగా నేర్చి పటుశక్తి నేయ
నిండందు బాణమ్ము లెదు రెదు రేగు
చందాన నాటించు సంధానవరులు
నాటోపమెసఁగంగ నవలీలఁ బొడిచి
పోటు గంటుల దూరిపోవు బంటులును
రౌతుకల్లమ్ము గుఱ్ఱమ్ములను వ్రక్క
లై తెగఁ గప్రువేసి యార్చు రాహుతులు
నంకించి గజముల నంటించి మెడలఁ
గొంకులు దగిలించుకొను మావటీలు
రథములు గదిసి సారథులఁ బన్నాడి
రథముల కులికెడు రథిక సంఘములు
నైపోరు ఘోరమై యాయిరువాగు
నేపారఁ జూపఱ కెక్కుడై సాగె
నంత నా పాండీశు నా చొక్కనాథు
నెంతయు మదినిల్పి యేపు దీపింప
యార్చియా చోడని నవలీల గెల్చి
కూర్చు నాతని సైన్యకోటి మాయించి
రాణింప రాక్షస వ్రాతమ్ములకును
శోణిత మాంసముల్ చొక్కింపఁ జేసి
జయలక్ష్మి చేకొని సంతోష మెసఁగు
రయమొప్ప నా చోడరాజ్యమ్ము సొచ్చి
కర మొప్ప దేవసంఘములఁ బూజించి
మఱిమించి తిరువెడమరుదూరు నగరి
మధ్యార్జునంబన మహి మించి వెలయు
మధ్యార్జునేశ్వరు మందిరద్వార
గోపురోజ్జ్వల హేమకుంభముల్ గాంచె
నా పట్టణము గాంచు నంతకు పాండ్య

విడువక యా హత్య వెనువెంటఁ దగిలి
నడచి వచ్చుచునుండె నరనాథుఁ డపుడు
నా తూర్పు గోపురద్వారమ్ము నకును
నేతెంచి చొచ్చిన నింతలోపల ను
నా మహాదేవుని యాజ్ఞ చొరరాక
నా ముఖమ్మున నిల్చె యా పాతకమ్ము—,
ఇంతటఁ బాపితే! యీ రాజు ననుచు
చింతించి దైవమ్ము సేతలు దలఁచి
యందంద మొఱవెట్టు టార్పులు సెలఁగ
నందు దక్షిణభాగ మందుఁ గూర్చుండె
నంత నాపాండీడు నాఘార ముడిగి
సంతోషచిత్తుఁడై సంభ్రమంబునను
నా మహాదేవుని నతిభక్తిఁ జేరి
వేమాఱు ఒహువేల విధములఁ బూజ
లందందఁ జేసి యాత్మానందుఁ డగుచుఁ
బొందుగా సంస్తుతింపుచు వేడ్కఁ బెలఁగె
దేవదేవ! మహేశ! దివ్యప్రకాశ!
పావనోన్నత భూతి భస్మాంగధార!
నాపాలఁ గల్గియు నాపాతకమ్ము
బాపి రక్షించితే పాపవిధ్వంస!
మధ్యార్జునేశాదిమధ్యాంతరహిత!
యధ్యాత్మయోగసమధ్యాసగమ్య!
యని సన్నుతులఁ జేసి యధికమ్ముగాఁగఁ
గనకభూషణములు కానుక లిచ్చి
యిటమీఁద నామీఁద నీ బ్రహ్మహత్య
పటుగతి రాకుండఁ బాపవే దేవ
యని విన్నవించిన నాస్వామి యపుడు
మనమున హర్షించి మామీఁద నీవు
భక్తి తాత్పర్య సద్భక్తుండ వగుట
సక్తమై నీయందుఁ జనరాదు పొమ్మి
యని యశరీరమై యానతిచ్చినను
మనమున రంజిల్లి మఱి పాండ్యవిభుఁడు
భయభక్తి తాత్పర్య భావమ్ము పూని

నయమొప్ప దండప్రణామమ్ము లొసఁగి
యందంద నుతియించినంతట మఱలి
పొందుగావచ్చి యా పూర్వభయమున
నటు దక్షిణద్వారమందున వెడలి
దిటవుగాఁ గాళీదేవిఁ బూజించి
మఱి మించినట్టి యామధ్యార్జునమున
వసియించె గొన్నాళ్లు వరగుణపాండ్య
విభుఁడంత నా స్వామి విభవమ్మునకును
త్రిభువనమ్ములు మెచ్చ దివ్యవిమాన
ములును నా ప్రాకారమున నగ్రహార
ములు దేవునికి నూళ్లు మొదలు గావించి
కలయంగఁ బూజలు ఘనత నైవేద్య
ములును బంచనువాద్యనులు సంభ్రమములు
సహారహమ్మును సెలఁగ నా దేవునకును
బహుళమ్ముగావించి బహువిధమ్ములను
ఘనముగాఁ బది ప్రదక్షిణములు వేడ్క
లొనరఁ ద్రికాలమ్ము నొగి సేయుచుండ
మఱియొకనాఁడు నమ్మనుజేంద్రుఁడపుడు
గరిమ ప్రదక్షిణల్ గావించువేళ
నొక శ్వాన విష్ఠ మందున్నట్టి వేళ
వికలుఁడై మనములో విస్మయంబంది
యెవ్వఁడు నీవిష్ఠ మెత్తిన వాని
కివ్వసుంధర నర్థ మిత్తు నేననుచు
మనమునఁ దలపోసి మఱియంత మఱలి
యనయమ్ము నన్నేలు మనుచు నా స్వామి
నాకిచ్చియుండఁగ నా రాజ్యమొకఁడు
చేకొని యేలంగఁ జెల్లునే యనుచుఁ
దనయుచ్చడమ్మునఁ దానెత్తి పొపెవి
కొనుచు నవ్వలఁ బాఱఁ గొంపోయి విడిచి
స్నానమ్ముచేసి యా స్వామికి మఱియుఁ
బూని ప్రదక్షిణమ్ములు సేయ నచట
వేములు పండిన విధములు చూచి
యా మహాస్థలమున నివి శివలింగ

ములుపండ్లుగాఁ బండె ముదముతో ననుచు
వెలయంగ నందున్న వేములకెల్ల
నెండగాలియు సోఁక కే ప్రొద్దునుండ
పండపాల్గట్టించె మఱి దేవునకును
బొలుపొంద నెండ కాపునకు గుళ్లోనఁ
దిలకెండఁ బోసినఁ దినుచుండు నొక్క
పరిచారకునిఁ బట్టి పరిచారులపుడు
ధరణీశ ! యంగసాధన మిదె చూడు
మని చెప్పిపొండీని యగ్రభాగమున
నునిచినయంత నాయుర్వీశ్వరుండు
నేల తింటివటన్న నే జన్మజన్మ
మీ లీల కెంకనై యీ స్వామి కెపుడు
నుండంగఁ దింటి నే సర్వేశ ! యనినఁ
బొండీసు వాని చేఁబట్టికొన్నట్టి
యానుక్ష్వ పప్పు దానటఁ దీసి సమకె
నైనను నేకెంకనాదు నటంచు
పరమమునీశ్వరుల్ పరమపుణ్యులును
పరమేశు లేఖు సంభ్రమలీల నడువ
నంపఱు చూచుచు నతివేడ్కతోడఁ
బొందుగా మునుకొని పోవుచుండఁగను
వెనుకొని వచ్చునవ్వేళఁ దానొక్క
మనుజుని తలఁపున మఱియందుఁ గాంచి
యీదేవు రథధూళి యీ పుణ్యపరుల
పాదాల ధూళియుఁ బ్రాపించె దీని
కెట్టిపుణ్యము గల్గె నిది చోద్యమనుచు
ముట్టి తామస్తకమ్మునఁ జేర్చికొనుచుఁ
జోరుని నొకని నచ్చోఁ బట్టుడనుచుఁ
జారు లేతేర నచ్చటను స్వామిచ్చ
ప్రేతభూమటుగాంచి ప్రీతి నా ప్రేత
భూమి లోపలఁ బొర్లి భూతేశుఁ దలఁచి
హరహరా యనుచుండ నటవానిఁ దెచ్చి
పరువడి బెట్టిన భావమ్ముఁ జూచి
యీతఁడు శుద్ధాత్ముఁడీతనివల్ల

నే తెఱంగునులేదు నేల బొమ్మనిన
నిలువెల్ల మికేఁగళ్ల మిళ్లియఁగ వార్త
తెలిమి నామెయిగ్గై నెల్లదిక్కులను
మృగధూర్తకులమెల్ల మించి కూయగను
దగను ఘో యను దేవతాస్తోత్ర మిదిగో
చేయుచున్నది యంచుఁ జేరలెన్నేని
వెలయంగఁ బంపెఁ దా వెలయు సద్భక్తి
కప్పలాసరసిలోఁ గప్పు మీయుచున్న
దగ పార్వతీశ్వరు ధ్యానమంత్రంబ
పలుమాఱుఁ బఠియింపఁ బాల్పడెంచుఁ
గొలనిలో రాకలు గొంచుఁ జల్లించె
నలరంగఁ దనదు మోహఁపు దేవిఁ బిల్చి
మలహారి సద్భక్తి మాహేశ్వరులకు
ననువుగా శుశ్రూష లతిసేయ మనుచు
నొనరఁ దాత్పర్యత నొసఁగెవారలకు
నీగతి మధ్యార్జునేశ్వరస్వామి
కోరి యాస్థలమునఁ గొన్నిఘస్రమ్ము
లతివేడ్క దానధర్మాదుల యందు
సతతశైవాచార సత్ప్రవృత్తి యందు
నధికుఁడై యాస్వామి నర్చించి మఱియు
మథురాపురమ్ముపై మనసటుఁ జేర్చి
యందుకుఁ గతిపయయానంబులకును
బొందుగా వచ్చె నాపురముఁ బ్రాపింప
వేగంబె మథురకు విచ్చేసి మఱియుఁ
జంద్రావతంసుని సౌందర్యనాథు
నింద్రాది దేవమునీంద్రాదివంది
తశ్రీపదాంభోజు ధవళవర్ణాంగు
నాశ్రితామరభూజు నా చొక్కనాథు
సన్నిధి కేతెంచి సన్నుతుల్ జేసి
విన్నపం బవధారు విశ్వంభరేశ !
జాతవేదాదిత్య జైవాతృకాక్ష !
భూతగణాధ్యక్ష ! భూతిరుద్రాక్ష !
యతిసన్నుత దక్షహంకారశిక్ష

శిక్షితాసురవర్గ ! శ్రీ విరూపాక్ష !
బ్రహ్మాండమాలికాభరణ సద్వక్ష !
బ్రహ్మ విష్ణుస్తోత్రపాత్ర ! శ్రీలింగ
నా పాపపటలము లంతయుఁ బాఱఁద్రోలి
చేపట్టి నన్ను రక్షించితే దేవ
యని సన్నుతించి రత్నాకీర్ణ ఖచిత
కనకభూషణములు కానుక లిచ్చి
యా మహాదేవుఁ గృపాపూర్ణుఁ డగుచు
భూమీశుఁ డప్పుడు భూమిపై వేడ్క
సాగి దండము వెట్టి సంభ్రమం బెసఁగ
రాగిల్లి తనమందిరమున కేతెంచి
ధర్మశాస్త్రార్థ తత్త్వజ్ఞాన బోధ
లర్మిలి వినుచుండి యటుమించి మఱియు
శైవశాస్త్రేతిహాసము లుల్లసిల్ల
భావించి నెమ్మదిఁ బ్రార్థించి వినఁగ
మించిన శివలోక మిమ్మహామధుర
యంచును నా పురాణార్థముల్ సెప్ప
నప్పు డాపాండీంద్రుఁ డాత్మ నుప్పొంగి
తప్పక చనుదెంచి తాత్పర్య మెసఁగ
పరమేశు నర్చించి భక్తిఁ బూజించి
పరిపూర్ణ హృదయ సంభ్రమలీల నపుడు
తారాధిపోత్తంస ! తారకధ్వంస !
తారకబ్రహ్మేశ తారాద్రివాస
నగజేశ నగచాప నగధర వంద్య
సగుణ సదాచార శర్వ మహేశ
యని సన్నుతులు సేసి యందంద మ్రొక్కి
యనఘచారిత్రుఁ డిట్లని విన్నవించె
భూతేశ నాదైన బొంది యిట్లుండ
నీతలి నీపురి నీయాగంబునను
గడు శివలోక మిక్కడఁ జూపకున్న
విడుతుఁ బ్రాణమ్ములే విడుతు నీయాన
మాటలేటికి నన్న మధురేశుఁ డపుడు
పాటించి వరగుణపాండ్యభూపతికి
బహుకోటి సూర్యసత్ప్రభలను మించు
మహనీయ దివ్యవిమానముల్ సెలఁగ
నలినాక్ష బ్రహ్మబృందారకుల్ మునులు
గొలువంగఁ బ్రమథులు గొలుపంగ వేడ్క
గోరాజు నెక్కి యాకుధరజానాథుఁ
డారాజునకును బ్రత్యక్షమై నిల్చి

వెలుఁగుగాఁ జూచెను శివలోక మతని
గలరంగ నతఁడును నాత్మ నుప్పొంగి
సంతుష్టి నానందసరసిలోఁ దేలి
యంత నా శైవశాస్త్రార్థమ్ము లందు
వినినట్టి విధ మెల్ల విస్మయంబుగను
దనుఁ బొందఁ జూచి మహాశ్చర్యమంది
పులకితదేహుఁడై భూతేశుకృపను
లలితమ్ముగ మించి సంస్తుతుల్ చేసె
జలజాప్త జలజారి సప్తార్చిరక్ష!
జలజాక్షనేత్ర పూజార్హ సత్పాద!
జలనిధి తూణీర! జలపూర్ణధార!
జలచరకేతు సంచయ భస్మధార!
జలజజనుతహార! సకలప్రపూర!
జలజజమస్తక సత్పాత్రహస్త!
నమస్తేఽస్తు నాస్వామి! నాపాలిదేవ!
విన్నపం బవధారు విశ్వాత్మ! యికను
మఱుఁగు గావింపు మీమహనీయమైన
పరమత్త్వమునకును నాస్పదమైన లోక
మని విన్నవింప నా[illegible] విభుఁడు
గనవిచ్చి తానదృశ్యంబయ్యె నపుడు
తడయక సురలు నెంతయు వేడ్క తోడఁ
గడు గురియించి రక్కడఁ బుష్పవృష్టి
పురజను లెల్ల నద్భుతలీలఁ జూచి
పరశివభక్తులై పరగి రవ్వేళ
వడి మించి యక్కడా వరగుణపాండ్య
పుడమీంద్రుఁ డధిక సత్ప్రఖ్యాతుఁడగుచు
వికసితహృదయుఁడై విశ్వేశు కృపను
నకలంకమతిని రాజ్యము సేయుచుండె
నిదియు ముప్పదితొమ్మిదవ [illegible]ది చరిత
ముపమతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడీ
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుఁడు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.
ఇది సర్వఘనసత్కవీంద్ర పాదాబ్జ
విదితపూజామోద విమలుండు సచ్చ
కప్పురసౌరభ్య కలితనామాంక
తిప్పరాజసుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితమ్మగు లోకవిఖ్యాతమైన
సరసలక్షణ కావ్యసత్కవీంద్రాభి
నందిత శ్రీ చొక్కనాథచరిత్ర
మందున నిదియుపష్ఠాశ్వాసమయ్యె.

సప్తమాశ్వాసము

నలువదియవ లీల.

మధురాపురమున పాండ్యమండలేశ్వరుఁడు
నధికతేజమున రాజ్యమ్మేలుచుండ
బాణభద్రుండను పాఠకోత్తముఁడు
బాణారిబాణ సద్భక్త మానసుఁడు
వీణాదివాద్య ప్రవీణధుర్యుండు
జాణ లందఱును మెచ్చఁగ నాపురమ్ము
భూతేశకృప పాండ్య భూమీశ్వరునకు
గీత వీణావాద్యకేళిఁ జూపుచును
దనవీట నెపుడన్నదానమ్ము జేసి
కొనుచుండ నంతటఁ గొంతకాలమున
చోళభూమిని నుండు సుస్వరగాణ
చోళభూపతి వాని సొంపుగాఁ జాల
మన్నించి కాంచనమహితయానమ్ము
చెన్నొందఁ గోక లంచిత భూషణము లు
బిరుదండె డాకాలి పెండెమ్ము ధక్క
వరచామరఛత్ర వైభవమ్ములు ను
గజములు ఘనతురంగమ్ములు పెక్కు
ప్రజలను గూర్చి యాపాండ్యదేశమును
దనవెంటఁ బాడంగఁ దగువా రనేక
వనితలు పురుషులు వడిఁ గొల్వరాఁగ
నావల్ల భల్లాణుఁడ ను నొక్కజాణ
సా పాండ్యపతి కద్ద కలివేడ్క ననిపె
సా పాఠకుండును నప్పుడా పాండ్య

భూపాలకుని రాజ్యమునకును బోయి
యారాజుఁ బొడగాంచి యధికగంభీర
శారీరయుక్తుఁడై సన్నిధి నిల్చి
గానవిద్యకు నేనె గాక నాయీడు
గాన నెవ్వరినే యఁగమ్మన నధిప
తానమానముల శాస్త్రక్రమంబులను
దాసని పువ్వుల దండె చేమెత్తి
వేళ తెఱింగి యాస్వరములేర్పఱిచి
లాలితంబైన యాలాపముఁ జేసి
తనర సూళాది గీతప్రబంధములు
ననువొప్ప మంద్రమధ్యమ తారకములఁ
బాడె నాతఁడు మహాప్రౌఢిమ మెఱసి
వేడుకతో రాజు విని చాల మెచ్చి
యుడుగర లిప్పించి యులుప పట్టించి
విడివిడిఁ బంపి యావేళనే విభుఁడు
బాణుని బిలిపించి బహుళసంగీత
జాణవు వీణావిచక్షణాఖ్యుఁడవు
ప్రాగల్భ్యగతి మించి పాటించి నీవు
బాగుగా వీనితో పాడి గెల్చినను
సరసతఁ గాంచన స్నానమాడింతు
బిరుదందె చక్కయుఁ బెంపెమ్మునిత్తు
పరరాష్ట్రమున నుండి వంతమ్ము మెఱసి
బిరుదును దనరాజు పేరుఁ గీర్తించి
యీరాజ్యమునను నాయీడు పాఠకులు
లేరని పచరించె లెక్కగాఁ గొనక
యనిన బాణుండు నవనీశ! నీదు
మనము రంజిల్ల నా మధురేశు కృపను
నేడు స్వరముల నింపు సొంపెసఁగఁ
బాడి గెల్చెద నన్నఁ బాండ్య భూవిభుఁడు

తనకట్టు వర్గమంతయునిచ్చి రేపు
వినిరూఢ మిద్దఱి వేడ్క నీ ప్రొద్దు
విడిదికిఁ బొమ్మన్న వింతపాఠకుని
విడిది ముందఱ బట్టి వీథిఁ బోవుచును
వాని వెంటనుగూడి వచ్చినవారు
వాని వాఁకిటఁ జాలవర్ణముల్ గోడ
మెండుగా నందఱు మేళముల్ గూడి
దండెయు పాఁగ జంత్రము మందెమేళ
కిన్నెర స్వరకట్ల కిన్నెర బోయ
కిన్నెర యొకతంతు కిన్నెర రుద్ర
వీణ నారాయణవీణ గాంధర్వ
వీణయుఁ బగమించు వెలయంగ మఱియు
స్వరమండలమ్ము రావణహస్తములును
నొఱపుగా శ్రుతులొక్క యొఱిమిగాఁ గూర్చి
వాడుచునుండంగ బాణుండు నిలిచి
వేడుకతో విని విస్మయంబంది
వీరలే యీపాటి వీరికిఁ గర్త
యేరీతిఁ బాడునో యీశ్వరు నెఱుఁగు
పాడెద రేపని పతితోడఁ బంత
మాడి వచ్చితినని యట విచారించి
శ్రీ చొక్కనాథుఁ డాశ్రితరక్షకుండు
నా చిత్తమున నుండ నాకేల వెఱప
నని స్వామిసన్నిధి కాప్రొద్దె యేగి
వినతుఁడై యోదేవ విమల సద్భావ
హరినేత్రపూజిత హరిహయవంద్య
హరివైరిభూషిత ! హరిణాంకహస్త !
హరిణాక్షివామాంక ! హరితహరిణ
భావజభసితాంగ ! బహుకృపాపాంగ !
నీవని నమ్మితి నిజముగా నేను
చోడభూములనుండి సుస్వరగాణుఁ
డీడకు వచ్చి తానే కాని తనకు
నీడు.లేదన్నను నీశ నీకృపను
బాడెదనంటి నే పతి సమ్ముఖమున

నేలల నైన వహించుక నన్ను
మేలనిపింపవే మిహిరాబ్జనేత్ర !
యని సన్నుతులు నేసి యాపాఠకుండు
తనయింటి కరిగె నంతటఁ జొక్కవిభుఁడు
హరి విరించుల కసాధ్యంబైన యట్టి
పరమేశ్వరుఁడు తన బాణభద్రునకు
దాసుఁడై జడలెల్లఁ దలపైన జుట్టు
గా సవరించి వ్యాఘ్రుఁపు వన్నెపాగ
కట్టి కట్టెలును గంగామాళి నెత్తి
పెట్టుక వీథులఁ బేర్కొని యప్పు
డాటల బాగున నమర నొయ్యారి
పాటలు పాడుచుఁ బ్రజలార మీరు
కట్టెలు గొనరారొ ! కట్టెలోయనుచుఁ
బట్టణమార్గమ్ము పర్వి రా నపుడు
చూచిన వారెల్ల సూనశరుండొ ?
శ్రీ చొక్కనాథుఁడో ? శిఖివాహనుండొ ?
యింద్రానుజుండొ నయ్యింద్రుఁడో కాంతి
చంద్రుఁడో వీఁడు వసంతుఁడో కాక
యీ నవ్యసౌందర్య మీకట్టెలమ్ము
వాని కెక్కడిదని వాడకామినులు
చీర లూడినవారు చేగాజు లూడి
జాఱినవారు ఱిప్పలఁ బోవువార
రైరి యీగతి లీలావినోదముల
నూరెల్లఁ దిరుగ సూర్యుఁడు గ్రుంకె నంత
నిల ముజ్జగమ్ములు నిల్లుగాఁ జేసి
వెలసినయట్టి యావిశ్వకూటమ్ము
నిల్లు నెందునులేని యట్టు లాయీశ
వల్లాని విడిదింటి వాఁకిటిపంచ
పాకను నాకాష్ఠభారమ్ముఁ జేర్చి
చేకొని యొకమూల చీకటిలోన
నొక ప్రొద్దునను లేచి యొనరఁ గూర్చుండి
సకల చరాచరసమితి రంజిల్ల
శ్రీరాగరాగమంజరియు నాటయును

భైరవి భూపాల బంగాళ మాళ
వియును వసంతంబు వెలయంగ నైనిమి
దియు మగరాగముల్ దీనికి సతులు
మలహరి దేశాక్షి మంచికాంబోది
లలితవరాళి నీలాంబరి తోడి
కన్నడగౌళయుఁ గౌళిక తెలమి
ధన్యాసి దేవగాంధారి సౌరాష్ట్రి
పారి గుండక్రియ భల్లాతకియును
సారంగ నాటు దేశాళహరియును
రామప్రియయు మేఘరంజి కురంజి
సామంతయు ముఖారి శంకరాభర
ణంబులు నిరువదినాల్గు నుదత రాగములు
నలరంగ బురుషుల సతివల నెఱింగి
పరగ మిత్రముల నుప్పదిరెంటిఁ దెలిసి
పురుష స్త్రీ రాగముల్ పొందుగాఁ గూర్చి
ధర మంద్ర మధ్యమ తారకంబులను
సరిశుద్ధ సాళవ సంకీర్ణములును
కంఠ గద్గద నాసికా క ? స్వరములు
కుంఠితమ్ముగఁ జేసి కోమల నాభి
గంభీర సుస్వర కంఠ శారీర
జృంభితహృదయుఁడై జీవ నిర్జీవ
ఆయ కంపితోజ్జ్వలా లంకారముల ను
గ్రియగూడి హంస కోకిల వృక క్రౌంచ
వనమయూర యజావి వర్గమ్ము లలఘు
త నిషాద ఋషభ గాంధార షడ్జములు
మధ్య ధైవత పంచమ స్వరంబులను
మధ్యరాత్రమునందు మధురేశ్వరుండు
గీత ప్రబంధ జక్కిణి పద చిందు
రీతిగా సరళిఁ బూరితముగాఁ బాడె
మఱియు నస్పృశ మచుంబన మపూర్వమ్ము
నరయ నసాధ్య మాద్యంత మాశ్చర్య
కరము గాంధర్వరాగము సరాగము న
భరితమై తారక బ్రహ్మమ్ము బుట్టి

భూచరఖేచరు లద్భుతమంద వినఁగ
[శ్రీ చొక్కనాథుఁ డుచితలీలఁ బాడె]
నా యాపవల్లాణుఁ డాశ్చర్యమునను
నీ యర్ధరాత్రమం దెవ్వరో యనుచుఁ
దలవాఁకిటికి వచ్చి తగ నిల్చి చూచి
యలర నీవెవ్వఁడ వనుచు వాఁడడుగ
వెఱచిన వానట్లు వెసలేచి నిలిచి
యనుగు ప్రక్కున డిగ్గి యట నోరుమూసి
యే బాణభద్రుని యింటిదాసుఁడను
నా బాణునకు శిష్యు లధికులు గలరు
పాడనేర్చినవారిఁ బాటకు దిద్దు
పాడనేరని వారిఁ బరగ నీ రీతిఁ
గట్టెలు దెచ్చని కట్టడ సేయ
గట్టిగా వానింటి కట్టెమోపరిని.
అని కట్టె లెత్తుక యయ్యో పోయెదనె
యని చెప్పి చనిన వాఁ డాత్మ భీతిల్లి
తనవారి కనియె నింతటిపాట మనము
విని యెఱుంగుదుమె యీ విశ్వములోన
వాని పాటటు వీఁడు! వాఁ డెంతవాఁడో!
మానవమాత్రుఁడు నగు మ[illegible]ము టిమేసి
నని వారలను దాను నావేళఁ గదలి
చనె వేగ రెండుయోజనముల పొడవు
నప్పు డా బాణు స్వప్నాంతరమ్మునను
జెప్పె నావిధ మెల్ల శ్రీ చొక్కవిభుఁడు
నా భద్రుఁడప్పుడు దయ్యన మేల్కాంచి
యో భక్తజనరక్ష! యో లోకరక్ష!
యో భవ్యసంచార! యో కృపాపూర!
నీ భక్తునకుగాను నీవు నీ రీతిఁ
గట్టెలుమోచి యంగడివీథులందు
నిట్టు వర్తించితే యిందుశేఖర!
యని చాల చింతించి యా చొక్కపతిని
వినుతించినను గృపావేశుఁడై హరుఁడు
నెనగంగ నీవును నీప్రొద్దె పాండ్య

వసుధేశు కడ కేగి వానిఁ బిలిపింపు
మనుచు నీ వెఱుఁగని మనుజతో నిట్లు
ననఘుఁడా బాణభద్రాఖ్యుఁడు వెలఁగి
వినతుఁడై సౌందర్యవిభ వాష్ట నిల్పి
జననాథు పాలికిఁ జయ్యన పోయి
యేలమి నే వచ్చితి నింకఁ గ్లానిఁ
బిలుపింపుమన రాజు పిలువనంపినను
విడిదింటఁ గానక వె, వారు వచ్చి
పుడమీశ ! శాసము పోఁబోలు రాత్రి
కలవాద్యములు నిశ్శబ్దముల్ గాను
నొకప్రొద్దునను వాఁడు నూడనిబాటె.
ఘననేమి ! వానికిఁ జనుట యదేమి
విధమన్న భద్రుండు వెస నిట్టులనియె
మధురేశుఁ డాశ్రిత మందారసురభి
నాపాలఁ గలిగి నిన్నటిరేయి కట్టె
దారుగాయై వచ్చి ముగ్ధశశాంక
చూడావతంసుండు శోభితంబుగను
బాడిన, వాఁడును భయపడిపోయె
ననిన నా రాజు నత్యాశ్చర్యమంది
ఘనత రైశ్వర్యముల్ కడు వేగ నిచ్చి
యేణాంకధరునకు నీ లోకమునను
బాణునివంట సద్భక్తుండు గలఁడె !
యని సన్నుతించి సాష్టాంగమ్ముఁ జేసి
జననాథుఁ డప్పుడు చయ్యనఁ దనదు
పట్టపేనుఁగుపైనఁ బరగ నెక్కించి
పట్టణమంతయుఁ బ్రబల నేగించి
యిదియాది మాళొల్వ కెన్నఁడు రాక
మదనారి సర్వేశు మధురాపురేశు
భూచరఖేచ రాద్భుత మహాచరితు
శ్రీ చొక్కనాథు నాశ్రితలోకనాథు
సేవఁ జేసుక సుఖస్థితి నుండు మనుచు
భూ వర్యుఁ డంపె నా పుణ్యపావనుని
ననిపిన నాబాణుఁ డతిమోదమునను

అని సంభ్రమంబున సద్భక్తి గలిగి
సౌందర్యనాథుని సన్నిధి యందు
కందండగాఁ ద్రిసంధ్యాకాలములను
గీతప్రబంధ సంగీతమ్ము లందు
నా తాండవప్రియు నతిభక్తి గొల్చి
శివభక్తి యందును స్థిరభక్తి యందు
భువియెల్ల మఱి తను పుణ్యాత్ముఁడనఁగ
నా మధురాపురి నా భద్రకుండు
శ్రీమంతుఁడై యుండె శివకృప గలిగి
తెలియ నీలీల సద్వినయమ్ము తోడఁ
బొలుపొంద విన్నట్టి పుణ్యాత్ములెల్ల
నెసఁగి సంగీత సాహిత్యసంపదల
మనుచుండు రెప్పుడు మధురేశు కృపను
నలువొప్ప నిదియు సౌందర్యనాయకుని
నలువదో లీల యన్నను మునీశ్వరులు
ఘటజన్మ! గజరథు కారణజన్మ!
యటమీఁదిఁ జరిత మాకానతిమ్మనిన
నా వింధ్యదర్పాపహారి యామునుల
కావలి చరిత మిట్లానతి యిచ్చెఁ

నలువదియొకటవ లీల.

తగ నంత పాండ్యభూతల నాయకుండు
జగతి పాలింప నా సర్వేశుకృపను
బాణభద్రుండు నా పార్థివేశ్వరుని
రాణువునకుఁ బోక రాత్రిపగల్లు
నా స్వామిసన్నిధి నతిభక్తిగలిగి
సుస్వరమ్మునఁ బాడుచుండెడి వేళ
నే పరాకును లేక నిందుశేఖరుఁడు
నాపాట వినుచుండు ననురాగమునను
జాలించి విడిదికిఁ జను వేళ లందు
మేలైన సొమ్ములు మేటిటంకములు
నశరీరి కానుకలు నా బాణునకును
పశుపతి తానిచ్చి పనుప నాతఁడు
నవి తెచ్చి యిమ్మి నిత్యాన్నదానమ్ము

శివభక్తులకుఁ బెట్టి వెలఁగు నెప్పుడును
నీ లీలతోడుత నెఁసగంగఁ గొంత
కాలమ్మునకును బొక్కసము శోధింప
నంతధనము తిరువాభరణములు
నెంతయుఁ గానక నిచ్చలోఁ గలఁగి
బండారములవారు భయపడి వచ్చి
పాండీశునకు విన్నపము జేసి రంతఁ
గాపలివాండ్రను గట్టి కొట్టినను
నీవిధమ్మును మాకు నెఱుఁగరాదధిప !
పెట్టినముద్రలు పెట్టినట్లుండు
నెట్లుపాయెనో సౌందరేశుఁడే యెఱుఁగు
ననుచు శ్రీ చొక్కనాథా ! నీవె యెఱుఁగు
దని మొఱవెట్టిరి యందఱునపుడు
నదికారణమ్ముగా నాభద్రునకును
మదనారి యేమియు మఱి యీయలేక
చింతింపుచుండెను శ్రీ చొక్కవిభుడు
నంత నాపాఠకుండటుఁ బాడి నిలిచి
యో పరమేశ్వర ! యో చొక్కనాథ !
యీ పురి నన్యథా యెఱుఁగ నెవ్వరిని
వెచ్చానకును లేదు వేగ నేమైన
నిచ్చి రక్షింపవే ! యిష్టార్థఫలద !
యని విన్నపముచేసి యాత్మఁ జింతించి
తనయింటి కరిగి యెంతయు నిద్రవోవ
వాని స్వప్నమ్మున వచ్చి యిట్లనియె
నే నీకు గుడిసొమ్ము లియ్యంగ వలతు
దూరైన బండారు ద్రోహమ్ము వలదు
చేరమరాజు మా సద్భక్తివరుఁడు
చీటి వ్రాసిచ్చెదఁ జెలిగిఁ గొంపొమ్ము
పాటించి యతఁడతిభక్తి మన్నించి
వలసిన ధనముల వారితమ్ముగను
వెలయంగ నిచ్చును వెసఁ గొనివచ్చి
యిచ్చవచ్చినయట్లు లెల్లకాలమ్ము
వెచ్చముజేసుక వేడ్కతోనుండు

మని యానతిచ్చిన నపుడు మేల్కాంచి
వినుతించి యన్యుల వేడ నే ననిన
మామాటఁ దోయక మఱి పోయి రమ్ము
ప్రేమతో నని తనప్రియశిష్యునకును
వరుస నిరూపమ్ము వ్రాసి యిప్పించె
పరగంగ నా బాణభద్రుండు వచ్చె
నతఁడు వేఁడినయంత యర్థమ్ము నిచ్చి
యతనిఁ బంపుము చార ! యర్థిమందార !
యని యిట్లు లిఖియించి యా యర్థి కిచ్చి
నను స్వామి యాజ్ఞ నంతటఁ ద్రోయవెఱచి
యా నిరూపము శిరసా వహించి కొని
మానిత సంతోషమానసుండగుచు
నట్టి చారమరాజు నర్థితో నుండు
పట్టనమ్మునకును భద్రకుం డరిగె
నావారు స్వప్నమ్మునందు విచ్చేసి
యా చొక్కనాథుఁ డిట్లని యానతిచ్చె
మా నిజభక్తుండు మా పాఠకుండు
మా నిరూపముగొంచు మఱియు నీ పురికి
వచ్చినాఁడతనికి వలసిన ధనము
లిచ్చి వేగమె యిందు హితవుగాఁ జేయు
మని యానతిచ్చిన నంత మేల్కాంచి
తన ప్రధానులకు నెంతయు వేడ్కఁ జెప్పి
యా పాఠకోత్తము నా పుణ్యచరితు
నీ పురమ్మునను మీరెల్లచో వెదకి
పిలుఁడని వారి నంపిన వార లరిగి
నటుకుల్లలను పట్టణమ్మెల్ల వెదకి
రొక చలివేంద్రమునా నున్న పుణ్యాత్ము
నకుటిలచిత్తుని నటఁ బొడఁగాంచి
వెసఁ జని వారలు విన్నవించినను
వసుధేశుఁడప్పుడు పడి కాలి నడనె
చనుదెంచుచున్న యా చారమరాజు
గనుఁగొని తనయలంకారమ్ము లలర
వీణ మీఁటుచును ప్రవీణత సొలసి

బాణుండు సౌందర్యపతి మీఁదఁ గొన్ని
పాడుచునున్న యా పాఠకోత్తముని
వేఁడుక నా రాజు వినతుఁడై మ్రొక్కి
యెందుండి వచ్చితి రిందుల కనిన
సౌందర్యనాథుని సన్నిధినుండి
యరుగుదెంచితిమని యా నిరూపమ్ము
పరఁగ నా చారభూపతి చేతి కిచ్చె
నా నిరూపమ్ము మహా భయభక్తి
చే నందుకొని తన శిరమునఁ బూని
భద్రమాతంగమ్ముపై నుంచి బాణ
భద్రుని సకల సంభ్రమములు మెఱయఁ
దన నగరికిఁ దెచ్చి తగ గౌరవించి
యనుపమ సింహాసనాసీనుఁ జేసి
భక్తితోడుత నర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి
భుక్తి కాలాంతరంబున విందువెట్టి
తనదు నైశ్వర్యమంతయు వేడ్క నిచ్చి
యనఘాత్మ నీవుండు మనఁగ నే వెఱతు
ననుచు నా రాజు సాష్టాంగమ్ముఁ జేసి
నను భద్రకుండు నానందమ్ము నొంది
ద్రవ్యమ్మెకాని సౌందర్యు నానతిని
దివ్య వస్తువుల నేదియు ముట్ట ననిన
నధిపతి తనదు బండారమ్మునుండి
యధికధనమ్ము లెన్నైనఁ దెప్పించి
తన మనుష్యులచేతఁ దనియ కెంతేని
ననఘాత్ముఁ డతి వేడ్క నంపిన నతఁడు
రాజశేఖర ! వైరరాజరాజీవ
రాజ ! చారమరాజ ! రాజదేవేంద్ర !
త్యాగమ్మునందుఁ బ్రతాపమ్మునందు
భోగమ్మునందు సత్పుణ్యమ్మునందు
నిను బోలగలరె ! యీ యఖిలభూపతులు
ఘన చొక్కనాథుని కరుణ వర్ధిల్లు
మని భద్ర యాచకుండతని వీడ్కొనుచు
మనమున రంజిల్లి మధురకు వచ్చి

యా ద్రవ్యమంతయా నా చొక్కనాథు
పాదాల సన్నిధిఁ బఱపించి మ్రొక్కి
దేవ యీశ్వర సర్వదేవతారాధ్య !
పావకోజ్జ్వలగాత్ర ! పవనాత్మనేత్ర !
యో భక్తజనరక్ష ! యోవ్యక్త వరద !
యోభక్తమందార ! యో కృపాపార !
శిక్షిత ప్రతిపక్ష ! శ్రీ విరూపాక్ష !
పక్షివాహననుత పరమ మహేశ
పరమేశ ! నీ నిరూపముగన్న యపుడె
శిరమున ధరియించి చిత్తము పొంగి
కోరుటకంటె నెక్కుడు ధనరాశి
చారభూపతి యిచ్చి సాగించి యనిపె
నీ యాజ్ఞఁ దలమోచి నిఖిలలోకములు
నా యుపేంద్రుడును బ్రహ్మాది దేవతలు
వరుసతోఁ గనుసన్న వర్తింపుచుండ
నరులెంత నీదు నానతి సేయుచుండ
నర్థ మింకొక్కరి నర్థింపకుండ
నర్థులలోనఁ గృతార్థునిఁ జేసి
నన్ను మన్నించితి నాభాగ్యమునకు
నెన్నంగ సరియేది యీశ నీ కృపను.
అని సన్నుతులు చేసినంత నా స్వామి
ధనమెల్ల యొత్తి భద్రక ! గొంచుపోయి
యంచిత దానధర్మాదులు చేసి
నించిన వేడ్కతో నీవు నీ వారు
నఖిల కాలమ్ము పరాపేక్ష లేక
సుఖలీల నుండు మంచును వాని ననిపె
నా పాతకుండు సాష్టాంగమ్ము జేసి
యేపున ధనమెల్ల నింటికిఁ దెచ్చి
సతతమ్ము నీశ్వరార్చన చేసికొనుచు
మితిలేని శివభక్తి మీఱి యాస్వామి
సేవ త్రికాలమ్ము జేసి సౌందర్య
సై వచనమ్ములు పాడుచునుండె
నాపాండ్య భూపాలుఁడా పురి ప్రజలు

నా పరాపరవస్తువైన యాస్వామి
సంగయకర్త యంబామనోల్లాసు
సంగీత సక్తుని సౌందర్యమూర్తి
తనభక్తుఁడైన విద్యాప్తుభునకు
ధన మిమ్మటంచును దన నిరూపమ్ము
నిచ్చి పంపిన దైవ మేయుగమ్మునను
నెచ్చోట నెఱుఁగము నిది చోద్య మనుచుఁ
దనర సద్యః ఫలదాత యీ స్వామి
యని వేడ్కఁ గొలిచిరి యఖిలమానవులు
నిది నలువదియొండు నిటమీఁది చరిత
ముపముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడు
ఋషుల కగస్త్యుండు రూపించినట్లు
విషమసాయక వైరి విధమెల్లఁ దెలియ.

నలువదిరెండవ లీల.

సంతతియాను నమ్మహా మధురలోకులను
బరగంగ నా భద్రపాసకోత్తముఁడు
శ్రీ చొక్కనాథుని సేవ త్రికాల
మాదట ప్రమ నండి యతిభక్తి గలిగి
యా చారుఁడిచ్చిన యర్థమ్మువలన
నాచారపరత నిత్యాన్నదానమ్ము
జేయుచు శివభక్తి శీలుఁడై యతఁడు
పాయని భాగ్యసంపన్నుఁడై యుండ
నా పురి ప్రజలును నతని బంధువులు
నీ పాగకు నెట్టు లెఁగునే వీఁడు
నెన్నఁడు జూచిన నెల్లకాలమును
బన్నగా నీరసభావులై యున్న
నా భద్రుఁడిట్లును నహిరాజకుండ
లాభరణుండు హాలాస్యనాథుండు
శ్రీ చొక్కనాథుఁ డాశ్రితభక్తి గలిగి
ప్రోచినఁ దమకేల పొక్కగావలయు
ననుచు నప్పుడు త్రిసంధ్యా కాలములను
ఘనసేవ సేయుట గాక నిత్యమ్ము
నర్ధరాత్రి యందు నతివేడ్కఁ బాడి

యర్థేందుధరుఁ గొల్తునని నిశ్చయించి
యెన్నెని విఘ్నమ్ము లెన్ని దుర్దశలు
నెన్నెని బాధలు నెసఁగిన మదిని
దినువక నాలుగువేళల యందు
ననమాత్మ నగరికి నా ప్రొద్దె పోయి
యే శాను జంత్రమ్ము లెసఁగ వాయించి
యాలాపములు గొన్ని యర్థితోఁ బాడి
తనయింటికిఁ బోవు దనర నీరీతి
ననుదిన ప్రతముగా నందు వర్తింప
నగజ నాయకుఁడు గొన్నాళ్ళ మీఁదటను
దగ వీని భక్తిఁ జూతముగాక యంచుఁ
గాలకూటములీలఁ గాటుకకొండ
పోలిక భల్లూకపుంజమ్ము మాడ్కి
ధారుణి గగనమంతయు నేకమగుచు
ఘోరాంధకార మొక్కమ్మడిఁ బ్రబలి
యఱుముచు మెఱుముచు నుగ్రమారుతము
బిరుసుగా విసరుచుఁ బెళపెళధ్వనుల
భీకరాకారమై పెనుమేఘ మడరి
యేకార్ణవమ్ముగా శిలను వర్షింపఁ
బశుపక్షి మృగజంతుపటలమ్ము లెల్లఁ
గుశలమై మేఁతలకును వెళ్ళలేక
ప్రళయకాలమ్మని భయపడి జనులు
కళవళపడుచుండఁగా భద్రకుండు
నా మహానిశి వేళ నా వానలోన
నా మహామధురేశు నాత్మ భావించి
కాలిసంజ్ఞలనె మార్గముఁ జూచికొనుచు
హాలాస్యపురవాసు నాపద్వినాశు
గుడి కేగుదెంచి యొక్కరుపు భక్తినిష్ఠ
నడలక నాదేవు సన్నిధి నిల్చి
యేళ వాయింపుచు నెప్పటికంటె
యాలాపములుచేసి యా స్వామిఁ బాడి
మఱి నందికేశ్వరు మహనీయ మూర్తి
నితఁడే భాగవతుఁడనఁ బ్రేమతో బిలిచి

తానొక్కరుఁడు మహాధైర్యమ్ముతోడ
గానమ్ముసేయు నాకాశమ్ము విఱిగి
పడిపోయెఁ జాలు ప్రళయమారుతము
వడగండ్లవానయు వచ్చె నయ్యెడ
మధురాపురీశ్వరు మహిమ గాకిట్టి
విధము లెందైన వినికి నే నెఱుఁగ
ననుచు నా స్వామి సాహస చరిత్రములు
మనసిజ శిక్షయు మఖ గజవ్యాఘ్ర ?
అంధకదైత్య సంహరణ గీత ప్ర
బంధముల్ పాడుచు భ్రమయక యుండెఁ
దడిసి సర్వాంగమ్ము తంత్రులు సడలి
వడవడ దేహమ్ము వణకంగఁ జొచ్చె
నప్పుడు చలియింప కా దృఢవ్రతుఁడు
నప్పరమేశు ధ్యానమ్మున నిలిపి
పాడుచునుండ నా కుళియంబవిభుఁడు
వేడుకతోఁ జాల విస్మయంబంది
హరభక్తి గలిగినయట్టి పుణ్యులకుఁ
బరమాపదంబు చెందదు భయపడకు ననుచు
సంగయకన్నమ్మ కానతియిచ్చి
జంగమలీల నచ్చటికి నేంచేసి
భద్రక ! కూర్చుండి పాడు నీవనుచు
భద్రాసనస్వర్ణ ఫలకయు నిచ్చె
నాపీఠమున నను బద్మాసనుఁడగుచు
నాబాణభద్రుండు నతివేడ్కఁ బాడె
శివరూపధారియై నెమ్మది వినుచు
నజశిరశ్ఛేదుఁడు దృశ్యుఁడై చనియె
నంతఁ జంద్రోదయంబయ్యె నక్షత్ర
సంతతి పొడసూపె బాసెఁ జీఁకట్లు
గాలి వానయులేక కాంతిసొంపెక్క
బాలంగ వెన్నెల జగమెల్లఁబర్వె
నప్పుడా బాణభద్రాఖ్యుఁడవ్వేళఁ
దప్పకయుండ సౌందర్యనాయకుని
సేవ విఘ్నముగాఁగఁ జేకూర ననుచు

భావమ్ము లోపలఁ బ్రమదమ్ము నొంది
చయ్యన నాస్వామి సన్నిధి కరిగి
నెయ్యమ్ము తోఁ బ్రొక్కి నిలిచి యో దేవ !
కమలానుజోత్తంస ! కమలోదరాప్త !
కమలాసనస్తుత్య ! కమలకపర్ది !
కమలాప్తలోచన ! కమలార్చితాంఘ్రి !
కమలకమలవైరి ! కమలాప్తనయన !
కమలాప్తజామిత్ర ! కమలకళత్ర !
కమలాస్యదేహ షట్కమలాదిగేహ !
కందర్పభసితాంగ ! కరుణాకటాక్ష
సౌందర్యనాయక ! సౌందర్యనిలయ !
యని యివ్విధమ్మున నభినుతుల్ చేసి
కనకపీఠముఁ గొంచుఁ గడు వేడ్క తనదు
మందిరమ్మున కేగి మఱియు నీరీతి
సౌందర్యపతి నేఁడు చాలఁ జేయుచును
జంగమారాధన సరవి నేమఱక
పొంగిన వేడ్క నప్పురములోపలను
నాథద్రవాకుం డా స్వామికృపను
సౌభాగ్యవంతుఁడై చాల వర్ధిల్లె
నిదియు నలువదిరెండవ నిట మీఁదిచరితే
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచుఁ గుంభోద్భవుఁ డా మునీంద్రులకు
సంతోషచిత్తుఁడై సరవి నిట్లనియె.

నలువదిమూఁడవ లీల.

పరగంగ నాథద్రవాకోత్తముండు
పరమపుణ్యాత్ముఁడీ భాతిని గొంత
కాలమ్ము శివభక్తి గలిగి వర్తించి
సాలోక్యగతి నొందె సౌందర్యుకృపను
నాతని నిజపత్ని యతిపుణ్యసాధ్వి
పాతివ్రతాచార భవ్యసంచార
తనభర్తృవర్తన దప్పక యుండ
దినమును నా మహాదేవ సన్నిధికి
నడచుచు నెపుడు గానము నేయు మఱియుఁ

దడయక తనజాలిధర్మమ్ము వలన
గుఱుతింపఁ బాండీని కొలువుకుఁ బోయి
యురవొందఁ బాడుచు నివ్విధమ్మునను
గొంతకాలమ్మిట్లు కొనసాఁగుచుండ
నంతట నొకనాఁడు నా బాణువనిత
యారాజుకొలువు నేకాంతమ్ము వేళఁ
జేరి తా గానమ్ము సేయుచున్నంత
నప్పుడా రాజు మోహాతిశయమ్ము
గప్పి తా మదిని వికారమ్ము నొంది
యాయింతిఁ గోరశయ్యాతలమ్మునకు
బాయక రమ్మంచుఁ బలికె నావిభుఁడు
తరుణి యప్పుడు మనస్తాపమ్ము నొంది
హరహరా యనుచు నాయవనీశుఁ జూచి
నరనాథ యీమాట నావీనులకును
జాలదు నూపులు జొన్పుచొప్పాయెఁ దలఁప
దనరంగ నాభర్త పక్క నన్యులను
జనమాత్మ తోఁబుట్టునై చూతుగాన
సౌందర్యనాథుని చరణమ్ములాన
పొంద దీమాట లింపుగ నాను ననిన
నజ్జననాథుండు నామాట వినుచు
లజ్జించి యప్పు డుల్లములోనఁ దలఁచి
చేరి యిప్పుడు బల్మిచేసెద నన్నఁ
గోరి యాస్వామి చేకొని యానవెట్టె
ననుచుఁ డతోత్క్రోధమ్ము నాత్మలో నునిచి
యనిచి యాపెను నింటి కపుడాత్మఁ దలఁచి
పాపమాఱు నీయింతి భంగపెట్టంగ
వలయు నీక్షణమె నెయ్యగ బొంపననుచు
బూని యారాజు నా ప్రొద్దె తానెంచి
గానమ్ము దగ మించగాఁ బాడునట్టి
మానిని నొకతెఁ దెమ్మని యాడిగంపు
వాని నట్లంపె నప్పురు గానకుండ
వనిపినఁ బోయి వాఁడట కుత్తరమునఁ
జనియా నావేళ మెచ్చుఁగఁ బాటకొక్క

నెరయోధ యైనట్టి నీరజగంధి
నరసి తోడ్కొనివచ్చి యాపాండ్యవిభుని
ముందరఁ బెట్టిన మోడ్పుగేలసుర
సుందరి యపుడు సంస్తుతిచేసి మించి
వసుధేశ ! నన్నీ పవల్లాళటంచు
వెసఁ బ్రసిద్ధముగాఁగ వేడ్కఁ జెప్పుదురు
మఱియుఁ బంచమ షడ్జమ్ముశ్రుతులేర్చి
యరువదినాలుగు నాలాపములను
దానముల్ మంద్ర మంధ్యమతారకముల
నేనె పాడఁగ నేర్తు నిఖిలమ్ములోన
ననుచుఁ గూర్చుండి చయ్యన శ్రుతిఁగూర్చి
మనుజేంద్రు నెదుట విస్మయముగా నపుడు
సప్తస్వరమ్ముల జాడల నాత్మ
తాప్తమ్ముగాఁ బాడె నందఱు వినఁగఁ
దడయకప్పుడు పాండ్యధరణీశ్వరుండు
కడుమెచ్చి దానికిఁ గట్నంగ నిచ్చి
యత్తఱి నందున్న యాబాణభద్రు
నుత్తమాంగనఁ జూచి యోసాధ్వి నీవు
నీపాళ్లాలతో నీడుగా మించి
నీ శక్తిఁబాడంగ నేర్తువే ! యనిన
నామె యిట్లనియెఁ నా చొక్కనాథుఁ
డామహేశ్వరుఁడు నాయాత్మ నుండఁగ
నా కెదురెవ్వరు నరనాథచంద్ర !
ప్రాకటమ్ముగమించి పాడెదననిన
నావుడు నారాజు నట్లకాకనుచు
నావచ్చినట్టి గాయకురాలి నఁత
విడిదికిఁ బొమ్మని వీడ్యమ్ము లిచ్చి
బడిబడి భూషణాంబరములిప్పించి
యంపి యా బాణభద్రాంగన నింటి
కంపఁగాఁ జూచి యిట్లని యానతిచ్చె
కడఁగి నీవామెతోఁ గడుబాట కోటు
వడి ; నే మోడిన భావమ్ము సుమ్ము
కావున నెఱిఁగి లోఁగక దాని గెలువ

గావలె నంచు నక్కడ వాక్కు నొకటి
మనమున నొకటిగా మానవేశ్వరుఁడు
ననుపంగఁ దలఁప నాయతివ యిట్లనియె
వసుధేశ ! నేఁ బతివ్రత నౌదునేని
వెస నొక్కతప్పు నే వెఱవునలేక
మధురాపురీశ్వరు మదిలోన నిల్పి
యధికత నీదు సామర్థ్యమ్మువలన
నీశ నీసముఖాన నెల్లరు మెచ్చఁ
బాడి గెల్చెదను నీపాదమ్ములాన
యనిన నాభూపాలుఁడా సాధ్విఁ జూచి
యొనరంగ నట్లసేయు మటంచుఁ బలికి
యారాత్రి యీపువల్లావాసమునకు
వారలఁబంపి మాసముఖాన రేపు
పలితెంచి యాబాణభద్రుని యింతి
వెలవక దగ్గఱ వెస వాదు జేసి
వెనుకదీయక దాని వీడంగఁబాడు
మనుచు నానతి యిచ్చి యంపినఁబోయి
యావిధంబంతయుఁ నటఁ జారులనిన
నా వారవనితయు నట్లకాకనియె
నంతటు మఱునాఁడు నాబాణభద్రు
కాంతాశిరోమణి గానమ్ముసేయ
భూకాంతు సమ్ముఖంబునకు నేతెంచి
చేకొని వినుతింప శీఘ్రంబె యుప్పు
డా యీపవల్లావు నాకొల్వు కరిగి
యాయింతిఁజూచి యిద్యోడను నాతోడ
గానమ్ము సేయంగఁ గడగు మటంచు
నానావిధమ్ముల నయ మింతలేక
నాలీల బాణుసినాఁడ నాయిర్వు
రందును వాదమ్ము లధికమ్ముగాఁగ
నందందఁ గల్గు టా యవనీశుఁ డాత్మ
నత్యంతసంతోషితానందుఁడగుచుఁ
బ్రత్యుత్తరమ్ముగాఁ బల్కె వాక్కునను
మీకు వాదంబేల మీరు నాపల్కు

చేకొనుఁడని రాజుఁ జెచ్చెరఁ జేర
రమ్మంచుఁ బాఠకులార ! మీరిపుడు
సమ్మతిఁ బాడంగ సరవి నెవ్వారు
పాటమించినవారు పాటించి మించి
పాట కోడిన వారిపై నెక్కుడనిన
నదియట్లకానిమ్మటంచు నారాజు
నెదుట నేమించి యా యీ పవల్లాఖ
నాడ నాసభవార లందఱు వినఁగఁ
బాడెను దన నేర్పు పాటించి యంత
నాపాట చాలించి యాపాండ్యవిభుఁడు
నీపాట యేపాటి నీపట్ల యిందుఁ
బాడు మిక్కిలికవి పాఠముల్ వినఁగ
వేడుకతో నవ్వ విను మని బాణ
భద్రాంగనప్పుడు పాడె నావేళ
భద్రమ్ముగ ననేక ప్రౌఢనాదముల
నప్పుడా స్థానమ్మునందున్న బుధులు
తప్పక వినియు వాతప్ప కిట్లనిరి
యాకదంబాధీశు కర్పితంబుగను
గోకిలస్వరమునకును సాటిగాఁగ
రాణువ మెచ్చఁగ రసికత్వమునను
రాణింప నీ పత్నివత పాట మించె
నాకాంతపాట చయ్యన వింటి మిగట
కాకస్వరంబది కారాదు వినఁగ
ననిన నాభూపాలుఁడా మాటలేల
విన భీకరమ్ము గావించె వీనులకు
నింపుగాఁ బాడె నా యీపవల్లాఖ
సొంపెసలార నిచ్చోమి పె ననఁగఁ
దూకొని రాజమహో ధర్మ యనుచు
నాకార్యలందఱు నాత్మలో నెంచి
యధిప ! మీయానతి యట్టిద యౌను
మధురవాక్యమ్ము లిమ్మహిఁ మించఁ బాడె
ననిన యా మాటకు నాయీపవల్లి
మనమున హర్షించి మఱి వారు మెచ్చ

నాబాణభద్రుని యతివ యంతటను
దాన మనస్కయై తలవంచియున్నఁ
దలకొని పాండ్య భూతల నాథుఁడపుడు
గెలుపోటు మెవ్వరికిని గలదింద
నటుగాన మీమీగృహమ్ముల కరిగి
తటుకున నందు నెంతయు విశ్రమించి
యెల్లి రేపాడి మీరిటకు నేతెంచి
యెల్లరు వినుచుండ నింపుగాఁ బాడు
డంత మీ కెక్క హీనాధిక్య మెల్ల
నెంతయు వేడ్కతో నేర్పఱిచెదము.
అని రాజు పలుకంగ నట్ల కాకనుచు
జనిరంతఁ దమ నివాసములకు వారు
నా రాత్రి యొక ప్రొద్దు నా బాణువనిత
భోరునఁ దనమనంబున విచారించి
క్షితినాథుఁ డిట్లుపేక్షించె నాకిఁకను
గతియేది దీనికే గతిగల దనుచు
మానిని యపు డనుమానమ్ము మాని
నా నాథునకును నానందమ్ము గాఁగ
పూని సహాయుఁడై పొగ డొందఁ బ్రోచు
నానీలవనవాసు నామధురేశుఁ
డరయంగ దిక్కు నాకతఁడె పో యనుచు
నారేయి యాగుడి కతివేగఁ బోయి
సరిలేని యాస్వామి సన్నిధి నిలిచి
ధరఁ జిక్క జాగిలి దండమ్ము వెట్టి
లేచి చేతులు మోడ్చి లెక్కింపరాని
వాచకస్ఫురణ నవ్వామాక్షి యపుడు
వాసుకిహార ! గీర్వాణ విస్తార !
వాసుదేవాబ్జజ వర్ణితాకార !
వాసిగా నిలఁ బతివ్రతలలో నన్ను
భాసురమ్ముగఁ జేయు బాణవాత్సల్య
బాణభద్రుని పుణ్యభామను నాదు
ప్రాణమ్ముగాచి నాపాట మెప్పించు
తెలియంగ మీకృపాదృష్టి నామీఁదఁ

గలదెల్ల వారలకంటె దయార్ద్ర
యా రాజు నాపైని నాత్మలో నెపుడు
దారుణంబైన క్రోధము గల్గుకెల్ల
నీచిత్త మెఱుఁగును నిఖిలాత్మవర్తి
శ్రీ చొక్కనాథ ! రక్షింపవే నను
నని విన్నవించిన నా స్వామి యంత
వినువీథి వాణిపై వెలఁది కిట్లనియె
నో సాధ్వి నిను నొడకుండఁ జేసెదను
మాసన్నిధైన యీ మంటపమ్మునకుఁ
జనుదెంచి యిరుపుర సరవితోఁ బాడు
డని యానతిచ్చిన సతిభక్తి మ్రొక్కి
తనమందిరమున కెంతయు వేడ్కఁ జనియె
మనుజేంద్రుఁడంత నా మఱునాఁటి రేప
కడ వారి నిద్దఱఁ గడఁగి రప్పింప
బడి బడి చారులఁ బంపి యా గానము
హెచ్చు కొంచెము పెద్ద లేర్పఱించెదరు
నని పక్షపాతమ్ము నాత్మలో నునిచి
జననాథుఁడనిన నా సాధ్వి యిట్లనియె
నరనాథ శ్రీ చొక్కనాథు సన్నిధికి
నరిగి యా మంటపమ్మునఁ గూర్చుండి
వెలయంగ నా పాట వింతు నచ్చోట
గెలుపోటములు పరికింపు డయ్యెడను
నదియు నాకును జాలు నన్న నారాజు
పదపదం డిచ్చోటఁ బాడిన నేమి
భావించి నిర్ణయింపగ నేమి గాక
నావల నెవ్వారలనుచు నాస్వామి
సన్నిధి మంటపస్థానమ్మునకును
నన్నరనాథుండు నతివేగ నందుఁ
గవుల విద్వాంసుల గాయకుల్ మంత్రు
లవనిపాలుర మండలాధీశ్వరులను
వేడుకఁ జౌషష్టి విద్యలవారి
నాడకు రావించి యా పాండ్యవిభుఁడు
నద్దగింపఁగ రాసి హుంకారమునను

వాఁడోలగమ్మున నున్నతస్థలినిఁ
గొలువిచ్చి యుండి దిక్కులు మెచ్చి పొగడఁ
బిలువ నంపెను వారిఁ బ్రేమఁ బాడఁగను
నంత నామధురేశుఁ డాచొక్కవిభుఁడు
సంతతానందముం సౌందర్యవిభుఁడు
తవణింపఁ గపట నాటక సూత్రధారి
యవధానమతిని విద్వాంసుఁడై యందు
కరిగి యారాజున కాశీర్వదించి
గురుతింప నతఁడును గూర్చుండు మనినఁ
దళుకొత్త నచటఁ బెద్దలలోన మించి
వెలయంగ నచ్చోటు విచ్చేసి యుండె
నప్పుడు నాగాయకాంగన లిద్ద
రప్పార్థి పేశ్వరునగ్ర భాగమున
కేతెంచి పాడి రా యిరువురిలోన
నాతఱి వింత గాయకురాలు నాత్మ
నిక్కమ్ముగా మెచ్చ నెమ్మిఁ బాటించి
యొక్కడు జేసి నన్నెక్కించు రాజు
నయముగా నంచుఁ దానము లిచ్చె మఱియు
భయమంది యప్పుడా పాపమస్తకము
చలియింపుచును ఘర్మజలముల మేను
వలకంగ వోరను దడి యింత లేక
శోక స్వరోక్తి గద్గదకంఠ యగుచు
ఘంకారుతు స్వర్ముఖంబునఁ బాడె కొంత
బాణభద్రుని పుణ్యభామ యత్తఱిని
నేణాంకధరు మధురేశు శ్రీ చొక్క
నాథుని మదినిల్పి నలువొప్ప మనుజ
నాథుని యెదుట నందఱు మెచ్చి పొగడ
గొలఁదైన ఖ్యాతి గూర్చి కోకిలరావ
ములఁ బాడె సౌందర్యమూర్తి కల్పితము
గా బుధుల్ తగ శిరశ్శకంపమ్ము సేయ
నాబాణభద్రాంగన ధికతానముల
నప్పుడు విద్వాంసుఁడైన యాస్వామి
తప్పక లేచి యాధరణీశుఁ జూచి

భూనాథ యీసాధ్వి పాలు పొందఁ జేసె
గాన మిందుకు సరి గాన మెయ్యెడను
గాన మిక్కిలి మంచి గానలలోన
గాన మీమెకు సాటిగా నెన్నరాదు
అని సౌందరేశ్వరుం డానతిచ్చినను
వినియు నారాజును విద్వాంసు లచటి
కవులును సభవారు గాయకవ్రాత
మవునవు నీసాధ్వి యనువుగాఁ బాడె
నయమొప్పఁ దుంబురు నారదు లట్ల
జయము చేకొనె నంచు జనులెల్లఁ బొగడ
నీమెను నీమెపై నెక్కింప వలయు
నామె యీమెకు నోడు టది నిశ్చయమ్ము
అని దృఢమ్ముగఁ జేసి యాసామి యపుడు
తను జూడఁ జూడ నంతర్థాన మందె
నప్పుడు నమరులు నతిపుష్పవృష్టి
గప్పి రంతటను వేడ్కలు మించఁ గాను
నాసభ వారెల్ల నద్భుతంబంది
యీసాధ్విఁ బ్రోవంగ నీమధురేశుఁ
డితఁడెఁ గావ్యుఁడై యిటకు విచ్చేసె
నాతఁడే మనము పుణ్యాత్ములమైతి
మరయ దైవ సహాయులైన వారలకు
మఱి యనేకాపదల్ మగ్నమై పోవు
నదిగాన నాస్వామి నాత్మలో దల్చి
వదిలమై సభమెచ్చఁ బాడె నీ వనిత
యనుచును గొనియాడు నంత నాపాండ్య
జనునాథుఁడంత నాశ్చర్యమ్ము నంది
యాలోకనాథు లీలానందమునకుఁ
జాలంగఁ బులకితోజ్జ్వల గాత్రుఁడగుచు
పరిపూరితానంద బాష్ప పూరములు
దొడరంగ నతివేడ్కతో నాత్మ నలరి
యా సౌందరేశ్వరు కథకమ్ములైన
భాసుర సద్భక్తిఁ బ్రస్తుతుల్ చేసి
మఱియు నాసాధ్విని మన్నించి యపుడు

యుగ్రగునిఁ జూచిన యుత్తమాంగనవు
నీ భాగ్యమునఁ గాదె నీపాటు వినఁగ
నీశుండు వేంచేసె నీపాలఁ గలిగి
యనుచు నాబాణభద్రాంగనఁ బిలిచి
మనుజేంద్రుఁ డా వింతమగువపై నంత
నక్కడ సభవారలందఱుఁ జూడ
నెక్కించి పురమెల్ల నేగించి యామె
సహజ పతివ్రతాచారమ్ము లెంచి
బహుళ సద్భూషణాంబరము లిప్పించి
కొనియాడి నీవు నాకొలువున కింక
ననయమ్ము రావలదా దేవు నెపుడు
సేవింపుమంచు నా క్షితి పాలకుండు
నా వనజాక్షి ననతివేడ్క నంపి
శ్రీ చొక్క నాథుని సేవించి మించి
ప్రోచె నాహాలాస్య పురరాజ్యమెల్ల
నంత నాయింతి యత్యంతమైనట్టి
సంతోష ముప్పొంగ సౌందర్యనాథు
సన్నిధికిని బోయి సద్భక్తి మ్రొక్కి
కరములు మొగిచి శంకర ! మహాదేవ !
కరిదైత్యహరణ ! భాస్కర చంద్రనయన !
కరివక్త్ర జనక ! దిక్కరి విహూనాంక !
కరిరమణార్చిత ! కరిరాజ వరద !
పాతకకులములోఁ బాటించి నన్ను
మేటిగా వించితే ! మీనధ్వజారి !
యని సన్నుతించి సాష్టాంగమ్ము జేసి
తన మందిరమున కెంతయు వేడ్క నరిగి
పతిభక్తి సౌందర్య పతిభక్తి గలిగి
సతతమ్ము జంగమార్చనలు సేయుచును
నాపురి వారెల్ల నౌనని పొగడ
నాపురమ్మున నుండె నాపుణ్యసాధ్వి
యిదియు నల్వాది మూఁడు నిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

నలువదినాలుగవ లీల

ఆ మహామధురపురాధీశ్వరుండు
కామిత ఫలదుండు కంతుసంహరుఁడు
శ్రీ చొక్కనాథుండు చిన్మయాత్మకుఁడు
వాచామగోచరవర్ణుఁడు సర్వ
మంగళారమణుండు మఱి యొక్కనాఁడు
నంగయకణ్ణమ్మ కతిరయమ్మునను
జ్ఞానోపదేశమ్ము గాఁ గొన్ని కథలు
నానతిచ్చెను స్వామి యవధానమతిని
జగతి సృష్టి స్థితి సంహార కర్త
యగుట గావునఁ బరాకయ్యో నాయెడను
దా నానతిచ్చు నధ్యాత్మ మంతయును
బాయక తెలిసెనో పరికింత మనుచు
నా కథావృత్తాంత మాద్యంతములును
మాకుఁ గ్రన్ననఁజెప్పు మీ యన్న నంబ
యంబరకేశ ! దిగంబర యీశ !
యంబర మణి సహస్రాంశు ప్రకాశ
శంబరారిధ్వంస ! శశికళోత్తంస !
యనువుగా వినవైతి నజ్ఞానమునను
నను వంటి బుద్ధిహీనత చేత మఱచి
దేవ ! సర్వాధిరాధిప నన్ను గరుణ
భావించి యీసారి బాగుగాఁ దెలియ
నానతిమ్మనిన నాహరుఁ డతిరౌద్ర
మానసుండగుచు నామగువ కిట్లనియె
నతిరహస్యమ్మైన యధ్యాత్మకథలు
నతివేడ్కతో నేను నానతీయఁగను
భయభక్తియుక్తిఁ దద్భావమ్ము నీవు
రయముగా వినక పరాకైతిగాన
శంబడిరాజన జలధితీరమునఁ
బంబిన వేడ్క మాపైఁ జిత్తముంచి
యిమ్మహిఁ బూజించు నెలమి ధీవరుఁడు
సమ్మతితోడ నా సద్భక్తవరుని
కడుపునఁ బుట్టు మంగయకణ్ణి వనఁగఁ

దడయకు మంచుఁ గాత్యాయనిఁ జూచి
సర్వేశ్వరుఁడు రోషసంయుక్తుఁడగుచు
శర్వాణికిని దగ శాపమ్మునిచ్చె
నిచ్చిన విఘ్నేశుఁ డెఱిఁగి వేవేగ
వచ్చి కోపమ్మున నాస్వామి నీక్షించి
యాదేవి ఖిన్నురాలై యుండఁ జూచి
యోదేవ యిట్లు సేయ నుచితమే ! నీకు
జ్ఞానసద్బోధ ప్రజ్ఞావంతులైన
మానవోత్తములు సుమ్మూరుగాఁ దెలియ
వినికని యెఱుఁగరు వెలఁది మాతల్లి
యనఁగ నింకొకపారి యానతిమ్మనిన
చపలాత్మ లబలలు జడమతు లనక
శపియించుటది మహాశ్చర్యమ్ము దేవ
యని యగ్రభాగమ్ము నందున్నయట్టి
ఘనతరాగమపుస్తకమ్ముల నెత్తి
తుండమ్మునను బట్టి తోయధిమధ్య
కాండమ్ములోన నాగ్రహమున వైచె
వైచిన నాదంత వక్త్రునిఁ జూచి
నవ్వుచునుండెను నాచొక్కవిభుఁడు
మఱి షణ్ముఖుఁడు వచ్చి మధురేశుఁ జూచి
కరమగ్రమునను భీకరముగా నిల్చి
యలవడఁ బరమ రహస్యాగమములు
దెలియంగ జ్ఞానోపదేశమ్ము సేయ
వేళఁ బరాకైన వివరించి చెప్పఁ
జాలుటగాక యాజాలికు నందు
మాతల్లి నటఁ బుట్టుమని యానతీయ
నీతియే యని చాల నిందించి శివుని
హస్తమ్మునందు విన్యస్తమైయున్న
పుస్తకమ్మునుదీసి పోఁబార వైచె
వైచినఁ గనుగొని వడిఁ గోపమెసఁగ
నోరి ! దురాచార ! యోరి దుష్టాత్మ !
యీరీతి నీగర్వ మేమి యిందునకు
నీ యూరికోమటి యింట జన్మించు

మీయని శపియించి యీశ్వరుఁడంతఁ
దనయాని నారీతి దండించి పనిపి
పనిఁబూని యా ద్వారపాలుఁడైయున్న
నందికేశ్వరుఁ బిల్చి నన్ను నీరీతి
నిందింప వీని లోనికిఁ బంపుటెట్లు ?
నేకాంతమై యుండు వేళల మఱియు
వాకిలిఁ జొఱనీయ వలదంచు నిన్నుఁ
గావలిపెట్టినఁ గడు వీనినందు
రా విడిచిన యపరాధమ్ము వలన
బలుమర్త్యరూపమై బసవేశ మాకుఁ
గలిగిన యాపుస్తకమ్ము లన్నియును
జీర్ణమై పోకుండ శిరమునఁ బూని
యర్ణవమ్మున నుండుమని శపియించె.
అప్పుడా గిరిజా షడానన వృషభు
లప్పరమేశ్వరు కభివాదనమ్ము
గావించి మిక్కిలిఁ గనలి యారీతిఁ
గావింతురే కులకాంతాత్మజులను
మాకును గతియేది మధురేశ ! యనిన
శ్రీకంఠుఁడట దయాదృష్టి భావించి
తరళాక్షి నిన్నను దనయగాఁ గోరి
తిరముగాఁ గూర్చిన ధీవరోత్తముఁడు
నరిమురి వేడ్కతో నహరహమ్ములును
నురువడి తపము సేయుచున్నవాఁడు
నది కారణమ్ముగా నతని గర్భమున
నుదయించి యచటనే యుండిన నేను
వలవాఁడనై వచ్చి వలనుగా నిన్ను
నలర వివాహమౌ దప్పటి నుండు
వృషభేశ నీవును విషధి వర్తింపు
ఝషరూప మపుడు కౌతుకప్రాప్తముగను
నిను గుమారునిగాఁగ నిజభక్తితోడ
ఘనముగా నాసెట్టి కడుగోరు గాన
నేనాని ! నీవు నాసెట్టికిఁ బుట్టి
పూని శీఘ్రమున విముక్తుండ ! వగుమి

యని చొక్కనాథుండు నానతిచ్చినను
జని వార లారీతి జనియించి రంత
నంగయకణ్ణమ్మ యా దాశవరుని
యంగన కుదయించి యధికలావణ్యా
ములచేత ముజ్జగన్మోహిని యగుచు
వలవాని యింటను వర్ధిల్లుచుండ
వనజాక్షి కపుడు యౌవనప్రాయమైనఁ
దనతండ్రి యప్పుడా తనయను జూచి
యీ సుందరాకార నీ శోభనాంగి
నీ సైకతశ్రోణి నీ యబ్జపాణి
నీ కంబుకంఠిని నీ తలోదరిని
నీ పాటలామోద నీ తనుమధ్య
నీ పల్లవాధర నీ లతాతన్వి
నీ చకోరాక్షిని నీ చంద్రముఖిని
నా చొక్కనాథుని యంతవానికిని
నిత్తుగా నొరులకును నియ్య నే ననుచుఁ
జిత్తములోపలఁ జెలఁగుచు నుండె
నప్పుడా మధురేశుఁ డాదేవిఁ బాసి
కప్పయ్యె మోహాధికమ్ముచే మేను
తెలతెలఁ బాఱెఁ గుత్తిక వెచ్చపుట్టె
తలయేఱు పుట్టెను దాహమ్ము వొడమె
జడగట్టె నెఱులును సగమాయె నొడలు
నడర నెమ్ములు తోలు నయ్యె దేహమ్ము
నీ రీతి తోడ నెంతేనియు పగల
మారసంహారుఁడా మారుని బారిఁ
బడలేక నపుడు శంబడిరూపు దాల్చి
కసువడితోడ నక్కడికి విచ్చేసెఁ
దనమామ యతని సౌందర్యమ్ముఁ జూచి
మనసిజు గెల్చిన మాడ్కినున్నాఁడు
వీఁడెవ్వఁడో యని వేడుకపడుచు
వాఁడ నీవెవ్వరి వాఁడవో యనిన
జాలారివాఁడను సౌందర్యనాథు
పాలనే యుందును బరగ నాపేరు

చొక్కఁడుందురు నన్నుఁ జూచితి రేని
చిక్కన్న నాచేతఁ జిక్కిన జలధిఁ
గల యొట్టి తిమితిమింగిలముల నైన
వలఁగొని యీవలావల సేయఁ గలను
మఱచు నిచ్చితివేనిఁ బరిణయం బాడి
కడువేడ్క నీయొద్దఁ గలసియుండుదును
ననినఁ బ్రియంబంది యా దాశవరుఁడు
తన తనయకు వీఁడు దగినవాఁడనుచుఁ
దలపోసి యప్పుడాతని కిట్లనియెఁ
గలదిందు జలధిలో ఘనమత్స్య మొకటి
యదియును మిగుల ఘోరాకార మగుచు
నుదధిలోఁ గల జంతువుల నెల్లఁ దినుచు
నెంతేసి వలవారు లెందఱేనియును
బంతమ్ము లాడుచుఁ బట్ట వచ్చినను
ద్రుటితమై వలలు తుత్తునియలు చేసి
తటుకున వారలఁ దఱిమి దాఁటుచును
నోడక నెంతేసి యోడలనైన
దాడులఁ బగులంగ దాఁటినరీతిఁ
బలుమాఱు చిక్కక ప్రబలి వర్ధిల్లు
బలిశక్తి నామీను బట్టెదవేని
నీకు నీక్షణమున నిక్కమ్ముగాను
నాకూఁతు నిత్తు నెంతయు వేడ్క ననిన
నతఁడట్లకాక యని యతిసంభ్రమమునఁ
జతురత నొకవల సవరించె నంత
మునుకొని భవబంధములు ముళ్లువేసి
మొనసి యాశాపాశములు త్రాళ్లుజేసి
మాయాంధకారమ్ము మఱి వలగాఁగ
మాయావి తానునై మధుకేశ్వరుండు
వల బుజమ్మునవెట్టి వలిమల పట్టి
వలన నావలరాజు వలఁ జిక్కినట్లు
వలవాగితోడ సే వలన నామీను
వలనుగానున్నది! వలఁజెప్పు డనిన
నా దాశులందఱు మఱునిఁ దోడ్కొనుచు

మోదమ్ము తోడ సముద్రమ్ము కరిగి
పాఠీనరూపమై బసవేశుఁడున్న
యాఠావుఁ జూపిన నంతట వృషభ
యానపాత్రుండొక్క యానపాత్రమ్ము
దా నెక్కి వార్థిమధ్యమ్మున కరిగి
గుఱిపెట్టి చుట్టి బాగుగ వైచి పట్టి
దరి జేర్చెఁబట్టు టందఱికిఁ జూపట్టు
నాధీవరుండైన యాశౌందరేశు
సాధించి యామీను జలధిమధ్యమునఁ
బట్టె నీతండని ప్రహరిగాఁ బన్న
జుట్టుముట్టుక వేగఁ జూడ నందఱును
మస్తకాగ్రమ్మున మహితసుజ్ఞాన
పుస్తకమ్ములఁ జాల బూనుకయుండె
నపుడు సహస్ర దంష్ట్రాకార ముడిగి
యుపమింపరాని దేహోన్నతిఁ దాల్చి
నందిరూపమ్మున నందికేశ్వరుఁడు
నందివాహనున కానందమ్ముతోడ
వందనమ్ములు జేసి వాసుకి హారు
ముందఱ నిలుచుండి మోడ్పుగే లమర
శర్వ ! శర్వాణీశ శర్వాణీరమణ !
సర్వేశ ! సర్వజ్ఞ సర్వసంపన్న !
సర్వాపరాధినిఁ జాల మన్నించి
పూర్వవైఖరి నన్నుఁ బ్రోవవే ! దేవ
యని సన్నుతులు సేయ నా బసవేశ్వ
రుని గరుణించి యాగోహణుండగు చు
నలుపైన కంఠమ్ము నాగకుండలము
తెలుపు నలుపును నైన దివ్యదేహమ్ము
ముక్కన్ను డమరుకంబును భూతిఁ దాల్చి
చొక్కనాథుఁడు వేడ్క నూతు నింటికిని
విచ్చేసె మునులెల్ల వినుతులు సేయ
నచ్చెరువంది వియచ్చరుల్ చూడ
నచ్చటి కేగి దాశాధీశ ! మాకు
నిచ్చెద నన్నట్టి యింతి యెదనిన !

దాశేశ్వరుఁడును సదాశివు కపుడు
దాని మెంతేనియు దండముల్ వెట్టి
యతివయుం డతి వేడ్క నతిరయమ్మునను
మితి లేని సంస్తుతుల్ మిక్కిలిఁ జేసి
హరహరా ! యేను కృతార్థుండ నైతి
ధర మాకులము పవిత్రమ్ముగాఁ జేసి
పరిణయింపఁగవలె పరమాత్మ ! యనిన
హరుఁ డట్లుగాకని యానతి యిచ్చె
నాతఁ డప్పుడు పరమానందమంది
సూతపర్యుఁడు మహాస్తుతులతో నపుడు
హరి నీలరత్న మధ్యాలకాకార
సరస రాజీవ కేసర నేత్రగంధి
మదకరి కుంభగమన కుచయుగళ
విదిత రాకాచంద్ర బింబాధరోష్ఠ
సలలిత యరుణాబ్జ సత్పాద గంధి
కలిత విద్రుమ లతాకాంతి తన్వంగి
సంగయ కణ్ణమ్మ ననుదిన సర్వ
మంగళాలంకార, మహనీయ దివ్య
రత్న పరిష్కారరాజిత దేహ
నూత్న సౌందర్య, తనూజను దనదు
కులమువారెల్ల సంకులముగాఁ జూడ
జలచరాధీశుఁడా జలధారునకును
తత్కులాచారమ్ము తప్పకయుండ
నుత్కీర్ణ ఘనమాన సోల్లాసుఁ డపుడు
నా రాజధరునకు నర్పించె నంత
నా రీతితో వివాహంబాయె నంత
నా ధీవరుఁడు వచ్చి యతిమోదమునను
మాధుర్యపతికి నమస్కృతుల్ చేసి
యో భక్తవత్సల ! యో భక్తవరద !
యో భక్తమందార ! యో కృపాకార !
గుఱుతుగాఁ గుమ్మర గుండయ్య భక్తి
కిరవుగా శివలోకమిచ్చిన వేల్ప !
మడివాలు మాచయ్య మన్నించి యపుడు

నుడుగక సాయుజ్యము నొసఁగిన వేల్ప
మఱిమెచ్చి పెట్టని మారభక్తునకు
పదిలమ్ముగాఁ బరంపద మిచ్చు వేల్ప!
జాతి భేదములేక సకల జీవులను
ఖాతిగా రక్షించు భక్తమందార!
పరమేశ మీపాద పద్మముల్ గంటి
పరగంగ నా జన్మ పావనంబయ్యె
హింసావిచారుండ హీనమానసుఁడ
సంసారలోలుండ జడవర్తనుండ
నా వారిలోన సన్మానమ్ము జేసి
శ్రీ విశ్వనాథ! రక్షించితే నన్ను
నని సన్నుతులు సేయ నతని మన్నించి
యనఘాత్ముఁడవు సంతతాన్నదానుఁడవు
శివభక్తిపరుఁడవు చిరభక్తి నీదు
సువిదయు నీవు నవ్యాన్యచిత్తమున
జంగమారాధన సద్భక్తిఁ జేసి
సంగతిఁ బుత్రవాత్సల్యులై యెపుడు
కోరుచుందురు గానఁ గొమరొప్ప నీదు
దారకుఁ బుత్రిగాఁ దగ నుదయించి
యంగయకణ్ణ మియ్యెడ నుండగాను
బొంగిన వేడ్కఁ నింపుగను గైకొంటి
నని యానతిచ్చుచు హాలాస్యవిభుఁడు
ఘనముగా వారికిఁ గైలాసపదవి
నా దంపతులకిచ్చి యతి సంభ్రమమున
నా దేవి నటఁ దన వామభాగమునఁ
గోరికతో నిల్పుకొని యతి వేడ్క
గోరాజగమనుఁడా గోరాజు నెక్కి
మధురకు విచ్చేయ, మఱియు నా యంబ
యధిక సన్మానులతో నా స్వామి కపుడు
దేవ! సుజ్ఞానోపదేశమ్ము నాకు
గావించి యానతీ! పరమాత్మ యనిన
గుఱుతుగా నుత్తరకోశంబ యనెడి
పురమున నరువది మువురు భక్తులను

జ్ఞానోపదేశమ్ములకై మమ్ము గోరి
యూనిన తపము సేయుచు నున్న వారు
వారికి నీకును వరుస నప్పురము
జేరి యంధానతిచ్చెదము మేమనుచు
నా పురమ్మున కేగి యా భర్తలకును
నా పార్వతికిని దివ్య జ్ఞానబోధ
యగణితమ్ముగఁ జాల నానతియిచ్చి
తగ నందఱికినిఁ బుస్తకముల నిచ్చి
యా యంగయార్ కణ్ణియమ్మ సౌందర్య
నాయకుండును సదానందాత్ములగుచు
హాలాస్యపురమున కరిగి సంతోష
కేళి నుండిరి యంత ఖేచరులెసఁగి
హరునిపై నత్యంత హర్షమ్ములోడఁ
బోరఁ బోరఁ గురిసిరి పుష్పవర్షములు
పలగొని యీ లీల పఠించు నెపుడు
నిదియ యన్యదినాల్గు నిటమీఁది పరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడీ
యనుచు సన్న్యసులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

నలువదియైదవ లీల.

మఱియు నా పాండేడు మధురాపురమ్ము
నొరవుగాఁ బాలింపుచున్న యత్తఱిని
నరయ నా దేశమ్మునం దొక్క వెలమ
కులపతి యందును గోర్కెలింపెసఁగ
గాంచెఁ బన్నిద్దఱ ఘనుల నాత్మజాల
నంచిత సౌభాగ్య లధిక విక్రముల
వారలు రూప యౌవనములతోడ
మీఱి యా దేశాన మెలఁగి వర్తించు
తఱిని వారల తల్లిదండ్రులు నమరఁ
బురి కేగిరంత నప్పుడు నా కుమాళ్లు
తగమించి మఱియును ధాన్య సంపదల
పొగడొంద కొన్నేండ్లు పూజ్యులై యుండి
రంత సంకటవోయి యధిక దారిద్ర్య

కొంత విశ్రాంతిచే మించ నూహించి
యన్యదేశము కేగి యందఱు గూడి
యన్యథా గతిలేక పాలికులగుచు
దుక్కిచేతను బ్రబలి దొంగతనమ్మునను
నక్కడనుండిరి యాత్మ శోభిల్ల
నంతట నొకనాఁడు నా యరణ్యమున
కెంతయు వేఁటగా నెల్లరు నేఁగి
యందు శాపానుగ్రహమ్మున మించి
పొందుగా నొక మానిపుంగవుం డచట
నధిక ధ్యానారూఢుఁడై యొక్క పాదను
విధుజూటు మదినెంచి వేడ్కతోఁ దపము
సేయుచున్నంతటఁ జేరి యా ఋషిని
రాయిడి పెట్టుచు రభసమ్ముతోడ
మిన్నంది ప్రోయుచు మించి గర్వమున
పన్నిద్దఱుపుడు చప్పట్లు దట్టుచును
హాస్యము సేయుచు నతని ముందటను
లాస్యము లాడుచు లాగున నుండ
నప్పు డా మునిసింహుఁ డాగ్రహం బెసఁగ
దప్పక వారి నందఱిఁ జూచి మీరు
కడఁగి యీ భూమి వ్రక్కలు గాఁగ మన్ని
కటువు సాకుచు నున్న కష్టమానసులు !
కాన మీరేగి సూకరజాతి నొంది
కానలఁ జరియించి కర్కటిగర్భ
మును బోలి మాతృవిముక్తి నందుదురు
నని శాపమిచ్చిన యాక్షణమునను
నరయ నా పన్నిద్ద ఱతిభీతులగుచు
పరువడి వేవేగఁ జఱతెంచి వచ్చి
యా మునీశ్వరునకు నతిభక్తితోడ
వేమాఱు నందంద వినుతించి మ్రొక్కి
యో తాపసోత్తమ ! యో మునివర్య !
భూతదయాసక్త ! భూతేశభక్త !
యీ యపరాధమ్ము లెల్ల లోఁగొనుచు
మా యందుఁ గృపకల్గి మమ్ము రక్షించు

మనుచు నందఱుఁ దన్ను బ్రార్థించు నపుడు
మనమున దయగల్గి మౌనిపుంగవుఁడు
నగణితమ్ముగ వారి కానతియిచ్చె
నగరాజజాపుండు నయమున వచ్చి
మీకును జన్నిచ్చి మించిన రక్తి
ప్రాకటైశ్వర్యసంపన్నులఁ జేసి
రక్షింప మనుజులై రాజ్యమేలెదరు
కాంతార్థులగుదురు మునుకొని మీరు
లని శాపమొడలించి యమ్మౌనివరుఁడు
చనుచున్న వారును జయ్యన నరిగి
పొందుగా నచ్చోట భూధరమ్మునను
నందొక్క కిటి గర్భముం దుదయింప
నా తఱి నొకరాజు నట వేటమార్గ
ునా తాళు కేతెంచి యా పందిఁగాంచి
తటుకున నొక్క యస్త్రమ్ము చేఁబూని
పటుశక్తి భూమిపైఁ బడనేసి చంపె.
కరమొప్ప నంత సూకరశాబకములు
నిరవుగాఁ దమతల్లి కెదురుచూడంగ
నా శశాంకధరుండు నా శంకరుండు
నాశీవిషాధీశ్వరాభరణుండు
త్రిణయనుఁ డప్పుడా శ్రీ చొక్కవిభుఁడు
గణుతింప నంగయకణ్ణమ్మతోడ
నాలకేసిని నొక్కయట వినోదార్థ
మై లోకపాలకు లర్థితోఁ గొల్వ
నాపర్వతస్థలి కరుగుచో నపుడు
గీ పెట్టుచున్న యా కిటిపోతములను
నారయఁ గాంచి దయాచిత్తుఁడగుచు
నా యర్భకుల తల్లియై స్వామి యపుడు
చన్నిచ్చె నన్న నా సంయమీశ్వరులు
సన్నుతింపుచుఁ గుంభసంభవుఁ జూచి
జననియై యాస్వామి చన్నిచ్చినట్టి
ఘనసూకరార్భకుల్ గను వేడ్క మఱియు
వలనొప్ప నేమైరి? వాతాపిదమన !

యెలవడఁగా మాకు నానతిమ్మనిన
మునికులోత్తంసుఁ డామునుల భావించి
యనువంద నిట్లని యానతి యిచ్చె
నా యంగయర్ కణ్ణియమ్మ యై వెలయు
నా యార్య యట వరాహంబైనయట్టి
శ్రీ చొక్కనాథుని శ్రీమహాదేవుఁ
జూచి యప్పుడు మహాచోద్యమ్మునంది
డాసి సాష్టాంగదండప్రణామమ్ము
జేసి సద్వినయవిశేషమ్ముగాఁగ
కరములు మోడ్చి సూకరవేషుఁడైన
హరుఁ జేరి యిట వరాహంబౌట యెట్లు
రా జైనవాఁడు వరాహముల్ వ్యాఘ్ర
రాజ వేఁటాడుట రాజమార్గమ్ము
క్రోడంపుమృగమనఁ క్రోడావతార
మీడను ధరియించు టిది యేమి మీర
లని విన్నవించిన హరుఁడానతిచ్చె
వనజజుఁ డాది యవ్వాలఁ బిపీలికము
కడ సర్వజీవాత్మకంబుల యందు
సడలక యుండుట సహజమ్ము మాకు
నీ కోలరూపమ్ము నిట్లేటి కంటి
నీ కోలరూపమ్ము నెల్లప్రాణులకు
తల్లిదండ్రులకు నెందఱు పుత్రు లైన
గలుగు నొక్కరి కైనఁ గలుగు పతిమ్ము
నటుగాన ఋషిశాపమై ఫలవించు
కి టిశాబకముల మాకిటుఁ బ్రోవవలసి
జననియై యుంటి వో జలజాయతాక్షి !
యని యంగయర్ కణ్ణెయమ్మతో ననిన
నిరవుగాఁ బన్నిద్దరీ మహామధుర
పురి నొక్క వెలమకుఁ బుత్రులు నగుచు
బలియు లై పాండ్యభూపాలుని యొద్ద
దళవాయిపట్టానఁ దవిలి యుండుదురు
ననుచు మహాదేవుఁడానతిచ్చినను
విని జగదంబ యవ్విభున కిట్లనియె

పశుపతి నీవొక్క బ్రహ్మను నైన
మశకమ్ముగాఁ జేతు మశకమ్ము నైన
మఱి బ్రహ్మగాఁ జేతు మీయాప్రకార
విరచితగుణహార! వేదాంతసార!
వాసి నీ చన్నుఁ(బాల్ద్రా)వినయట్టి
రాసిగా సూకరార్భకులు సామ్రాజ్య
లై యుండు టదియేమి యాశ్చర్య మనుచు
నా యంబ వినుతింప నా చొక్కవిభుఁడు
క్రోడరూపము మాని కోరి దేవతలు
వేడుక బహుపుష్పవృష్టి గావింప
నా యంగయర్కకన్నెయమ్మతోఁ గూడ
నారూఢ వృషభేశ్వరారూఢుఁ డగుచు
నా వాసుదేవాదు లర్థితోఁ గొల్వ
వేవేగ మధురకు వేంచేసె నంత
నరయంగ నా గున్న లారూప ముడిగి
సరవి నా వెలమకు సత్పుత్రు లగుచు
జనియించి రంతటఁ సౌందర్య లసదగ
నను వైన గుణవంతు లతిరూపవంతు
లధిక శౌర్యోదగ్రులై యందఱొక్క
విధమునై విజయులై విస్మయంబంద
నుండి రా పన్నిద్దఱుజ్జ్వలస్ఫూర్తి
నుండు నారూఢఁ బ్రసంగోన్నతిఁ బాండ్య
భూవరుఁ డెఱిఁగి యప్పుడు వారి నెల్ల
రావించి చూచి సంభ్రమచిత్తుఁ డగుచు
మఱిఁ జొక్కవిభుని కొమాళ్లభావమున
సరవి నందఱునొక్క చందమ్ముగాఁగ
మున్నార లనివారి కుడుగర లిచ్చి
మన్నించి యతివేడ్క మఱి చతురంగ
బలముల కధిపులై ప్రత్యేకముగను
గొలువంద నందఱ సేనాధిపతుల
ననువందఁగాఁ జేసి యా పాండ్యవిభుఁడు
ఘనమహీరాజ్యమ్ము గడు నేలుచుండఁ
గొమరుప్ప మఱియును గొన్నినాళ్లకును

క్రమముతో వారెల్ల రాజులై పాండ్య
విభుని దిగ్విజయమ్ము వెలయఁ జేయించి
ప్రభ మించియుండి రాపన్నిద్దఱపుడు
విరచింప సౌందర్యవిభుఁడు నాపాండ్య
ధరణీశు స్వప్నానఁ దగు వేడ్కతోడ
వెలయఁ బన్నిద్దఱ వృత్తాంతమెల్లఁ
దెలిపెను బూర్వమ్ము తేజరిల్లఁగను
నప్పుడా పాండీఁడు నాశ్చర్యమంది
యప్పరమేశ్వరు నభినుతుల్ చేసె
పురహర ! భూతేశ ! భువనప్రకాశ !
ధరరథారూఢ శ్రీధరగర్వహరణ
నగరాజకార్ముక ! నగవైరిజనక !
నగరిపుసంస్తుత్య నాగాసురారి
గిరిశ శ్రీకంఠ యో గిరినాథ ! యభవ
పరమేశ ! యనుచు నప్పార్థివేశ్వరుఁడు
నత్యంతభక్తితో నట వారిఁ బిలిచి
ప్రత్యేకనామాంకురమ్ములు జేసి
వారల నంపిన వా రతివేడ్క
తో రాజ్య మేలుచుఁ దోరంపు భక్తి
సతతశివార్చనాసంసక్తు లగుచుఁ
జతురత జంగమార్చన లందు నెలసి
సౌందర్యనాథుని సద్భక్తిఁ గాంచి
పొందుగాఁ గైలాసమున కేగి రంతఁ
బందులుండుటఁ జేసి పరగ నాకొండ
పందిమల యనంగఁ బరగె నెల్లెడల
నిదియు నల్వదియేను నిటమీఁద చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె

నలువదియాఱవ లీల.

మఱియు నా స్వామి నిర్మలకృపామూర్తి
కరుణాధురీణుఁడై కడు వేడ్కతో న
మరసన్నిభుఁడు పాండ్యమండలేశ్వరుఁడు

ధరణిఁ బాలింప నంతట నొక్కనాఁడు
నా కాలముల నొక్కయడవి లోపలను
గాకిమూఁకల చేతఁ గలకాలమెల్ల
నేటిరింతను పక్షి కేదిక్కు లేక
పోటులఁ బడిపడి పొదఁ జొఱఁబాఱి
నాఁకలి దప్పిచే నలమట నొంది
పీఁకతోఁ బొద వెళ్ల వెడలుచు నుండి
తనభాగ్యవశమునఁ దగ మదిలోన
ననపూత్ముఁడగుచు నిట్లని విచారించి
గెలుతురు పరమేశు కృపకలవారు
బొలుపొంద నటుగాన భోరున నేను
వెలఁగుచు శివపూజ చేసిశాత్రవులఁ
బొలియింతు ననుచును బుద్ధి నూహించి
ధరణిఁ బూజ గొనెడి దైవమ్ములందు
తిరుచొక్కపతివంటి దేవుండు లేఁడు
మఱి స్థలమ్ములలోన మాధుర్యపురికి
సరియైన పావన స్థలమును లేదు
తీర్థమ్ములను హేమదివ్యాబ్జసరసి
తీర్థముఁ బోలెడి తీర్థము లేదు
తత్క్షణమ్మున వేగ దయగల్గి మఱియు
రక్షించు సౌందర్య రాజశేఖరుఁడు
నాచొక్కనాథుని నధికసత్పూజ
లాచరించియును బ్రత్యక్షము న్గాంతు
నని విచారింపంగ నాత్మబంధువులు
తనవారలటకుఁ గొందఱు వచ్చిరంత
వారలఁగూడి యొప్పరుగానకుండ
భోరున మాధుర్యపురమున కరిగి
పొత్తామరలకొలంకున దీర్థమాడి
చిత్తజాంతకుమీఁద జిత్తమ్ముఁ జేర్చి
తగఁ బ్రదక్షిణము లెంతయుఁ బ్రొద్దు నేయ
నగజాధినాథుఁ డెంతయు దయతోడఁ
దా నొకపక్షిమాత్రమ్ము నజ్ఞాత
మానసమైయుండి మద్భక్తి గలిగి

నేనని వచ్చి నిండిన ప్రేమతోడ
స్నానముఁ గుడి ప్రదక్షిణములు చేసె
నని సత్కృపాకటాక్షించ లుండగుచు
మనమున హర్షించి మధురేశ్వరుండు
నోఖంజరీటమ ! యోభరద్వాజ
యీ ఖగకులములో నెల్ల శ్రేష్ఠుఁడవు
నని స్వామి మృత్యుంజయ యటంచు నపుడు
మునికొని కరుణించి మూఁడక్షరములు
నుపదేశ మిచ్చి ప్రత్యూషకాలమున
జపియించి శాస్త్రపఠీయుతు గావింపు
తనర నీబంధుమిత్ర భ్రాతృసుతులు
కొనర వేఁకువ నిది యుచ్చరించినను
నా మేటి పక్షుల నందఱఁ గెలిచి
భూమిలో వెలయుము పుణ్యస్థాపలన
ధర నెవ్వరేవియు దవ్వులయాళ్ల
కరుగుచో మీవార లా వేళలందు
పలుపలనుండి యవ్వలికి వచ్చినను
గలుగును నధికసౌఖ్యములు లాభములు
నరవభాషను పలియడు నామమెపుడు
నరయంగఁగలుగు మీ యన్వయమ్మునకు
నని గారవించి యొయ్యన మేను నిమిరి
యనిపిన నాపక్షి హాలాస్యపతికి
నా చటకమ్ము చయ్యన మ్రొక్కి నిలిచి
చేకొంటి నా కులశ్రేష్ఠుండ నైతి
మాకులమ్మునను సన్మాన్యుండనైతి
మృగధర ! మృగవైరి ! మృగకులముఖర
నగచాప ! నగధీర నగవైరి వంద్య
హరిధర హరిణాంక హరినుతచరణ
హరివైరిభూషిత ! యట్టి నీరూపు
హరివిరించిసురేంద్రు లరయఁగాఁ గోరి
చిరతపమ్ములను జేసియు గనలేని
నీ పాదములు గంటి నీ దయగంటి
నా పాపమెల్ల నింతటఁ బాపుకొంటి

నని సన్నుతులు నేసి యధిక సంతోష
మున వచ్చి తనవారి ముందఱ నిలిచి
యామంత్ర ముపదేశ మందఱ కిచ్చి
భూమి నెంతటి పక్షి ముఖ్యులఁ గిట్టి
కాక ఘూకముల నెక్కడ నున్నఁ బొడిచి
చీకాకుపడఁ జేసి శివుకృపచేత
నిలిచి భూతేశుని నెమ్మది నునిచి
వలియ నామమ్ముల వర్ధిల్లె భువినిఁ
జూచి రెల్లరు మహాచోద్యమ్ము నంది
యా చొక్కనాథుని నాశ్రయించినను
నణువైన మేరువు నగుఁగదా ! యనుచు
గణుతించి రాస్వామి ఘనవిశేషములు
నిదియు నల్వదియాఱు నిటమీఁదచరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

నలువది యేడవ లీల

మఱియు నుత్తరభాగమండలమ్మునను
బరఁగఁగ నొక మహాబకపక్షి గలదు
నా యండజాతమ్ము నాదేశమునను
బాయ కెప్పుడు నుండు బహుళకాలమ్ము
నాపక్షి తనకు నిత్యాహారముగను
వాపి కూప తటాక వనజాకరములు
నదులు కాలువలు నానాజలాశయములు
నుదకపూరములతో నున్నట్టి మృదుల
జలచరమ్ముల నెల్లఁ జాల భక్షించి
జలములు గ్రోలి యిచ్ఛాప్రవృత్తి నుండు
నీరీతి వర్తింప నెలమిఁ గొన్నాళ్ళ
కారాజ్యమంత యవగ్రహం బెసఁగ
వానలు లేక తీవ్రాకార మగుచు
భానుకరప్రభాపటలమ్ము మెఱసి
యేదిక్కుఁ జూచిన నెండల నెండి
మేదినిఁ గలయెల్ల మృగపక్షిజంతు

సంతతి మృగతృష్ణ సంతాపముంది
కాంతార వితతి శుష్కమ్ములై మఱియు
భూచరు లంబరంబును గోరుచుండ
ఖేచరు లాధాత్రికిని బోద మనఁగ
భూచరాధిపులు ద్యోభూమి మేలనఁగ
నీ చందమున ధాత్రి యెల్ల పేటిల్ల
నీరు నీరిని గోర నిబిడమారుతము
మారుతమ్మును గోర మఱి తరువ్రజము
తరువుల నీడలెంచయు వేడ్కఁగోర
ధర నిట్లు సర్వ నాతపమహఃఋతువు
గుంటకాలువలెల్ల కూపముల్ చెరువు
లంటుబట్టెను సైకతావాల మగుచుఁ
గాఁగెఁ గుళీరముల్ గరఁగెఁ గర్కటము
వేఁగె కచ్ఛపములు వెచ్చె మచ్చెములు
తూలెను మకరముల్ దునిసె సర్పములు
సోలెను మృగపంక్తి సొరిగెఁ బక్షులును
స్రుక్కిరి యమరులు సురిగిరి ప్రజలు
చిక్కె భూతగణమ్ము చిట్లె శైలములు
కాఁకయ్యె వనములు గమల సంయమములు
నింకె వారిధు లుడుకెత్తె నంబరము
వ్రయ్యలయ్యె ధరిత్రి వ్రస్సె నాకసము
నయ్యెడ నాబకం బాత్మ నూహించి
కటకటా ! యీ భూమి కరవయ్యె నిఁకను
నెటుఁ బోవఁగలవాఁడ నీశ్వరా యనుచుఁ
బరికింపఁ దనపూర్వభాగమ్ము కతన
గుఱుతుగా నుత్తరకురుభూములకును
గ్రచ్చఱ గగనమార్గమ్మునఁ జనఁగ
నచ్చోట నొక ఋషి యాశ్రమపుణ్య
వనమును గాంచి య వ్వన మధ్యమునను
ఘనమైన యొక మహాకమలాకరమ్ము
పురణించు వైకుంఠపురమును బోలె
నరుదైన వేడ్కఁ శ్రీహరి యుక్తమగుచుఁ
గమలనాథుని దివ్యకరముఁ బోలెఁ

గమనీయ శంఖ చక్ర స్థితమగుచు
సన్నుత విహగేంద్ర చరితమ్ము వోలె
పన్నగ గజ కచ్ఛపమ్ములు గలిగి
వినుతింప దేవేంద్రు వీడును బోలె
యనిమిషాహారవిహారమ్ము గలిగి
ప్రకటితనక్షత్ర పథమును బోలె
మకర కర్కట మీనమండలి గలిగి
యనుపమ రాజచిహ్నమ్ముల వోలె
ఘనతర పుండరీకమ్ములు గలిగి
యమృతాబ్ధి మథనవిహారమ్ము వోలె
రమణీయ సుమనోనురాగమ్ము గలిగి
దారుణమైన కాంతారమ్ము వోలె
సారంగపటలసంచారమ్ము గలిగి
యరుదైన శైలగహ్వరముల వోలెఁ
దిరముగాఁ గేసరోదీర్ణమ్ము గలిగి
మహనీయ పుణ్యాశ్రమంబును వోలె
నహరహమ్మును నేటిహంసలు గలిగి
కలిత భూపాంగనాకరముల వోలెఁ
బొలుపొందఁ గంకణస్ఫురణమ్ము గలిగి
జననుతమ్మగు దివ్యశరధియుఁ బోలె
మునుకొని బహుశివముఖములు గలిగి
చెన్నొందు నాసరసీరుహాకరము
కన్నులపండువుగాఁ జూచి పక్షి
వరుఁ డప్పుడా సరోవరతీరమునకుఁ
బఱతెంచి నిలిచె శుంభన్మోది యగుచుఁ
జయ్యన నచట నాశ్రమవాసులైన
సంయమిముఖ్యు లా జలజాకరమున
కరుదెంచి స్నానమ్ము లాడు వేళలను
బఱతెంచి యట మీనపటలమ్ము వారి
దగ్గఱ వచ్చి నిష్ఠాపరత్వమున
వెగ్గలమ్ముగ మంత్రవితతి యాలింప
నప్పుడా పక్షీంద్రుఁడా మత్స్యములను
తప్పక వీక్షించి తనయాత్మఁ దలఁచి

మీనకుమ్మలకు నిట్లుమిించిన భక్తి
జ్ఞానానువర్తన గలిగియున్నదియు
నెట్టి వేళల జీవహింసకు రోయ
నట్టివంశమ్ము నాయది గదా ! యనుచు
మదిలోన నొకనియమమ్ముఁ దాఁ బలికె
నిటియాదిగా జీవహింసలు సేయఁ
గలవాఁడగాను నేఁ గలలోన నైనఁ
గులమువారెల్లైనఁ గూలనిమ్మనుచుఁ
బట్టెను వ్రతము నప్పట్టున నుండి
పుట్టె నుజ్ఞానమ్ము పులుఁగుఱేనికిని
నంతటఁ దనజాతియైనట్టి పక్షి
సంతతి యచటికిఁ జనుదెంచి చూచి
నీకేమి ? యిట్లుండ, నిజము మీయాన
జీవహింసాప్రవృత్తి సేయ నే ననిన,
విని విస్మయంబంది వేగఁ దా మందుఁ
జని యాకొళంబున జలచరమ్ములఁ న
ఖరములఁ బట్టి యాఖగములు దినఁగ
సరివి నాసంయమీశ్వరులు గోపించి
చూచిన సురసుర స్రుక్కి మూర్ఛిల్లి
ఖేచరు లచ్చోటఁ గెడసె నన్నియును
నదియును జూచి తా నత్యద్భుతమ్ము
ముదమును జ్ఞానమ్ముఁ బ్రీతి గొనఁగ
జీవనంబే తనకు జీవనం బగుచు
నా విహగాధీశుఁ డట్లున్నయంత
ఋషిముఖ్యు లట నిత్యకృత్యమ్ములైన
త్రిషవణ స్నానముల్ దీర్చి యందఱును
భూతిరుద్రాక్షసంపూర్ణాంగు లగుచు
నాతఱి భద్రాసనస్థులై బోధి
వృక్షమ్ముక్రింద నావృషభవాహనునిఁ
బ్రస్తుతు సర్వేశ్వరు నధ్యాత్మమైన
శైవపురాణముల్ చదువుచు మునులు
నావేళ సౌందర్య హాలాస్యవర్య
శ్రీ చొక్కనాథు నంచిత పూర్ణకథలు

జూచి పఠింపుచు సూక్తి సోత్రుచును
నర్థముల్ సెప్పుచు నధికశ్రీమాఘ
తీర్థరాజము సన్నుతింపుచు నుండ
నయ్యెడ నారాయణాండజాతంబు
నెయ్యముతో వీని నిజభక్తిఁ బూని
శ్రీ చొక్కనాథ మూర్తిని నవాఙ్మనస
గోచరు నతిభక్తిఁ గొలిచి ముక్తుండ
నయ్యెద నని బలాకాధీశుఁ డపుడు
చయ్యన నెగసి ఖేచరమార్గమునను
కతిపయ దినములుగా బోయి, పైన
గతులను మాధుర్యకటకముఁ జేరి
కాంచన పంకజాకరమున మునిఁగి
పంచాస్త్రహరునకుఁ బ్రణతులు చేసి
మనమార నాస్వామి మదిలోన నిలిపి
తనజిహ్వకును వేడ్కఁ దగఁ బ్రస్తుతించె
లోకపాలకవంద్య ! లోకత్రయాత్మ !
లోకత్రయాధార ! లోకోపకార !
లోకనాయక ! పద్మలోచనార్చితుఁడ
చేకొని ననుగావు శ్రీచొక్కనాథ !
యని సన్నుతులు చేసి యధికసంతోష
మునఁ దనిసొకనాఁడు పులుఁగుఱేఁ డపుడు
ప్రతిదినమ్మును నిట్లు ప్రత్యూషవేళ
ధృతిమించి హేమాబ్జదీర్ఘిక మునిఁగి
స్నానమ్ము జేసి యాసౌందర్యపతిని
ధ్యానించి యాదేవు దర్శించి యపుడు
తప్పక చేసి ప్రదక్షిణమ్ములును
నప్పుష్పకమునకు నభినుతి సేయఁ
దలవంచి సాష్టాంగదండమ్ము వెట్టి
దినదిన మ్మొకపూట దేహపోషణకుఁ
గనకపుష్కరిణి పుష్కరములు గ్రోలు
నీరీతి ఘనభక్తి యొడలక పక్షి
నారాయణుండు సౌందర్యనాయకుని
సేవ నేమము లిట్లు సేయుచునుండ

భావించి యప్పుడా పళియంజివిభుఁడు
శ్రీచొక్కనాథుండు చిన్మయాత్మకుఁడు
నాచంద్రధరుఁడు ప్రత్యక్షమై నిల్చి
యోపక్షికులనాథ యోపక్షివర్య
యీ పక్షికులమందు నీవొక్కరుఁడవ
నీవుపుణ్యుండవు నీవు మాన్యుఁడవు
నీవంటిసుజ్ఞాని నీవంటివంశ
పావనచరితుండు పరికింపఁ గలఁడె
తలపంగ మాకుఁ బ్రదక్షిణమ్ము లను
నలుపడఁ జేసిన యట్టిపుణ్యమున
మానవు లెందేని మఱి దూరయాత్ర
గా నేగువేళ నిక్కముగ నీవారు
వలనుగా నేతేర వారికిఁ జాలఁ
గలుగు సంతోషసౌఖ్యములు సంపదలు
నీవు మాపూజలు నెమ్మిఁ జేసితివి
గావున సాలోక్యగతి నీకుఁగలిగె
భవరోగములు మాని బక కులాధీశ !
శివలోకమున సుఖస్థితి నీవునుంపు
మని యానతిచ్చి యా హాలాస్యవిభుఁడు
దనరిన వేడ్క నంతర్ధానమయ్యె
నిదియు నల్వదియేడు నిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి.
అని సన్మునులతోడ నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియెఁ

నలువదియెనిమిదవ లీల

గ్రహమొప్ప మఱి తొల్లి బ్రహ్మకల్పాంత
రమునఁ జరాచరప్రతతుల తోడ
మధుర యొక్కటిదక్క మఱిపట్టణములు
నధికదేశమ్ములు నంబుధుల్ చేత
లయ మాయెఁ దచ్ఛివాలయమున మధుర
జయముగాఁ దనదు నాజ్ఞాశక్తి వలన
లయము గాకుండ నెల్లడ నాపురమ్ము
రయమార నాస్వామి రక్షించె నపుడు

నిరవుగా నాయూరి కేయుపద్రవము
లరయంగ లేనట్టి యా నిమిత్తమునఁ
గడఁగి యామధుర విఖ్యాతిగా నంత
నడువూరు ననియెడి నామమ్ముఁగాంచె
నంత నాపాండీఁడు నా చొక్కవిభుని
నెంతయు సంస్తుతు లెన్నేనిఁ జేసి
యామహాదేవుని యాజ్ఞ పెంపునను
నీమధురాపురి కేదోషములును
రా నేరవని పాండ్యరాజశేఖరుఁడు
నానావిధమ్ముల నగరుగట్టించి
కోరి యాదేవుని గుడిగోపురములు
తేరులు గట్టించి తేజరిల్లఁగను
నిప్పుడు నీపురికి సొంపు గాని
తప్పదటంచు నాతలము గావేడ్క
రయముతో గృహములు రమ్యమ్ముగాఁగఁ
గట్టిరి యప్పుడా కారణమ్మునను
జుట్టున నడుమునఁ జోటు లేకుండఁ
బాయక పాండ్యభూపాగ్రణి చొక్క
నాయకస్వామున్న నగరికేతెంచి
యాదేవుఁ బొడఁగాంచి యతిభక్తి మ్రొక్కి
యోదయావిస్ఫూర్తి ! యోదివ్యమూర్తి !
నరవాహనప్రియ ! నాగాసురారి !
నిర్వాణచిద్రూప ! నిఖిలప్రదీప !
సర్వేశ ! లోకవిస్తారమ్ము లెల్ల
లయమాయె మధురకు లయము లేకుండ
భయమైన నీయాజ్ఞ పరగి రాదయ్యె
నటుగాన నోస్వామి నానిమిత్తమునఁ
దటుకున సర్వభూతలమెల్లఁ గడఁగి
యీపట్నమున వచ్చి యిండ్లను గట్టి
రీ పురి యెడచాల దియ్యెడ మాకు
నెల్ల చూపుము దీని కెల్లను నీవె
సల్లలితోజ్జ్వల సౌందర్యనాథ !
యని సన్నుతులు సేయ నాస్వామి యపుడు

దనకుఁ గంకణముగాఁ దనచేత నన్న
భుజగేంద్రునూడ్చి యీపుర మెల్ల నీవు
నిజముగాఁ జూపుమీ నీపాటవెల్ల
నని యానతిచ్చిన నాపరమేశ్వ
రుని యాజ్ఞఁ జేసి మారుతభుక్కులేశుఁ
డనఘుఁడై మనిబూని యతిభక్తితోడఁ
దనరంగ సాష్టాంగదండమ్ము వెట్టి
యాశంభు గుడిభాగమందు వాలాగ్ర
దేశమ్ము నిలిపి యాద్రిత కాపురము ?
నను నుత్తరము వృషభాద్రి యైనట్టి
ఘనముగాఁ దగ నళగిరి లోనుగాఁగ
గుడికిని నాల్గుదిక్కుల నైదఁ, గల్గఁ
బడగెత్తి యీజనప్రామాణ్యముగను
పచ్చి తన్ముఖము నా వాలమ్ము నొద్దఁ
దెచ్చిపెట్టుక యుండెఁ దెలఁగొప్ప నంత
హాలాస్యపురమున కానిమిత్తమున
వాలవాయను పేరు వార్తకు నెక్కెఁ
జాల నప్పుడు పాండ్య జనవిభుఁడు దిరు
వాలవాయండైన వామదేవునినిఁ
జేరి యందంద విశేషమ్ములైన
పౌరాణికస్తోత్ర పఠనముల్ జేసె
నోదేవతాస్వామి ! యోకృపాకార !
యోదానఫలదాయి యోదైవతాయి !
వల్లగా నీప్రభావము తేజరిల్ల
నెల్లను దెలిసె నీయెల్ల మాకెల్ల
నని సన్నుతులు జేసి యామహాస్వామి
యనుమతిఁ గాంచి మహాప్రసాదమున
వలనొప్పఁ దిరువాలవాయైన మధుర
పుర మెల్లనపుడు గాపురములు నిండఁ
బురణింపరాని గోపురములు మేడ
లాకోట లంగళ్లు నందంద మఱియుఁ
బ్రాకటగృహమంటపమ్ము లన్నియును
గనకమయమ్ములుగాఁ గావించి మధుర

వినుతింప నాపాండ్యవిభుఁ డేలుచుండె
నీలీల సద్భక్తి నెవ్వారు వినిన
హాలాస్యనాథ మహాదేవు కృపను
నెల్లజీవుల కెల్ల నెల్లయై లోక
మెల్లయు నేలుదు రెల్లరు బోఁగడ
నిదియును నలువదియెనిమిదో లీల
విదితమ్ముగా వేడ్క వినుఁడన్న మునులు
హాలాస్యనాథు లీలానందములనుఁ
జాలంగఁ బులకితోజ్జ్వలదేహు లగుచు
నాసూనివరునకు నర్చించి నిలిచి
యామీఁది వృత్తాంతముఁ జెప్పు డనిన—
ఇది సర్వఘనసత్కవీంద్ర పాదాబ్జ
విదిత పూజామోదవిమలుండు పచ్చ
కప్పురసౌరభ్య కలితసూనాంక
తిప్పరాజ సుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితమ్ముగ లోకవిఖ్యాతమైన
సరసలక్షణ కావ్యసత్కవీంద్రాభి
నందిత శ్రీచొక్కనాథ చరిత్ర
మందున నిది సప్తమాశ్వాసము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అష్టమాశ్వాసము

నలువదితొమ్మిదవ లీల.

మఱియును నొక మహామండలేశ్వరుఁడు
వరగండ పాండ్య భూవరగుణోత్తముఁడు
పరగంగ నేకాతపత్రమ్ముగాను
ధరణిఁ బాలించె శాత్రవుల నిర్జించి
హాలాస్యనగర నాహాలాస్యకృపను
జాలంగ నొకకొన్ని సంవత్సరములు
పాలించి జనులెల్లఁ బ్రస్తుతి సేయఁ
బ్రణుతింప నాతని పట్టి యనంత
గుణపాండ్యవిభుఁడు సద్గుణవంతుఁ డగుచు
శివభక్తియుక్తుఁడై శ్రీచొక్కనాథుఁ
దివిరి త్రికాలమ్ము ధృతిమించి పూజ
సేయుచు నప్పుడాసీమలు వదర
నూరెడఁ బాలించె నట్టి కాలమున
చోడభూపాల వంశోద్భవుఁ డొక్క
చోడాఁడు మఱియును శూరత్వ మెసఁగి
యతనిపై దండెత్తె నతిశీఘ్రముగను
చతురంగ బలసంఘ సన్నాహుఁడగుచు
మధురపై యోజనమాత్రమ్ము గాఁగ
నధికుఁడై వచ్చి తా నటు దండు విడిసె
విడియుచో విచ్చలవిడి తటాకమున
గడఁగి గుంటలుకట్టఁ గాలువ లెల్లఁ
ద్రెంపుచు మఱియు నాదేశమ్ము పసుల
గుంపులు వడిఁ దోలుకొనుచు నీలాగు
నలజళ్లు సేయుచు నాచోళ విభుఁడు
బలియుఁడై రాఁగ నా పాండ్యరా జెఱిఁగి
తనమంత్రి వరులతోఁ దగ నిట్లు పలికె
మనదళతంత్రమ్ము మఱి చాలఁ గొంచె
మతనికి దళతంత్ర మధికమ్ము వీని
నతివేగ గెల్చును నాచొక్కనాథుఁ
డాశ్రితవత్సలుఁ డామహాదేవుఁ
డని సౌందరేశ్వరు నావాహమునకుఁ

జని భక్తితో నమస్కారమ్మఁ జేసి
పదియు నాఱింటను బరఁగ నర్చించి
తుదిలేని మదిని సంస్తుతు లిట్లుచేసె.
దేవ ! యీశ్వర ! సర్వదేవసంస్తుత్య
భావభవాంగసద్భసితాంగరక్ష
హరి యజార్చితపాద ! హరినాగవరద !
హరివైరివైరి వాహనసన్నుతాఢ్య
హరిదశ్వ ధరణాంక యమితధరాంక
హరిణశాబకహస్త హరిచర్మవసన
లోకనాయక ! సర్వలోకప్రకాశ !
భీకర త్రిపురగంభీరోపహార !
యనుచును ఘనముగా నభినుతుల్ జేసి
మనమాఱ నిట్లని మఱి విన్నవించె
యో దేవ ! చోడాడు నున్నతమ్ముగను
నా దేశమునఁ గల్గు నధికసన్నాహ
ములతోడ వచ్చి సమ్మోదమ్ముతోడఁ
బొలుపొంద హాలాస్యపురి చుట్టు విడిసె
భావింప నాకును బ్రజలు గుఱ్ఱములు
లేవధికమ్ము బిలేశయాభరణ !
యదియునుగాక దాయాదులు హెచ్చి
కొదలేని ధనమెల్లఁ గొంపోవుకతనఁ
బచ్చ పైకములేదు ప్రజనేల నాకు
వచ్చెను జోడాడు పడి నన్ను గెలువ
స్వామి కీయపకీర్తి సంధించుగాన
స్వామితోడై గెల్వఁజూచ్చను దలఁచఁ
గావున నానాఁడు గజమును నేయు
నావిధమ్మున వారనంపఱఁ గెలిచి
చేకొని నన్ను రక్షింపవే దేవ !
నాకేడుగడయు నెన్నఁగ నీవె సుమ్మి
యన్యమ్ము నెఱుఁగ నిత్యమ్ముగా నీవు
వన్యావసథనాథ ! వరచొక్కనాథ !
యభయ మిమ్మంచును నాపాండ్యవిభుఁడు
నభినుతచిత్తుఁడై యభినుతుల్ సేయ

వినువీథిఁ బలికె నావిశ్వేశుఁడపుడు
జననాథ ! నీకును సంతాప మేల !
తనయమ్ము మేము నీయాత్మ నుండఁగను
నీకు గల్గిన సైన్య నివహమ్ము గూడి
దీకొను మెదురుగా ధీరత్వమునను
నపుడు మేమచ్చోటి కరిగి చోడాని
సపరివారమ్ముగా సమయింపజేతు
మని యానతిచ్చిన హర్షమ్ము నంది
యనువంద దండప్రణామముల్ చేసి
కదలెను నపుడు భూకాంతుఁ డాతనికి
నెదురుగా నాప్రొద్దె యేపు దీపింప
నంత నాచోడేంద్రుఁ డాశ్చర్యలీలఁ
జింతించె నితఁ డల్పసేనలఁ గూడి
కదనమ్మునకు నన్ను గదిసెద ననుచు
మదముతో నెదిరె నేమనవచ్చు ! నింక
ననుచు నత్యుగ్రుఁడై యాటోప మెసఁగ
సరభసమ్మునఁ దన చతురంగబలము
నురవడిఁ బురిగొల్పి యున్నతశక్తి
నార్భటింపుచుఁ దనయశ్వమ్ము నెక్కి
నిర్భయవృత్తిమై నిగిడించె నంత
నప్పుడా పాండ్యభూపాగ్రణి బెగడి
యాపార్వతీశుని నాత్మఁ జింతించె
నంత నాలోకనాయకుఁ డాదిమూర్తి
పంతమ్ము నెరయ దోర్బలశౌర్య మడరఁ
దుమ్మిన వానికిఁ దోడఁ బంశాఱ
రమ్మహాదివ్య మంత్రము దోఁచినట్లు
స్వామి యప్పుడు వింటివాని చందమునఁ
దామసింపక వచ్చి దారుణంబైన
బాణాసనమ్ము చేపట్టి వేగంబె
తూణీర మందున్న తూఁపుల మించు
సరిలేని వృషభలాంఛన సాయకమ్ము
పరువడి నేసె నాఁబలముల మీఁద
నేసినప్పుడు వారితురంగుల్ రథులు

నాసేన లశ్వమ్ము లాక్షణమ్మునను
బంచిపెట్టినయట్లు పటురయమ్మునను
ద్రుంచె సైన్యములు దునియలు గాఁగఁ
జోడరాజప్పుడు చోద్యమ్ము నంది
కూడిన తనసైన్యకోటి మాయుటలు
చూచి యిట్లనిపల్కె సోమసౌందర్యుఁ
డా చొక్కనాథుఁ డాశ్రితరక్షకుండు
బ్రాతిగా వచ్చి యీ పాండ్యభూపతికి
ఖ్యాతిగా గెలిపించె గాని లేకున్న
నింతటిశక్తి వీనికి నేడ దనుచు
వంతు కెక్కిన తనమంత్రులతోడఁ
గంపితహృదయుఁడై కడఁగి యారాజు
సంపించుకొన్న వానట్ల తా నపుడు
దైవసహాయుఁడై తనరిన పాండ్య
భూవరు నెదిరించి పోరులో నింకఁ
జేరి యుద్ధము సేయఁ జెల్లదటంచు
ఘోరున వెనుకొత్తిపోయె నయ్యెడను
అతనికిఁ దోడుగా నట వచ్చినట్టి
ప్రతిలేని కర్ణాటపక్కణాధిపులు
బలసమూహమ్ము లార్భటములతోడ
నిల గ్రక్కదల వచ్చి యితనికి నీళ్ళు
విడుఁగుట కొట్లని విక్రమం బెసఁగఁ
బోరినాజి నెదిరించి పోరుఘోరమ్ము
గా యుద్ధ మొనరింపఁ గఱకంఠుఁ డపుడు
నా యస్త్రమున మఱి యవలీల నేసెఁ
గరములు చరణముల్ గాత్రమ్ము శిరము
లురువడి ఖండించి యొగిఁ జించి వైచె
తాఁకి వ్రక్కలుగాఁగఁ దగినట్టి బోయ
మూఁకల యవయవమ్ములు నుగ్గుజేసె
నెత్తురుటేరులై నీరధియందు
హత్తి పారఁగ జేసి యతివేగ నంత
నా దేవదేవుండు నప్పుడదృశ్యుఁ
డై దివీంద్రులు మెచ్చ నరిగె నయ్యెడను

వారితోఁ దక్కినవారెల్ల నోడి
వారి తమందు సేవల నున్న వారిఁ
దోఁకొని యీతని తో యుద్ధమునను
దీకొన నేర్తురే దేవుండె యితఁడు
సౌందర్యనాథుని సద్భక్తుఁడగుట
నిందుల గెల్వ రాదీతని ననుచుఁ
జింతించి వెనుకదీసిరి శౌర్య ముడిగి
యంత నా జనులెల్ల నాశ్చర్య మంది
ధాటిగా వరగుణపాండ్య భూవిభుని
నా తఱి రక్షించు నావిధంబునను
నతని పుత్రునియందు నతిభక్తి గలిగి
హితిమించ నితని రక్షించితే ! యనుచుఁ
గదిసి భూజనులెల్లఁ గడువేగఁ బొగడ
రదిగానఁ బాండ్యధరాధీశు లెల్ల
నయమొప్ప శ్రీచొక్కనాథ సద్భక్తు
లై సేవ లొప్పఁగఁ బ్రణమిల్లి యెపుడు
మఱి మించి నడుతురు మధురలోపలను
వరగుణపాండ్య భూవరకులోత్తముఁడు
ఫణిభూషణునకు సద్భక్తుఁడనంత
గుణ పాండ్యవిభుఁడంత గోత్రజాత్మేశు
నగరికిఁ బోయి యెంతయు సన్నుతించి
జగ మెన్నఁగా దేవు సత్కృప గాంచి
యధికుఁడై సకలదేశాధీశుఁ డగుచు
నధిక బలమ్ముతో నవనిఁ బాలించె
నిదియు నలువదితొమ్మి దింమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
ఋషుల కగస్త్యుండు రూపించినట్లు
విషమసాయకునైన విధ మెల్లఁ దెలియ

ఏబదియవ లీల.

మఱియును నమ్మహామధురాపురమునఁ
బరమపుణ్యుఁ డనంతపాండ్య భూవిభుఁడు
చిరకీర్తి రాజ్యమ్ము సేయుచునుండఁ
బరగ నత్యుద్రుఁడు ధరణుండు గలుఁడు

డను మహాసత్కార్యు లాదిగా నలువ
దెనమండ్రును గూడి మహేశ్వరుఁ జొక్క
నాయకుఁ జేరి విన్నప మొప్పఁగాను
బాయని సద్భక్తిఁ బ్రణుతించి కంత
కాలకాలాంతక ! కారుణ్యనేత్ర !
భూలోకపావన ! భూతేశ యీశ
పురదైత్యభంజన పురిసంఖ్యనేత్ర
మురహరసన్మిత్ర ! ముల్లోకపాత్ర
యని సన్నుతులు చేసి హరుని మెప్పించి
వినుతింపఁగా మాకు వేడ్కయుందఱకు
భాసిల్లఁగా జగత్ప్రఖ్యాతి యైన
యాసన మొకటి మా కభవ ! యిమ్మనిన
ముదితుఁడై నాల్మూల మూరెడు విరివి
వదరమైనట్టి సుజ్ఞానపల కిచ్చె
నిచ్చిన వార లా యీశ్వరుతోడ
నెచ్చటఁ జాలును నీసంఘపలక
యనిన నాస్వామి విద్యాధికులైన
గరిమతోఁ జోటీయఁ గలదన్న వారు
పెరుగుసంతసమున వేడ్క నాసంఘ
పలక నొక్కట మంటపమునందు నిడిన
నదియు భూస్థలి నిల్వ కంతరిక్షమున
విదితమై నిల్చె నా విశ్వేశుకృపను
నరయ విద్యాధికులైన నక్కీర
భరణకపిలు లాది పండితోత్తములు
శారదాపూర్తులు సకలశాస్త్రార్థ
పారంగతులు జగత్ప్రఖ్యాతులైన
నలువది యెనమండ్రు నలువొప్ప సంఘ
పలక మంటపమున బహుళకాలముల
నీరీతి నుండిరి యీశ్వరుకృపను
బారక తము నెల్లవారలు పొగడ
నటఁ గొంతకాలమ్ము నాకవీశ్వరులు
చిదిముడిపడి తాము చెప్పినకవిత
అందందఁ దములోన నాలక్షణములు

సందేహపడిరి మాత్సర్యదోషమున
నీలక్షణార్థము లెవ్వరు దీర్పఁ
జాలరటంచు నాస్వామినిఁ బిలుప
నప్పుడు విద్వాంసుఁడై వారికడకు
నొప్పుగా నేతెంచి యొనర నిల్చినను
వారలందఱు గూడి వరుస నాకావ్య
సారమ్ము పంచలక్షణ యుక్తముగను
నెమ్మిఁ జెప్పితివేని నిన్ను నల్బదియుఁ
దొమ్మిదోవాని వంతుగఁ గూడికొందు
మనినఁ గానిమ్మని యా కవీశ్వరుం
ఘనకావ్య పంచలక్షణశబ్దధాతు
వర్థ[illegible]నార్థ మవ్యక్తమ్ముగాను
సార్థమ్ముగాఁ జెప్పె సభికులొ వనఁగ
నప్పుడు విద్వాంసు లాశ్చర్య మంది
తప్పక లక్షణార్థము లేర్పఱించి
యీచందమునఁ జెప్ప నితరుల వశమె !
శ్రీ చొక్కపతియె విశ్వేసె కాననుచుఁ
దూకొని నలువదితొమ్మిదో వాని
గా కూడి సంఘుకల్కను నిడికొనిరి
తాను చెప్పిన కవిత్వమునకు వార
లా నల్వదెనమండ్రు నర్థలక్షణము
తెలుఁగ లేకుండిన నిందుశేఖరుఁడు
నెలుఁగంగ నానతి యిచ్చిన వారు
సంతోషమును బొంది సన్నుతుల్ సేయ
నంత నా నక్కీరుఁడా యైదు లక్ష
ణము లర్థసంఘటనై యుండ దనినఁ
గ్రమ మెఱుంగఁడు గదా కపటమానసుఁడు
పరగ నెప్పు డసూయభావంబె కాని
సరసచిత్తుఁడు గాఁడు శారదాసముఁ
మీర లిందఱు విని మేలని పొగడ
నారయ వీఁడు గాదన నెంతవాఁడు
నని దేవుఁ డొకశబ్ద మప్పుడు సెప్పఁ
దనరంగ నిందు కర్థము సెప్పుడనిన

విని యూరకుండి రా విద్వాంసు లెల్ల
దనము నజ్ఞానకృత్యమున నత్కీరుఁ
డదియును దప్పన్న హరుఁడల్ల నవ్వి
యిది నీవు తప్పన్నదిది తప్పుగాని
నెప్పుడు వీఁడు దా నీర్ష్యమానసుఁడు
తప్పన్న దీనికిఁ దప్పుగాదనిరి
పరుసలో నాకాశవాణి యంతటను
నెరయ నీవాక్యసందేహమ్ము దెలుప
శ్రీచొక్కనాథుఁడా శ్రితపక్షపాతుఁ
డై చనుదెంచి విద్యాధికుఁడగుచు
నా కాలగళుని కావ్యము తప్పనంగ
మీకు శక్యముగాదు మీరెంత యనిన
నందఱు లేచి సాష్టాంగమ్ము లొనర
నిందుమౌళికి వేడ్క నెసఁగంగఁ జేసి
వరద మునిస్తోత్ర వర్ణితనామ !
వర నేత్రజనితపావకదగ్ధకామ !
కామమోహాదివర్గచ్ఛేదినామ !
నామరూపక కపటనాటకధార !
ధారాధరాభకంధర ! దయాసార !
సారంగధర ! వరసారంగహస్త !
హస్తిచర్మోజ్జ్వల యమితప్రశస్త
శస్త్రప్రజోత్తుంగ ! సత్కృపాపాంగ
యని సన్నుతులు జేసి నవసరమ్మునను
దనరి నా దేవుఁడంతర్ధానమయ్యె
శ్రీకంఠుఁ డానతిచ్చిన లక్షణములు
లోకప్రసిద్ధిఁ జెల్లుచునుండు నెపుడు
నిదియు నేబది లీల యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతోఁ నా యగస్త్యుండు
ఘనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనిరి

ఏబదియొకటవ లీల

మఱియును నొకనాఁడు మధుర లోపలను
సరసతఁ బాండ్యభూజననాయకుండు

లాలితభూషణాలంకారుఁ డగుచు
స్త్రీలును దాను నంచితలీల మేడ
పైని వినోదింపఁ బట్టంపుదేవి
వేసవి వాసన వేడ్కతోఁ గూడి
మలయానిలమ్ము పై మలసిన విభుఁడు
జలజాక్షిపైనఁ బక్షమ్మునఁ గూర్చి
యిది జన్మవాసనో ! యిట పుష్పములను
ఎడలక ముడిచిన వాసనో ! దీని
భావజ్ఞులైనట్టి పండితోత్తముల
చే వినవలె నని చెలఁగి యాస్థాన
మంటపకనకకంభమున వేమార్లు
గంటు గట్టించెఁ బ్రజ్ఞావంతుఁడగుచు
గరిమ నాపురమునఁ గల కవీశ్వరుల
రప్పించి యా పాండ్యరాజు వేఁడుటయు
సరవుగాఁ దమతమ నేర్పులు మెఱయఁ
జెప్పిన నారాజు చిత్తమ్మునకును
నొప్పుగా సరిరాక యున్నయంతటను
నాపురమ్మున ధర్మియను బ్రహ్మచారి
పాపవిదూరుండు బ్రాహ్మణోత్తముఁడు
శ్రీచొక్కనాథుని సేవ త్రికాల
మాచరింపుచు నుండి యతిభక్తితోడ
దేవ దేవేశ యోదేవేంద్రవంద్య
భావజసంహార ! భక్తమందార !
దక్షసంహార ! యోదైవతారాధ్య
పక్షివాహనస్తోత్ర ! పరమపవిత్ర !
తల్లియుఁ దండ్రియుఁ దాత దైవమ్ము
నెల్లరు నీవె నా కెల్లకాలమ్ము
వరుసతో నాకు వివాహమ్ము జేసి
కరుణింపుమయ్య ! యోకఱకంఠ ! యనిన
నరసి శ్రీచొక్కనాయకుఁడు కారుణ్య
భరితుఁడై యతనికిఁ బత్రిక యిచ్చి
యిది మదీయశ్లోక మిది గొంచుఁ బోయి
ముదమొప్ప నారాజు ముందరఁ జదివి

యావాళ్ల ముడుపు నీ వతివేడ్కఁ దెచ్చి
ప్రేమమ్ముతో నీవు పెండ్లాడు మనిక
నతిమోదమునఁ బొంద యా బ్రహ్మచారి
క్షితినాథుకడకు నాచీటిఁ గొంపోయి
చదివిన నాపాండ్యజనపతి తనదు
మదికిని సరివచ్చి మఱి చాల మెచ్చె
నలవడ నా కవితార్థ మెట్లన్న
నళులార ! సకలమ్ములైన పుష్పముల
సౌరభమ్ములు మీరు సరవిఁ గ్రోలుదురు
నారాజు దేవుల యా నెఱికురుల
వాసన గనుఁడు మీ రా రెంటిలోన
వాసనాధిక మెందు వర్తించు ననిన ?
నా సాధ్వికురులు దివ్యంబైన జన్మ
వాసనగాని పూ వాసనగాదు
దలఁప నద్దేవి కుంతలముల యందుఁ
గలుగు వాసన యధికంబని నళులు
నట్టి శ్లోకార్థమ్ము కాత్మ నుప్పొంగి
పట్టాభిషిక్తుండా పాండ్యభూవిభుఁడు
నావేళ పరవాల నమరిన ముడుపు
నో విప్ర ! కొనిపొమ్మి యొనరంగ నీవు
ననిన నాముడుపు బ్రాహ్మణుఁడు దా విడువఁ
జనిన నక్కీరుండు చయ్యన వచ్చి
నిలువు విప్రవరేణ్య ! నీశ్లోకమునకుఁ
గల దొకతప్పు నీకవి చెప్పినట్టి
వారిఁ బిలువుమన్న పరుస నాబ్రహ్మ
చారి యేతెంచి యా సర్వేశు కనియె
ఓశశాంకకిరీట ! యోచొక్కనాథ !
యీశ మీ రానతియిచ్చిన కావ్య
మొరసి నక్కీరదేవుఁడు తప్పుపట్టి
తిరముగా మిము దోడితెమ్మనె దేవ !
యని విన్నవించి బ్రాహ్మణుఁ డిందుధరుని
వినుతించిననను కృపావిఖ్యాతుఁడగుచుఁ
దనకావ్యము పఠింపఁ దనవారిఁగూడి

యనుపమవిద్వాంసుఁడై సంఘమంట
పమునకు నేతెంచి ప్రాజ్ఞత మించి
భ్రమయక నా సంఘపలకఁ గూర్చున్న
వారిలో నాకవిత్వము తప్పులన్న
వా రెవ్వ రనుచు నాస్వామి దానంత
శ్రుతులందు వినవె ! యీ రుద్రాణిపేరు
కౌతుకక సౌగంధికుంతల నాఁగ
నన విని నక్కీరుఁ డా దేవి కురులు
మనుజాంగనల కురుల్ మఱి సాటి యగునె !
యని హరానలదృష్టి కట నోర్వలేక
చనుచుఁ బొత్తామరసరసిలోఁ బడియె
మరునిఁ జూచినచూడ్కి మఱి తనభక్తి
పరులను జూడంగఁ బాడి గాదనుచు
పన నేత్రశిఖి వానిఁ దగులకయుండ
మనమునఁ గరుణించి మఱియు నాకొలనఁ
గ్రుంకియుండఁగఁ జేయ గూఢపాన్నాథ
కంకణునకును నాకావ్యాలు వాఁడు
తప్పొప్పు లెఱుఁగక తప్పనె గాక
నొప్పులు తప్పన నుచితమే యనుచు
నా సభవారెల్ల నటు విన్నవింప
నా సదాశివుఁడు బ్రాహ్మణునితో నపుడు
ధనము గొంపోయి మోదమునఁ బెండ్లాడు
మని యానతిచ్చి యదృశ్యుఁడై చనియె
నరయ నావిద్వాంసు లాశ్చర్య మంది
పరచొక్కనాథుని వాదమ్ము జేసి
గెలువ శక్యమ్మె నక్కీరున కనుచుఁ
బలికిరి మఱియు నా బ్రాహ్మణోత్తముఁడు
ధనము గొంపోయి మోదమునఁ బెండ్లాడి
తనరంగఁ బుత్రపౌత్రాభివృద్ధిగను
శ్రీచొక్కనాథుని సేవ లేప్రొద్దు
నాచరింపుచు ధర్మియై యుండెనంత
నిదియు నేఁబదియొండు నిటమీఁదిలీల
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి

యనుచు సన్నుతులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఏబదిరెండవ లీల.

అంత నావిద్వాంసు లందఱు గూడి
కంతుసంహరు నీలకంధరు సభకు
చొక్కనాయకుని సంస్తుతులొనర్పఁ జేసి
నక్కీరదేవుఁ డెంతయు విన్న నగుచుఁ
జాలఁ బొత్తామరసరసిలో నుండి
హాలాస్యనాథ! నిన్నాత్మలోఁ దలఁచి
యున్నవాఁడ తని యభ్యున్నతస్తుతులు
విన్నవించు బవధారు వృషభవాహనుఁడ!
దేవ! మీతో నిప్డు దెలియఁగఁ బల్క
భావించి తానాడు పల్కుల వారి
నక్కీరదేవుఁ డెంతయు శంక లేక
యిక్కమ్మ దప్పంటి నేనె పో! యనినఁ,
గొనకొని యెనకు సంరంభు గోసి యట్టు
కొనువాఁడ వీవు నీ కొలఁదెఱుంగక యా
నాకవిత్వము తప్పన న్నీకుఁ దగునె
యీకవీశ్వరులకు నెఱిఁగింపు మనిన,
దీకొని నక్కీరదేవుఁడిట్లనియె
మా కులక్రమ మిది మఱి నీదువృత్తి
గోత్రమ్ము నామము కులము శీలమ్ము
పాత్రమ్ము నెయ్యది! భావింప నాకు
నెఱుఁగఁ జెప్పు మటంచు నీతుతో మఱియుఁ
బరగ నీ చెప్పిన పద్య మర్థమ్ము
కురులవాసన గాసి కొమరొప్ప దుడుచు
విరులవాసన గాదు వెలఁదికి నంటి,
దనర మస్తకమునఁ దైలమ్ముఁ గూడ
కనుదివస్సున స్నానమాడక మఱియుఁ
బరిమళామోదపుష్పమ్ములు నెపుడు
నొలుపుగా ముడువక యున్న నా చెమట
కంపు వైచును గాక కమ్మనితావి
సొంపు నెఱులకు నేలఁ గొప్పడు చెపుమ!

యనినను నాస్వామి యప్సరోంగనల
కును బుష్పవాసన గూడునె కురుల
ననిన నాతఁడు నట్లయాగాక యనిన
మునుకొని కురువంపు మొలకల కట్టు
వాసన దలఁచబార్వతిదేవి కురుల
వాసన యది పెట్టువాసన యనుచు
నతఁడట నజ్ఞాన మడర నాహైమ
వతి కురులను బెట్టువాసన యనియెఁ
దరుణేందుధరుఁడంతఁ దన జడ వీడ్చి
వరుస నిందుకుఁ బెట్టువాసన యనిన
నదరి నక్కీరుఁ డాహరున కిట్లనియె
జడగొని బెదిరింపఁ జనునె ! యీయర్థ
మీ మండలమ్మెల్ల నెఱుఁగున యనిన
నామాటకా దేవుఁ డధికకోపమున
నళిక నేత్రముఁ జూప హరు భక్తివలన,
గలఁగక పలుచుట్టు కన్నులైనాను
తప్పుతప్పగు గాక దారుణాకృతుల
నొప్పెల యగునన్న ! న్యగ్రు కిట్లనిరి
దేవ మీ ఫాలాగ్నిదృష్టికి వీఁడు
భాపజన్ముఁడు గాఁడు, భావించి చూడ
సురనరలోకముల్ సొరిది బాధించు
పురదైత్యులునుగాఁడు, పురములుగాఁడు
తప్పులెన్నైన విద్వన్నుత ! వాని
కెప్పుడు నపరాధ మెందును లేదు
శంకర ! యపరాధశతకంబు మీకుఁ
గింకరుఁడైన నక్కీరుండు సెప్పె
గరుణించి యంగయకణ్ణమ్మ మీర
లిరువురు విచ్చేసి యిటుదరి నుండి
వినవయ్య యని వారు విన్నవించినను
మనమున దయగల్గి మన్నించి యపుడు
నంగయకణ్ణమ్మ యాచొక్కవిభుఁడు
మంగళాలంకార మహిమఁ జెన్నొంది
యాకాంచనాబ్జాలయమ్ము కేతేర

నా కవీశ్వరుఁడందు నణఁగి యుండియును
గగన గంగాజూట ! కైలాసకూట
నగరాజవాస ! సంతతమనోల్లాస !
యాతతిఁ గాలపాశార్తుఁ డైనట్టి
శ్వేతకేతనుని రక్షించిన వేల్ప !
కాలను దన్నిన కన్నప్ప నపుడు
పాలించినట్టి సద్భక్త వత్సలుఁడ !
సాంఖ్యతొండని గాల నిడికిని నోర్చి
సౌఖ్యాబ్ధిఁ దేల్చిన సత్పుణ్యచరిత !
యడరి మార్కండేయు కాయుష్యమిచ్చి
కడు వేడ్కఁ బ్రోచిన కరుణాసముద్ర !
వింటఁ గొట్టినయట్టి విజయుని మదినిఁ
గటుగించక ప్రోచు కరుణాసముద్ర !
కాలకూటాగ్ని చేఁ గాలకయుండ
భావించి లోకముల్ బ్రతికించు వేల్ప !
యట్టి దయాళుండవైన నీవిపుడు
నెట్టిన నన్ను మన్నించుట యరుదె !
యనుచు సన్నుతు లప్పుడందందఁ జేసి
యొనర నాగమ శాస్త్రయుక్తముగాను
నరనాథశతక పద్యముల్ పఠింపఁ
గృప తోడ వినియు నక్కీరదేవునిని
దఱికిని రప్పించి తగ గారవించి
నిరతమ్ము మీరలుండెడి యాసనమునఁ
గూడి యెప్పటియట్ల కూర్చుండు మనుచు
రూఢిగాఁ దన నిజరూపమ్ముఁ జూపి
యాదృశ్యత భజింప హరుఁడు దేవియును
సాదృశ్యమే లేసి సద్భక్తవరుఁడు
నక్కీరుఁడ త్యుదానందమ్ము నొంది
చొక్కనాథుని గూడిఁ జొచ్చి యద్దేవు
సన్నిధినిల్చి యోసర్వేశ ! యీశ
పన్నగకేయూర ! భక్తమందార !
యిల మీరు విచ్చేసి యిట నిలుచుండ
ఖలుఁడైన నాదు నజ్ఞానమ్ము కతన

నాసంఘమంతు బాహ్యాంతరమునను
నేశంకయును లేక యేను గూర్చున్న
కృపతోడ నన్ను రక్షించిన వేల్ప!
హాలాస్యపురవాస! యధికప్రకాశ!
బాలచంద్రోత్తంస! పాపవిధ్వంస!
యని సన్నుతించి సాష్టాంగమ్ము జేసి
తన సంఘమంతు పస్థలికిని బోయి
ముక్కంటి కృపచేత మున్నున్నయట్లు
నక్కీరదేవుఁ డెంతయు నుండె మఱియు.
గళకంఠుఁ డేటేటఁ గనకాబ్జసరసి
దరికి నేగును మహోత్సవముతో నెపుడు
నిదియు నేబది రెండు నిటమీఁద చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యాకుంభసంభవుఁ డామునీంద్రులకుఁ
జేకొని మఱియిట్లు చెప్పదొడంగె.

ఏబదిమూఁడవ లీల.

అనఘుఁ డానక్కీరుఁ డనుదినం బెలమిఁ
గనకాబ్జసరసిఁ దక్కక తీర్థమాడ
యుడురాజధరునకు నొగిఁ ద్రికాలమ్ము
గడుఁ బ్రదక్షిణనమస్కారముల్ సేయు
చుండు నంతట దేవుఁ డొకనాఁడు కరుణ
నిండంగ నతని మన్నింపంగఁ దలఁచి
నెమ్మి నీ నక్కీరునికిఁ గావ్యలక్ష
ణమ్ముల రాక నెన్నఁగ నెట్టి పెద్ద
లైన విద్వాంసుల నట వారిఁ గన్న
శాన కెప్పుడు తిరస్కారము సేయు
నటుగాన వీనికి నధికమ్ముగాను
నిటు లక్షణమ్ములు నెఱిఁగిన యట్టి
ఘనుల ఛందమును లక్షణయుక్తముగను
ఘనముగాఁ దగఁ జెప్పఁగావలె ననుచు
మఱి యానతిచ్చిన మధుకేతుఁ జూచి
కరముప్ప నంగయశస్త్వాత్మ తనదు
కరయుగమ్ములు మోడ్చి కళకంఠ! యభవ!

నిత్యసత్యాత్మక నిఖిలలోకాత్మ
రత్యాప్త దమన ! గోరాజన్యగమన !
సర్వజ్ఞ ! మును ఘటజన్ముని యామ్య
సర్వంసహోన్నతి సమము గాకున్నఁ
గైలాసగిరి మీఁదఁ గడచి మీరుండి
పాలించినట్టి లోపాముద్రనాథు
నాతని నంపంగ నవధరించినను
నాతఁడు చని బూని యందంద ప్రొక్కి-
యిదియు ద్రావిడదేశ మీదేశభాష
యది నాకుఁ దెలియదు నాకావ్యలక్ష
ణము లుపదేశమ్ము నాకును జెప్పు
డమరంగ నానతిమ్మని విన్నవింప
రక్షించి యతని కాద్రావిడకావ్య
లక్షణమ్ములు గొన్ని లాలించి యాన
తిచ్చియు మఱిగొన్ని దెలియ మధురకును
వచ్చి చెప్పెద మంచు నడి నానతిచ్చి
యంపంగ నాతని నవధరించితిరి
యింకెసఁగఁగ నాతఁడిచ్చోటి కరిగె
నని విన్నవించిన నాసౌందరేశుఁ
డనువంద నాజగదంబను జూచి
మేము మఱచితి మిది మేలు నీవిపుడు
నామాట దెలిపితి వది యొక్కఁడనుచు
నమ్మహాదేవుఁ డాయంగయకణ్ణి
యమ్మ యానతి నటు నలరంగఁ జెప్పె
వనర ద్రావిడకవిత్వమ్ము నాకపుడు
డొసరఁగా లక్షణయుక్తమ్ము గాఁగఁ
దగ నానతిచ్చె నెంతయు వేడ్కతోడఁ
బొంగడొందఁ ద్రావిడభూమి కింకెసఁగ
నంత నక్కీరున కా లక్షణమ్ము
లెంతయుఁ దెలియ సర్వేశునానతిని
విరచించి యెంతయు విశ్వోత్కృష్టను
మఱిమించి పాదియ భాషల నందు నంత
నప్పు డంగయకణ్ణియమ్మ యాదేవుఁ

దప్పక వీక్షించి తగవిన్నవించెఁ
దెలియంగ నక్కీరదేవుని కిపుడు
నెలమితో మీ రానతీక కుంభజుని
చే నుపదేశమ్ము సేయించు టిదియు
నానతీవలె నాకు నంతయు ననిశఁ
గ్రక్కున నంగయకణ్ణప్ప తోడఁ
జొక్కనాథుఁ డపుడ సూయచిత్తునకు
జటులహంకారికిఁ జంచలాత్మునకుఁ
గుటిలున కత్యంతక్రూరకర్మునకు
బూని మే ముపదేశమును సేయరాము
గాన నక్కీరుని గర్వమ్ముఁ జాచి
యనఘుఁ డగస్త్యున కానతిచ్చితిమి
యనిన శర్వాణి యాహరు నుతియించె
నంత నా నక్కీరుఁ డా చొక్కనాథు
నెంతయు స్తోత్రమ్ము లెన్నేనిఁ జెప్పె
దక్షాధ్వరధ్వంస! దక్షసంహార!
శిఖివాహనవంద్య ప్రణతముకుంద!
పక్షిస్వరూప యోపరమేశ యీశ
యిక్షుకార్ముకవైరి! యిభచర్మధారి!
సర్వేశ నాకు నజ్ఞానమ్ము మించి
గర్వించినాఁడ మీకావ్యలక్షణము
గాదన నేనెంత కాలకాలాంత!
నాదూషణత్వమ్ము నన్నింత జేసె
నాయపరాధమ్ము నానేర్పు నేర
మీయెడ లోఁగొంటి యీశ! సర్వేశ!
యని సన్నుతులు సేయ నాదేవుఁ డపుడు
ఘనముగా నతనిపైఁ గరుణార్ద్రదృష్టి
గావించి నీతోటి ఘనసంఘమంటు
పాపాంశమునను గావ్యశ్రేష్ఠుఁడుగను
నుండు మహంకార ముడిగి నీవంచు
ఖండేందుధరుఁ డంపెఁ గడకతో నతని
నంపిన నక్కీరుఁ డాదేవునకును
సంపూర్ణభక్తితో సాష్టాంగ మెరఁగి

యా సంఘమంటపాభ్యంతరమ్మునను
నేశంక నేతెంచె నీశ్వరుకృపను
నిదియు నేబదియాఁడవ నిటమీఁద చరిత
మునకుఁ గా జెప్పెద మునులారా వినుఁడి
యనుచు ఘనమునులతో నాయగస్త్యుండు
మానుగ నాలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఏబదినాల్గవ లీల.

నాపాండ్యభూపాలుఁ డాదయాశీలుఁ
డా పుణ్యసంచారుఁ డాయశోహారుఁ
డా చొక్కనాథు దయాపూర్ణుఁ డగుచు
భూచక్రమెల్ల సొంపుగ నేలుచుండె
ననుపమంబగు మధురాపట్టణమ్ము
నను దివ్యసంఘమంటపము శోభిల్ల
నా సంఘమంటపాభ్యంతరమ్మునను
నీశు సత్కృపచేత నిందఱు మెచ్చ
సుజ్ఞానఫలకను శుభలీల నున్న
ప్రజ్ఞావిశేషులు పండితోత్తములు
ఘనమైన ద్రావిడకావ్యలు నలువ
దెనమండ్రు తమలోన నీర్ష్యలు పుట్టి
తమతమ కావ్యసత్త్వమ్ములు దెలిసి
విచారింపఁగా పురవిజయుండు దక్ష
సభ్యులకును నశక్యమ్మని నీవ
వన్యావనీనాథ వరచొక్కనాథు
సన్నిధి కరిగి సాష్టాంగమ్ము లెఱఁగి
సన్నుతించిరి జగన్నాథ సర్వజ్ఞ
విద్వత్కులశ్రేష్ఠ! వేదప్రతిష్ఠ!
యద్వైతరూప! హేమాచలచాప!
వరద! మా మా కవిత్వమ్ము లన్నియును
నరసి వేర్వేఱుగా సంగతి చేత
విని తదర్థమ్ములు వివరించి తెలిసి
ఘనముగా హీనాధికమ్ములు సర్వ
సమ్మతిగా లక్షణము దేర్పఁదలచి
మమ్మురక్షింపు మంబరకేశ! యీశ!
యని విన్నవించి తామందఱు గూడ

కాని స్వామిసన్నిధిఁ గూర్చున్న యంత
నా నీలకంధరుం డా సదాశివుఁడు
తా నొక పండితోత్తముని చందమున
శ్వేతకంచుకశిరోవేష్టనమ్ములను
భూతియు రుద్రాక్షములు ధరియించి
జరిపాగుల రాజు జందెమ్ము వైచి
నవరత్నకర్ణకుండలములు బూని
చంకను నొక్క పుస్తకము ధరించి
శంకరుఁ డప్పుడా సభకు విచ్చేసి
పరుసతో నవ్వారి వాక్యముల్ వినియు
హరుఁడు వారలకు నిట్లని యానతిచ్చె
నీపట్టణమ్ములోన నీశ్వరభక్తి
చేపట్టియున్నాఁడు సెట్టి దా నొకఁడు
పన్నగాభరణ సద్భక్తమానసుఁడు
నాతఁ డీపురిని గళాదుఁడ న్వాఁడు
నాతీర్థమూర్తియై యా పెద్దసెట్టి
తనముభార్యయును సంతానమ్ము లేక
వినయమ్ము నీదేవు నర్థిఁ బూజించె
నా సెట్టికిని బట్టియై వేడ్కతోడ
భాసిల్లుచుండి యీ పట్టణమ్మునను
వాసికె నుదయించె కరకుమారుఁడు
సేనాని మూఁగయై శివునాజ్ఞ వలన
నారీతి రుద్రశర్మాభిధానమున
కారణజన్ముఁడై కలిగియున్నాఁడు
చని మీర లారుద్రశర్మ నుందరను
వినుతించినను వాఁడు విశదమ్ముగాను
మీ గద్యపద్యముల్ మీ కావ్యములను
బాగుగా మకు నేర్పుబడంగఁగలఁడు
వనినను వార లాయనఘాత్ముఁ జూచి
వినయయ్యె యామూఁగ వెట్టివాఁడెట్లు
మా కావ్యతారతమ్యంబులు దెలిసి
ప్రాకటమ్ముగ నేర్చి భాషింపఁగలఁడు
ననినను మీకావ్య మతని ముఁగలను

వినిపింప వానికి విమలదేహమునఁ
బులకాంకురమ్ములు పొడమి నేత్రములు
జలములు దొరఁగినఁ జాలంగ వారి
కావ్యంబు ఘనమని కవులార మీరు
భావ్యమ్ముగా మది భావించికొనుఁడు
నని యానతిచ్చి యాహాలాస్యవిభుఁడు
దనవిగ్రహమున నంతర్ధానమయ్యె
నప్పుడా విద్వాంసు లాశ్చర్యమంది
యప్పరమేశ్వరుఁ డాచొక్కనాథుఁ
డీరీతి నానతి యిచ్చెనే ! యనుచు
వారలందఱు సెట్టివానింటి కరిగి
యాపిన్నవానికి నామానచిత్తు
నాపుణ్యశీలుని నటఁ బొడగాంచి
యతనికి నర్ఘ్యపాద్యాదు లర్పించి
యతులితదివ్యమాల్యానులేపనము
లను దివ్యభూషణాలంకారములను
నధికగజస్కంధికారూఢుఁ జేసి
మధురాపురీరాజమార్గమ్ము మెఱసి
యాసంఘమంటపాభ్యంతరమ్మునను
నాశైశవాకారు నానుకుమారుఁ
గూర్చుండఁ బెట్టి యాకోవిదులెల్ల
రర్చించి యతుల సాష్టాంగముల్ జేసి
రాసఁగ నానలువదియెనమండ్రు కవులు
నసమానద్రవిడభాషావిచక్షణులు
నప్పుడా గురుఁ జూచి యతిముద మంది
తప్పక భక్తితాత్పర్యమ్ము లెసఁగ
శాంభవీనందన ! స్కంద ! సేనాని !
శంభుసత్పుత్ర ! తారకహర బాహు
లేయ క్రౌంచారి వల్లీనాథ ! కార్తి
కేయ మహాసేన కేకిసనాథ !
పళనిపర్వతనాథ ! భాసురస్వామి
మలవాస సైకతామలవాస శక్తి
ధర కుమారస్వామి తారకదైత్య

కారణ షాణ్మాతృక యగ్నిసంభూత
యనుచును సన్నుతు లనువందఁ జేసి
యనఘు లచ్ఛోట నాత్మానందు లగుచుఁ
దారు సెప్పిన ప్రబంధములెల్ల వేఱు
వేఱ ప్రత్యేకంబ వినిపింప నంత
నందఱు చదువఁగా నవధానమతిని
నందమ్ముగా విని యచలుఁడై యుండె
ఘనుఁడు నక్కీరుండు కపిలుండు భరణుఁ
డనువారి ముగురి కావ్యముల సంగతులు
విన్నంతఁ బ్రముదితావిర్భూతుఁ డగుచుఁ
గన్నుల నానందకణములు దొరఁగ
నడరంగఁ బులకాంకితాంగుఁడై యతఁడు
కడు వేడ్కతో శిరఃకంపంబు సేసి
యందఱు జూడఁగా నక్కుమారుండు
సందీప్తుఁడై యదృశ్యంబయ్యె నంతఁ
జని శాపముక్తుఁడై సైకతాచలము
తనకును నిజరాజధానిగాఁ జేసి
దృష్టులైనట్టి తత్సేవార్థులకును
నిష్టార్థములు వేడ్క నిచ్చుచునుండె
నప్పుడు సభవారలాకవిత్రయము
చెప్పిన కావ్యమే శ్రేష్ఠమ్ములనిరి
వారలు సంతోషవార్ధి నుప్పొంగ
గోరి యా సర్వేశు గుడికి నేతెంచి
ముగ్గురు నపుడతిమోదమ్ముతోడ
డగ్గఱి సాష్టాంగదండముల్ చేసి
పార్వతీరమణ ! యో భక్తవాత్సల్య !
నిర్వాణనిరవయ నీపాటపీశ
మధుభంజనప్రియ ! మదనసంహార !
మధురేశ యో యవాఙ్మనసగోచరుఁడ
హాలాస్యనాథ ! కారుణ్యాధిక్య మెలఁగి
లాలించి మాకు నాహ్లాదమ్ము జేసి
రక్షించితే భక్తరక్షణాచార !
చతుశ్శ్రుతిబోధీశ సద్గుణగణాంగ !

యని సన్నుతుల్ జేసి యందఱు గూడి
తని సంఘపలక నిచ్చలు నుండి రంత
నిదియు నేఁబదినాల్గ నింకమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార యనుచు
నా యగస్త్యుండును నానందమంది
యాయతోన్నతముగా నటువారి కనిరి.

ఏఁబదియైదవ లీల.

నా మహామధురఁ బాండ్యావనీశ్వరుఁడు
నామునాదేశ కృపాపూర్ణుఁడగుచుఁ
బాలించుచున్న యాపట్టణమ్మునను
సంగీతసాహిత్య లక్షణుండైన
కపిల సంస్మృతుండు ఘనుఁడొక్కరుండు
నపుడు నా పాండ్యభూపాగ్రణిఁ జూచి
తా రచియించినయట్టి ఘనకావ్యమెల్లఁ
జేరి యాభూపాలు చెంతను జదివెఁ
జదివినదెల్ల నశ్లాఘ్యమ్ముఁ జేసి
పదపడి యాతనిఁ బాటింప కపెపె
ననిపిన నతఁడు లజ్జాయత్తుఁడగుచు
ఘనమైనచిత్తమె కడఁగి సౌందర్య
గుడికి నేతెంచి యో కుధరాత్మజేశ !
జలధర శశిధర సజ్జటాధార !
పురహర భవహర భోగీంద్రహార !
కరిదైత్యసంహార ! ఘనకృపాకార !
కాలకూటాహార ! కలుషాపహార
దుగ్ధపారావార తుహినాద్రిహార
స్నిగ్ధవర్ణస్ఫార నిర్మలాకార !
రూపింతు శబ్దస్వరూపకుఁ, శక్తి,
ప్రాపించు నర్థమ్ము పరమేశుఁడనుచు
వేదశాస్త్రమ్ముల వినియు నీరీతి
మేదిని వెలయంగ మేటినై కొంత
కావ్యమ్ము సెప్పి సత్కావ్యులు మెచ్చ
నవ్యమౌ పాండ్యభూపాలుని యెదుట
మోదమ్ముతోడ నింపుగఁ బఠియింప
నాదరింపక యనాదరణమ్ము జేసి.

యదయుఁడై న న్నుదాసీనముఁ జేసె,
నది సేయుటయు మిన్న నంగయకణ్ణి
యమ్మను గైకొననట్టిది కాదె !
యమ్మనుశేంద్రుండు నటుసేయుటెల్ల
ననుచు, నడుకాండ దండద మ్రొక్కి
నా నేను బోరొంద నంచు సంతాపమూనను.
ఆంతటఁ దనభక్తుఁడైన యామధ్య
కాంతారుఁ డటు చనఁగాఁ జూచి తాను
నప్పు డంగయకణ్ణియమ్మఁ దోడ్కొనుచు
నప్పరమేశ్వరుఁడా చొక్కనాథుఁ
డది యెట్లు నా కావ్య మతఁడు కాదనుట
పదపద యేనును బద పెత్తుననుచు
నాతని వెంటఁ దా నరిగెను వైఖ
కాతటి నుత్తరప్రాంతమ్మునకును.
పరుస నా గ్రామదేవతలును దుర్గ
కరివక్త్ర భైరవ కగపరదాదు
లాశాధినాయకు లాది సన్మునులు
నా సంఘమంటమ్మందున్న కవులు
ప్రమథవర్గమ్ములు భాసితమ్ముగను
క్రమముతోఁ గొలుపంగఁ గడువేడ్క నుండె
నంతట మఱునాఁడు నాయుపశాల
మెంతేని శివభక్తు లెల్లరు గూడి
యాయెడ స్థానికు లటమున్నఁ బూజ
సేయఁగా వచ్చి యచ్చెరువంది వారు
నాట యా దేవుని యావాసమునకు
మోదమ్ముతోడుత మ్రొక్కంగఁ బోయి
యామహాదేవుని నచ్చోటఁ గాన
కామహేశ్వరులు బ్రాహ్మణులు భీతిలుచుఁ
గిచ్చర వెదుక నక్కడ వైఖదరిని
నారొండఁ బ్రమథమహాముసుల్ సురలు
గొలువంగ నున్నాఁడు కోర్కులు మీఱ
వెలయంగ నిదియేమి విధమొకో యెఱుఁగ
మని విన్నవించిన నతిభీతుఁ డగుచుఁ

గనశాసనము క్రిందఁ గడుబడి లేచి
మొలచీర వీడఁ గ్రొమ్ముడి వీడ జాఱఁ
గలఁగుచు వేవేగఁ గదలి యాక్షణమ
తనస్త్రీలు దానును దనమంత్రు లెల్ల
రును గొలువ స్వామి వేరోలగంబున్న
యాతావుకరిగి భయాతురు లగుచు
భూతేశు పాదాల ముందర భూమిఁ
బడి పొర్లి మ్రొక్కి యోపరమేశ! మీరు
వెడలిటకును వచ్చు విధ మిదియేమి?
నావల్ల దప్పేమిఁ నాకానతిమ్ము
ఈపట్ల మీరేగు నీ విధంబెల్లఁ
గారుణ్యనిధి! యంచుఁ గన్నుల బాష్ప
పూరముల్ నింపుచుఁ బొరిఁబొరి నేడ్చు
చున్న యాభూపాలుఁ జూచి యా స్వామి
యున్నికగా నానతిచ్చె నిట్లనుచు
నీమీఁద దప్పేమి నీతోడిదేమి!
నీమీఁది కోపము నేనెన్న నేల?
నేము నీ స్థలమున కెనయైన స్థలము
నేము గావరె నన్న నెచ్చోటు లేదె!
నీవంటి భక్తులు నిక్కమ్ముగాఁగ
నావల మఱినాకు నందంద లేరె
యా యడుకాడుడు నా కమిగాప్తుఁ
డాయొక నొకకావ్య మనువొప్పఁ జేసి
యర్థిమై నీపాలి కర్థముగోరి
యర్థింప నిచ్చిన నర్థికి నీవు
నర్థ మీనోపక యాకావ్య మందు
నర్థము దెలిసిన హంకారమునను
నర్థి నుదాసీన మటు సేయఁ దగునె
పార్థివేశ్వర! నాకు భక్తుఁ డీతండు
గాన నే మీమధ్యకాంతారుఁ డలిగి
రా నిందు నతనికై రాఁ బ్రాప్తి కలిగె
నీవిందు రా నేల? నీచోటి కరుగు
మని యమ్మహాదేవుఁ డానతిచ్చినను

వినియు నాపాండ్యభూవిభుఁ డాత్మఁ గలఁగి
శంభో! మహాదేవ శాశ్వతైశ్వర్య!
యంభోజ సంభవాద్యర్చితపాద!
వేదరక్షణ జాతవేదోజ్జ్వలాక్ష!
బాదరాయణ భుజాబంధనకరణ!
హా దేవ! దేవవేశ్యాభుజంగాంక
యో దేవ దేవ మృత్యుంజయ! యేను
నజ్ఞాని నపరాధి నవివేకపరుఁడ
ప్రజ్ఞావిహీనుండ భవబంధనుండ
నా నేర మెన్నక నన్ను మన్నించి
యేను జేసిన నేరమెల్ల లోఁగొనుచుఁ
జనవిచ్చి రక్షించు సౌందర్యనాథ!
యని సన్నుతులు సేయ నా పాండ్యవిభునిఁ
గరుణించియప్పుడా ఖట్వాంగపాణి
తిరిగె హరిబ్రహ్మదేవతల్ మునులు
నాయడుకాండ డాద్యైనసత్కృతులు
నాయెడఁ గొలువంగ నతిసంభ్రమమునఁ
గడువేడ్క నంగయకణ్ణమ్మతోడఁ
దడయక విచ్చేసెఁ దనస్థానమునకు
నరుసతో సకలదేవతలును మునులు
నరిగిరి తమతమ యాశ్రయములకు
నప్పు డాసౌందర్యుఁ డావైఖ దరిని
నొప్పుగా విచ్చేసి యున్న యాస్థలము
నరయంగ నుత్తరహాలాస్య మనఁగ
వెలసెను నచ్చోట వినుతింప నంత
నామహీపాలుఁ డానందమ్ము నంది
యా మహాదేవున కర్చనల్ చేసి
పరిమళ భూషణాంబరము లొసంగి
గరిమతో నామధ్యకాంతారుఁ జూచి
యా స్వామిపై నీవు నతిభక్తి గలుగ
నా స్వామి నీపజ్జ కటకు విచ్చేసె
నీవు పుణ్యుఁడ వౌదు నిక్కమ్మి యనుచు
భావించి యతనికి బహుభూషణమ్ము

తెప్పించి పట్టపుఁ దేనుఁగుమీఁద
నప్పుడు నెక్కించి యతిసంభ్రమమునఁ
బురవీథులెల్ల నింపుగ నేఁగఁజేసి
వరుసతోఁ దగఁ గట్టువర్గము లిచ్చె.
తదయన మధ్యకాంతారుని వెనుక
నతివేడ్క నుత్తరహాలాస్యమునకుఁ
దొడరి వచ్చినమాడ్కిఁ దొడరి యేసేట
నెడపక వచ్చియు నెపుడు నాస్వామి
నిదియు సేవించెను నిటమీఁద చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఏబదియాఱవ లీల.

మధురాపురిపాండ్య మండలేశ్వరుం డం
విభుఁడొకఁడు సత్కృపావిఖ్యాతుఁడగుచు
మతిమంతులెల్ల సన్మతి నీతిఁ జూప
మతిమించి రాజ్యమ్ము మహిమఁ బాలింప
కైలాసవాసుని గణనాథుఁ డొకఁడు
హాలాస్యపురమున నగ్రజన్మమున
మధ్యగోత్రజ్ఞున మహి నెన్నఁబుట్టి
యధ్యయనాది విద్యాకళా ప్ర
వీణుఁడై సౌందర్యవిభవ సంపదలఁ
బ్రతిలేక యుండు నా పాండ్యభూవిభుఁడు
నతని నెల్లరుఁ జెప్పనంతయు నెఱిఁగి
ఘటహారులను బంపి పరఁగ రప్పించి
ప్రణుతింపఁ దెన్నవ బ్రహ్మయనంగ
ఘననామ మతనికిఁ బనరఁ గావించి
వలయు నాభరణముల్ వరుసతో నిచ్చి
వలసిన యన్నముల్ వలనుగాఁ జేసి
దండనాయకుఁడవై తనర నా వెంట
నుండుమంచును ముద్దుటుంగర మిచ్చి
పాయవాకిటి మఱి పారుపత్యమ్ము
నేయంగఁ గట్టడచేసె నా విభుఁడు

నంత నామంత్రి యత్యంత చాతుర్య
వంతుఁడై సద్గుణవంతుఁడై నీతి
మంతుఁడై సౌభాగ్యవంతుఁడై రూప
వంతుఁడై శివభక్తి మంతుఁడై యుండి
యతులిత స్వామికార్య ధురంధరత్వ
మతి నెంచి తొల్లిటిమంత్రుల మించి
మధురేశ్వరునకును మాహేశ్వరులకు
నధికధనమ్ముల నర్పించి మఱియు
నొనరంగ దానధర్మోపకారమ్ము
లనయమ్ము సేయంగ నానిమిత్తమున
నా పాండ్యవిభునకు నధికమ్ముగాఁగ
ప్రాఁపుగా సంపదల్ పాటించి మించె
విశ్వాసయుతయుఁ దన్ను వినుతింపుచుండ
శాశ్వతుండై యుండె సౌందర్యకృపను
నంతటఁ గొన్నాళ్లకశ్వరక్షకులు
చింతింపుచును వ్యగ్రచిత్తులై రాజుఁ
జేరి యందఱు వచ్చి చేతులు మోడ్చి
యో రాజ! యశ్వమ్ము లష్టాశ్వములెంతో
యతిసారముల చేత నధికమైనట్టి
మితిలేని వ్యాధుల మెయికొని కొన్ని
దీర్ఘనిద్రల బొందితెగ నున్నవింక
ననిసాహిణులు వచ్చి యటు విన్నవింప
ఘనమున వలపోసి మనుజేశ్వరుండు
నొప్పుగాఁ దిరువాదయూరి దేవునకు
రప్పించి యట్టివార్తల నెల్లఁ జెప్పి
యశ్వశాలల రాజితాశ్వమ్ము లెల్ల
నశ్వర యత్నమై సగ్గె నన్నియును
నాటోప మొప్పఁగ సైన్యము లెన్నియైన
కోటానకోటులు గొల్చివచ్చినను
ఘోటక గజములు గొల్చి రాకున్న
పాటింప రహిత భూపతు లటుగాన
రయమొప్ప ద్వీపాంతరముల నేతెంచు
హయములఁ గొనితెమ్మి యట దగఁ బొమ్మి

యనుచు నాతనికిచ్చి యధికమైనట్టి
ధనరాసు లెంతేనిఁ దగవాళ్ళఁ బంపెఁ
బంపినఁ దెన్నవ ప్రష్టారాయంబు
సొంపెసంగార నా సోమసౌందర్య
సంగడికినిఁ బోయి సన్నుతుల్ జేసి
యంగయ కన్నమ్మకా దేవునకును
నిండిన సద్భక్తి నియమంబు బూని
దండప్రణామంబు దనరంగఁ జేసి
శరణు శరణ్య! యో శరణార్థిరక్ష!
శరణు దుష్కృతశిక్ష! శరణనలాక్ష!
శరణు తారకదైత్య సంహారకార
శర ణంధకాసుర రాక్షస దక్షవైరి
శరణంబరాంబర! శరణంబికేశ!
శరణజహరివంద్య శరణు బృందార
శరణసేవిత! యీశ శరణు విశ్వేశ!
శరణు నాస్వామి నా శరణు లోఁగొమ్ము
కాకోదరేశకంకణ! నీదుభృత్యుఁ
జేకొని నా కార్యసిద్ధి గావింపు
మని వేడుకొనుచు నా హరునాత్మ నిలిపి
సదిమూలము కేగి వలనైనయట్టి
తిరుపెరుందూరను దివ్యమైనట్టి
పురమున కా మంత్రిపుంగవుం డరిగి
యందుఁ బ్రవేశించు నంతమాత్రమునఁ
బొందె సుజ్ఞానంబు పొందె నాతనికి
నప్పుడు నొకచోట నతఁడు గూర్చుండి
యప్పాండ్య భూపాలుఁ డంపిన ప్రజల
రావించి యీనెల రాళ్ళు గుఱ్ఱములు
ఆవణినెలఁ గొంచు నట వత్తు ననుచు
నన్నరనాథున కంతయుఁ దెలియ
విన్నవింపుఁడు మీరు వేవేగఁ బోయి
యని వారి మరలంగ ననిపి తానందు
ఘనముగా నపుడు సుజ్ఞానమ్ము మించి
తెలియ నాధార స్వాధిష్ఠానములను

నలమణి పూరకంబా యనాహతము
కడు విశుద్ధము నను కమలముల్ గలుగ
నడర షడ్వర్ణ లింగాధికులైన
కరివక్త్ర కమలజ కమలపత్రాక్షు
లరయఁ బినాకియు నా సదాశివుఁడు
పరశివుండును బరబ్రహ్మంబులైన
మఱి దైవతంబుల మదిలోన నిలిపి
వర్ణబీజమ్ముల వర్ణాక్షరముల
వర్ణింప నాల్గును వడినాఱుఁ బదియుఁ
బన్నెండు పదియాఱు భావింప రెండు
నున్న వేయింటిని నొనర నర్పించి
వర్ణింప నాద్యాషడ్వర్ణ లింగముల
నిర్ణయించుచుఁ దన్ను నిజముగా నెఱిఁగి
యల మీఁదటి మనోలయ స్థానమందు
వెలయ నప్పరమాత్మ వెదకుచు నుండె
ననఘుండు నాయూర నాశంభులింగ
మును గోరి యాగుడి మ్రొక్కంగ బో
నమ్మహా చొక్కనాయక దేవుఁ డడరి
నిమ్మమ్రాకుల నీడ నెమ్మితో నుండె
మఱి తొమ్మనూఁట తొంబదియు తొమ్మండ్రు
గురువును శిష్యులై కొలువంగ నపుడు
నా తిరువాదయూ రరుగు చో నెదుర
నాతఁడే గురురూపమై దేవదేవు
డచ్చోట నాతని యగ్రభాగమున
వచ్చేసి యుండంగ వేగంబె గాంచి
దొరకొన్న భవబంధ దురితముల్ ద్రుంచి
యొనర నా తిరువాదయూరు దేవునకు
ననువందఁ జేరి సాష్టాంగముల్ సేయ
శివుఁ డప్పుడాతనిఁ జేర రమ్మనుచుఁ
బ్రవిమల సద్గురు భావమ్ముగాఁగ
వరుసఁ జక్షుస్స్పర్శవాచక శిక్ష
లరుదుగా నియమించి యందంద మఱియు
లోల కామక్రోధ లోభ మోహములు

చాలంగ మదము మాత్సర్యము లాఱు
నారయఁ ద్రోచి పృథ్వ్యప్పు లగ్ని
వాయు వాకాశము లివి నంపఁ గల్గు
వసనైన యట్టి శబ్ద స్పర్శరూప
రసగంధములు వచ్చి కసవు గాలించి
యమరఁ ద్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రము జిహ్వ నాసి
కయును నేనింటి సంగతులూడ్చి మఱియు
వరగంగ వాక్పాణి పాదపాయువులు
నరయ నాగుహ్యగతాంగమం బరసి
పూని ప్రాణాపానములు సమానం బు
దానవ్యానాఖ్య స్థలము లెంచరి మఱి
వెలయ నిట్లగు పంచవింశతి తత్త్వ
ములయందు నధిక సద్బోధ గావించి
నిరవుగాఁ బిక యమనియమాసనంబు
లరయఁ బ్రాణాయామ మరయుక మఱియు
నమరఁ బ్రత్యాహారధ్యాన ధారణ స
మాధి కయోగము లైన యష్టాంగ
మాఖ్యకముగ మిక్కి నాత్మలోఁ దెలిసి
గమకమై నాభిపద్మమున నున్న పాము
కరమొప్ప బోధించి కమలను లాఱు
విరచితంబైయున్న విధములు దెలిసి
వెరసి డెబ్బది రెండువేల నాడులు
నరయ నా వేళల నదిమి పట్టుచును
బలిమిమై నటు కొన్న మచ్చిక నాడి
సొరిది మెల్లనె గాలి జొనవంగఁ జేసి
యరసి యా సోమార్కులను గూర్చి పట్టి
పరసుధారస వార్ధి నోలలాడుచును
గలకండఁ గాంచి యక్కడ దృష్టి నిలిపి
యా నిరంజనుతోడ నాత్మను గూర్చి
తాను నేననువార్త దలఁపున లేక
యున్న పుణ్యుఁడు శివయోగి యౌఁగాక
యున్నియు నెఱుఁగ నా యిందుశేఖరుఁడు
వలను మీఱఁగఁ దిరువాదపూరికిని

తెలియఁగ జ్ఞానోపదేశమ్ముఁ జేసి
జగతి మాణిక్యవాచకుఁడను నామ
మగణితమ్ముగఁ బెట్టి యతని మన్నించి
తప్పక శిష్య సంతతులతోఁ గూడి
యప్పు డదృశ్యుఁడై యరిగె నా స్వామి
దీవించి మాణిక్యవాచకుం డప్పు
డడిబడి వడి శివభ్రాంతత్వ మూని
కానుకతోఁ దిరువాచకంబను కావ్య
మందగాఁ జెప్పె నెల్లరుఁ బొగడఁ
గోరి యా హయములఁ గొనుచు రమ్మంచు
నా రాజు నిచ్చిన యట్టి ధనమ్ము
గుడి గోపురమ్ములకును దైవములకు
నడరంగ నా మహేశార్చనమ్ములకు
మఱియుఁ గల్గు దానధర్మంబుల కెల్ల
నిరవైన యా ధనం బెల్లను నొసఁగి
తిరముగా నా యుపదేశించినట్టి
గురుని భావించుకొని యెంచుఁ గాన
లేక నా గురువున్న లిసుచ వృక్షమ్ము
ప్రాంతమ్ముగఁ జేరి పరమహర్షమున
నా పూర నా గుడి నా పాండ్యమునను
నా మహాదేవుని నరసి సన్నుతులు
చేయుచు వెదకుచు జింతింపుచుండ
నా యొక సుజ్ఞాన మధికమై మించె
నంత నా పాండ్యుని కుందున్న మంత్రు
లెంతయు వేగంబ యేతెంచి నిలిచి
రా రాజ తిరువాదయూర దేవుండు
మీ రర్థ మిచ్చి పంపినఁ బోయి యతఁడు
గుఱ్ఱాల గొనక పేర్కొని శివధారి
నైత్రియై గుళ్ళకే వెదఁ జల్లె ననిన
నా వార్త విని రాజు సత్యుగ్రకోప
మావహిల్లఁగ నప్పుడా క్షణమ్మునను
వడి డిగమ్ముల వారి రావించి
యడుగక దిరువాదయూర దేవునికి

ఘోటకమ్ముల వేగఁ గొంచు రమ్మంచు
మాటిమాటికిఁ దిరువు మఱి మీర నుండి
యాతని గుఱ్ఱాల నడరి తోడ్తెండు
నా తాపునకుఁ బొందు నతివేగ రండు
నని నిరూపం బిచ్చె నంత నయ్యెడను
జని వార లందఱా ప్రభునిఁ జూచి
చేరి డగ్గఱ వచ్చి శీఘ్రమ్ము గాఁగ
నా రాయసం బప్పు డతని ముందరను
బెట్టిన నాతఁడు పేర్కొని చదివి
నెట్టన నేను పాండీని ప్రధాని
నంచును మదిలోన నవ్వుచు దెలిసి
యంచితమ్ముగ ద్రవ్య మధికమ్ము గాఁగ
గొంచు గుఱ్ఱముల్ గొని తెమ్మటంచు
బంపడే నన్ను నా పార్థివేశ్వరుఁడు
హయములఁ గొననైతి నాధనం బెల్ల
ప్రియమారఁ గుళ్లకు, రాజద్రోహమ్ము
పాటించె నాకు నీ భ్రాంతిఁ బుట్టించు
జూటేందుధరునిఁ ద్రిశూలహస్తుని
గోడమ్ముకై చెంచుకూపైన వాని
నోపక యాటవికోచ్ఛిష్టభుజుని
గాలకూటాహారుఁ గడు నమ్మఁగల్గ
శీలునిఁ బిత్ర్య ధరాసీనుఁడైనట్టి
భూతేశు పాలికిఁ బోయి విన్నపము
సేయుదు నంచు నా శ్రీకంఠుఁ గూర్చి
వరుస నామాణిక్యవాచకుం డపుడు
సురుఁడి నాయూరి యొడయారిఁ జేరి
కోరి యాస్వామిఁ బేర్కొని విన్నవించి
యో రాజశేఖర ! యొకవిన్నపమ్ము
మా రాజు పాండ్యభూమండలేశ్వరుఁడు
కోరి ధనంబిచ్చి గుఱ్ఱాలఁ గొంచు
నతివేగ రమ్మంచు నంపె నన్నపుడు
నతఁడు నిరూపమ్ము నంపె నాకిపుడు
సొరిది మాహేశ్వరార్చనలకు గుళ్ల

కరుదారగా నిచ్చి యాధనం బెల్ల
గుఱ్ఱాల నొకటైనఁ గొన్నట్టి లేదు
నఱ్ఱాడుచున్నారు నట రాజభటులు
నిందు కుపాయమ్ము లేమైనఁ జేసి
యందమై నను గావు మాపదుద్ధార !
యని సన్నుతులు సేయ నచ్చోటి కపుడు
వినువీధి శ్రీచొక్కవిభుఁడు విచ్చేసి
యాకాశవాణిగా ననువందఁ జేర
నీ కేల వెరప మాణిక్యవాచకుఁడ !
దండిగా హయములఁ దగఁ దెత్తు ననుచు
పాండీని క్రొత్తదై పత్రికలంపు
వాయుజవమ్ముల వాజు లెన్నేని
నీయాత్మ మెచ్చంగ నెట్లుఁ దెప్పింతు
నని యానతిచ్చిన నావాదవూరుఁ
డనఘుఁడు మదిలోన నానంద మంది
చయ్యన నప్పుడా సచివాగ్రగణ్యుఁ
డయ్యెడఁ బాండీని కటుఁ గమ్మ వ్రాసె
లాయము లెల్ల వాలాయమ్ము గాను
నాయెడఁ గట్టింపు డాయతమ్ము గను
గోరిన యట్టి యాఘోటకమ్ములను
భోరునఁ గొనితెత్తుఁ బొందు మీరనుచు
బోరిపోరి నూడిగంబుల వారి ననిపి
శుభగ నా స్వామి దే భారమ్మనుచు
నెమ్మి నాగుళ్ళలో నిద్రింపుచున్న
నమ్మధురేశ్వరుం డతని స్వప్నమున
నీమనోజయముగా నెమ్మి గుఱ్ఱముల
గొంచు సచ్చెదము నీకోర్కు లింపెసఁగ
గొంచ కీవటు వేగఁ గొముహొత్తుఁ బోయి
పడిమించి యశ్వముల్ వచ్చె నటంచు
బుడమీశునకుఁ జెప్పి పొసఁగ నందుండు
మని, యానతిచ్చిన నంత మేల్కాంచి
పనిఁ బూని యాస్వామిఁ బ్రస్తుతుల్ జేసి
యారాజు పాలికి నాతిరువాద

కుమారదేవుఁడు వోయి యారాజ! వాజు
లెన్నంగ నిటువచ్చు నెల్లి నేఁడనుచు
విన్నవించినఁ బాండ్యవిభుఁడు శోభిల్లి
గుఱుతుగా నీవన్ని గుఱాలఁ గొంటి
వరసి చెప్పుమటన్న వసుధేశు కనిరాం
వలసిన వన్నియు వచ్చుచున్నవియు
నలరంగ జనులెల్ల నాశ్చర్యమంద
నని విన్నవించిన నారాజు మెచ్చి
ఘనమైన యుంగరల్ కట్టంగ నిచ్చి
యంపె నాతని నింటి కతివేడ్కతోడ
నంపిన నతఁడును నాచొక్కనాథు
గుడికి నేకాంతమై కోరిక లెసఁగ
వడిఁబోయి యప్పుడా స్వామి నర్చించి
శివశివ! యోసదాశివ! శివాత్మేశ
శివయోగిహృత్పద్మ చిరతరసద్మ
హరహర నరహరి హరిగర్వహరణ
హరిణాంక హరిదశ్వ యనలత్రినేత్ర
యాలోకరక్షణాసక్త యుక్రగ్రక్క
హాలాహలమును గొన్న హాలాస్య చొక్క!
నము పతియాంగరక్షకులెల్ల గ్రుక్క
నడరంగ మాడి యట్టాలచొక్క!
లోకముల్ నీడొక్క లోకంగొన్న చొక్క!
నాకంబనిలాడు నెరయ నీయిక్క
దానలేఁపట్టి వైఖాన చొక్క!
యయా నీకరుణమునకు నిరతచొక్క!
నావిన్నపంబొక్క న మాటదక్క
భావించి కృపవక్క సుభియుంజిచొక్క!
పాండ్యరాజిచ్చిన ధనదనంబెల్ల
కొంకని శివభక్తకోటి కిచ్చితిని
నోస్వామి నాచేత నొకకాసులేదు
నీ స్వాంత మికనన్న నీళ్లు ముంచినను
బాల ముంచినఁ గుంపుఁ బ్రమథాధినాథ
హాలాస్యపురనాథ! యాలస్యమేల

మీ రానతిచ్చి నేమించిన కతన
నా రాజునకు నేను నందఱు వినఁగ
హయములు వచ్చెనటంచుఁ బల్కితిని
ప్రియమంది యతఁడును ప్రీతి నన్ననియె
నీయొద్ద నశ్వమ్ము లిటు రాకయున్న
వేయేలఁ బ్రాణముల్ విడుతు నీయాన
యనుచుఁ జింతింపుచు నభినుతుల్ సేయ
వినువీధి వాణియై విశ్వేశ్వరుండు
భయమేల నీకు నో బ్రాహ్మణవర్య!
హయముల నిటఁ దెత్తు నటవేగఁ బొమ్ము.
అనియానతిచ్చిన నావాదయూరుఁ
డెనయంగఁ దనయింటి కేతేర నతఁడు
నతనిబంధువ్రాత మంత నేతెంచి
మతి మించి ధనమెల్ల మాయముల్ జేసి
భయపడి పాండ్యుని పాలికి వచ్చి
హయములు వచ్చునటంచుఁ బల్కితివి
యిందు కుపాయమ్ము నేమి జేసెదవు
పొందుగా మాకు నిప్పుడు సెప్పుమనిన
ధీరుఁడై వారితోఁ దిరువాదయూరుఁ
డీరీతి నిట్లు మీరేల నన్నడుగ!
నాపాలి శ్రీచొక్కనాథుండు వచ్చి
చేపట్టి నన్ను రక్షించు నేఁ దనకు
దాసుండుగాఁ జేసి తగ నశ్వములకు
జేయు నింకొక వగ సిద్ధమ్ము గాఁగ
ననిన వారందఱు నౌఁగాక యనుచుఁ
జనిరంతఁ దమనివాసములకు నంత
నాఁడు నామఱునాఁడు నారాజు పనుప
నూడిగమ్ములవారు వోలి వేతెంచి
హయములు వచ్చెనో యంచు మీకడకు
రయముతో మమ్ముంపె రాజు నిచ్చటికి
తురగమ్ము లెవ్వి? యిందుకు విధంబేది
నాతోఁ జెప్పవలెను మాణిక్యవాచకుఁడ!
అన విని వారితో నామంత్రి వరుఁడు

తనుఁడు వేగిర మేలఁ బయ్యన మీరు
కరమొప్పఁ బరము శృంగారింపు డెల్లి
తురగమ్ములిందుఁ బొందుగ వచ్చెననుచు
వారి నంపిన వారువచ్చి యారాజుఁ
జేరి విన్నపములు జేసి రారీతి
విని యప్పు డాపాండ్యవిభుఁ డతివేడ్క
ఘనముగాఁ బురము శృంగారింపఁ జేసి
వాటపై లాయముల్ వరుసఁ గట్టించి
ఘోటకమ్ముల రాకఁ గోరుచునుండె
నయ్యెడ దివసత్రయమ్ము నచ్చటికి
నెయ్యమ్ముతో రాక నిలిచె నశ్వములు
విదియు నేఁబడియాయె నిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
హృదయమ్ము లలరంగ నీశిల విన్న
సదమలాచార సత్సంతతుల్ గలిగి
శివయోగముల సదాశివుని సత్కృపను
ప్రవిమలకైలాసపదవి నందెదరు
ననిన నమ్మునులెల్ల నత్యంతమోద
మున బొంది కలశజన్మునిఁ బ్రస్తుతించి
యొయ్యనఁ బిరుపాదయూరుఁ డేరీతి
నయ్యశ్వములఁ దెచ్చి యిచ్చె రాజునకు
హాలాస్యనాయకుం డతని నేరీతిఁ
చాలించెఁ జెప్పవే! పరమాత్మ! యనిన—

ఇది సర్వఘనసత్కవీంద్రపాదాబ్జ
విదితపూజామోదవిమలుండు పచ్చ
కప్పురసౌరభ్యకలితమాటాంక
తిప్పరాజనుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితమ్మగ లోకవిఖ్యాతమైన
సరసలక్షణకావ్య సత్కవీంద్రాధి
నందిత శ్రీచొక్కనాథచరిత్ర
మందున నిది యష్టమాశ్వాసము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

నవమా శ్వాసము

ఏబదియేడవ లీల.

అంత నాపాండీడు నర్మ్యాద బుద్ధి
మంతులైన పురాణమంత్రుల కనిరాఁ
దిరువాదయూరుఁ డేతెంచి మాతోడ
ధరణీశ ! రేపు మధ్యాహ్నంబులోన
ఇత్తాయితమ్ముగా సైంధవ జాతు
లుత్తమాశ్వమ్ము లత్యున్నతి వచ్చుఁ
బురమార్గములును గోపురము మేడలును
దిరువాలవాయిని దేవాలయమ్ము
లాయమ్ములెల్ల వాలయమ్ముగాను
సేయు డలంకృతుల్ శృంగారముగను
నని మూఁడు దివసమ్ములయ్యె నేఁటికిని
ఘనతరాశ్వములు రాఁ గాన మేమియును
మితి బెట్టి ననుచు నమ్మితిమి వీఁడిట్లు
హితశత్రువై యుండు టెఱుఁగలేమైతి
మిందుకు వెరవేది యెఱిఁగింపుఁడనిన
నందలి సచివు లిట్లనిరి భూపాల !
కన్న కార్యము మాకుఁ గలిగినయట్లు
విన్నవింపక యుంట విహితమ్ము గాదు
నతఁడు శివభ్రాంతుఁడై యర్థ మెల్ల
సతతంబు జంగమార్చనలకుఁ బెట్టి
దొరకొని తిరువందదూరు నన్నట్టి
పురమునఁ గనకగోపురమంటపములు
నాకారమైనట్టి ప్రాకారములు ను
సాకారమైన యుత్సవ విగ్రహములు
నాలయంబైన దేవాలయం బచట
బాలేందుధరునకుఁ బరగఁ గట్టించి
తెరువుల సత్రమతిథులకు నిడుచు
మరులుగొన్నట్లు ధర్మములు సేయుచును
నర్థమంతయుఁ గొంచు నరిగి యీరీతి
వ్యర్థమ్ముగాఁ బాఱవైచి యున్నాఁడు
పట్టి తెప్పించి నిర్భరముగా బాధ

పెట్టి ద్రవ్యమ్ముఁ దెప్పింపఁ గావలయు
ననినఁ జింతాక్రాంతుఁడై యున్నారనుచు
జననాథుఁ డపుడు రోషస్వాంతమునను
వేత్రహస్తులఁ బిల్చి వే చని వాని
గాత్రమ్ముపై దొడ్డగడ్డ పెట్టితి
యిప్పుడు ధనమెల్ల నీక్షణమ్మునను
దెప్పించుఁడని రాజు తెలుఁగొప్పఁ బనిచె
వారు నచ్చటికిని వడిఁ బోవ నతఁడు
ధీరుఁడై యావేళఁ దిరువాదయూరుఁ
డగలిత హృదయుఁడై యతిభక్తితోడ
నచలజామాతుని నాత్మలో నిలిపి
పరతత్త్వ బోధలు పఠియింపుచుండెఁ
దరువుల కాండ్లును దగ నూరకున్న
మఱియుఁ గొందఱు ధూర్త మానసులైన
పరిచారకులఁ బంచి పట్టి తెప్పించి
యాజ్ఞాని తిరువాదయామాత్యవరుని
భూమీశ్వరుండు విస్ఫుట రోషమునను
హయములఁ దెమ్మంచు నర్థ మిచ్చినను
భయము లేకింతయు బాలుగ వైచి
వెడ వేషధారియై వీడిందు వచ్చి
జడియక నందు నీచందమ్ము లెల్ల
వీనిని గొ పోయి వెస వడ్డ పెట్టి
తాను గొంపోయిన ధనమెల్ల నిపుడె
కొనిలేక యున్న మీకును నాజ్ఞ వచ్చు
నని చారులకు వాని నప్పగించినను
వారలు మిగుల దుర్వారులై యతనిఁ
గ్రూరతఁ బట్టీడ్చికొనిపోయి రపుడు
కారాగృహస్థల ఘనశృంఖలముల
ఘోరమ్ముగాఁ బెట్టి గొబ్బున మాకు
దగఁ జెప్పు ధనము కేవగనైన ననుచుఁ
దగ బాధసేయ నంతకు కోర్వలేక
హా చొక్కనాయక ! స్వామిసోమేశ !
హా చిన్మయానంద ! హా లోకవంద్య !

యార్తరక్షణపరాయణుఁడ వీవనుచుఁ
గీర్తింతు రెవ్వరుఁ గృపగల్గు దేవ !
మాధుర్యపురనాథ ! మఱి యిట్లు నన్ను
బాధలు సేయంగఁ బాడియే నీకు
రాజశేఖర ! పాండ్యరాజశేఖరుకుఁ
దేజీల నిప్పుడు దెచ్చి యీకున్న
వేయేల ప్రాణమ్ము విడుచుట కాని
పాయ దీ కథ యేయుపాయమ్ములందు
ననుచు దుఃఖింపుచు నాస్వామి దూఱు
చును స్తోత్రములు సేయుచును నుండె నంత
తళియంజి చొక్కఁడాపత్సహాయుండు
నళగరి చొక్కఁడు నాత్మబాంధవుఁడు
దనభక్తుఁ డిట్లు వేదనల నందుటకు
మనమునఁ జింతించి మాయాస్వరూపి
యారాజ్యమునఁ గల యఖిలవర్ణముల
ఘోరవమ్ములను రప్పించి వేర్వేఱ
సారంగుఁ డళగఁడు జన్నఁడు గరుడ
నీలుండు గురువింజనీలుండు కెంపు ?
నీలుండు మొదలైన నిఖిలవర్ణముల
రంగైనయట్టి తురంగమ్ములకును
బంగారుటందెలు పాదాలు నమర
పళ్లాలు నుల్లాలుఁ బసిఁడిపక్కెరలు
కళ్లాల గబ్బిలు గద్దెపక్కెరలు
బల్లాలు కోరలు పలు నత్తడములు
చిల్లాణములు కొల్కి చికిలిచక్రములు
జల్లులు కుంచెలు సవరముల్ మఱియు
నెల్లసంజోకమ్ము లెల్లఁ గల్పించి
యత్తురంగములకు నమిరుల నమర
నుత్తమంబైన రాహుత్తులఁ జేసి
తలను సుళ్లఁవుఁజుట్లు దగ రుమారములు
మొలమీఁదఁ జల్లడమ్ములు దట్టిజార్లు
వజ్రాంగిజోళ్లను వడి రాగవళ్ల
విజృంభణమ్ముగా వేడ్క నాహయము

లెక్క యాడుచు వార లెసఁగ నేతేఁ
చొక్కనాథుఁడు తాను చొక్కమైనట్టి
యాయతమ్ముగను జిత్రాయితంబైన
మాయాతురంగమ్ము మహిమతో నెక్కి
రచనతో నుభయపార్శ్వమ్ముల గలిసి
యమరులు రాహుత్తులై కొల్చి రాఁగ
మధురాపురమ్ము నామడ మేరనంగ
విధుజూటుఁ డచ్చోట విడిసెఁ బాళెమ్ము
నప్పు డాతురగరింఖాదివ్యధూళి
కప్పి నల్దిశ లంధకారమ్ము పర్వె
నది గని భూపాలుఁ డారయోద్ధ్రుజల
కదె ధూళి యొగసె వాహములదే వచ్చు
చున్నవి యని చూచున్న నాలోన
సన్నమై రేణువు సమసె నత్తఱిని
నీ విధమ్ములు దాని యింద్రజాలముల
భావమ్ము గాని స్వభావమ్ము గాదు
ననుచును గుటిలుఁడై యారాజు తీవ్ర
మనుజులఁ బిల్చి యామాణిక్యవాచ
మంత్రిని వీఁపుచర్మము వీడునట్లు
తింత్రిణీ లతల మర్దింపుడీ ! యనుచుఁ
బనిచిన వేవేగఁ బటుగతి తోడ
జని వార లటు సేయఁ జాలినఁ జూచి
యా తిరువాదయూరుండు నత్యంత
భీతితో నాస్వామిఁ జేఁబ్రోవి యిట్లు
చేసితే సర్వేశ ! శివలోకవాస !
యాశాంబరోల్లాస ! యధికప్రకాశ !
ఘోటకమ్ములఁ దెచ్చి కువలయేంద్రునకుఁ
బాటించి యిచ్చి నాపాటు బోఁజేయు
మని విన్నవింపుచు హాలాస్యవిభుని
దనమదిఁ దలఁపుచు దైవమా యనిన
నాలించి యధికదయాళుఁడై యపుడు
లక్షోపలక్షలై లక్షణాశ్వములు
ఘోషారవమ్ముల కేడువారిధులు

ఘోషింప సకలదిక్కులు బిక్కటిలఁగఁ
బంచమహావాద్యపటలముల్ మ్రోయఁ
బంచాస్యుఁ డధికప్రపంచస్తుతోద
పంచాస్త్రపంచాస్య ప్రకటవిరించి
పంచాస్యహరణ ప్రభావమై బిరుదు
వినుత కాహళములు వినువీధి మ్రోయఁ
బ్రజలకుఁ గన్నులపండువై యుండ
నజాఁడును హరి యుత్తమాశ్వముల్ వేడ్క
నెక్కియాడుచు స్వామి కిఱుపార్శ్వములను
బక్క రాహుత్తులై ప్రబలి యేతేఱ
నత్తళమ్ములు ద్రిప్ప చమరరాహుతులు
కత్తులు విసరుచు ఘనతురంగములఁ
బరిపరిగతులను బహువిధమ్ములను
మెఱసి తొక్కుచుఁ జుట్టుమేళంబు లిడుచుఁ
దను గొల్చి రాఁగ సౌందర్యనాయకుఁడు
కను గొన్న సతులకుఁ గాంతులు వొడమఁ
బురమువారెల్ల నద్భుతముగాఁ జూడ
ధరణీశ్వరుఁడు నా దండనాయకులు
విభ్రాంతి గొనునట్లు విలసితభ్రాంత
మభ్రాంతగతులుగా నతివేడ్క నుత్త
మాశ్వమెక్కాడుచు మఱి పాండ్యమండ
లేశ్వరు నగరికి నేతేఱ నపుడు
పుడమీశుఁ డతిమోదమునఁ బొంది వేడ్క
వడిమీఱ మాణిక్యవాచకామాత్యుఁ
బిలిపించినను నతిప్రేమతో నతఁడు
నిలచేని కడకును నేతెంచి చాల
నమితుఁడై శ్రీచొక్కనాథుని కృపను
గములుగా నివె తురంగము లిటవచ్చె
జననాథ యొకపూట సైరింపు కింత
పనికిగా నన్నిట్లు పలిచితే! యనిన
నృపుఁడు గౌఁగిటఁజేర్చి నేఁడు నాయందు
నపరాధ మెంతైన నధికమ్ము గలదు
నోర్చికొమ్మనుచును నుచితవస్తువుల

నేర్చి యాతనికని యిచ్చిన నతఁడు
వెలయఁగా వాకిఁట విచ్చేసి పెద్ద
కొలువు చావిడిలోనఁ గూర్చుండి ఘోట
కముల నెక్కుడు జూచి గైకొనుండనిన
రమణ భూపతి హజారమున కేతెంచి
మండలాధీశులు మన్నీలు దొరలు
దండనాయకులు నందఱును సేవింపఁ
బేరోలగంబుండి పృథివీశ్వరుండు
వారలందఱు సైంధవవ్రాతములను
నెక్కి యాడుచు వేడ్క నెల్లరావుతులు
నొక్కరూపమ్మై యుండుటజూచి
యెక్కుడు మీలోన నెవ్వరిందనినఁ
జొక్కనాథుని దెసఁ జూపి రందఱును
నప్పు డాసౌందర్యుఁ డవధారుఁ డనుచు
నొప్పుగా నందఱు నోహో యనంగ
గోరాజగమనుఁ డాగోమాయ హయము
నారోహణావరోహణరోహియగుచు
నెన్నేని విధముల నెన్నేనిగతుల
వరుసతోడుత రాగ వాగెలయందు
మఱి కశాఘాతభూమానమ్ము వాకు
నక్రియాత్మారక్షణలఁ బరాపేక్ష
నీక్రియఁ దురగమ్ము నెక్కుడుగాఁగ
నష్టావధానమ్ము నంది యొక్కఁడె
స్రష్టయు హరియు నాశ్చర్యమ్మునందఁ
జూచి యాపాండీడు చోద్యమ్ము నొంది
యీచొక్కనాథుఁడేయని చాలమెచ్చె
నప్పుడు పశుపతి హయమ్ముపై నుండి
చెప్పెద విను రాజశేఖర మున్ను
తిరువాదయూరుండు దెచ్చిన ధనము
తురగమ్ములకు గాను దొలుత నే మాకు
నిచ్చినఁ గైకొంటి నిదె ఘోటకములు
వచ్చె నేర్పున గొను వసుధేశ ! యనిన
సౌందర్యపతికి నాజనపతి యపుడు

హయము లక్షణముల నెఱిఁగింపుఁ డనిన
వినుము పూర్వమ్మున వేదంబు లందు
వనధుల నమృతంబు వహ్నులయందు
బ్రహ్మాండమునను దిక్పాలకులందు
బ్రహ్మనేత్రమ్ములఁ బ్రభవించె మఱియు
నారట్ట రింఖాణ యవనకంఖాణ
వారాశి కాంభోజ బాహ్లీకదేశ
ములఁ బుట్టు నుత్తమంబులు వానిలోన
వెలయు బ్రహ్మక్షత్రవిట్ఛూద్రజాతు
లందులో రాజవాహము లుత్తమములు
నందు దివాజాత మర్హమ్ముగాదు
నరయ దేవమణికంఠాభరణమ్ము
మఱి బాసికము సుడి మస్తకసమము
పదములు నాలుగు ఫాలస్థలమ్ము
విదితధావళ్యమై వెలసినయట్టి
పంచకల్యాణు లీ భాతిఁ జెన్నొందు
నంచితమ్ముగ గాత్రులందును మిగుల
శుభలక్షణమ్ముల సుడిసుద్దములను
బ్రభవించు హయములు ప్రభువు లెక్కినను
నఖిలసంపదలను ననుకూలమగును
నిఖిలశాత్రవులను నిర్జించు మఱియు
పట్టెడ సుడి గల్గు పాదమ్ము లీసి
కట్టు శోకావర్త కంఠనాళముల
వెన్న నౌదలఁ బొల్లు విసపాది శృంగి
నెన్న బూడిద ముక్కు నేకమస్తకము
మఱియుఁ బిండావర్త మస్తకహీన
మరయ నీమొదలైన యశుభలక్షణము
లీయశ్వముల నెవ్వ రేని నెక్కినను
శ్రీయు నాయువు వారిఁ జెందఁగానోవు
నని మఱియును గల్గు నశ్వలక్షణము
లనువందఁగా వారి కానతి యిచ్చి
రూరాజశేఖర ! యుత్తమంబైన
వారువంబుల యిష్టు వచ్చినవెల్ల

నలియక శత్రుసేనాసమూహంబుల
కలగుండు వడసేయఁగల్గు గుండ్లధిప
సప్తవారాసుల సప్త శైలముల
సప్తాశ్వరథసక్త సప్తాశ్వములను
గడవఁగాఁ జాలు నీకడ గుఱ్ఱములకుఁ
బుడమీశ ! వినుము యిప్పుడ చెప్పవలయు
విదితమ్ముగా వీని విలువ లెట్లనిన
మొదలి తరంబెల్ల ముప్పదివేలు
నడితరంబెల్లను నాలుగువేలు
కడతరం బొకవేయి కంఖాణములకు
నీరీతి వెలనిశ్చయించి యావాద
యూరుఁ డిచ్చిన మేము నొప్పి వచ్చితిమి
మనుజేశ ! యిటు వాగె మాఱుచుకొన్న
వెనుక నా గాదన్న విహితమ్ముగాదు
నిప్పు డీగతి మీకు హితమాయెనేని
నొప్పుకొమ్మన్న నాయుర్వీశుఁ డనిశా
సమ్మతించితిమి నిచ్చట వాగెమార్చి
యిమ్మన్న యుమ్మాటి కిచ్చిన యర్థ
రాశి మాయది యశ్వరత్నముల్ మీవి
యీసభవారెల్ల నెఱుఁగఁ జెప్పితిమి
తమదొకపనులకు నేగున్నవాఁడ
వాదయూరుఁడు నెందువాఁడును గాఁడు
శ్రావణమూలనక్షత్రమ్మునందు
భావించి సకలభూపతు లెల్లవినఁగ
నని వాగెమాఱిచి యారాజు చేతి
కిని నిచ్చె దేవుఁడా కృత్రిమాశ్వముల
నప్పు డాపాండీంద్రుఁ డఖిలకట్నములు
చెప్పించి యిచ్చిన ధీరుఁడై హయము
పైనుండి చండ నాఁ బరగు బెత్తమునఁ
దా నందుకొనిన నాతనిఁ జూచి నృపుడు
కనలిన నది దేశకట్టడ యనుచు
వినిపించి తెన్నవ విప్రవర్యుండు
తటుకున శిశునిపాదము బట్టుకొనిన

నిటలాక్షుఁ డపుడు మాణిక్యవాచకుని
మన్నించి తనదివ్యమకుటమ్మునందుఁ
గ్రొన్నెలతోని పైకొనఁ జుట్టుకొనియుఁ
దనభక్తునికిఁగాను దగు ఫేరవములఁ
గొనివచ్చి గంధర్వఘోటకజాతు
లుగఁ జేసి భూమిపాలున కొప్పగించి
నగజేశుఁ డరిగెను నగుచు నయ్యెడను
హరివిరించీంద్రాదులైన దేవతల
సరవి నంపిన నమస్కారముల్ జేసి
చనుచుండి వారలీ సౌందరేశ్వరుఁడు
తనదాసులకును సంతప్రయాసకుఁడౌనె
యని సన్నుతింపుచు నాత్మ మెచ్చుచును
జనిరి వారలు తదాశ్రమముల కంత
నంగయకణ్ణమ్మ శాలీలఁ జెప్పి
పొంగి నవ్వుచునుండె భూతేశ్వరుండు
నారయుఁడఁ బాండ్రీంద్రుఁ డతిమోదమునను
లాయముల్ నిండఁ జాలఁగఁ గట్టుఁడనిన
వారువమ్ముల నెల్ల వ: స సాహిణుల
వారు గట్టిరి వేఱె వన్నెలేర్పఱచి
యారాజు హర్షించి యలరంగ వాద
యూరున కధికమ్ము లుడుగర లిచ్చి
యతని మందిరమున కనిచి యాపాండ్య
పతి కొల్వువిరిసి లోపలికి విచ్చేసెఁ
దెన్నవరాయఁ డా త్రిభువనాధిపుని
సన్నిధి కేతెంచి సంస్తుతుల్ జేసి
సామగానప్రియ ! సామజవరద !
సామజరక్షణార్చిత పాదపీఠ
సామజముఖజనక సామజశిక్ష
సామవేదస్తుత్య స్వామి సర్వేశ
మాయాశ్వములఁ దెచ్చి మహిపతి కిచ్చి
తే యంచు మలహరు దీక్షితకృపను
దనమందిరమునకుఁ దడయక నరిగి
వినుతింపఁబడియె నా విప్రవర్యుండు

మునులార! శ్రావణమూల నక్షత్ర
మునఁ బ్రతివత్సరంబును నశ్వములను
వాగెనూలుచు లీల వరుస నిప్పుడును
సాగుచునుండును సౌందర్య పురిని
నిదియు నేఁబదియేడు నిటుమీది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
వాతాపిదమనుఁ డా వరమునీంద్రులకు
బ్రీతితో నిట్లనె భూతేశు మహిమ

ఏఁబదియెనిమిదవ లీల.

నంత నా పాండ్యరాజ్యాఖిలేశ్వరుఁడు
సంతోషచిత్తుఁడై సౌందర్యనాథు
కరుణను వాయువేగము లైనయట్టి
తురగమ్ము లెన్నేని దొరికెఁ బొమ్మనుచు
గడ్డియు కవణముల్ కట్టడచేసి
దొడ్డుగా నామృగధూర్తుల కెల్లఁ
బెట్టించినను నవి బెదరి యేమియును
ముట్టక మోముమోములు చూచుచుండె
నా పాండ్యభూపాలుఁ డట విచారించి
ద్వీపాంతరమ్ముల తేజీలు నివియు
మేఁటి మాంసమ్ముల మెసవుటఁ గాని
పాటించి తృణములు భక్షింప వనుచు
వేఁటలఁ దెప్పించి వేగఁ దోపించి
ఘోటకమ్ముల కెల్లఁ గోసి వేయించె
నవి తమజాతి యాహారమ్ము లగుటఁ
దివిరి మాంసమ్ములు దినుచుండె నంత
నట మూఁడుదినములు జరిగిన పిదప
నిఖిలాత్ముఁ డాయశ్వనికరమ్ము లెల్ల
మునుపటి జంబుకంబుల లీలఁ జేసి
జనులకు మిగుల నాశ్చర్యమ్ము నేయ
వలెనని కృత్రిమాశ్వమ్ముల నెల్ల
వలఁచెను నిజరూపధారులు గాఁగ,
నప్పుడు లాయమ్ములందున నెల్ల
నొప్పుగా నున్నట్టి యుత్తమాశ్వములు

నొకనాఁడు మదిని నన్యోన్యభాషణల
మొకమొకమ్ములు జూచి ముచ్చట నొంది
వనముల లోపల వలసినయట్లు
మనయిచ్ఛ నెల్లఁ గ్రుమ్మఱుచున్న మనకుఁ
ద్రాళ్ళచే వాళ్ళచేఁ దలుగులచేతఁ
గాళ్ళను మెడలను గట్టులఁ బడుచు
నీరాజునగరున నిన్నిభంగులను
ఘోరమ్ముగా మనకును నుండనేల
శివు నాజ్ఞవలన వచ్చితి మిందు మూఁడు
దివసమ్ములుంటి మింతే చాలు మనకు
ననునంత సూర్యుఁడస్తాద్రికిఁ జనిరా
ఘనముగాఁ బర్వెఁ జీకట్లు నత్తఱిని
నడురేయి సాణు లందఱును నిద్రింపఁ
దడయక మనకిది తరువాయి యిపుడు
పోదాము మన మన భూముల కనుచు
నా దేవనిర్మితంబైన యశ్వములు
నున్నతిలీలఁ జెన్నొందు దేహములు
సన్నంపురూపులై సాగిన యంతఁ
గాళ్ళను మెడలను గట్టినయట్టి
త్రాళ్ళు నన్నియు వీడి తడయక నవుడు
వన్నియుఁ గూడక నా యముననను
మున్నున్న హయపోతముల నెల్లఁ గలచి
మొనసి యా సాణుల ముక్కులఁ జెవులు
గొంతికలు మొదలంటఁ గొఱికి పైకుఱికి
రవములు సెలఁగ భైరవము లన్నియును
దివిరి లాయమ్ములు తెగువతో వెడలి
కన్నడి సన్నట్లు కాననమ్ములకు
నన్నియుఁ గూడఁ జయ్యన జాఱె నంత
నా రాత్రి వేఁగఁగ నామఱునాఁడు
భీతులై డాఁగి తప్పించుకున్నట్టి
పాడివారెల్ల కోపాడి యందఱును
గూడుకచని రొక్క ఘోషమ్ము తోడ
నావసుధేశుని నరుఁగాంచి మ్రొక్కి.

దేవ యీరాత్రిగాఁ దెచ్చి యా వాద
ఘోరుండు మనకును నొప్పించినట్టి
గారువన్నెలు ఘోరవంబులై సగము
ప్రొద్దున నీరెయి పొసఁగ నన్నియును
పెద్దైన మేనులు చిన్నలు జేసి
మెడకొళ్ళ నున్నట్టి మేటిపగ్గములు
సడలించుకొనుచు విచ్చలవిడి తోడ
నట్టులెత్తుక రాఁగ నటుకని యేము
నొత్తొడి పంచల నొదిగిలి మంత
గుట్టంపుఁ గొదమల గుదులు కంఠములు
ఎట్టుగా గొలికియు వడిఁ బాఱె నంత
వెట్టు లెత్తినయట్లు వెపకి సాణులను
గొట్టెలఁ ఉన్నట్లు కోలలఁ దెలికి
మొట్టులుగాఁ జెవుల్ ముక్కున గొలికి
బొట్టులు సిందంగ భూరిరక్తములు
జుట్టులు గొనుచును సోలి సొక్కుచును
గట్టునఁ ద్రేన్పుచుఁ గాలుద్రవ్వుచును
నెట్టఁగాఁ జూచుచు నెవ్వరిఁగన్నఁ
దట్టున గవయుచు జిమ్మి కేఁగుచును
గట్టు మఱుంచును గునిసియాడుచును
నట్టునఁ గవలుచు నుతికి పైఁబడుచుఁ
దెట్టుదాఁటులు దాఁటి చేరి యాడుచును
జట్టున నయ్యశ్వశాలలు వెడలి
బెట్టుగా నూళలు వెట్టుచు నగరు
పట్టణమ్మును వెడలి పరువెత్తె నధిప !
యని కొల్చునందఱు నటు విన్నవించి
నను రాజు మిగులఁ జింతాక్రాంతుఁడగుచు
దురదుర తురగమందిరమున కరిగి
పరికించి వెరగంది పరితాప మంది
కొలువుపావడికిఁ గ్రక్కున వెళ్లివచ్చి
నిలుచుండి దొరల మంత్రివ్రాతములను
రప్పించి హయము ఘోరవములై చను
చెప్పి యీవిధమును నేయుఁబలెల్ల

వాదయూరుని మృషావాదముల్ గాక
నేదేశమునఁ గాన మీ యద్భుతములు
ననుచు వాదపురీశు నపుడు దూతలను
బనిచి యాక్షణమునఁ బట్టి తెప్పించి
దారుణాకృతితోడ ధారుణీశ్వరుఁడు
నోరి! యీరీతి సేయుటెట్లు నీవు
నా దేశమునఁగల నక్కల నెల్ల
సాధులఁ జేసి యశ్వములంచుఁ దెచ్చి
యెడవానినో తెచ్చి యికమీఁదటంచు
నోడక మాచేత నుడుగరిప్పించి
తగ నింద్రజాలవిద్యలు పన్న నీకుఁ
దగునె మానగర నర్థముగొంచుఁ బోయి
మంత్రులందఱు నీక? మంత్రముల్ జేసి
తంత్రముల్ బన్నంగఁదగునె నీకగునె
కలధనమ్మెల్ల నక్కలకుఁ బాలాయెఁ
దొలుతను నున్నట్టితురగముల్ పోయెఁ
జాలు మాధనమెల్ల సరగ నిచ్చెదవు
బాధ నొందక కస్తిఁబడక నేవేగ
సాధువర్తనల! నీసరి మంత్రులెదుర
మానక్క విడక సన్మానమ్ము చెడక
పూని మాధనము నిక్కడఁ బెట్టు మనిన
వాదయూరుఁడు ప్రతివాదియై యేమి:
పోదు నాకును హయంబులకును నీదు
ముందఱ గుఱ్ఱాల మొదలివర్తకులు
నందఱు నెఱుఁగఁగ నప్పగించితిని
వాగె మాఱిచి యిచ్చువారిచే ధనము
వేగంబె యీరీతి వేడుకొమ్మనిన
నా విభుండిట్లనె నతని మేమెఱుఁగ
మీరు మాహయముల నిచ్చుట తగవు
సభవారి నడుగుము జాడతోననఁ
బ్రభువన్నగీతిని బలికిరందఱును
దిరువాదయూరుఁ డింతియ కాని మున్ను
ధర యథా రాజా తథా ప్రజా యనుచు

క్రొత్తలే యీమాట కాదలేదు మున్న
చిత్తస్థి కొలఁదికిఁ జేసుకొమ్మధిప
తలఁప రాజానుమతము ధర్మమింత
నిలఁ జొక్కనాథుండు నెఱిఁగినఁ డనినఁ
జొక్కనాథుఁడు నిన్న సొరిదిగా నిట్లు
నక్కలఁ జెప్పనినాఁడొకో! వీనిఁ
గొనిపోయి మున్న దాఁగొనిపోయినట్టి
ధనము చెప్పనుచు బంధనముగాఁ జేసి
యడ్డపాతులఁ బెట్టి యందలు గిట్టి
దొడచట్టుగఁ బెట్టి త్రోచి పైఁబెట్టి
గ్రుడ్లు వెళ్ళుకంగఁ బైద్దైనయట్టి
దుష్టుం బుచ్చుక కొట్టి ద్రోహిని బట్టి
కాళ్లుచేతులుఁ గట్టి ఘనముగాఁ గొట్టి
ప్రేళ్లను దగగిట్టి వెసఁ గట్టికొట్టి
సరగున ధన మవశ్యము చెప్పుటంచుఁ
దరువుకాండ్లకు నిరుత్తగవుగా నిచ్చె
నార నామాణిక్యవాచకుఁ బట్టి
యారీతిఁ గొనిపోయి యటు గస్తిసేయ
నాచొక్కనాథుని నపుడు మాణిక్య
వాచకుండు ననేకవిధస సన్నుతులు
సేయుచునుండె నిశ్చేష్టుఁడై యనిన
నాయగస్త్యునికి నిట్లనిరి యామునులు
శివభక్తులకుగాను శివుఁడు దానెట్లు
శివముల హయములఁ జేయుట లెట్లు
మునినాథ యాహయంబుల జంబుకముల
తనువుల సేయుటింతయు మహేశ్వర్య
మామహాదేవుని యానందశీల
వేమాఱు వినవిన వేడుకయ్యెడును
నావలి లీల వాకానతిమ్మనిన
భావించి యాకుంభభవుఁ డిట్లులనియె
నిదియు నేఁబదియొన్మిదిటమీఁదిలీల
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యిల్వలదమనుఁ డాయీశ్వరు మహిమ
బల్వగల నా జెప్పె భక్తితోడుతను

ఏబది తొమ్మిదవ లీల.

ఒప్పుగాఁ దిరువాదయూరదేవుండు
పరమేశ్వరు నాత్మ భావించి
హరహర జగదీశ యభవ భూతేశ !
గిరిశ మహేశ్వర గిరిజేశ యీశ !
శాంత శాశ్వత శివ స్థాణ్వగ్ని నేత్ర !
కంతుసంహార భద్ర కాలాగ్నిరుద్ర
పశుపతి శర్వోగ్ర భర్గ ఫాలాక్ష !
శిశిరాంగ భస్మాంగ శ్రీ సర్వరూపాంగ !
కలకంఠ ధూర్జటి ఖట్వాంగపాణి !
పరశు త్రిశూలకపాలాంకహస్త !
హాలాస్యపురనాథ ! హే చొక్కనాథ !
యీలాగు నను సేయుటది నీకుఁ దగునె
యని సన్నుతుల్ జేసి యాత్మఁ జింతింప
మనమునఁ గృపమీఱ మధురాపురీశుఁ
డా చొక్కనాథ మహాదేవుఁడపుడు
ప్రాచేతసునిఁ దలంపఁగ వచ్చి యతఁడు
[illegible]దండ సాష్టాంగ మతిభక్తిఁ జేసి
ముందఱ నిల్చి ప్రహ్లాదమానుఁడై
ఓంనమశ్శంకర ! యోంనమస్తు !
పనియేమి నాస్వామి ! పనియేమి దేవ !
పనియేమి నీభృత్యుఁ బని చాలు నన్ను
నని సన్నుతులు సేయ నాస్వామి యతని
కనువొంద నిట్లని యానతి యిచ్చె
వాదయూరుఁడు నీకు వలయు భక్తుండు
మేదినీశుఁడు వానిమీఁద నాగ్రహము
సేయుచుఁ గరము శిక్షింపుచున్నాఁడు
నాయుపద్రవము వాయఁగఁ జేయవలయు
వరుణ ! నీవతివేగ వర్షించి వైఖ
ధరఁ బొర్లి మధురపైఁ దగఁ బాఱఁజేయు
మనియానతీయ మహాప్రసాదమ్ము
ననుచు నావరుణుండు హరు నాజ్ఞఁ జేసి
గుఱియింప నావైఖ కూలముల్ ముంచి

పొరిఁబొరి యందంపఁ బొరలి పొఱఁగను
గట్టు కాలువలెల్ల గట్టిగాఁ ద్రెంచి
పట్టణమ్మొరనుక పారె నయ్యెడను
నావసుధేంద్రుండు నచ్చోటి కరిగి
వేవేగ మధురపై వెల్లి రాకుండ
నిల్లాదిగా నూర నెల్లరఁ దెచ్చి
కల్లోలబంధమ్ము గావింపుఁడనుచు
సేనాధిపతుల కాక్షితిపాలకుండు
నానతిచ్చిన వార లతిరయమ్మునను
బరిచారకులఁ బంపి పట్నమ్ములోనఁ
బరికించి యాంపఱఁ బట్టి తెప్పించి
పిన్నపెద్దాదిగాఁ బేర్కొని వచ్చి
పన్నుగా నాకట్ట పంచి వైచినను
బిట్టవ్వ యనుచొక్క పేదపెద్దమ్మ
పిట్టమ్ము తనపొట్టు పెంచుక నెలమి
నెడలేక నొడయులు నెందఱు నైనఁ
దడయక వచ్చినఁ దగఁబిట్టు వెట్టు
నట్టి పిట్టవ్వకు నట్టి యావైఖ
కట్టఁ గొల్పొంచిన కట్ట లేకున్నఁ
బట్టి యామెను నీడ్చి పరిచారులెల్లఁ
జుట్టుక కట్టుమంచును బాధసేయ
నార్తరక్షణ పరాయణుఁడైన యాది
మూర్తియు నైనట్టి మూర్తిత్రయాత్ముఁ
డారూఢఁ జొక్కనాయకమహాదేవుఁ
డాయవ్వ తనమీఁద నతిభక్తి గాన
జడలెల్లఁ జుట్టుగా సవరించి కట్టి
పొడలవన్నెలదట్టి పొలుపుగాఁ జుట్టి
తనచేతి పరశుకుద్దాలమ్ముగాఁగఁ
బునుక కప్పెర మంటిపుట్టిక గాఁగ
గావించి రా కూలికాని చందమునఁ
దా వచ్చి యామె ముందఱ నిల్చి పలికె
నే కూలికాఁడను నీవేమి కూలి
నాకుఁ బెట్టెదవన్న నగజేశుఁ జూచి

యిట్టి కోమలరూప మిట్టిసౌందర్య
మిట్టి నీవీ మన్ను నెట్లు మోసెదవు
నన్న నాపిట్టవ్వ కాస్వామి యనిరా
మన్నునీళ్లను మోసి మా తలచూడు
జడగట్టె నెప్పుడు సహజమ్ము మాకు
నొడలేదు మాటలకేమి యిచ్చెదవు
ననిన నాకుద్ది ద్రవ్యములేదు నాకు
దినమును చిట్టిమ్మ తిరిగెడుదానఁ
బిట్టు నీకును గూలిఁబెట్టెద గాని
గట్టి మన్నుగ మోచి కట్టుమా ! కట్టు
యనిన నాసర్వేశుఁడా చొక్కనాథు
మనసును నీమనసును నిమ్మహి నొక్కటౌను
పిట్టవ్వ యటనాకుఁ బెట్టుము కూలు
గట్టిపిట్టుగ నీవు కడుపారఁ బెట్టు
మనిన నాకుద్దియా నట్లన నేల
నీకును మనసూరా నెంతయుఁ బిట్టు
గావించి పెట్టెద గాని నాపాలు
వేవేగ ముగియంగ వేసిరావలయు
నారాజు పరివారు లందరుఁ వచ్చి
రారాపులై నన్ను రాయిడించెదరు
ననుచు నప్పుడు నున్నయట్టి యాపిట్టు
తినుమని పెట్టినఁ దెమ్మని దట్టి
పొరలోనఁ బెట్టుక పోరాద ననుచుఁ
బొరిపొరి యాపిట్టు బొక్కాడుచును
మెచ్చుచుఁ నాకట్టమీఁదికి వేగ
వచ్చి యందున్నట్టి వారలఁ బిలిచి
మంచి మేలైనట్టి మంచివారలకుఁ
బంచిపెట్టక తినఁ బాడిగాదనుచుఁ
బెద్దలు చెప్పంగఁ బ్రియముతో నెపుడు
వొద్ద నుం డేలిందు నొప్పుగా ననుచుఁ
బాటించి యాపిట్టు వారికిఁ బెట్టి
పాటలు పాడుచుఁ బనిసేయు వారి
నాటలాడింపుచు నాపిట్టు దినుచుఁ

దాఁటులు వేయుచుఁ దగ నుంచు నంత
నటు నధికమైన నాపాండ్యవిభుని
భటులు నేతెంచి నీ పనియేది చెపుమ !
యీలాగునను మన్ను నిటు మోయకున్న
నేలాగు నాలాగు నెఱుఁగనే యన్న
ననియె నాసర్వేశుఁ డదియెట్లు నేను
మునుకొని మన్నెల్ల మోసినవాఁడ
మఱి యెవ్వరైనను మన్ను మోయంగ
నెరవరి యెవ్వఁడు నేను గాకనిన
వారు నిజమని యవ్వలి కేగిరంత
నారీతి మఱియును నాటలాడుచును
దిరిగి పిష్టవ్యమందిరమున కరిగి
హరహరా యనుచును నచటఁ గూర్చుండి
మే నెల్ల భారమై మెడ ద్రిప్పరాదు
వానగాలనక నీవంతు మన్నెల్ల
మోసి కట్టితి నేనె మొనసి యాకట్ట
నా సేయ వని చొక్కనాథుండె యెఱుఁగు
నా మాట లిన్నియు నమ్మవైతేని
నోముద్ది పేరఁజూతు రావమ్మ
యని చెట్టఁ బట్టిన నాముద్ది నమ్మి
తనరంగ నాపాలిదైవమై వచ్చి
రాచసేవకులచే రారాపు లేక
నాచోటఁ గలిగితే నా తండ్రి యనుచు !
నప్పు డాయితంబైన యా పిట్టువెట్టి
యిపుడు నింకొక పట్టు నేగి యచ్చోట
గట్టిగాఁ గట్టుమీ కడఁకతో ననిన
నట్లె చేసెద నంచు నాపిట్టు గొనుచు
భక్షింపుచును వేడ్కఁ బరగ నందులకు
నాక్షణమ్మునఁ జేరి యందఱుగట్టి
నట్టి యాకట్టఁ దాగట్టిగా గట్టి
నట్టి భాతిని నది యటు దెగఁగొట్టి
తానును గట్టక ధాతృకపాల
మైన యాపుట్టిక నటుఁ దల్రకందఁ

బెట్టుక పాటలు పేర్కొని పాడు
నట్టి వేళల గణితజ్ఞు లేతెంచి
మునుకొని గట్టిగా మోచినవాని
మును వ్రాయవలె నన్న ముందరిఁ బాఱి
మెడ యోరగాఁ బెట్టి మెయి ధూళిగట్టి
తడయక వారిముందర వచ్చి నిలిచి
మొదల నే నీ మన్ను మోచిన వాఁడ
వదలక మును నన్ను వ్రాయంగవలయు
నా పేరు చొక్కఁడు నను వ్రాయుఁడనిన
నా పరివారమ్ము లదియెట్లు వీఁడు
పాటలాటలఁ బండువడి ప్రొద్దుపుచ్చి
యాటగి ఫుచు వచ్చి నాఁడు వీఁడిపుడు
మన్నెల్ల మోఁచిన పుణ్మను మీరు
మున్ను వ్రాయక వీని మున్నేల వ్రాయ
ననిన నా సౌందర్యుఁ డవియెట్లు మన్ను
మునుకొని నాయట్లు మోయంగఁ గలరె!
నిక్కమై యతఁడయు నే మోయ వీర
లెక్కకై నన్నును వోడఁ గొట్టెదరు
ననిన నా మాత్రితు లెట్లని గిట్టివాఁడు
మనమీఁదఁ గొండెమ్ము మఱిఁ జెప్పె ననుచు
నీవెవ్వఁడిట! మఱి నీకుఁ బనేమి?
యేయూర నుందువు నెవ్వరివాఁడ
వనిన నాపరమాత్మ యన్నందమ్ము
లెనయఁ గల్గియు దండ్రు లెవ్వరు లేరు
పెద్దగా సౌందర్యుపేరు సెప్పికొని
పెద్దను చిన్ననై పేర్కొని నేనె
యేకాంగినై యుండ నీపురియందుఁ
జేకొని యొకమూలఁ జేర యుండుదును
సొలయక నాపేరు చొక్కఁడటంచుఁ
బలుకుదు రెల్లరుఁ బాటించి నన్ను
బ్రతుకుకై యీమంటిరాసులు నీళ్ల
సతతమ్ము మోయంగ సగమయ్యె మేను
పుట్టె యస్థులు జర్మమును నెక్కె మేన

బత్తిగొల్లను మీరు పరికింపనేల
నను వ్రాయుఁడన్నను నయమొప్ప వార
లని రిఁకనైనను నామన్న వ్రాసి
నీ పాలుగట్టుము నిన్నుఁ జూచినను
గోపించి మాకును గొట్టఁజెయ్యాడ
దీరీతి మఱియును నిట్లుంటి వేని
నారింతు వీపున నత్తును గాఁగఁ
గాఱులాడుచు నోరుగలిగిన వాని
కూరోర్వ దనునాటి యొగినిఁ జూచినను
జాలేకరులు జూచి యతనిఁ బిట్టవ్వ
కూలికాఁడనుచుఁ బేర్కొని యల్లఁ దన్ను
వాగిలోపల మున్ను వ్రాసి రయ్యెడను
వారి నోరార్చి తావచ్చుచోఁ బుటిక
మోమున మఱుఁగుగా ముసి ముసి నవ్వు
నో మఱి యచ్చోటఁ దొల్లిఁటి యట్ల
నుండి గానమ్ము సేయుచునుండు నేళ
బాండీడు నా సేతుబంధనంబపుడు
జూడ నేతెంచినచో నెల్లవారు
గూడుక యుండి పేర్కొని తమ బాగ
ములు గట్టుచుండంగ మునుకొని రాజు
నలరంగఁ జూచుచు నరుగుచో నెదుర
నిది చూచి యీపాలు నెవ్వరి దిచటఁ
బదిలమ్ము సాలమ పట్టుకరండు
మదముగా నించుక మన్నైనఁ దెచ్చి
చదరమ్ముగా వేయు చందమ్ము గాన
మునినఁ బాండీనికి నందఱిట్లనిరి
మనుజేంద్ర ! యిందుకై మానవుఁడొకఁడు
పిట్టవ్వ యనువాక్క సేదాపె పా
కట్టెడ నని కూలికాఁడునై వచ్చి
యల్లడె పవళిచి యందున్నవాఁడు
చల్లఁగా నీడను చారలాడుచును
నవిన నా రాజు నత్యంతకోపమునఁ
జని మీరు వాని నిచ్చటికిఁ దోడ్తెండు

పొమ్మని పనిచినఁ బోరిపోరి వచ్చి
పట్టుకరమ్మనెఁ బాండీఁడు నిన్ను
రారమ్ము వేవేగ రాజు సంగడికి
నీరీతి జాగులు నెఱిఁగి ర దఱును
ననిన నాస్వామియు నామాట లెల్ల
విననట్లు నిద్రించు విధమున నుండి
దగ్గఱి యట వచ్చి తట్టిలే పినను
దిగ్గనలేచి నల్దిక్కులు జూచి
యా రాజు నటుఁ గాంచి యతిభయం బంది
యారీతి నట వేగ నందఱు దేఱి
పరశు కుద్దాలమై పట్టి, కపాల
మరుదైన పుట్టికయై యుండఁ జేసి
మందమందస్మ్నాన మున్నందు కొనుచు
నందంద దగ్గఱి యట కేగునంత
నక్కించి గుత్రాని నారాజు క్రోలి
జక్కించి యిదియేమి చయ్యన రాఘు !
ననుచు నాస్వామిని హస్తాన నున్న
కనకదండమునఁ దక్కన వీఁపుగొట్టెఁ
గొట్టిన నప్పుడా కొట్టుకోఁ బోయి
కట్టపై నాపుట్టికను నున్న మన్ను
గట్టుకో వైచి యాక్షణమునఁ దాను
నట్టె యదృశ్యుఁడై యరిగె నాస్వామి
యటుమున్నె యపుడు పాండ్యావనీశ్వరుఁడు
పటుగతి నాముద్దిఁ బట్టిఁ దెమ్మనుచుఁ
బరిచారకులఁ బంపఁ బరువిడి వారు
పఱతెంచి యాముద్దిఁ బట్టి యీడ్వఁగను
నాయవ్వ యప్పు డాహాకార మెసఁగఁ
గాయజాంతక నీలకంధర ! శర్వ !
తోయజాసనవంద్య తోయజనేత్ర
పాయక యార్తరక్షణపరాయణుఁడ
కడఁగి నిమ్మవ్వ తోఁకటిపెట్టు కోర్కి
కడువేడ్కఁ బ్రోచిన కరుణాకటాక్ష !
యంటరాకున్న చోడవ్వ యెంగిలియు

సంటారగించిన యభవ ! భీమేశ !
శివలోకపురనాథ శ్రీ చొక్కనాథ
ధవళాంశుశేఖర ! ధవళాంగ భర్గ
యీబాధలకు నెల్ల నేనోర్వఁగలనె
యీ వారి గడపి నన్నేలవే దేవ
యని దైన్యమెసఁగ నాయప్ప ప్రార్థింప
గను నగుమ నిచ్చేసి కడువేడ్క తోడ
నెక్కు మగన్న మిన్నేఱు కెంజడలు
చుక్కల రాజు త్రిశూలమ్ము పరశు
డమరుఖట్వాంగమ్ము డాచేతి జింక
జమిలిపాములరాజు జన్నిదంబలర
భూతిత్రిపుండ్రమ్ముఁ బులితోలు కాసె
చేగ గపాలమ్ము శృంగినాదమ్ము
మెడకప్పు పటికమ్ము మేన రుద్రాక్ష
గొడవున జెవులను దూఁగుకుండలము
నేనుఁగుదోలు నెయ్యపు పల్లనాటు
మేనకాత్మజయు సామేనుగా సత
సరసిజాక్షుండును సరసిజాసనుఁడు
సరస వింజామరల్ సరవితో వీవ
బలభేది ధవళాతపత్రమ్ము బట్ట
నల యక్షకుఁడు వేత్రహస్తుఁడై చెలఁగ
సలిలాధిపతి శైత్యజలకుంభ మిడఁగ
న దందఁ బౌలస్త్యుఁ డ గంధంపుఁ గను
కర్పూరాఖ్యుఁడు గుంచెకాళ్లంజు లిడఁగ
కప్పురకపు డాక్షిణమున నపుడు
సియుఁ గల్గిన దేవకాంతల బెల్ల
గని తోడుప సూడిగముఁ సేయఁగ
ప్రమథసమ్మనుఁ భృంగీశుఁ చ్చ
యుమరి సన్నుతు లతివేడ్క సేయ
వెస ఖడిల్లుస ఆ కె వేసి మిన్నందు
బసవరాయని నెక్కి సురమ్ముగను
సరసి పిట్టివ్యకు నగ్రభాగమున
నౌరయఁ బ్రత్యక్షమై నిల్చె నాస్వామి

యంతఁ బిట్టవ్వ దివ్యాకారతేజ
మంతయు గైకొని యానందబాష్ప
ములు గన్నులను జాల మోడ్పు గేలమరఁ
బులకితదేహుఁడై పొలుపొంద నపుడు
తనజిహ్వకును వేడ్క దగిన వాక్యముల
వినుతింపఁగా స్వామి వెలయ మెకును
గాయన్నాతోషుఁడఁ గైకొన మిచ్చి
యారెండ విచ్చేసె నాస్వామి యంత
నా స్వామిపై నూని నటి యాపెట్టు
ప్రస్వేదముల హరిబ్రహ్మాదులకును
దేవేంద్రుఁడాదిగా దిక్పాలకులను
దేవసన్మునిసర్వదేవతలకును
పలర బ్రహ్మాండమ్ముల నుల్లోపలను
గల జీవజంతుసంఘముల కాపాడ్య
జనపతి కాతని నేనల కెల్ల
ఘనముగా వీఘనఁ గడుకెల్ల గణ
నా పెట్టు లాప్రజ లా రాజునకును
జూపెదనని కసుఁజోద్యమ్ముగాను
జూపి నా రాజు జూచుచుండ నపుడు
వీఁకున నన్నన్నట్టి వెలయు నాపెట్టు
జూపి యాస్వామి నచ్చోఁ జూడలేక
యాపాండ్యరాజు సంతోషితుఁడగుచు
నాముద్దియింటికి నతి వేడ్కఁ బోయి
యామహాత్ముని జూచెదఁ బంపుఁడు ననుచుఁ
దనమంత్రులను బంపఁ దద్దయు వారు
పనిపూని వచ్చి యాపరమాత్మయందు
విచ్చేసి యామెకు విమలాకైతల్ల
మిచ్చినరీతెల్ల నెఱిఁగింప వేవేగఁ
బోయి నారాపాండ్యభూపాలునకును
నారెండ వినిపింప నావిధంబెల్ల
వినియాను పాండీడు విస్మయంబంది
చని లోకనాథుని సన్నిధి నిల్చి
మాయాదిలోపాయ ? మాయావినోద

మాయాప్రపంచ ! యో మాయాస్వరూప !
శివశివ త్రియక్ష ! జితపురాధ్యక్ష !
భవభవ పద్మాక్ష బ్రహ్మేంద్రరక్ష !
హరిహర దైవతాధ్యక్ష ! యుగ్రాక్ష !
గరుడకిన్నరయక్షగంధర్వరక్ష !
అమృతాంధకదక్షహంకారశిక్ష
సద్భూతిరుద్రాక్ష ! సర్వాంగరక్ష !
భీమ ఫాలాక్ష ! యోధిష్ఠాన్నభక్ష !
శ్రీమధురాధ్యక్ష ! శ్రీవిరూపాక్ష !
యఖిలాంతరిక్ష వ్యాపారసాక్ష ?
యఖిలాగమోత్రదక్ష ? యంబికాధ్యక్ష
సర్వలోకారాధ్య ! సర్వజీవాత్మ !
సర్వదేవశరణ్య ! సర్వేశ యీశ
యోకుండలినుకుండలో యంబరాంబ
రోకాబ్ధికాముక యోకాలకాల!
నీమాయ లెవ్వరు నియమించువారు
నీమాయ లెల్లను నీవెను దెలియు
విశదమ్ముగానంచు వినుతింప నప్పు
డశరీరియై స్వామి యతని కిట్లనియె
మఱి వాదయూరుంపు మాభక్తుఁడగుటఁ
పురగములఁ గొని తేను దొడరి నీవతనిఁ
బాటించి యిచ్చిన పస ధనమ్మునకును
మేటి యహాయముల మేమె పట్టితిమి
వంచింపకట మేమె వైఖరప్పించి
మించి పిట్టుకు మన్ను మేమె మోచితిమి
కొంచెమై నీచేతఁ గొట్టున బడితి
మంచు నాతనిఁ బుచ్చి మతనికిఁ గాను
నీలాగునను మేము నెన్నే నిగతుల
వాలాయ మిటుసేయ వలసెను మాకు
పాటించి యిటుగానఁ బాండ్యభూపాల !
నంటు లేటికి వాగె మార్చి యేమొసఁగు
ఘోటకంబులను స్వైకొంటివి నీవు
బాగుగా జగమెల్లఁ బాటించి చూడ

వాగెమార్చిన నీకు వశులెందుఁ గలరు
నీకెక్కునదిగాన నిఖిలమ్ము నెఱుఁగ
నీకేల నతనిపై నీ కోప మనఘ !
యటుగాన నీ కావ లతనిపై నేల!
దటుకున విడుమన్న ధరణీశ్వరుండు
కడు విస్మయంబంది కడకతో నదియు
వరచొక్కనాథుని వాక్యమ్ములనుచు
పులకితదేహుఁడై పొలుపొంద నపుడు
వెలయంగ నాతని వేగ రావించి
పరమేశ సద్భక్తివరుఁడ నీనోట
నెఱుఁగక జేసితి నెల్లలోఁ గొనుము
నిరతుగా నీవు నీయిచ్చల నుండు
మురుదారగా నంచు నతివేడ్క నంపె
నంతట నతివేడ్క నాతఁడేతెంచి
యెంతయు నాదేవు నెలమిఁ బ్రార్థించి
కొన్నాళ్ళ కాస్వామి కృప చాల మీఱి
పొన్నాంబలమునకుఁ బోయి యాస్థలి ని
ఫలితముక్తితరంగ పాపవిభంగ
కలితపుణ్యాకాశగంగ సత్సంగ
నిర్మలాంబుతరంగ నిఖిల ప్రసంగ
పూర్ణ విస్ఫురితాంగ కూలానుషంగ
స్థిరపుండరీకాంబుతీర్థ మనంగ
సరవితోడుత నభ్రసరసి యనంగఁ
దగుపేళ్ళ నమరంగఁ దగు శివగంగ
నగణితమ్ముగ నంగజాంగ భస్మాంగ
సంగభాగమ్మున నా సర్వమంగ
ళాంగీకృతుండు గంగాధరుండతని
కభిషేక సంప్రాప్తమైన యాసరసి
నభిలాషతోడుత నందందఁ జేరి
యందుఁ గృతస్నాన మతివేడ్కఁ జేసి
క్రందుకొన్నట్టి దుష్కర్మముల్ ద్రోచి
యంబరకేశుని నంబరాంశుకునిఁ
దుంబురునారదస్తుత్యు ననాది

పరమంబు నా చిదంబర మూర్తియైన
పరమేశ్వరుని యగ్రభాగంబు కేగి
బహులీల లక్షించి ప్రణమిల్లి నిలిచి
సహిత పంచాక్షరీ మంత్రయుక్తముగ
నాతండు ప్రియు నావాదయూరు
డాంతభక్తి నిట్లని సన్నుతించె
నీలకంధరాయ నమశ్శివాయ
యానందతాండవాయ నమశ్శివాయ
యమృతాంశుశేఖరాయ నమశ్శివాయ
యమృతాగ్నిలోచనాయ నమశ్శివాయ
యఖిలలోకాంతరాయ నమశ్శివాయ
యఖిలైకరక్షణాయ నమశ్శివాయ
యజగవ కార్ముకాయ నమశ్శివాయ
యజశిరశ్ఛేదనాయ నమశ్శివాయ
యాది మధ్యాంతరాయ నమశ్శివాయ
యాదిపరాపరాయ నమశ్శివాయ
పావజహరణాయ పాపనాశాయ
దేవదేవ నమోస్తు తే శంకరాయ
యని స్తోత్ర పఠనంబు లమరంగ జేసి
వినతుడై యష్టాంగవిధుల సేవించి
సంతోషమున బొంది సరభసమ్మునను
సంతర్పితుండై యంతట మరలి
వడిమించి మఱియును సేవింప పాదంబు
గను వేడ్క దర్శించి ఘనపుణ్యుడగుచు
నావాదయూరుండు నపుడు ...
... వచ్చి నగలోకనుత్యయైనట్టి
యంబ కరీటాంచి ... బాలేందుబింబ
బింబఫలాధర బింబ మదంబ ...
నంబిక జగదంబ నాంబికేయాంబ
నంబరాంబర మంగళాంగిలాలంబ
... కామసుందరి శ్రీమహాదేవి
భవనమ్మునకు నేగి భావించి కాంచి
యాదేవి నతిభక్తి యమరంగ బూజించి

వేద మంత్రమ్ముల వినుతించి మఱియుఁ
శర్వాణి రుద్రాణి శాంభవి యార్య
పార్వతి దుర్గ యపర్ణ హైమవతి
కాళి భవాని దాక్షాయణి గిరిజ
మాలిని మాతంగి మాయాస్వరూప
నానందవల్లిఁ గాత్యాయని గౌరి
జ్ఞానార్థరూపిణి జ్ఞాన కౌమారి
శంకరప్రియ మహాజ్వాలి కాపాలి
కంకాళి భైరవోంకారి హ్రీంకారి
యని సన్నుతించి యాయంబ సత్కరుణ
నను వందగాఁ గాంచి యచ్చోటు వెడలి
తిరువాపనూరుఁ డాతిరుపంగలను
స్థిరముగా నాదేవదేవు సత్కృపను
దిరువాచకంబును దిరుమంత్ర మెలమి
వరుసతో నాతిరుమంబల కోప
లరయ నీ స్తోత్రమ్ము గాత్ర శోభిల్ల
విరచించి వేర్వేఱ విశదంబుగాఁగ
నాధిక్యమైన యజ్ఞానముల్ ద్రుంచి
మాధుర్యపురికి నెమ్మదిఁ బోయి మఱియుఁ
సౌందర్యనాథుని సద్భక్తిఁ గాంచి
యందంద సుజ్ఞాన మధికమై పొరలి
వాదయూరుఁ జను కృపావరలక్ష్మి గాంచి
యాదేవునం దైక్యమయ్యె నయ్యెడను
నొరవుగా నరఁ దప్పు డొసరించినట్టి
శివవాచక స్తోత్ర దివ్య మంత్రంబు
ప్రచురమై సర్వేశ్వర స్థానములను
బచరించి సద్భక్తిఁ బఠియింతురెప్పుడు
మఱియు నాపిట్టుకు మన్నందు కరణిఁ
గరమొప్ప నేటేట గదలు నాస్వామి
యిదియునేఁ బది తొమ్మి దిటమీఁది చరిత
ముదముతో జెప్పెద మునులార వినుడి
సన్నంగ నీలీల నెవ్వరు నైన
విన్న వ్రాసినఁ జదివిన పుణ్యపురుష

లాయుశైశ్వర్య సంప్రాప్తులై మఱియుఁ
బాయక శ్రీచొక్కపతి సేవలందు
నాసక్తులై సదానందాత్ము లగుచు
భాసుర సాలోక్యపదవిఁ జెందుదురు

అఱువదియవ లీల.

అంత నామధురమహాపురంబున న
నంత గుణాఢ్య పాండ్యాధిపు వంశ
మునఁ గుబ్జ పాండ్య భూభుజు డుద్భవించి
తపఁ దారఁ బాండ్యభూతల మేలుచుండి
యతఁడు జైనులఁ గూడి యధిక చార్వాక
మతమున శైవసమ్మతుఁడు గాకపుడు
భూతిరుద్రాక్ష వికుక్తుఁడై యిట్టి
భాతిని సౌందర్యపతి సేవ మాని
దనవద్ది దొరలు ప్రధానులందఱును
దనరీతి జైనమతంబుఁ జేపట్టి
శైవమ్ము మదికి నసహ్యమై పాండ్య
భూవరుం డొరంత బ్రొద్దు "నమో రు
హాంతాగ" యనుచును నాత్మదలంచుఁ
గొంతకాలం బిట్లు గొనసాగుచుండ
నాపాండ్యపతి దేవులైన యాచోళ
భూపాలుని కుమార్తె పుణ్యచారిత్ర
మంగయకర్ష సన్మంగళాకర్ష
నాకోమలాంగిని నాచోళవిభుఁడు
నాకుబ్జ పాండ్యనికతివేగఁ బెండ్లి
చేసి యంపుచును నశేషవస్తువులు
భాసితమ్ముగ నిచ్చి పరమానురాగ
చిన్మయాత్మకు గులశేఖరుండనెడి
సన్మంత్రి నామెకు సచివుగాఁ జేసి
యింపైన బుద్ధుల నైన్నైనిఁ గఱపి
పంపెను మాధుర్య పట్టణమ్మునకు
నా మంత్రియును మంగయాకర్షయమ్మ
వామపాండ్యని దావర్తనఁ జూచి
శైవమ్ము విడిచి యాజైనుల మతము

భావింపుచున్నాఁడు పార్థివేశ్వరుడు
పరికింప మనకిది పాటి గాదనుచు
ధరణీశు దేవియు దండనాయకుఁడు
నుదకమ్మును విభూతి యొప్పఁగా నెపుడు
నుదుట ధరింతు రొండొరు గోప్యముగను
నివ్విధంబున వార లీశ్వరు భక్తి
భావంబు నందునఁ బరిపూర్ణులగుచు
నా చోక్కపతి తమ యధ్యాత్మలందుఁ
జూచి మ్రొక్కుచును బ్రస్తుతులు నేయుచును
నున్నఁడు జైనుల హింసించి శైవ
మెన్నఁడు ప్రజలుచో యీశ్వరా! యనుచుఁ
దెలుపవయ నా మంత్రిశేఖరుం డపుడు
దలపుచునుండె గంటమీఁద మఱియు
మునులార! యా చోళభూమిలోపలను
ననుపమంబైన శియ్యాళూరి యందు
నుండును నొక బ్రాహ్మణోత్తముండతఁడు
కౌండిన్య గోత్రుండు ఘనశైవవరుఁడు
నాతని గర్భమ్ము నందున మిగుల
ఖ్యాతిగాఁ బ్రమథ నాయకుఁ డాదికారు
ణంబుగా జనియించి నడిచి యాడుచును
నంబ వెంటను నేఁటి కరుగుచో నచట
యశరీరియై వచ్చి యాజగదంబ
శిశువును గాంచి యంచితమైన తనదు
పసిఁడికుండలఁ బోలు పాలిండ్ల పాలు
పసి దీఱఁ ద్రావించి భక్తి విచ్చెనె
నా నిమిత్తంబున నాబాలునకును
జ్ఞానంబు గలిగి సుజ్ఞానసంబంధుఁ
డను నామమున మహా ప్రాజ్ఞత మెఱసి
ఘనతరశివ భక్తికలితుఁడై యపుడు
వేదశాస్త్రపురాణ విద్యల నెల్ల
బాదరాయణునకుఁ బ్రతియనఁ బరగి
శరమొప్పఁ దిరువళశాడనుపురము
కరుదెంచితిరునావుకరశరు డాను

విమలసుజ్ఞాన ప్రవీణమానసుఁడు
ప్రమథనాయక భక్తిపరుఁడుండె రంత
నాపాండ్యభూపాలు సర్వాంగలక్ష్మి
నీపాటవీనాథ నిజభక్తచరిత
చోడరాజ తనూజ సుజ్ఞానతేజ
భేదధిపోత్తంస విశ్వప్రశంస
ఘనపూర్త యామంగయక్కర్షయమ్మ
తన మంత్రివరున కెంతయు నానతిచ్చెఁ
" పాండ్యభూమి సమస్తభద్రాగమంబె
నిండి శైవమ్ము తూష్ణీకృతంబయ్యెఁ
జ్ఞానసంబంధు నిక్కడకు రావించి
యా నగ్నకులమెల్ల నడఁపంగవలయు "
నతనినిఁ బిలిపింపు మతివేగ ననిన
నతివేడ్కఁ గులశేఖరామాత్యవరుఁడు
ఖర్వపాండీడు నిక్కడను నీరీతి
సర్వజ్ఞులును దాను సర్వజ్ఞభక్తిఁ
బాసియుండుట వారు ప్రబలమైయుంట
నా శైవసమయంబు లట్లుండుటయును
నా వర్తమానమ్ము లన్నింట కతని
వేవేగ మధురకు విచ్చేయుఁడనుచుఁ
దనకమ్మ వ్రాసి యాతనికినిఁ బనిచె
ఘనమైన తిరువళ్లక్కాడికి నంత
నాలేఖఁ జదువుక నప్పుడు జైన
కోలాహలుఁడు శైవకుశలుండు శివుని
నమ్మినభక్తుఁ డెంతయు వేడ్క జ్ఞాన
సమ్మంధుఁ డధికాష్ట సాహస్ర శిష్య
గణమును దిరునావుకర్షరు దాను
ప్రణయను నాత్మలో దీపింపఁ జేసి
మధురాపురమునకు మహిమతో వచ్చి
విధుజూటు శంకరు విశ్వేశు సభవు
నా చొక్కనాథుని హాలాస్యపతిని
బ్రాచీనపతివంద్యు భక్తితోఁ గాంచి
సాష్టాంగదండముల్ చాలంగఁ జేసి

యిష్టార్థసిద్ధిగా నిచ్చలోఁ గోరి
యంభోజగర్భార్చితాంఘ్రిసరోజ !
శాంభవీరమణ ! విశ్వంభర పాహి
అంధకవ్యాఘ్ర జలంధర త్రిపుర
బంధురాసుర దర్పభంజన ! పాహి
కుంభినీధరచాప కుంభీనసేంద్ర
గంభీర కంధరాగ్రైవేయ ! పాహి
అంహోవిభేదనాహ్వానోగ్ర సప్త
జిహ్వాజిహ్వాగ్ర విచ్ఛేదన ! పాహి
సంహార గజదైత్యసంహార కాల
రంహాజిహ్వాజి నార్ద్రాంబర ! పాహి
అత్రినేత్రజ మిత్రయనిలత్రినేత్ర
నేత్రాగ్ని దర్పకనిద్రాహి పాహి
మాధుర్యపురవాస మకుటవిస్ఫుట క
ళాధరోజ్జ్వల ! సత్కళాధార ! పాహి
అగజామనోహర యధికకైలాస
నగనాథ శ్రీచొక్కనాథ మాంపాహి
యంగయకణ్ణేశ యభవ మాం పాహి
గంగాపగాధర ! కలకంఠ ! పాహి
కామితభక్త శంకర దేవ పాహి
సోమసౌందర్య సంస్తుతనామ ! పాహి
హాలాస్యపురనాథ యట్టాలనాథ
యో లోకరక్షణ యో కృపామూర్తి
శైవదూషకుల నిక్షేత్రమ్ము జేసి
భావించి మమ్మేలు పళియంజినాథ
యని సన్నుతులు జేసి యచ్చోటు వాసి
యనఘాత్ముఁ డాయంగయర్కణ్ణియమ్మ
దరిసించి నుతియించి దండమ్ము వెట్టి
పరమసంతోష సంపన్నుఁ డప్పురిని
వాగీశభక్తి నివాసమ్మునందు
రాగవాసనలచే నుండిరంతటను
నా మంత్రియును వారి నతిభక్తి గాంచి
భూమీశుఁ డాజైనముఖ్యులఁ గూడి

శివదూషకుండౌట సెప్పి వారలకు
వివిధవస్తువు లిచ్చి వేడ్కతో నుండఁ
గడఁగి యామంగయక్కర్షి సౌందర్య
గుడికి నేతెంచు లాగున వచ్చి జ్ఞాన
సమ్మంధుఁ బొడఁగని సర్వస్ము దెలిపి
క్రమ్మఱఁ దనగృహాంగణమున కరిగె
నంతట నాజైను లతనివృత్తాంత
మంతయుఁ దెలిసియు రహస్యపాండీని
కెఱుఁగంగఁ జెప్పి యా యీశ్వరభక్తి
పరుఁడైన బ్రాహ్మణార్భకుఁడు మాతోడఁ
దర్కించి మమ్ము నందఱ గెల్తు ననుచు
మార్కొని వచ్చి యీమధుర నున్నాఁడు
మహిపాల ! యిపుడు మామంత్రాగ్ని వలన
దహియించెదము వానిఁ దప్పక ననిన
నతఁడట్లు చేయుఁడన్నంతట వారు
నతివేగ మంత్రయంత్రాదుల వలన
బడబాగ్ని పుట్టించి పటుశక్తిఁ గదిసి
తడయక నాతని దహియించు మనిన
నదియును బ్రళయకాలానలాకృతిని
గదియ వచ్చిన నంత గరళకంధరుఁడు
దనభక్తవరునకుఁ దగులక యుండ
మనమునఁ గరుణించి మధురేశ్వరుండు
శ్రీచొక్కపతి తన శీతలదృష్టిఁ
జూచినఁ జల్లనై సోఁకెగె నావహ్ని
మఱియును వారలు మధ్యరాత్రమునఁ
బరికించి యతఁడున్న భవనమ్ము మీఁద
ననలమ్ము దరికొల్ప నంతసౌందర్య
ఘనుఁడు దానినిఁ జల్లగాఁ జేసి యనిచె
నంత నామఱునాఁడు నావిధంబెల్లఁ
జింతించి వఱియంజి శ్రీచొక్కవిభుఁడు
కరుణ నాపైఁ జాల కలిగియుండఁగను
బరవాదు లెచ్చట బ్రదికిపోయెదరు
వీరల పనియేమి వీరలే లక్ష్య

నీరీతి వీరల మెచ్చుగాఁ జేసి
కినిసి రాజా రాష్ట్రికృతము పాపమ్ము
ననఁగ నింతటికిని నాలయంబైన
నా పాండ్యపతి మేన నధికమ్ముగాఁగఁ
దాపజ్వరంబేను దగులంగఁ జేతు
నని చొక్కనాథుని నాత్మ భావించి
తన మంత్రబలశక్తిఁ దనర నావహ్ని
క్రమ్మఱ నా రాజు గప్పయించె జ్ఞాన
సమ్మంధుఁ డంత నాశ్చర్యమ్ముగాఁగ
నప్పు డావహ్ని తీవ్రాకార మగుచు
నప్పాండ్యపతి దేహ మాపాదమస్త
కంబును బెన్నిదాఘజ్వరం బతిక్ర
శంబుగాఁ బీడించె నైరణలేక
వైద్యులెవ్వరుఁ జూడ వచ్చువారల క
భేద్యమై యొడలెల్లఁ బచ్చిన యట్ల
మంత్రమ్ములను గాలు మలయుచు నుండు
యంత్రమ్ములకుఁ జాల నగ్గల మ్మగుచు
నౌషధక్రియలకు నధికమై శైవ
దూషులచేత నెందును శాంతిలేక
నప్పు డాపాండీంద్రుఁ డాజైనకులము
రప్పించి మిగుల వారల కిట్టులనియె
నుడుగని తాపజ్వరోష్ణ తాపమ్ము
నొడలెల్ల బడలింపుచున్నది వేగ
మీమంత్రబలశక్తి మెఱసి యీ తాపము
మా మేనఁ దాపమ్ము మాన్పుడీ యనిన
నరయంగ వారలు నట్లకాకనుచు
గుఱుతైన తమ బలికెంచెలఁ దుడిచి
మఱియొన్ని భంగుల మంత్రించి రేని
పరితాపసంజ్వరోపద్రవం బేమి
శమియింప కెల్ల పింఛాంచలంబులును
గమలె నాపాండ్యభూకాంతుని మేన
నంతకంతకుఁ దాప మధికమై గాని
శాంతిగాదయ్యె నాసౌందర్య మహిమ

నంత మంగయకర్త యామంత్రివరుఁడు
చింతించి యావేళఁ జెప్పెద ననుచు
నా పాండ్యపతి వద్ది కల్లనఁ జేరి
యోపతి యుండుల కుపశాంతి సేయఁ
గలవాఁడొకండు నిక్కడ వచ్చినాఁడు
నళగయ చొక్కనాయకభక్తి వరుఁడు
నతఁ డిక్కడికి వచ్చి యధిప ! నీమేను
జేత నంటినఁజాలు శీతలంబగును
దాపజ్వరమ్ము నెంతయు మాని దివ్య
రూపమై యాయురారోగ్యమ్ము లగును
ననినను నృపుఁ డతివ్యాధిపీడనము
దను నొంది యానుశాదన నేర కతనిఁ
బిలిపింపుమన్నను బిరుసునఁ బోయి
చెలఁగుచు నామంత్రిశేఖరుఁ డపుడు
సమ్మంధునికి మ్రొక్కి జనపతికడకు
రమ్ము భూనాథు జ్వరమ్ముఁ బోఁజేసి
నీ మహత్త్వముఁ జూపి నిర్మలచరిత !
యా మాగజిత్కులం బణఁపఁ గావలయు
ననిన నాతఁడు మహాహ్లాదమ్ముతోడ
ఘననీపవనవాసుఁ గరుణావిలాసుఁ
దనమది నిల్పి ప్రార్థన చేసి మ్రొక్కి
చని భూపతిని దనచల్లని దృష్టిఁ
జూచినంతనె కొంత చులుకైనట్లు
లేచి కూర్చుండఁ గల్పించె నారాజు
నంత నాజైనగణాచారు లెల్లఁ
బంతమ్ముతోడ సంబంధునిఁ బాండ్య
జనపతి వామపార్శ్వమునఁ గూర్చుండు
మనుచుఁ బెట్టించిరి యాసనమ్మొకఁడు
దాము నారాజుకు దక్షిణపార్శ్వ
భూమిఁ గూర్చుండిరి బుద్ధి లంతటను
నా పాండ్యభూపాలుఁ డాతనిఁ జూచి
యో పుణ్యచరిత యేయూరు మీఁదనినఁ
దనయూరు దనపేరుఁ దనపాలి శివుని

వినిపించినంతనె విని బౌద్ధులెల్ల
మంగయకర్షను మంత్రినిఁ జూచి
సంగతి వామపార్శ్వ జ్వరోష్ణమ్ము
దనమంత్రబల మహత్త్వంబున నిపుడు
మనుజేశ్వరునకును మానుపు మనుడు
దక్షిణపార్శ్వమ్ము తాపజ్వరమ్ము
తత్క్షణమ్మున మాన్పెదము మేము నవిన
సమ్మంధుఁడును మంత్రి జనకతిమహిషి
సమ్మతించిరి న తె చాలు నటంచుఁ
బంచాస్యుఁ దనమది భావించి చేతి
సంచి విభూతి హస్తమునఁ బట్టినను
జ్ఞానసంబ ధునిఁ గనుగొని యపుడు
జైనులంపఁగను నీ సంచివిభూతి
వలదన్న సంబంధవరుఁడు నాతఁడమె
యిలలోని పాలికి నిష్టమైనట్టి
పరిచారకులఁ జొక్కపతి గుడి కనిపి
తిరువాలవాయిని దీపించు నట్టి
వీభూతిఁ దెప్పించి వెస చేతఁబట్టి
యాభూతనాథుని సభిషేకచొక్క
నాథుని హాలాస్యనాథు నట్టాల
నాథుని సౌందర్యనాథునిఁ దలఁచి
గణుతించి హృదయపుష్కరమున నిలిపి
ప్రణవపంచాక్షరీపరవశ్యుఁ జేసి
ప్రపంచమహాఘోరపాతకాటవి ద
హించు దావానలహేతి విభూతి
యజ్ఞానిజనమానసాంధకారౌఘ
మజ్ఞానఘనపరంజ్యోతి విభూతి
పరమేశహితభక్తిపరుల కైశ్వర్య
కరమగు నధికవిఖ్యాతి విభూతి
యాశాదివర్గరాగాది దోషోగ్ర
రాశి విచ్ఛేదనారాతి విభూతి
ప్రాకటోదగ్రరౌరవఘోరనరక
భీకరోన్నతమహాభీతి విభూతి

దుర్వారఘనశివదూషణోన్మాద
గర్వాచలాశనిఘాతి విభూతి
నయముతో నిహపరానందమ్ము లొసఁగు
ప్రియభక్తులకును సుప్రీతి విభూతి
మానవకోటిజన్మార్జితానవధి
కైనసకంతాగ్రహేతి విభూతి
భూతపిశాచవిస్ఫుటరోగభయద
పాతకమ్ముల నెల్లఁ బాపు విభూతి
మూలమంత్రాధారమునకును నాది
మూలమై విలసిల్లు మూర్తి విభూతి
వేదాగమ పురాణ విద్యలయందు
నాదిమవర్ణనీయమ్ము విభూతి
తనరంగ నేవేళ ధరియించు పుణ్య
ఘనులకుఁ బావనోత్కరము విభూతి
త్రిభువనపావనోత్కీర్తి విభూతి
శుభగుణాలంకృతస్ఫూర్తి విభూతి
పరలోకమోక్షసంప్రాప్తి విభూతి
నరలోకవైభవోన్నతము విభూతి
రణముఖసర్వాంగరక్ష విభూతి
రణబౌద్ధవిజయకారణము విభూతి
సురుచిరాంచితదేహశుద్ధి విభూతి
హరుకృప దీర్ఘాయురారోగ్యములను
సిరు లిచ్చుగాక నాచేతి విభూతి
యనుచు విభూతి మహత్త్వ మీరీతి
గొనియాడి మదిని సంకోచమ్ము మాని
వామనపాండిని వామభాగమున
కా మహాత్ముఁడు తనహస్తమ్ము జాచి
శివరక్ష యని తనచేతి విభూతి
దివిరి పైఁబడవైచి దిగువాఱఁ దుడిచి
నంతఁ దాపజ్వర మడఁగి యాభూమి
కాంతుని సవ్యభాగము శైత్య మయ్యె
మఱియు దక్షిణభాగ మాజైను లెల్ల
వొఱపుగాఁ దమచేత నున్నట్టి పికిలి

కుంచెలు వేయులు గొనుచు మంత్రింప
నించుకైనను శమియింపక యుండ
నాచంద మీక్షించి యతిప మంత్రియును
మీ చేతఁ గాకున్న మీకింకఁ దొలఁగు
డింతమాత్రమ్మున కీయయ్య చేత
శాంతమా నన్న నాజైను లిట్లనిరి
సవ్యపార్శ్వమ్మది చంద్రభాగమ్ము
నవ్యమై యందుండు నమృత మెప్పుడును
దరణి భాగంబిది దక్షిణపార్శ్వ
మరయ నుష్ణాధిక్యమై యుండు కతన
నెడమభాగము శైత్య మెప్పుడు గలదు
కుడిభాగ మితఁడు గ్రక్కున మాన్పనేని
నితఁడె పో దేవుండు నీలోకమునకు
నితనిఁ బోలినవార లెందు లేరనిన
జ్ఞానసంబంధుండు ఘనత నిట్లనియె
నేను నావిషభాగ మిపుడు మాన్చెదను
మీర లమృతభాగమే మాన్పుడనిన
వార లాదిక్కుకు వచ్చిరి యతఁడు
నాపార్శ్వ మటు ముట్టి నంత గాత్రమునఁ
దాపమ్ము మాని శైత్యమ్మయ్యె నొడలు
వీరు వచ్చిన దిక్కు విపరీతముగను
నారని తాపజ్వరానలాఫీల
మధికమై మేనెల్ల నలమఁగఁ బొంద
నధిపతి వారితో ననియె శోకమున
యీభవ్యచరితుండు నేదిక్కు వచ్చి
వీభూతి యిసుమంత వేసినంతటను
జల్లనై దేహమ్ము సౌఖ్యమై యుండె
నెల్లభంగుల మీరలెల్లరు గూడి
యేపంక వచ్చితిరేని నాదిక్కు
పావకజ్వాలల భాతి నయ్యెడిని
ఏటిమంత్రములు మీ రేటిమానిసులు
మాటలేటికిని మీపుంయయలు తెలిసె
వెడలిపొండిట జాలు వేయేల! దేహ

ముడుకుచున్నది మీర లుండితిరేని
ననినను వారు లజ్జాన్వ్యులై వెడలి
చని రందఱును దదాశ్రమముల కంత
నమ్మహీపతి దేహ మవయవాంగములు
సమ్మంధభక్తుఁ డా సవ్యాపసవ్య
భాగజ్వరోష్ణతాపము వేగ పూన్చి
బాగుగా నా గూని పైన విభూతి
హస్తమ్ము వైచిన యంతమాత్రమున
విస్తారవక్షుఁడై విసులికి నెక్కి
కమనీయరూపరేఖాకాంతులందు
నమరేంద్రసుతు లీల నమరినఁ జూచి
నిండినభక్తితో నీవు సౌందర్య
పాండీడవనుచును బలికె నయ్యెడను
నాపాండ్యభూపాలుఁ డతిమోదమునను
నాపుణ్యసతియును నా ప్రధానియును
జ్ఞానసంబంధునిఁ గలుషసంహరుని
యానతి షట్సమయాచార్యదివ్య
పాదస్మలకు జాగి ప్రణమిల్లి నిలిచి
యాదివ్యపురుషుని నర్థితోఁ బొగడి
ధన మపారంబిచ్చి తనరంగ నితని
ఘనభూషణాంబరాకారునిఁ జేసి
పట్టంపుటేనుఁగుపైని మాధుర్య
పట్టణ మ్మంతయుఁ బరగ నేగించి
వీడుపట్లకు మీరు వేంచేయుఁ డనిన
వేడుక సంబంధవిజ్ఞానమూర్తి
హరసమయస్థాపనాచార్యవర్యుఁ
డరవిరి జైనకోలాహలుం డపుడు
సౌందర్యనాథుని సన్నిధి కరిగి
దండదండ సాష్టాంగ ములరంగఁ జేసి
తగు వేడ్క లేచి హస్తమ్ములు మోడ్చి
యగణితశాస్త్రోక్తి నభినుతుల్ చేసి
ఈ దేవుఁ డాగమం బేలినవాఁడు
నే దేవుఁ డపవర్గ మేలినవాఁడు

నేదేవుఁ డాద్యంత మేకమై యుండు
నేదేవదేవుండు నెల్లదేవతల
కాదికినాదియై యాదైనవాఁడు
నేదేవుఁ డకలంకుఁ డేదేవుఁ డచలుఁ
డట్టి సౌందర్యమహాదేవ ! యభవ !
నెట్టనఁ గుబ్జపాండిని జ్వరంబు
నాచేత మాన్పించి నన్ను మన్నించి
శ్రీచొక్కనాథ రక్షించితే ! నన్ను
యని సన్నుతులు చేసి యాదేవుకృపను
దనమతంబున కేఁగెఁ దనవారు పొగడ
సాంఖ్యాదియోగవాసనలచే నతఁడ
సంఖ్యశిష్యులు గొల్వ జయమున నుండె
మునులార యీలీల మునుకొని విన్న
ఘనులకు సకలరోగవ్యథాఘములు
దొలఁగును జొక్కనాథుని కృపగలిగి
కలకాలమెల్ల విఖ్యాతిఁ జెందుదురు
ఇదియు నరువదిలీల యిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార ! వినుఁడి

అఱువదియొకటవ లీల.

మఱియును బౌద్ధు లామధుర లోపలను
నరపతి వద్ద మున్నవారు గాన
శివభక్తు లప్పురిఁ జేర రాకుండ
శివకథ లారాజు చెవిఁ జొఱకుండ
పాండీని వాఁకిటఁ బ్రబలి యేవేళ
నిండి బోధింపుచుండిరి జైనమతము
నంత నాకుబ్జపాండ్యావనీశ్వరుని
కాంత యాచోళభూకాంతుని తనయ
యామంగయక్కర్షి యమ్మ యేప్రొద్దు
నామహాదేవుపై నతిభక్తి మించి
గురుతరస్వాంగ మంత్రిఁ గులశేఖరార్యు
నరసి రప్పించి యావాఁడఁ దాను నతఁడు
మనమునఁ దలపోసి మఱి జైనకులము
ఘనముగా నెంతయుఁ గడుహెచ్చె ననుచు

జ్ఞానసంబంధులోఁ జాలనిట్లనిరి
జైనులవల్లను శైవమ్ము గొంచె
మై వారి సమయమ్ము నధికమై పొదలె
గావున వారి నొక్కటఁ ద్రుంపకున్న
శైవమ్ము కృశమౌను జైనశాస్త్రమ్ము
లావల ఘనమౌను యది సంశయమ్మె
యనవుడు నది యట్లయౌ నంచు నపుడు
మనమున జ్ఞానసంబంధుఁడు దెలిసి
యిందుకు నా స్వామి యిందుకోటీరుఁ
డెందేని నతనిఁ బ్రార్థింతు నేననుచు
భోరున హాలాస్యపురవాసుఁ డర్ధ
నారీశుఁ డా చొక్కనాయకుండున్న
యావాసమున కేగి యాయష్టమూర్తి
యా వేదవేద్యుని నర్చనల్ చేసి
దండప్రణామమ్ము దనరంగ నిడుచు
నిండిన సద్భక్తి నియతిఁ బ్రార్థించె.
హరహర వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞ !
యురగేంద్రసద్భూష ! యున్నతవేష !
పాపనాశన జగత్పతి లోకరక్ష
యాపగాధర ! లలాటాక్ష కపాలి !
యలినీలకంధర యధ్యాత్మయోగ
నిలయ విశారద నిజభక్తవరద
మీనకేతనభస్మ ! మేదినియందు
జైనులు హెచ్చి రిచ్చట వారిఁ బట్టి
కొట్టకున్నను నాదు కోపమ్ము పోదు
నిట్టె నన్ను ననుగ్రహింపవే ! దేవ
యని సన్నుతించిన నా మహాదేవుఁ
డనఘాత్మ యది యట్లయౌఁగాక యనుచు
నశరీరభావుఁడై యానతిచ్చినను
బసుపతి యాజ్ఞ చేపట్టి సుజ్ఞాన
సమ్బంధుఁడప్పుడు సంతోష మంది
యమ్మహాదేవుని నభినుతుల్ చేసి
యందండఁ బ్రణమిల్లి యంతట మఱలి

పొందుగా నాకుబ్జభూపాలు కడకుఁ
బరువడిఁ జనుదెంచి భావించి యనిశము
వరుస జైనులతోడ వాదమ్ముఁ జేసి
ఒట్టిగొడ్లను బట్టి యుట్టూతలూఁగఁ
గొట్టు లెక్కింతు నీకును సమ్మతంబె
యనిన నాకుబ్జపాండ్యావనీశ్వరుఁడు
నొనరంగ నట్లసేయుము వేగ మనిన
జ్ఞానసంబంధుఁడుత్సాహియై యున్న
జైను లెన్మిదివేల జనములావేళ
సరవి నాభూపాలు సముఖమ్మునకును
నురవడి నేతెంచి యొనర నందున్న
నుజ్ఞానసంబంధుఁ జూచి యందఱును
బ్రజ్ఞావిహీనులై పల్కి రిట్లనుచు.
మా మంత్రమహిమ మీ మంత్రమ్ము మహిమ
యీ మహీపాలుని యెదుటను దాళ
పత్రాల లిఖియించి ప్రజ్వలవీతి
హోత్ర మధ్యమ్మున నొగి వేయ నట్టి
దహనార్చులందు నిర్దగ్ధమ్ము గాక
సహజమై యున్న నిశ్చలలేఖ పత్ర
మెవ్వారి దట్టివారే గెల్చువారు
నెవ్వరుఁ బచరింప నేల పొమ్మనిన
మదిమెచ్చి జ్ఞానసంబంధుండు నపుడు
నదియట్ల చాలు బౌద్ధాధికులార !
యామాట తిరుగకుండది సమ్మతనిన
నామాట కామాట యట్ల కాకనుచు
విశ్వమంతయుఁ జూడ వేవేగ నపుడు
వైశ్వానరార్చులు వడిమీఱఁ జేసి
భ్రమయక నా కుబ్జపాండిని యెదుటఁ
దమ మంత్రసామర్థ్యతతు లేర్పఱించి
లిఖియించి తెచ్చి యా లేఖలు వహ్ని
శిఖల మధ్యమున వేసిరి సిద్ధముగను
వేసినంతట జైనవితతులు వ్రాసి
వేసిన యాలేఖ వేగంబ యపుడు

తూలమ్ము బందానఁ దోడ్తోన మఱియుఁ
గాలి భస్మంబయ్యెఁ గానరాదయ్యె
జ్ఞానసంబంధుఁ డాసౌందర్యనాథు
మానసమ్మున నిల్పి మఱి వేసినట్టి
యాశైవపత్రిక యావహ్ని యందు
భాసిలుఁ దొల్లిఁటి భావమ్ము కంటె
నంత నాభూపాలుఁ డాప్రజలెల్ల
సంతోషమంది యాశ్చర్యమ్ము నొంద
సురలును మునులును శోభితమ్ముగను
బరగించి రందంద బహుపుష్పవృష్టి
యాజైనులందఱు నపుడు వీక్షించి
యీ జాతవేదుని నిపుడు లోగొంటి
మిది సమ్మతముగాదు నిది యగ్నికట్టు
కొదలేక యిఱుదెఱంగుల వార మిపుడు
పరుస నింకొకలేఖ వ్రాసి యిర్వ్యోటి
వరద వైచినను నెవ్వరిచీటి యేటి
కెదురెక్కు నను వార లిటు గెల్చువార
లిదియ పో నిశ్చయం బిందు కోడినను
వెలిచి యీ యెనిమిదివేల బౌద్ధులము
దరతరమ్మును నీకు దాసులయ్యెదము
సత్యంబె యన్న సుజ్ఞానసంబంధుఁ
డత్యున్నతమ్ముగా ననియె వారలకు
మాకు దాసులమీఁద మఱి యాసలేదు
చేకొని మీకొండు జేయుదు నేగ
మిందు కోడితిరేని నందఱు నాకు
బందాలు గానేల! పరగ నియ్యెడను
నొక్కొక్క కొఱ్ఱు మీ రొగిఁ జేతఁబూని
యెక్కుడాయత్తులై యిచటి కేతెండి
యనిన నాసర్వజ్ఞు లట్లు చేసెదము
ననుచున్న సమయమ్ము నందునఁ గోట
చరుఁడను నొక మంత్రి సమ్మంథవరుని
గనుగొని పల్కెను ఘనతతోఁ గొఱ్ఱు
లెనిమిదివేలు నాయితముగాఁ జేసి

కొనితెచ్చినాఁడఁ బేర్కొని చూడుఁడనుచు
నేనగాఁ దెచ్చి వైచినఁ జూచి యపుడు
జ్ఞానసంబంధుఁ డా జైనుల కనియె
శివకథాలాపముల్ చెవియొగ్గి వినక
భవబంధకర్మముల్ వాయునా ! చెపుఁడ
పంచాక్షరీమంత్ర పఠనమ్ము లేక
పంచపాతకికులు వాయునా ! చెపుఁడ
భక్తుల శ్రీపాదపాంసు మేకొనక
భక్తి ముక్తులు రెండు బొరయునే ! చెపుఁడ
లింగ దేహప్రాణలియ్యమ్ము లేక
వెంగలితన మెల్ల విడుచునే ! చెపుఁడ
జంగమతీర్థప్రసాదమ్ము గొనక
యంగమ్ము పావనంబౌనొకో ! చెపుఁడ
భూతిసర్వాంగసంపూర్ణము గాక
జాతి సంకటములు శమయునే ! చెపుఁడ
రుద్రాక్ష దామభూషలుగాక సకల
భద్రాపవర్గముల్ ఒడతురే ! చెపుఁడ
మదనాంతకుని మీఁద మనసెల్ల నిడక
సదమలానందమ్ము చవియున్నె చెపుఁడ
యటుగాన మీర లియ్యాగ్రహమ్ముడిగి
తటుకున శివభక్తితాత్పర్యు లగుచు
నంచిత భూతిరుద్రాక్షలు దాల్చి
పంచాక్షరీమంత్ర పఠనమ్ము సేయఁ
డెసఁగినదోసమ్ము లెల్లను బాయు
పసులఁ గూలఁగనేల వర చొక్కవిభునిఁ
గొలువుఁ డన్నను జైనకుల మెల్లఁ గినిసి
పలుకులేటికి నింకఁ బదివేలకైన
గెలుతు మీవాదమ్ము కీర్తిగా ననుచుఁ
జెలఁగి యాశూలముల్ చేతులఁ బూని
కొని యప్పుడావైఖ శూలమ్మునకును
జేర నానుజ్ఞాన సంబంధుఁ డట్టి
వారిఁ గన్గొని వచ్చి వారును దారు
నా రీతిఁ బ్రతికలందు వేర్వేఱ

వెలయ నా కూనిమిదివేవురు గూడి
కలియుతై తమమంత్రబలము లేర్పఱచి
లిఖియించి యప్పుడా లేఖలు దెచ్చి
నిఖిలమ్ముఁ జూడఁ బాండీడును జూడఁ
దొడరి యాయుభయవాదములు గూడివచ్చి
వడి మీఱి వారు నావైఖ లోకులను
మునుకొని నడిమధ్యమున వైచి రపుడు
కను ఱెప్ప వేయక కనుగొనుచుండ
నయ్యెడ జైనుల యాకు ప్రాగ్నిశిఖఁ
జయ్యనఁ బోయి యాజలధిలో మునిఁగె
మనమార జ్ఞానసంబంధుఁడు వైచు
దనరు నాశైవమంత్రమైన లేఖ
యాయేటి కెదురెక్కి యటుయాజనమ్ము
పోరాఁ బశ్చిమభాగమునకు నాక్షణము
నప్పు డాపాండీంద్రుఁ డామంత్రివరులు
నత్కృతికెందుఁ బోయను జూడవలయు
సుజ్ఞానసఁబంధుఁ జాపు మం చపుడ
ఖిజ్ఞలతోఁగూడఁ బేర్కొని యతఁడు
వారలఁ దోడ్కొని వరుస నయ్యేటి
రూర నే యప్పుడు యోజనం బరుగ
నాదరి నొకశివాలయము లోపలను
యాదేవుఁ డంత బ్రాహ్మణవృద్ధరూప
మాలీల ధరియించి యటకు విచ్చేసి
యాలేఖఁ దనహస్తమందుఁ గీలించి
జ్ఞానసంబంధుఁ డచ్చటి కేగు వేళఁ
దానందు నిల్పి యాతని చేతికిచ్చె
నావాడఁ బుష్పమ్ము లమరులు గురియఁ
బోరు నదృశ్యుఁడై భూతేశుఁ డంత
నిరవుగా నాపత్రి కిచ్చిన స్థలము
కరమొప్పఁ దిరువడగంబనఁ బరగె
మనమార నపుడు కుమ్మారుగా ననుచు
ననఘులిబాలుఁ డా హరభక్తుఁడైన
జ్ఞానసంబంధుఁ డాజైనులఁ జూచి

మానితహృదయుఁడై మఱియు నిట్లనియెఁ
దొడరుచు నీశ్వరద్రోహమ్ము జేసి
చెడనేల నికనైన సిద్ధమ్ము గాఁగ
హరభక్తలాంఛనంబైన రుద్రాక్ష
ధరియించి భస్మాంగధారులై యుండు
డా మహనీయరుద్రాక్షమహత్త్వ
మామోదమున మీకు నానతిచ్చెదము
శివతత్త్వబోధలు చెవి కింపుగాని
శివనిందపరవాది శిక్ష రుద్రాక్ష
శాశ్వతైశ్వర్య మోక్ష ప్రాప్తమైన
యీశ్వరసేవకాపేక్ష రుద్రాక్ష
భవబంధ దురితముల్ ప్రాపింపకుండఁ
బ్రవిమలసర్వాంగరక్ష రుద్రాక్ష
పరనింద సేయక పరమేశు నాత్మ
స్థిరభక్తి గల్గించు దీక్ష రుద్రాక్ష
దామకమ్ములు గూర్చి ధరియింప నెపుడు
భీమేశ్వరునకు సపేక్ష రుద్రాక్ష
యనవిని యామును లాకుంభసంభ
వునిఁ జూచి రుద్రాక్ష లురుతరమహిమ
దెలుపవే యనుచుఁ బ్రార్థించిన నతఁడు
నలరుచు సౌందర్య నాత్మయం దునిచి
కరమర్థి మునుల కగస్త్యుఁ డిట్లనియె
సరవి తోడుత జ్ఞానసమ్మంధుఁ డపుడు
కరుణించి యా బౌద్ధగణముల కనియె
వినిపింతు రుద్రాక్షవిభవమ్ము మీకు
ననుపమపాతకహరము తన్మహిమ
నరుఁడు భక్తుండైన నతిభక్తుఁడైన
నరయ నీచుండైన నతినీచుఁడైనఁ
దనువున రుద్రాక్ష ధరియించెనేని
బనివడి సర్వపాపవిముక్తుఁ డగును
దతపుణ్యరుద్రాక్షధారణం బెందు
బ్రతిలేని యతిమహావ్రత మంచుఁ దత్త్వ
విదులైన మునులచే వినబడుచుండు

మందమున రుద్రాక్షములు వేయు దాల్చు
నతనికి శివున కెట్లఖిలదేవతలు
నతులు గావింతు రున్నతభక్తి యుక్తి
నొక్కటి వేయును నొదుగకయున్న
నొక్కటి శిఖను బాహులఁ బదారేసి
గరిమ నల్వది మస్తకమునఁ గర్ణముల
నరయ నొండొండైన నాఱేసియైనఁ
జెదరని భక్తి ముంజేతుల రెంటఁ
బదియురెండేసి యేర్పడఁ గంఠమునను
ముప్పదిరెండురంబున నేబదియును
నొప్పు నూఁటెనిమిది యుపవీతముగను
దవిలి యెవ్వఁడుభక్తిఁ దాల్చు రుద్రాక్ష
లవని నాతఁడు పూజ్యుఁ డల శివునట్లు
పగడమ్ములైనను బటికమ్ములైనఁ
దగిన వైడూర్యముక్తామణులైనఁ
గడునొప్పు వెండిబంగరు పూసలైన
నెడనెడ గ్రుచ్చి తా నెపుడు ధరింప
నడర నాతఁడు శివుండగుట నిశ్చయము
యొడలను శివముద్ర యొకటిలేకున్న
బురుషుండు రుద్రాక్షములె ధరించినను
ధరణిఁ బాతకము లాతనిఁ జెందవెఱచు
గరిమఁ జీఁకటి సూర్యుఁ గదియదన్నట్లు
గరుడిని గదియ నాగము లోడినట్లు
రుద్రాక్షమణుల పేరుల జపియించు
భద్రమంత యనంత ఫలముల నించుఁ
జెలఁగి రుద్రాక్షలఁ జేయని జపము
ఫల మల్పమగు మహాఫలము నీలేదు
యొకటైన రుద్రాక్ష యొడల లేకున్న
నకట భస్మ త్రిపుండ్రాంకి గాకున్న
నామనుజాని జన్మమది నిరర్థకము
శ్రీమతి రుద్రాక్ష శిరమునఁ దాల్చి
నరుఁడెవ్వఁడేని స్నానముఁ జేసెనేని
భరితగంగాస్నాన ఫలమందు నతఁడు

జలముక్కటివిడిచి సకలోపచార
ములను రుద్రాక్ష నెప్పుడుఁ బూజసేయు
పురుషుండు శివుఁ బూన్చు పుణ్యాత్ముగాంచు
విరచింపగా నిది వేదవాక్యమ్ము
దలపోయ నేకవక్త్రము పంచవక్త్ర
ములు చతుర్దశవక్త్రములు పదునొకండు
ముఖములు గల్గు నమూల్యరుద్రాక్ష
లఖిల లోకముల కత్యంత పూజ్యములు
నమ్మి శివాత్మకనప్య రుద్రాక్ష
నెమ్మిఁ బూజించిన నేదరిద్రునకు
సదముల ధనధాన్యసంపదల్ గల్గు
నిదిసత్య మిదినిత్య మిది యతిగోప్య
మిది సవిస్తరముగా నెలమిని మీకు
ముద మొప్పఁ జెప్పితి మహాత్ములార !
యట్టి రుద్రాక్షమాహాత్మ్యమ్ము లెన్న
నెట్టన వశమె యానీరజాదులకు
మఱియు నావిభూతి మహిమ లాపాండ్య
ధరణీశ్వరుండు ప్రధానులు మీరు
పూని కంటిరిగదా ! పొగడొందగాను
నానావిధమ్ముల నాబుద్ధి రొంచి
మదిలోన మీ రనుమానమ్ము డించి
సదయులై బ్రాహ్మణార్చన అందు మించి
విభూతి రుద్రాక్ష వెలయ ధరించి
ప్రాభవ పంచాక్షరంబు పఠింపు
డీలాగు వెఱ్ఱులై యేలఁ జచ్చెదరు !
కాలాలఁ గాలంగ సుగతులు గలవె
నెరయ మీచేతఁ బూనిన మాత్రమున నె
బరగంగఁ గొజ్జులఁ బడుట సమాన
మనుచు నాసంబంధుఁ డామాట పలికె
నను జైనులిప్లని రానతి తోడ
మాకును విధినియమం బటులుండె
నా కొజ్జులను గూలుటదిరా మాకనుచుఁ
దుదిని నెవ్వరు శివద్రోహమ్మునకును

బడబడి లోనైన పాపాత్ములకును
నిది ప్రాప్తమని భూమికెల్లఁ దార్కాణ
విదితమై చూపు నావిధమున వార
లాలాగునను మహాహంకారు లగుచు
కూలి యాజ్ఞను దూలి కూఁగాలఁ గూలి
కాలధర్మమునొంది కాలుని పురికి
నాలయంబై బాధ లధికమ్ముగాఁగ
నొందిరి మఱియు నందును శేషమైన
కొందఱు జైను లెక్కుడు శివభక్తిఁ
బూనిన చందానఁ బొసఁగ వారెల్ల
జ్ఞానసంబంధు నాజ్ఞకు భీతులగుచు
దలఁకి రుద్రాక్షలు ధరియించువారు
పాలుపొంద వీభూతి పూసెడివారు
నైనయంగ గోమయం బెందు విభూతి
జనని యంచును మేన సవరించువారు
ప్రాభవం బెడలి యాబౌద్ధులు మఱియు
వీభూతి ఫలియించు వృక్షమ్మలనుచుఁ
దోడనె యాభూతి దొరకక మెడలఁ
గోడెదూడలఁ గట్టుకొని చనువారు
జంగాల మఱుఁగు లిచ్చలఁ జొచ్చి యఱుత
లింగాలు గట్టు కెల్లెడ వచ్చువారు
నాడువారలకు రుద్రాక్షలు లేక
మేడికాయలు గూర్చి మెడఁ జేర్చు వారు
పాషాణములు తలబట్టిలు గట్టి
నౌషధాభిజ్ఞులు నపుడు వేవేగ
నఱ్ఱులఁ జేర్చుక హరహరా యనుచుఁ
గొఱ్ఱులఁ దప్పించుకొని పాఱువారు
సరవి నివ్విధమున సరభసమ్మనను
మఱి శివభక్తుల మఱుగులఁ జొచ్చి
సతతమ్ము జంగమార్చనలందు మించి
బ్రతికిరి మిగుల నాబౌద్ధు లయ్యెడను
నారాజ్య మెల్ల రుద్రాక్షవిభూతి
ధారులై హరభక్తితాత్పర్యులైరి

యాకాలములఁ గూలిశెట్టి యాస్థలము
భాసురమ్ముగఁ గొల్లుబడవీడు నత్యా
నంత నాకుబ్జపాండ్యావనీశ్వరుఁడు
మంతుకెక్కిన యట్టి మంత్రులఁ గూడి
యాశ్చర్యమంది యత్యానందుఁడగుచు
నిశ్చలభక్తుఁడై నిటలాక్షభక్తి
పరుఁడైన జ్ఞానసంబంధునిఁ జూచి
నారయ నీచేత నెన్నిక కెక్కె శైవ
మనఘాత్మ! నీవు పుణ్యాత్ముఁడ వగుదు
వనుచు నాతని మెచ్చి యాక్షణమ్మునను
నా హరుమహిమ రుద్రాక్షవిభూతి
మాహాత్మ్య మధికత మది విన్నకతన
శైవుఁడై జైనతత్సంగతుల్ మాని
వేవేగ రుద్రాక్షవిభూతిఁ దాల్చి
యాస్వామి నప్పుడు నాత్మలో నిలిపి
బ్రహ్మపాండీడు మహాభక్తి మించి
గుట్టుమంగక జైనకులములతోఁ గూడి
నట్టిదోషము వాయు నట్లుగా నపుడు
గావించె వేర్వేఱ ఘనమైన యట్టి
దేవాలయమ్ము లెంతేని వేడుకల
గట్టిగా మఱియు వైఖానది పొంత
పట్టణమొక్కటి సంపత్కరమ్ముగను
గట్టించి శివుకృప గలిగి సామ్రాజ్య
పట్టభద్రుండునై పాలించె మధుర
నీమహాత్మ్యము విన్న నెలమి సజ్జనులు
నామధురేశ్వరు నతిభక్తి గలిగి
యన్యదర్శనముల యాశలు పోని
మాన్యులై సౌభాగ్యమహిమ నొందుదురు
నిదియు నరువదియొండు నిటుమీఁదిచరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
యనుచు సన్మునులతో నాయగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

ఆఱువదిరెండవ లీల.

అనఘుఁడై పాండీడు నామధురమ్ము
నొనరంగఁ బాలింపుచున్న యత్తఱిని
వార్త చొక్కన సెట్టి వైశ్యవర్తకుఁడు
ఖ్యాతిన వాఁడుత్తమూర్తి సద్వృత్తిఁ
దాపురమ్మున నెప్పు డావాసముగను
గాపురంబుండు వేడ్కలుమీఱ నతఁడు
సౌందర్యునకు ఘనసారసౌరభ్య
చందన మ్మనుదివసమ్ము నర్పించు
నీవిధం బతినిష్ఠ నెప్పొద్దు నెమ్మి
గావించు నొకకొంత కాలమ్మునకును
రయముతోఁ గర్ణాటరాజ్యాధిపుండు
భయ మింతలేక నిర్భరవృత్తి గదలి
బలుభీమ చతురంగబలములతోడ
మహి గ్రక్కటిల వచ్చి మధురపై విడిసె
విడిసిన నాపాండ్యవిభుఁడును గినిసి
నడిచెను దనదు సేనలతోడఁ గూడి
తుదిరించ నా వారు నెదిరి యుద్ధమున
గదనమ్ము జేసిరి ఘనముగా నచట
నపుడు నాపాండీంద్రుఁ డారాజు గోడి
విడినమ్మునకు నేగ విక్రమం బెడలి
యాలాగు నధికుఁడై యాపాండ్యవిభుని
గోలి యారాజును దోడ్తోన మధుర
కరిగి పట్టముగట్టి కారాజ్య మెల్ల
ధరియించి యొకకొంత దానధర్మమ్ము
బాని యావైదికస్ఫూర్తిఁ బోనాడి
తా ను వే జైనశాస్త్రమ్ముల మించె
నప్పు డామూర్తి నెట్టాచొక్కనాథు
నెప్పుడు మదినిల్పి మేలిమిఁ బ్రార్థించు
చుము గంధ మర్పించుచును శైవభక్తి
నమదినమ్మును మించి యాజైనరీతి
నైకొనకుండంగఁ గడఁగి తానెల్ల
ఘానాంతునకుఁ జెప్పి పోసఁగంగ నపుడు

నాచొక్కనాథున కర్పించుటయును
శ్రీచందనం బెందు సిద్ధింపకుండ
నాగించి రప్పుడు నాదేశమునకు
రాఁగల సెట్టివర్గముల నెల్ల
నప్పుడా మూర్తి దానటుమున్నె గోరి
తెప్పించి తనదు మందిరమున మున్న
మలయజం బెల్ల నామధురేశ్వరునకు
నలఁది కొన్నాళ్లకు నది వ్యయంబైన
నందుకు మఱియును నాత్మఁ జింతించి
చందనం బెందు విచారించి దొరక
శివద్రోహకు లీ యనాచారు
లిశ్రథ లీపాపు లిటు జేసి రనుచు
నీచైన సమయమ్ము నెన్నఁడుఁ గూలి
తెఱంగ్లడిని వైదికసమయమ్ము
నెన్నిక కెక్కఁగ నీపురమ్మునను
నెన్నఁడు గల్గునో యీశ్వరార్చనలు
నని చాల వగచుచు నధికమై మూలు
చును గంధసార మెచ్చోటను లేక
మానసమ్మున నవమానమ్ము డించి
మానితహృదయుఁ డామానవోత్తముఁడు
మానని దృఢభక్తిమానుఁడై దేవ
మానవుల్ పొగడంగ మానుషమ్మునను
గంధమ్ము దీసిన కరము లుండగను
నెందుకు వెదుకంగ నేల! నీమఱిమె
కరములు సంతోషకరముగాఁ దీసి
కఱకంతు కర్పింతుఁ గరమొప్ప మఱియు
వర్ణమ్ము తప్పక వాసన చెడక
నిర్ణయం బెడలిన నైత్యమై పడినఁ
బొలుగు కంపడరినఁ బలుగులు బోతె
చలలమ్ములై యున్న పాఁడి గాకున్న
పాత్రమ్ముగాకున్నఁ బాడిగాకున్న
చిత్రమ్ము దగకున్నఁ ఛిద్రమరై పడిన
విఘ్నతిసిఁ యూత నైరి వారయున్న

బెగ్గడిల్లిన మది భీతి నొందినను
బిగువు దప్పిన మేను బింకమ్ము సెడిన
మొగము గ్రుక్కినc గాంతమునc బొందియున్న
పరిమళగంధమ్ము పాలి గాకున్న
మరువమ్ము గాదన్న మరుcడొప్పకున్న
పరమేశు శ్రీపాదపద్మమ్ము లాన
తిరముగా నా కిది తిరువాస యనుచుc
గరపాన నపుడు భీకరముగాc బట్టి
యురువడి ముంజేతు లొడ్డి రాచుచును
మునుకొని యా విధంబునc బందనమ్ము
ఘనముగాc దీసియుc గడు మూర్ఛనొంది
పడు నంతలోన నా భక్తవత్సలుcడు
నుడు రాజశేఖరుం డురగాంగదుండు
పరియంతినాథుc డాపత్సహాయుండు
నలరంగc బ్రత్యక్షమై యానతిచ్చెc
జాలు నో హో వీరశైవ! మా కిపుడు
చాలంగ నిటు గంధసారమ్ము వచ్చెc
బూని యాజైనసంబోధనకెల్ల
లోనైన రాజును లోబడిపోవ
గరమొప్ప నొకకొంత కాలమ్మునకును
ధరణి సామ్రాజ్య మంతయు నేలి నీవు
మొనసి యా శివలోకమునకును రమ్ము.
అని యానతిచ్చి యా కాలాస్యనాథుc
డారూఢ విచ్చేసె నంతలోపలను
ఘోరు నామూర్తికిc బొందినయట్టి
వ్రణము లాక్షణమున వట్టింప నపుడు
త్రిణయను నాజ్ఞచేc దేజరిల్లగను
నంత నా సెట్టి తా నాత్మ శోభిల్ల
సంతోషచిత్తుcడై సౌందర్యనాథు
గుడికిని బోయి పేర్కొని స్తోత్రపఠన
మడుగక చేయుచు నున్న యత్తఱిని
నిరవంద బౌద్ధుల కెల్ల లోనైన
నరనాథుcడుండిన నగరు మ్రొక్కులు

తొరసి యారాత్రియందును మంటివాన
గురిసి యాతని గూర్చి ఘోరమ్ముగాను
నప్పుడాతని మంత్రు లాశ్చర్యమంది
యప్పరమేశ్వరు నాజ్ఞగాకనుచుఁ
బట్టమ్ము దొల్లిఁటి పాండ్యభూవిభుని
పట్టి నొక్కని గట్టఁ బాడియౌ ననుచుఁ
బట్టణం బెందును బరికించి చూడఁ
బట్టఁ బేనుఁగుఁ బంప భద్రేభ మపుడు
పట్టణమ్మంతయుఁ బాటించి కాన
కట్టె సౌందర్యనాయకుఁ డుంపు నగరి
కరిగి వైశ్యోత్తముం డందున్న గాంచి
పరువడిఁ బోయి యాభద్రేభ మతని
నురువడి నెత్తి యత్యున్నతమ్ముగను
గరమొప్పఁ దనమస్తకమ్ముపైఁ బెట్టు
కొని పట్టణమ్మునకును బ్రదక్షిణము
ననువందగా వచ్చి యా మంత్రివరుల
ముందరఁ బెట్టిన ముదమంది వార
లందఱు నభిషేక మతనికిఁ జేయ
ఘన కిరీటము దాల్పఁగా వచ్చినంత
మునుకొని చూచి యా మూర్తి యిట్లనియెం.
నీ భద్రజటలుండ నేల మకుటము !
వీభూతి యుండంగ నిడు డభిషేక
మనువైనయట్టి రుద్రాక్ష లుండగను
గనకభూషణములు లగ్గలము మాకేల !
ననుచును సింహాసనాసీనుఁ డగుచుఁ
జని యప్పు డంత నా సౌందర్యనాథు
నగరికిఁబోయి మన్ననగాంచి మూర్తి
జగదీశుఁ డట్టి యా సామ్రాజ్యమెల్లఁ
బూని యావైదికస్ఫూర్తి శోభిల్ల
జైనసందోహ ముత్సార్యమై పోవ
శ్రీ చొక్కనాథునిఁ జిత్తాన నిల్పి
హాచంద్రశేఖర ! హామహాదేవ !
హరహర పన్నగాఢ్యక కేయూర

C.C.—24

కఱకంఠ నన్నిట్లు గాచితే యనుచు
శ్రీకంఠుఁ దలఁచి యాశివు గుడి వెడలి
ప్రాకటేంద్రియ నిగ్రహముగాఁగ ననఘుఁడు
రాజస్థాన మధురాపురం బెల్ల
రాజితస్ఫుగ మూర్తినాయశిఖుఁడు
కామించి యొక కొంత కాలమ్మునకును
నా మహాదేవుని నాత్మలో నిల్పి
పరగంగఁ దొల్లింటి పాండ్యభూవిభుని
వెరవుతోఁ బిలిపించి విభుని గావించి
యరయ వైశ్యోత్తముం డామూర్తి సెట్టి
కరిమెప్ప నేగెను కైలాసమునకు
నిదియు నఱువదిరెండు నిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడీ
యనుచు సన్మునులతో నా యగస్త్యుండు
మనమునఁ దలపోసి మఱియు నిట్లనియె.

అఱువదిమూఁడవ లీల.

మఱియును నాపాండ్య మండలేశ్వరుఁడు
దురితదూరుఁడు జైనధూర్తుల నెల్లఁ
గ్రుంగించి మూర్తిభక్తుఁడు శివలోక
సంగతుండైన యాసమయమ్మునందుఁ
దప్పక యాపాండ్యధాత్రీతలంబు
నెప్పటి యట్లనె యేలుచునుండ
నత్తఱిఁ గార్యారి నార్యారు లనఁగ
నుత్తరదేశాన నుండి యాయిరువు
రాపాండ్యవిభునకు నధికకావ్యములు
నేపార రచియించి కలిమి నేతేరఁ
గాంతారమునను మార్గము దప్పివారు
భ్రాంతి విభ్రాంతులై భ్రమసి వర్తింప
నత్తఱి మధురేశుఁ డాచొక్కవిభుఁడు
చిత్తజదమనుఁ డాశ్రితవత్సలుండు
సితకరార్ధధరుండు శ్రీమహాదేవుఁ
డతికృపారసపూర్ణుఁడా దీనాథుండు
పశుపతి యప్పుడా ప్రాంతమ్ము నందుఁ

బఱువులఁ గాఁచు గోపాలుఁడైఁ పసులఁ
గోరి మేపుచుఁ బిల్లఁగ్రోవిఁ బట్టుచును
నీరీతి గొల్లఁడై యిట్లున్నవారు
నాదమ్ము వించు నా నాదస్వరూపు
నాదలోలుని జగన్నాథునిఁ జేరి
యోగొల్ల! వీక మాకొనరంగఁ బాండ్య
భూవిభుఁ గానంగఁ బోవలె మధుర
పురికి మార్గంబేది పొందుగా నిపుడె
యరసి చెప్పుము మాకు నతివేడ్కతోడ
ననిన సర్వేశ్వరుఁడందుఁ బోవుటకుఁ
బనియేమి మాకుఁ జెప్పఁగవలె ననిన
నా కవీశ్వరు లప్పు డందుకు నీకుఁ
జేకొని పోవుట చెప్పెడి దేమి
త్రోవ యేదన్న నా ధూర్జటి మతి యా
నీ విధంబెల్ల నా కెఱిఁగింపకున్న
నేను జూపను త్రోవ నిక్కమ్ముగాను
మీ నేర్చు విధమున మీరేగు డిపుడు
ననుచు మందస్మితుండైన నా స్వామి
గనుగొని మూఢుఁషం గాఁడని వారు
నెలమితో మనము పోయెడి పనిఁ జెప్ప
వలయు లేకున్నఁ ద్రోవయుఁ జెప్పఁ డితఁడు
ననుచు నా కవియుగ్మ మతని కిట్లనిరి
అనఘ! విద్వాంసుల మటు పాండ్యవిభుని
పాలికి మా గద్యపద్యమ్ములెల్లఁ
బోలంగఁ జదువను బోయెద మనిన
మధురలోపల మహామహులు విద్వాంసు
లధికులు గలరు మహాకావ్యపరులు
పెద్దగా మీఁటఁ బేర్కొన్నయట్టి
గద్దెపద్దెమ్ములు గడఁగి మా యొద్దఁ
జదువుఁడన్నను వారు సంభ్రమంబునను
జదివిరి వేర్వేఱఁ జతురత్వముగను
నయ్యెడ గోపాలుఁడైన యాస్వామి
చయ్యనఁ దనతోడఁ జఱచి నవ్వుచును

నా కవీశ్వరులతో నప్పుడిట్లనిరి
నీకావ్యమే మీర తెలిమితోఁ బాండ్య
జననాథు పాలను జదువఁ బోయెదరు
వినుఁడు నాచొక్క కవిత్వమ్ము మీరు
జతనమ్ముగా నంచుఁ జదివిన నపుడు
నతివిస్మయంబంది యా కవులనిరి
యితఁడు గొల్లఁడు కాడ యొన్నని విధుల
నితఁ డీశ్వరాంశంబ యిదిసార్థ మనుచు
నాదేవుఁ జూచి వారతి వేడ్క తోడ
సాదరచిత్తులై సరవి నిట్లనిరి
యీ కవిత్వము తెల్ల నైలమి నాపాండ్య
భూకాంతు చేరుపఁ బోయి మరిగప
నతఁడు మాకిచ్చిన యాధనంబెల్ల
వితతమ్ముగా నీకు వేడ్క నిచ్చెదము
త్రోవేది సెప్పు ప్రొద్దున మాకు నిపుడు
పోవలె మధురకు భోరున ననుచుఁ
దనర నీవింత సౌందర్యమానుఁడవు
ననఘాత్మ! నీవెవ్వరంచు వారడుగ
నప్పు డాకార్యారినార్యులకును
దప్ప కిట్లనిరి సౌందర్యనాయకుఁడు
గోపాలకుఁడ చొక్కఁ గోనేరి పేరు
నీపట్టణమ్మున నేను వర్తింతు
పనులకాపరు లేడ! బసదనం బేల!
పసలేదు నాకొద్దు పదివేలు నైన
మీకావ్యమున నర్థమిపుడు భాగించి
చేకొని నామీఁదఁ జెప్పితి రేని
తెరువిత్తు లేక యేతెరువును జూడ
నిరవందగా నన్న నైలమిని వారు
మార్గమ్ము జూపు సమ్మతి నిత్తుమనిన
మార్గమ్ము జూపి యా మార్గసహాయుఁ
డంత నదృశ్యుఁడై యరిగె నాస్వామి
యింతేని విస్మయం బెసఁగ నా కవులు
శ్రీచొక్కవిభుఁ డని చిత్తానఁ దెలిసి

యచ్చోట నుండక యతి సంభ్రమమున
నేతెంచి మధురకు నీశు సర్వేశు
జ్యోతిర్మయాకారు నురగకేయూరు
నాదేవు గుడికేగి యధికసద్భక్తి
నాదేవదేవుని నర్చనల్ చేసి
ధరరథారూఢ! భూధర పరిష్కార
ధర ధరాస్త్రీకృత ధరసుతాత్మేశ!
ధరచాపధర! జలంధరదైత్యహరణ
ధరకూటనగర కంధరజటాకార ?
వదలక సర్వదైవతసమూహముల
మొదలనే గోబృందములఁ జేసి కాచి
పశుపతిత్వమ్ము నీపాలను కగ్గె
పశుపతి! లోకేశ! పరమప్రకాశ
రామధురాధ్యక్ష! రాజప్ప మీకరుణ
మామీఁద నిల్పితే మార్గసహాయ!
యని సన్నుతుల్ జేసి యపుడు వేర్వేఱ
ఘనతర సర్వలక్షణయుక్తమైన
తాము సెప్పిన కవిత్వమ్ములో సగము
నా మహాదేవున కర్పించి మఱియు
వలసిన సంస్తుతుల్ పలుమఱుగాఁ జెప్పి
యలవడ నాకావ్య మర్పణఁజేసి
సరవితో నాస్వామి సత్కృపగాంచి
మఱియు నాపాండ్య భూమండలు కడకు
నరిగి యాసగమును నతనికిఁ జదువ
మఱిమెచ్చి యారాజు మన్నించి యిచ్చు
ఘనతరవస్తువుల్ గడువేడ్కఁగొంచు
ననఘు లాకార్యారి నార్యారులపుడు
పొగడొందఁ దమ దేశమునకును బోయి
యగణితమ్ముగ నుండి రాస్వామి కృపను
నిధియా నరుపదిమాఁడు నిటమీఁది చరిత
ముదముతోఁ జెప్పెద మునులార వినుఁడి
వారాశి చేపట్టి వార్చిన తపసి
మారారి చరితమ్ము మఱిచెప్పదొడఁగె

అఱువదినాల్గవ లీల.

నాపాండ్య భూపాలుఁ డధిక ప్రతాప
దీపుఁడై యా పాండ్యదేశ మేలంగ
నట్టి కాలమ్మున నచట మాధుర్య
పట్టణమ్మున నొక బలుసెట్టి గలఁడు
నతివ వివాహమై యతిభక్తి గలిగి
సతతమ్ము జంగమార్చన చేసికొనుచు
మధురాధిపతి సేవ మదిని నేమఱక
నధికుఁడై బ్రతుకుచు నట్లుండునంత
నాతని మాతులుం డతి ధర్మపరుఁడు
నీతివర్తనముల నెరయంగఁ గల్గి
యుత్తర భూమిలో నొకపురమ్మునను
నుత్తమ శ్లోకుఁ డత్యున్నతైశ్వర్య
సంపన్నుఁడై తన సాధ్వికిఁ బుత్ర
సంపద లేకున్న సతతమ్ము జంగ
మార్చన సేయుచు నభవుని నెపుడు
నర్చింపుచుండంగ హరుకృపవలన
వరగుణ రూపలావణ్యమ్ములకును
గుఱిసేయఁదగు నొక కూఁతురుఁ గనియె
నాపిన్నపాప యత్యంత మోహన క
లాపయై పెరిగె నల్లారుముద్దుగను
నాకన్నె యౌవన ప్రాప్తయైనంతఁ
జేకొని యా బాల శృంగారమెన్న
నాకురు లానెఱి లాగొప్ప కొప్పు
నాకన్ను లాచన్ను లాయారు తీరు
నామోవు నాగోము నాదంతపంక్తి
నా ముక్కు నా చెక్కు లా చక్కదనము
నా బావు లా మోహనాధరోష్ఠమ్ము
నా బాగు లాలాగు లాకాను మేను
లాచేతు లారీతు లా కాళ్ళు వ్రేళ్ళు
లా చూపు లారూపు లాచంకపొంక
మా తొడ లానడ లా మెడ కడుపు
నా తేట లామాట లా సొంపు పెంపు

నా శోభ యా నాభి యా తిన్నదనము
లా శీల మాగుణ మా యౌవనంబు
మరునకునైనను మరులు పుట్టించు
సరసమోహనలీలఁ జాల నాబాల
నవ్వనితామణి నచటి బంధువులు
నెవ్వడువడిగిన నీక యాతండ్రి
తన మేనయల్లునిఁ దగువేడ్కఁ బిలువఁ
బనిచెను మాధుర్య పట్టణమ్మునకు
వెలయ నా యల్లుండు వేడ్కతోడుతను
బిలువంగఁ బోయిన పెద్ద మన్నించి
తన యగ్రభార్యను దనయుల నందె
యునిచి బందుగులకు నొగి నప్పగించి
తడయక సోమ సౌందర్య నాయకుని
గుడికిని జని మది కోరిక లెసఁగ
నళగయ చొక్క ! మోహనాస్యనిలయ !
మళియంజినాయక ! పార్వతీరమణ !
వ్యాఘ్ర చర్మాంబర ! హరహర ! నాయ
శీఘ్రంబె యిష్టార్థ సిద్ధిగాఁ జేయు
మనుచుఁ బ్రార్థనచేసి యందంద మ్రొక్కి-
ఘనమతి సంగయ కన్యమ్మ గొల్చి
యానెట్టి పరిణయంబాడ నుదీచ్య
దేశమ్మునకును నెంతే వేడ్కతోడఁ
దనబందుగులను గొందఱఁ గూడికొనుచుఁ
జనిరా సంబళములు సాలంగఁ గొనుచు
నరుగుచోనంతట నత్తమామలును
జ్వరపీడనమ్మున స్వర్గస్థులగుచు
నెల్లరతోడ నాయింతి నా మేన
యల్లుని కిమ్మని యర్పించి చనిరి
యఁట బైనగతులచే నతని మేనల్లుఁ
డటకును బోయిన నతని బందుగులు
కని యంద ఱాతనిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి
తన యత్తమామ వృత్తాంతముల్ సెప్పి
యీ కన్య నెవ్వరి కీక మాతోడ

నీకు నిమ్మని చెప్పి నీ మామ చనిరి
ననివార లాలాల నా ధనరాసు
లును బహుధాన్యంబులును నొప్పగించి
ప్రేమతో నిచటనే పెండ్లియాడెదవా !
యా మధురాపురి కరిగెదో ! యనిన
మధురకుఁ దోడ్కొని మావారు చూడ
నధికమ్ముగాఁ బెండ్లియాడెద ననినఁ
బొమ్మని వారలు ప్రోదితో ననుప
నమ్మగువను సకలార్థముల్ గొంచు
వచ్చుచోఁ ద్రోవ నావనిత రాలేక
నొచ్చి రాఁ దనదు బందుగులను బిల్చి
నడువ లేదీ బాల నలుగకయుండ
దోడుకొనివచ్చెదఁ ద్రోవ నొయ్యనను
నందఱు మీర లీయర్థమ్ము గొంచు
బొందుగా మాధుర్య పురమున కరిగి
యతులితమ్ముగ వివాహ ద్రవ్యములను
నతివేడ్కఁ బెండ్లికి నాయత్తపఱచు
డని వారలను బంపి యల్లనల్లను
వనితను దోడ్కొని వచ్చుచోఁ ద్రోవ
తిరుపెరుంబను. నూరి జేవరఁ జేరి
దరిసింప వారలిద్దఱు నటువచ్చి
యాయూరి సర్వేశు నంబికాధీశు
సేవించి యచట వసించి రారాత్రి
యా సెట్టి యా శివాలయ మంటపమున
నా శీవిషాదష్టుఁడయ్యె నయ్యెడను
నింతి యాపరపుల నేడ్చుచునుండ
నంత ప్రొద్దునను మంత్రౌషధ క్రియల
జాంగలికులు వచ్చి యయ్యన నెన్ని
భంగుల మంత్రించి పరిహరించినను
నావేళ మఱలక యా సెట్టి యచట
దైవికమ్మునఁ గాలధర్మమ్ము నందె
నప్పుడు వైశ్య కన్యామణి యచట
నప్పరమేశ్వరు నాశశాంకార్ధ

జూటు సన్నిధికి నేడ్చుచుఁ బోయి మ్రొక్కి
నిలిచి తల్లియును దండ్రియును దోఁబుట్టు
గులు లేక యున్న నాకును మేనబావ
నను దోడుకొని చొక్కనాథుని పట్న
మునకుఁ బోవుచుఁ ద మిత్త్రులను దర్శించి
యుండ నండ నహిదష్టుఁ డీ సెట్టి మృతిని
బొందుట యిది మహాద్భుతము సర్వేశ !
ఈ దేవ ! యఁటలను నొంటి నేనైతి
నాదిక్కు దెసఁ జూచి నాపాటుఁ జూచి
రతితోఁ బతిభిక్ష రతిదేవి వేడ
నతనుని బ్రతికించి యనిపిన యట్లు
శతరూప పురుషభిక్షము పెట్టుమనిన
బ్రతికించి దక్షునిఁ బాలించినట్లు
పరమేశ ! యీ సెట్టి బ్రతికించి నాకు
పురుషభిక్షము పెట్టి ప్రోవకయున్నఁ
బ్రిణయన ' నీ సన్నిధికి తృణమ్మునను
దృణముగాఁ బ్రాణముల్ తెగువతో విడిచి
దేహమ్ముఁ బలన సందేహమ్ము లేక
నాటలుతానె నరు నాటుతు లిత్తు
ననుచు దుఃఖింపుచు నబల గోచ్చునను
మానముఁ దెగియుండె మఱియు సంతటను
నాదయాపరమూర్తి యార్తరక్షకుండు
నా దేవదేవుండు నభయదాయకుండు
జ్ఞానసంబంధు నాత్మజు నామె రావించి
పూని యా సెట్టి కిప్పుడు విషహరణ
ముగఁ జేసి బ్రతికించి పొందమ్ముతోడ
మగువఁ బెండిలి చేసి మఱిపిరిఁ బనుపు
మని యానతిచ్చిన నతఁడును వచ్చి
తన దివ్యదృష్టి యాతనిమీఁద నిడిన
యంతట బ్రతికె వయ్యన లేచి వచ్చి
సంతోష మెసఁగ నాసతియును బతియు
నిరువురు తిరుమెరుంబేశు సన్నిధికి
నరిగి సాష్టాంగమ్ము లందందఁ జేసి

దేవ ! సర్వేశ్వర ! దేవాదిదేవ !
భావజసంహార ! పాపవిదూర !
తిరుపెరుంబాపురాధీశ ! లోకేశ
తరుణేందుజూట యీ తరుణిని నన్ను
బ్రతికించితివి కృపాపారీణ హృదయ !
మతి గొల్చి నేను నా మధురకుఁ బోయి
యీ యింతిఁ బెండ్లాడి యిల్లకాలమ్ము
కాయజాంతక ! నీదు కరుణ నుండెదము
పోయెదమని వేగఁ బొలఁతియు నతఁడు
నా యీశునకు పంచనార్థులై జ్ఞాన
సమ్మంధునకు మ్రొక్కి చనియెద మనిన
నమ్మహాత్ముఁడు వారి కానతి యిచ్చె
నరయఁ బ్రాణములు దేహమ్ము లనిత్యములు
తిరుపెరేశ్వరు సన్నిధిని వేడ్కతోడ
వైళంబ యిచట వివాహమై మీరు
హాలాస్యపురమున కరుగుడీ ! యనిన
సెట్టియుండులను నిషేధింతు రచటి
చుట్టమ్ము లిదియేవాడఁ జాలు నా గాన
నరిగి యచటను బెండ్లాడెద మనిన
సుతియును జ్ఞానసంబంధుఁ డిట్లనియె
నందు కేజమ్మియు హరుఁడు కూపమ్ము
పొందుగా సాక్షి సెప్పుదు రింపు వైన
వెరవక పెండ్లాడు వేడ్క నీవనిన
పరిణయంబాడె నాపడఁతిని సెట్టి
యాదంపతులు వచ్చి యతిమోదమునను
నా దేవునకును సాష్టాంగముంజేసి
సమ్మంధవరునకు సద్భక్తిమ్రొక్కి
మమ్ము రక్షించితి మరువ మెన్నఁడును
బోయెదమని చెప్పి పొలతియుఁ దాను
బాయక మాధుర్య పట్టణమ్మునకును
నేతెంచి తనవారికెల్లఁ దాఁ బన్న
గాతురుండగుటయు నా స్వామి కరుణ
బ్రదికి యాయింతినిఁ బరిణయంబగుట

విదితమ్ముగా జెల్లి వివరించి మఱియు
నతివయు మున్నెందు నతివయు నతఁడు
నతివేడ్క నుండిరి శాలాస్య కృశను
నప్పుడాయింతి తా నాత్మేశు మీఁదఁ
దప్పక యత్యంత తాత్పర్య మెసఁగ
ఘనమైన పతిభక్తి గలిగి వర్తించె
ననఘాత్ములార! సంయములార! మీకుఁ
గరతలామలకమ్ముగా వినుపింతు
సరవిఁ బతివ్రతాచార మెట్లనిన
మఱి భర్త తన్ను రమ్మన వేగ వచ్చి
గరిమఁ జెప్పిన యాడిగము సేయవలయు
నాత్మేశుఁ డానతీయక యేమియైన
నాత్మబంధులకు నీయఁగరాదు సతికి
జీవితేశ్వరుఁడు డించిన యోగిరమ్ము
కేవలం బది యారగింపగ వలయు
మగఁ డారగించిన మఱి భుజియింపఁ
దగు నిద్రవోకుండఁ దగదును నిద్ర
తటుకున నాథు నిద్రయు లేవరాదు
నట యనుష్ఠానసంధ్యావేళ గాని
కూడ గల్గ నొంటిమై నేగంగరాదు
కడపపై మఱి ఱాయి గద్దెపై సన్ని
కంటిపైఁ గూర్చుండగారాదు నెపుడు
వంటుగట్టక నీళ్ల నాడంగరాదు
పసపు గుంకుమయుఁ గూర్పాసమ్ము కబరి
కుసుమంబు చెవులయాకులు కాళికయును
తర మంగళాలంకృతంబులు దినము
ధరియింప నెప్పుడు ధవుఁడు వర్ధిల్లు
విధవతోఁ దక్కిన వేశ్యతోడుతను
నధికనుతాపాని వ్యభిచారితోడ
మడివాలుదానితో మగనితోఁ బోరు
చేడెతోఁ బరిచర్య సేయుంగరాదు
దూరస్థుఁడన్న నాథుని కెదురెదురు
గోరుచు నుండంగఁ గొన్నాళ్ల కెదురు

వచ్చిన భర్తకు వడిఁ బాదయుగళ
మచ్చుగాఁ గడిగి యాహారమ్ము వెట్టి
యుల్లమ్ము రంజిల్ల నొగి విడె మిచ్చి
చల్లగా మృదువైన శయ్యాతలమ్ము
నత్తఱి నూరుల యందంద యొత్తి
చిత్తమ్ము రంజిల్లఁ జేయంగవలయు
నీ గుణమ్ములు గల యిల్లాలిఁ జూచి
బాగైన ఘనపుణ్యభామిని యండ్రు
వేయేల నిట్టి సాధ్విని నెవ్వఁడేని
పాయని వేడ్క నవాంగమ్మునందుఁ
బలుమారు నాత్మలోపలఁ దప్పఁజూచు
నల ద్రోహియైన దురాత్ముని కెపుడు
బడబానలము కంటె పావకు కంటె
సతత పతివ్రతాచార ప్రభావ
మతితీవ్రమై తాఁకు నా సాధ్వి చూపు
పాలిండ్లపైనున్న పయ్యెద మీఁద
గాలిపాటుగ నోఁడు కడు జేతులెత్తు
నని పతివ్రత లక్షణమ్ములు గొంత
వినిపించి వినుఁడు నా వెలఁదిట్లు నడువ
నట గొంతకాలమ్ము నత నన్యభార్య
చిడిముడి పడి యుదాసీనమ్ము లాడి
యోసి ! నీవెక్కడనో గూడి వచ్చు
దాసివి నాసరి దానవా ! యనిన
యానాతి లజ్జానతాస్యయై యేను
గూడివచ్చుటయును గుఱుతుగాఁ బెండ్లి
యాడివచ్చుటయును నాస్వామి యెఱుఁగు
తిరుపెరుంబాపురి దేవుండు జమ్మి
తరువు కూపమ్మును దగు సాక్షి గాక
యచ్చోట నేపెండ్లియాడి యిచ్చటికి
వచ్చితి నన్న యావనిత యిట్లనియె
నీవు చెప్పిన వారి నిచటికి సాక్షి
రావించినను బతివ్రత వౌదు. నీవు
పనిన నాచొక్కనాయకుని సన్నిధికిఁ.

జని తలోదరి నమస్కారమ్ము జేసి
యోసోమసౌందర్య ! యోకృపాధుర్య !
యో సదాసంజ్ఞాత్మ ! యోపరమాత్మ
యో మీనజాత్మేశ ! యోదుఃఖనాశ
యోకామభస్మాంగ ! యోకృపాపాంగ !
యోకాలసంహార ! యోకృపాకార !
యోమధురానాథ యోచొక్కనాథ
నాపాలిదైవంబ ! నాపాలి వేల్ప !
నాపాలి సర్వేశ ! నాపాలి వరద !
పరమేశ నామశోభావమున తిరు
పరమేశుఁడు శమి కూపంబును సాక్షి
గాను బెండ్లాడి యిక్కడికి వచ్చినను
నేను టాటోటని నేఁడు నా సవతి
కన్నిచ్చవచ్చినకన్నె నీ వనుచు
నన్ను బోనాడె బాంధవు లెల్ల వినఁగ
దేవ ! నాకెవ్వరు దిక్కులేరాత్మ
భావింప నీవె నాపాలిదైవంబు
దాతయుఁ దల్లియుఁ దండ్రి వీవనుచు
నాతురమ్మున వస్తి సభవ యా జమ్మి
వృక్షమ్ము కూపమ్ము వేగ నిచ్చటికి
సాక్షి రప్పించి యీజగ మెల్ల నెఱుఁగఁ
బెండ్లాడు విధము చెప్పింపక యున్న
గుండ్లతోఁ దలకొట్టుకొని చచ్చుదాన
తలపు లేటికి నింకఁ దప్ప నీమాట
పలియయంజినాథ ! నీపాదమ్ము లాన
యని విన్నవించిన హాలాస్యవిభుఁడు
మనమున దయగల్గి మగువ యింటికినిఁ
బొమ్ము ముందరను నిప్పుడు మేము నుయ్యి
జమ్మి యచ్చట వచ్చి సాక్షి చెప్పెదము
నని నను బ్రణమిల్లి యామాట నమ్మి
తనజాతి గూర్చి యత్తన్వియు నంతఁ
గావేరి దరినున్న ఘనశమి నుయ్యి
యావైఖ దరి మధురాపురమ్మునకు

స్థావరమ్ములు మాని జంగమరూపు
లై వచ్చియొల్లరు నాశ్చర్యమందఁ
గాండీడు దుర్గాధిపతులు మన్నీలు
దండనాయకులు నందఱు వినుచుండ
వినువీధి సురలెల్ల వెఱఁగంది చూడ
వినిపించె నప్పుడా వృత్తరూపములు
తిరుపెరుంబాపురి దేవదేవునిని
దరిసించి వేడ్క నీతరుణి సెట్టియును
యా రాత్రి వసియింప నావేళ సెట్టి
దారుణాశీవిషదష్టుఁడై యచట
మృతిపొంది నంత నీ మీనాక్షి దైవ
పతి సన్నిధిని దుఃఖపడి వినుతింప
నమ్మహేశ్వరుఁడు దయాళుఁడై జ్ఞాన
సమ్మంథు మంత్రరక్షను బ్రతికించి
యట వైశ్యసతికి మేముందఱుఁ జూడ
నిటలాక్షుఁ డపుడు పెండిలి సేసి యనిరె
నిందుకు సందేహ మేదియు లేదు
సౌందర్యనాథుఁడే సాక్షియౌ ననఁగ
నామధురేశ్వరుం డభవుఁ డవ్యయుఁడు
సోమశేఖరమూర్తి సురరాజనుతుఁడు
విభుఁడు మీనాక్షితో వృషభమ్ము నెక్కి
సహితులై యా దేవసంఘముల్ గొల్వ
మిన్నేరుజడలును మిక్కిలికన్ను
బున్నమరాయనిఁ బువ్వుగాఁ దాల్చి
పొడల దుప్పటి గట్టి భూతి మేనమర
నొడల రుద్రాక్షలు నొరవుగా మెఱయఁ
గప్పుగుత్తుక యొందుఁ గాంతి చెన్నొంద
నుప్పరమ్మున సుర లుప్పొంగి చూడ
వైశ్యకన్యామణి వైఖరు లెల్ల
వైశ్యకోటికి రాజవరులకుఁ దెల్ప
నాశ్రితజనుల నిట్లాడికొండనుచు
నాశ్రిత వాత్సల్యుఁ డభయదాయకుఁడు
పతియంజనాథుఁ డావత్సహాయుండు

నఖిలలోచనుఁడైన హాలాస్యవిభుఁడు
శ్రీచొక్కనాథుండు శితమన్మథుండు
వాచామగోచరవర్ణితయశుఁడు
నడబావి జమ్మికి నడుమగా వచ్చి
పొడవున నిలిచెఁ జెంపున గానిపించ
నప్పుడచ్చటి జను లామహీవిభుఁడు
నప్పత్మలోచన యా వైశ్యవిభుఁడు
నత్యంతభక్తి సాష్టాంగమ్ము నెఱఁగి
సత్యంబు దెలుపంగ స్వామి విచ్చేసె
ననుచుండ నంతలో నద్రిజాజాని
వినువీధిఁ బ్రత్యక్షవిభవమ్ము మెఱసి
యచ్చట నున్నట్టి యందఱు వినఁగఁ
జెచ్చెరఁ దానిట్లు చెప్పంగఁ దొడఁగె
నౌనరంగ నాలింపుఁడో వైశ్యులార !
యొనరంగ నాలింపుఁ డో జనులార !
యీవైశ్యసతికిని నీకళావతికి
నీవారిజాక్షికి నీగుణవతికి
నీముగ్ధకీసాధ్వి కీసతీమణికి
నీమందగమనకు నీపతివ్రతకు
నౌచిత్యముగలదన్న నొందు దోషములు
నౌచిత్యము లేదన్న నొందుఁ బుణ్యములు
బావియు జమ్మియుఁ బలికినవిధము
భావింప నిజముగాఁ బరికింపకున్న
రౌరవనరకమ్ము రాకేల మాను
నారయ నిది నిజంబని పల్కి శివుఁడు
నావేళ సతిపతులాత్మ నుప్పొంగి
వేవేగ సౌందర్యవిభునిగా నెఱిఁగి
దండముల్ భక్తి నెంతయు నాచరించి
చండాంశునేత్రాయ సర్వేశ్వరాయ
కాలకూటధరాయ గంగాధరాయ
హాలాస్యనాథాయ యఘనాశనాయ
పరమపవిత్రాయ ఫాలనేత్రాయ
కరుణార్ద్రచిత్తాయ కాలకాలాయ

దుర్గాధినాథాయ దురితహరాయ
భర్గాయ తే నమో పార్వతీశాయ
కైలాసనాథాయ కాలకంఠాయ
లీలావిలాసాయ లేఖస్తుతాయ
పాహి జ్యోతిర్మయ ! భవ భయహరణ !
పాహి శంకర శివ పావనాకార
యపవాద మెడలించి యభవ యీవేళ
కృపగల్గి ప్రోచితే కృత్తివాస !
యని యిట్లు ప్రార్థింప నారఁ డట్టివేళ
జను లందఱాలింప జగము కీర్తింప
నీమహాస్థలియందు నెంచి చూడంగ
కామాక్షికనఁ బతివ్రతలు లేరనిరి
నప్పుడు సభవార లందఱు రాజు
నప్పుణ్యసాధ్వికి నందంద మ్రొక్కి
యిట్టిపుణ్యాంగన నెఱుఁగ మెందులను
సెట్టి యెంతటి పుణ్యశీలుఁడో ! యనుచు
జనపతి ప్రజలును జగము వారెల్లఁ
గొనియాడి రటు నొక్కఘోషమ్ముగాను
సురలు సంతోషించి సుమసారవృష్టి
గురియించి రప్పుడు చొక్కులు నెలఁగ
మానుగా నాజమ్మి మాను కాపమ్ము
మాన నప్పుడు నుండు మధురాపురమున
నాసాధ్వి యాసెట్టి యతిభక్తి గలిగి
శ్రీసౌందరేశ్వరు సేవఁ జేయుచును
బేరసారము లాడి ప్రేమతో జంగ
మారాధనము సేయు చట్లుండి రంత
నావేళ సకలలోకావనోదారు
భావజసంహారు భక్తమందారు
శ్రీచొక్కనాథుని క్షితిమండలమునఁ
బ్రాచుర్యమహిమతోఁ బట్టమ్ముగట్టి
భావించి సురలతోఁ బద్మలోచనుఁడు
నావిరించియును నింద్రాదిమునులు
దీవించి మధురేశ ! యోచొక్కనాథ !

రాజశేఖర ! నీవు రాజితమ్ముగను
గైలాసమున నుండుకరణి నీస్థితిని
వాలాయముగ మీరు వాసమ్ము సేయ
[illegible]లెగాన మేము దేవరకు నీ వేళ
వళియంచి పలికినఁ బట్టమ్ముగట్టి
వేడుకఁ జూతుము వేదాంతవేద్య !
ఏడ నుద్దనిమీరు నెంచంగ వలదు
నంగజసంహార ! యానతిమ్మనిన
నంగీకరింప బ్రహ్మాదిదేవతలు
దదుపస్కార ద్రవ్యతతులెల్లఁ గూర్చి
సదమలచిత్తులై సంతోష మొదవ
పురిను శృంగారించి బుధవరేణ్యుండు
కర మొప్పఁగా విశ్వకర్మను జూచి
నయ మొప్ప సింహాసనమ్ముఁ దెమ్మన్న
మయుఁ డంత సంతోషమానసుం డగుచు
భాసురరత్న ప్రభాసమ్ములైన
భాసమానోజ్జ్వల భవ్యరత్నముల
నమరిన దివ్యసింహాసన మ్మపుడు
ప్రమదమ్ముతోఁడ గపర్దికేతగును
నని యిచ్చి గనుగొను నమరు లావేళ
ఘనదుందుభిధ్వనుల్ గలయంగ మ్రోయ
గంగాజలమ్ములక్కఱ తోడ మంచి
బంగారుకుండల బాగుగఁదెచ్చి
యుంచినఁ గనుగొని యుప్పొంగి మది వి
రించాది సురులు వరించిన వేడ్క
శ్రీ చొక్కనాథు నాశ్రిత పారిజాతు
నాచొక్క మా పీఠి నమరంగ నునిచి
మంగళాలంకార మహితయా సర్వ
మంగళ నాచెంత మహిమతో నునిచి
హరియును బ్రహ్మయు నమరనాయకుఁడు
పరమునీశ్వరులు గీర్వాణకిన్నరులు
యభిషేక మొనరించి యాత్మ పొదించి
ప్రభగల రత్నాలపట్టమ్ము గట్టి

యున్నాళ్లు కైలాస మెన్నాళ్లు గిరులు
నెన్నాళ్లు నాకసంబెన్నాళ్లు భూమి
యున్నాళ్లు నక్షత్రమిలలోన నుండు
నన్నాళ్లు మధురలో నఖిలలోకేశ !
పన్నగభూషణ ! పళియంజి నాథ !
వాచామగోచర వారిధి శరధి !
శ్రీ చొక్కనాయక ! శ్రితపారిజాత
మీనాక్షి దేవితో మీఱిన వేడ్క
నీ నరకోటుల సేవతో మమ్ముఁ
పాలింపుచుండని పట్టమ్ము గట్టి
కేలుఁ మోడ్చిన గిరిశాయి మీఁదఁ
గురిసె పుష్పాలవాన కోటుల కొలఁది
మొరసె దుందుభులు ముమ్మరముగా దివిని
నావేళ బ్రహ్మాదు లందఱుఁ గూడి
యోదేవ ! దేవేశ ! యో చొక్కనాథ !
హాలాస్య నాయక యఖిలలోకేశ
పాలింపవే మమ్ము పాలింపు మనుచు
వేడిన వారల వీక్షించి హరుఁడు
పోడిమి మన్నించి పురముల కనిచి
యాచంద్ర తారార్క మగునట్లు భువిని
శ్రీ చొక్కనాథుఁ డుంచితలీల నుండె
నాపాండ్యభూపాలుఁ డాభూమిప్రజలు
నీపాటవీవాసునికి సాటియైన
దైవంబు లేదని తగుభక్తితోడ
నమ్మి యా సౌందర్యనాథునిఁ గొల్చి
నెమ్మదినున్నారు నిజపుణ్యులగుచు
మునులార ! యీవిధంబునఁ జొక్కనాథుఁ
డనుపంద నా మధురాపురంబునను
అలఁ జతుష్షష్టి లీలావినోదముల
విలసిల్లె నాపురి విఖ్యాతిగాను
నందమై నారదవ్యాసులు విప్ర
స్కాంద పురాణార్థ సార మేర్పఱచి
భావించి చెప్పిరి ప్రాగల్భ్య బుద్ధి

గావించి రెంతయు గ్రంథరూపమున
నటుగాన మీరలు నాపుణ్య చరిత
దిటవుగా నన్నుఁ బ్రార్థించి వేడినను
నా మహాకావ్యమ్ము నాత్మలోఁ దలచి
వేమారు సద్భక్తి వినుతించి మించి
నలువొప్పగాఁ జొక్కనాథ చరిత్ర
మలరంగ మీరలు నందఱు వినఁగ
మెఱసి యా మహిమలు మించి వేర్వేఱఁ
బరగ సంక్షేప రూపమ్ముగఁ జేసి
నానేర్చు విధమున నాదు జిహ్వకును
బూనిన మార్గమ్ముఁ బొసఁగఁ జెప్పితిని
మనమార నాస్వామి మహిమ లెంతైన
వనజాసనుండును వనజనేత్రుండు
వాసవయక్షగీర్వాణ కింపురుష
వ్యాసాది సన్ముని వ్రాతంబులకును
భావింపఁగా రాని పరమాత్మ నచట
నావశంబగునె వర్ణన నేయ మఱియు
నాస్వామి మహిమ లెయ్యెడ నెంచి చూడ
నా స్వామి యెఱుగుగా కనఘాత్ములార !
మఱి యదిగాక యమ్మధురలోఁ దక్క
నరువది నాల్గులీలా వినోదముల
నేపురి నటియించె నిందు శేఖరుఁడు
నాపురి నేగాక యాశ్చర్య మెసఁగ
గా ననేకమ్ముల కాలకంధరుఁడు
వలనుగా రక్షించు వారెవ్వ రనినఁ
జిత్రదేవు రామయ్య సాంఖ్య తొండండు
నవిముక్తదేవుండు నటుకేశి బ్రహ్మ
మడివాలుమాచయ్య మాదిరాజయ్య
బడవర బ్రహ్మయ్య భానరుసుగారు
కుమ్మర గుండయ్య గొగ్గరుసుగారు
జమ్మయ్య రెమ్మయ్య శాంత దేవుండు
కలకేత బ్రహ్మయ్య కాశి రాజయ్య
తెలుఁగెనుమనయ్యా! తెనుఁగు జొమ్మయ్య

శివరాత్రిసంగయ్య సింగిబొప్పయ్య
శివముద్దుదేవయ్య చిదిలిచందయ్య
సదమలచిక్కయ్య సంగమేశ్వరుఁడు
వుదరద రామయ్య వుండ బ్రహ్మయ్య
బాలర్సు భీమయ్య బండిదేవయ్య
పాలాక్ష్య మధురయ్య యాపెాబళయ్య
కన్నడ బ్రహ్మయ్య కవియ మల్లయ్య
కిన్నర బ్రహ్మయ్య గిరికి చెన్నయ్య
కదలి నిమ్మయ్య యేకాంత రామయ్య
యుదయమరుసుంగారు యోగిరామయ్య
సమనిత్యనేముండు శరణమ్మగారు
నమురుతదేవుండు నరిది పెానున్నయ్య
పిండయ్య బ్రహ్మయ్య యేలేశు కేశు
కొండగుడి శేషయ్య కుళ్లికె సూళయ్య
యుత్తమాంగద కేశి శెానన్నయ్య గండ
కత్తెర నాచయ్య కక్కయ్యగారు
గణరాశి మరుళయ్య కాలాగ్నిరుద్రు
నొణమేశు చిక్కయ్య యులుకు చందయ్య
పిష్మ సంగయ్యయు పిండి బొమ్మయ్య
దొమ్మర బ్రహ్మయ్య ధూర్జటి కేశి
బాచిరాజయగారు భాస్కరయ్యయును
కేచిరాజయ్య చింకేశు బింకయ్య
లెంకమంచయ్య నిజలింగ చిక్కయ్య
యంక బ్రహ్మయ్యయు ననిమిష కేశి
వీరలింగయ్యయు వీరనల్లయ్య
వీరమాచయ్యయు వీరనాగయ్య
మురుకుటు కేతయ్య ముసిడి చౌడయ్య.
సురియ చౌడయగారు శూలద బ్రహ్మ
కపిలేశు విస్సయ్య కొసయ్యగారు
కపిల బ్రహ్మయ్య ధిక్కల మలక్కయ్య
హల్లయ్యయునుగరహల్లి బొమ్మయ్య
ఒల్లెబ్రహ్మయగారు నోడలముల్లు
కల్లి దేవయ్య శింగరి మల్లనాథుఁ

డల్లమ ప్రభుదేవుఁడరయంగ వీర
లాదిగా గల యసంఖ్యాత ప్రమథులు
నాదరణమ్మున నలరు సాలోక్య
సామీప్యసారూప్య సాయుజ్య పదవు
లా మహాదేవుండు నట వారికిచ్చె
నేమని వర్ణింతు నీశ్వరేశ్వరుని
బ్రహ్మాదులకునైన భావింపరాని
బ్రహ్మమై తగు పరబ్రహ్మంబు నతఁడు
నని యిట్లువారికి నత్యంత ప్రీతి
వినిపించి మఱియును వేడ్కనిట్లనియెఁ
జొక్క నాథాయన్న శుభములు సెందు
చొక్క నాథాయన్న క్షుద్రమ్ములుడుగు
చొక్క నాథాయన్న సురుగు దోషములు
చొక్క నాథాయన్న సులభమ్ము ముక్తి
చొక్క నాథాయన్న సుగుణమ్ము గలుగుఁ
చొక్క నాథాయన్న జూచు దారాద్రి
చొక్క నాథాయన్న శూరత్వ మెసఁగు
చొక్క నాథాయన్న సురనాథు పదవి
వెయ్యేల శ్రీచొక్క విభుఁడన్న జాలు
బాయు బ్రహ్మహత్యాది పాపమ్ము లెల్ల
నీ మహాకావ్యమ్ము నిచ్చలో నూని
వేమాఱు దృఢ భక్తి వేడ్కతో నెపుడు
చదివిన వ్రాసిన జవి మెయి వినిన
మదిలోన నునిచిన మఱి నుతించినను
వినుఁడు బ్రహ్మక్షత్ర విట్ఛూద్రులకును
మనమున దలచు కామ్యార్థమ్ములొంది
పాయనిధనధాన్య భాగ్యముల్ వస్తు
వాహనమ్ములు గల్గి వసుధ బాలింతు
రాయురారోగ్యమ్ము లైశ్వర్య సిద్ధి
యిలలోన మఱియు ననేకకాలమ్ము
వెలయంగ నుందురు విమలాత్ములగుచు
ననిన సన్మును లెల్ల రతనికి మ్రొక్కి
మునినాథ ! మీవల్ల ముక్తుల మైతి.

మనిసంభ్రమమ్ముతో నానందమంది
తనువుల బులకాంకితంబులు వాడమ
హర్షాశ్రు పూరమ్ములక్షియుగ్మముల
వర్షధారల మాడ్కి వడి మించి దొరఁగ
గద్గదకంఠులై కలకంఠు సభవు
సద్గుణ చిత్రంబు జాత షట్పదుని
నాత్మ నిల్పుచు దన్మయావస్థులగుచు
నాత్మానురక్తులై యామహాదేవు
చరితమ్మునకు మహాశ్చర్యమ్ము నంది
మఱియు గుంభజునిచే మన్ననల్ గాంచి
నారద వ్యాస సన్యాసి సంఘముల
నారీతిఁ జేరి సాష్టాంగముల్ చేసి
మఱియును మఱియు నమ్మహనీయ చరిత
మరసి పేర్కొని మెత్తురమ్మను నెపుడు
శ్రీకమలాక్షు సుస్థిర కృపాలబ్ధ
రాకాసుధాంశు నిర్మల కాంతి దేహ
యరుణాచలేంద్ర పూజా మోద విభవ
భరమించు సన్నందలి? పురాధ్యక్ష
ప్రియబంధు వనచైత్ర! శ్రీపాలగోత్ర!
దయసత్యదాక్షిణ్య ధర్మస్వరూప!
జగమించు వ్యాసతీర్థప్రియశిష్య
సుగుణాఢ్య సరస్వతీ సోదర చరిత!
యౌయతోన్నత శౌర్యోఁడచ్యుతదేవ
రాయ ప్రతాప కార్యధురంధరుండ!
నంచిత కౌదమ నాయంకర గండ!
మించి వర్తించు స్వామి ద్రోహగండ!
చేకొన్న సురనూరి సింహ భుజాంక!
వాకిటిచిన్న భూవరస హితుండు
లెక్కించు జౌషష్టి శిలల వెలయు
చొక్కనాథ స్వామి సుస్థిర భక్తి
యాయురారోగ్యమ్ము లనిశమ్ము నొసఁగఁ
బాయని సామ్రాజ్య పదవి చే నెపుడు
నలరుచు బుత్ర పౌత్రాభి వృద్ధియును

గలిగి వర్ధిల్లుచుఁ గారుణ్య ధర్మ
వినయ శౌర్యౌదార్య విస్ఫూర్తి మించి
చినరామ విభువర జ్యేష్ఠ సౌభాగ్య
బసవ భూవర తపః ఫల సత్కుమార !
వసుధ గల్గిన కమ్మవంశవర్ధనుఁడ !
బాగొప్ప దిప్పమాంబా దేవి గర్భ
సాగరసంభవ సంపూర్ణ చంద్ర !
చిరకీర్తియుతుఁడైన చిన్నరామప్ప
పురుషరత్నంబనఁ బొగడంగ మించు
లలితకీర్త్యభిరామ ! లావణ్య సోమ !
ఇలసిల్లు పెదరామ ! విభవసుత్రామ !
నరనాథ ! శ్రీ చొక్కనాథ సత్కృపను
ధర నేలు మాచంద్ర తారార్కముగను.
ఇది సర్వఘన సత్కవీంద్ర పాదాబ్జ
విదితపూజామోద విమలుండు పచ్చ
కప్పుర సౌరభ్యకలిత వాణాంక
తిప్పరాజ సుపుత్ర తిరువేంగళేంద్ర
విరచితమ్మగు లోకవిఖ్యాతమైన
సరస లక్షణకావ్యసత్కవీంద్రాభి
నందితశ్రీచొక్కనాథ చరిత్ర
మందును నిది నవమాశ్వాస మయ్యె

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

ఓం తత్సత్.